

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA HISTORIE

Laténské publikové nánožníky z území Moravy

Bakalářská práce

David SPÁČIL

Studijní obor: jednooborová archeologie

prezenční studium

Vedoucí práce: Mgr. Miloš Hlava, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracoval samostatně a za použití literatury uvedené v seznamu.

V Olomouci, dne

.....

David Spáčil

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl přednostně poděkovat svému vedoucímu práce, Mgr. Miloši Hlavovi, Ph.D., za jeho cenný čas a dobré rady, které mi při pomoci s prací věnoval. Dále bych chtěl poděkovat Mgr. Haně Čižmářové, Ph.D., a PhDr. Janě Čižmářové za zpřístupnění nánožníků z protohistorické sbírky MZM, za jejich rady a za poskytnutí fotografií k lokalitě v Mořicích. V neposlední řadě bych rovněž rád poděkoval své rodině za trpělivost a korekturu textu.

Obsah

Úvod.....	7
1 Prostorové, chronologické a kulturní vymezení.....	8
1.1 Prostorové vymezení.....	8
1.2 Chronologické a kulturní vymezení.....	8
1.2.1 Podoba pohřebního ritu v LT B2a.....	13
1.2.2 Podoba pohřebního ritu v LT B2b	14
1.2.3 Podoba pohřebního ritu v LT C1a	15
2 Dějiny bádání se zřetelem na moravské puklicové nánožníky	16
3 Metodologie a kritika pramenů.....	18
4 Charakteristika puklicových nánožníků	20
4.1 Výzdoba.....	20
4.1.1 Esovitý motiv	21
4.1.2 Trojice výčnělků.....	23
4.1.3 Motiv triskelu.....	24
4.2 Uzávěr.....	24
4.2.1 Uzávěr na závlačku	25
4.2.2 Jazykovitý uzávěr	27
4.2.3 Kombinovaný uzávěr	27
4.2.4 Uzávěr na očko	29
4.3 Rozměry.....	30
4.4 Počet a kombinace puklic	31
4.5 Materiál a výroba	33
5 K provenienci puklicových nánožníků	35
6 Chronologie a typologie.....	40
7 Garnitury kroje a otázka antropologického určení.....	49
Závěr	56
Summary.....	59
Seznam použitých zdrojů	62
Seznam zkratk	67
Seznam obrázků	68

Katalog.....	71
Pohřebiště.....	73
Hroby.....	108
Nálezy hrobového charakteru	121
Přílohy	125
Obrazové tabulky.....	126
Příloha I: Znamá laténská pohřebiště na Moravě	162
Lokality s určenou polohou.....	168
Pohřebiště.....	168
Ojedinelé hroby.....	171
Nálezy hrobového charakteru.....	174
Lokality bez polohy.....	175
Pohřebiště.....	175
Ojedinelé hroby.....	175
Nálezy hrobového charakteru.....	176
Příloha II: Relativní chronologie hrobů z období LT B2a–C1a.....	178
Příloha III: Seznam lokalit ke kapitole 5	179

Úvod

Cílem předkládané bakalářské je sestavit soupis všech laténských puklicových nánožníků (dvoudílný šperk zdobící nohu sestavený z několika dutých polokulovitých článků; Hohlbuckelringe, anklets with hollow hemispheres, anneaux à ous creux, bransolety/nagolenniki z pustych półkul) z moravského území a následně je vyhodnotit z hledisek popsanych v kapitole 3.

Popud pro volbu tohoto tématu vzešel z mého obecného zájmu o laténskou kulturu. K tomuto tématu mě přivedl dr. Miloš Hlava a původně mi byla nabízena témata dvě – jedním z nich bylo právě zpracování puklicových nánožníků. To jsem si zvolil z důvodu mnou předpokládaného většího potenciálu a případné možnosti dalšího rozšíření v magisterské diplomové práci. Práce dle mého pohledu přináší komplexní zpracování tématu, které, ač je probíráno jako dílčí prvek mnoha dalších prací, takto samostatně bývá zpracováváno zřídka, zvláště pak pro území Moravy (o tématu je mi známa pouze diplomová práce A. Andrlové [2017], kde se autorka ovšem věnuje nánožníkům spíše z antropologického pohledu, zároveň se věnuje všem jejich typům, nejen těm puklicovým, a z většího území – Čech, Moravy i Slovenska). Mým cílem je puklicové nánožníky z různých hledisek podrobně popsat, vyjádřit se k jejich původu, typologicky rozčlenit a zařadit do rámce relativní chronologie a nakonec zjistit, s jakými dalšími šperky byly nánožníky nejčastěji nošeny, a ověřit, zda byly nošeny muži nebo ženami.

1 Prostorové, chronologické a kulturní vymezení

1.1 Prostorové vymezení

Jak již bylo uvedeno v názvu, zkoumanou oblastí je celé území Moravy, v praxi je ale největší hustota lokalit v jižní polovině Moravy, zejména na Brněnsku a Vyškovsku. Zastoupenými okresy jsou (v abecedním pořádku) Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Kroměříž, Olomouc, Prostějov, Přerov, Uherské Hradiště, Vyškov a Znojmo (obr. 1).

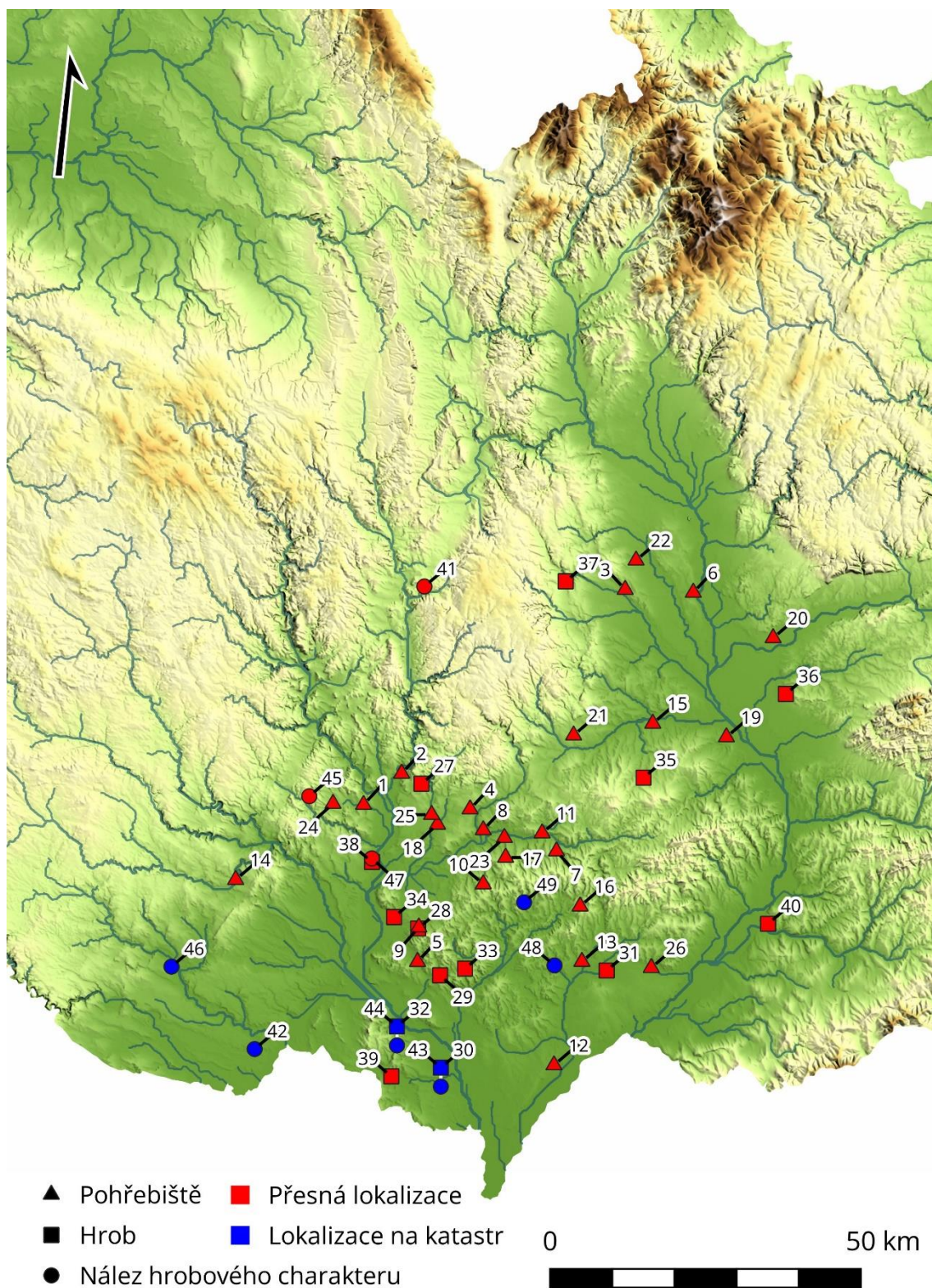
Morava tvoří východní část České republiky a sousedí na západě s Čechami, na severu se Slezskem, na východě se Slovenskem, a nakonec na jihu s Rakouskem. Je přirozeně ohraničena pohořími a řekami. Výraznou severní hranici mezi Moravou a Slezskem tvoří Jeseníky, východní hranice je pak rovněž tvořena pohořími, a to Beskydami a Bílými Karpaty, na jihu s Rakouskem tvoří hranici řeky Morava a Dyje, na západě na pomezí Čech a Moravy je hranicí Českomoravská vrchovina.

Ve střední a jižní části tvoří Moravu výrazné nížiny. Z pohledu geomorfologických celků jsou to Dolnomoravský, Hornomoravský a Dyjsko-svratecký úval. Moravu ovšem tvoří i vrchoviny (např. Dražanská, Mikulovská, Hanušovická) a pahorkatiny (např. Kyjovská, Litenčická, Jevišovická). Výraznými moravskými pohořími jsou již zmíněné Jeseníky, Beskydy a Bílé Karpaty. Nejvyšší horou je Praděd. Mezi nejvýznamnější moravské toky patří Morava, Dyje, Svratka, Odra či Svitava (Demek ed. 1992, 11–14).

Jednotlivá sledovaná pohřebiště se nacházejí převážně poblíž koryt řek. Nadmořská výška lokalit je sledována v obr. 2. Průměrná nadmořská výška lokalit je 232 m n. m., 68 % lokalit se pak nachází v nadmořské výšce 185–279 m n. m.

1.2 Chronologické a kulturní vymezení

Na území Moravy byla ve 4.–1. století před naším letopočtem přítomná laténská kultura, tradičně spojovaná s Kelty. Doba laténská tvoří mladší část doby železné a v klasické Reineckeho periodizaci je zastoupena stupni LT A–D. Dnes je již stupeň A však spojován se starší částí doby železné – dobou halštatskou – a dobou

Obrázek 1. Lokality s nálezy puklicových náložníků. Čísla odpovídají číslům lokalit v katalogu na str. 71–124.

K #	Lokalita	Elevace (v m)	K #	Lokalita	Elevace (v m)
12	Mikulčice – pískovna	173	25	Šlapanice – jižní okraj intravilánu obce	237
34	Nosislav – č. p. 229	183	1	Brno-Bohunice – Žlíbek	239
31	Milotice – státní statek	183	8	Křenovice – Přední díly	239
39	Sedlec – škola	184	9	Křepice 2 – intravilán obce	243
13	Mistřín – Trávníky za kostelem	185	14	Moravský Krumlov – městská jatka	247
26	Vracov – písečník Na Babí	193	16	Nechvalín – Nivky	250
47	Rajhrad	197	36	Přestavlky – Dvorský	250
38	Rajhrad	200	28	Křepice 1 – intravilán obce (Záhumenice)	252
40	Uherské Hradiště-Sady – Dolní Kotvice	203	7	Kloboučky – Pod Loučkami	254
15	Mořice – U můstku	206	33	Němčičky – pod lesem Kuntinov	268
5	Hustopeče – Šibenky	208	21	Pustiměřské Prusy (Vyškov) – letiště	268
19	Postoupy – intravilán obce	211	35	Pornice – intravilán obce	271
23	Slavkov u Brna – Povětrníky	215	4	Holubice – Dílce	275
2	Brno-Maloměřice – Plíže	215	24	Střelice – Padělky	276
18	Ponětovice – Podíly	221	10	Lovčičky – Strážka	282
29	Kurdějov – u rybníka	223	17	Nížkovice – Záhumenice	301
20	Přerov-Předmostí – cihelna	223	27	Brno-Líšeň – farská zahrada	304
11	Marefy – U Lišek	224	37	Ptení – Mlýnsko (Ptinky)	318
6	Charváty – U sv. Jana	230	41	Boskovice – Komenského ulice	358
22	Slatinice – stavba železnice	230	45	Omice	386
3	Čelechovice na Hané – stavba železnice	232			

Obrázek 2. Tabulka lokalit seřazená podle nadmořské výšky. Byly zahrnuty pouze lokality s přesně určeným umístěním. K # – pořadové č. lokality v katalogu na str. 71–124.

latéskou se pak označuje převážně období LT B–D. Toto období se projevuje poměrně homogenní latéskou kulturou, pro niž jsou typické regionální varianty, co se týče rituálních aktivit, sídlení a ekonomiky, ovšem společná je symbolika –

laténské umění. To má kořeny již ve stupni A a považuje se za projev univerzálního ideologického systému, který byl v době laténské přítomen ve větší části západní a střední Evropy. Laténská kultura se vyvíjela v těsné blízkosti antického světa a odtud také do laténského světa proudily nejen hmotné artefakty, ale také ideje, které laténskou kulturu ovlivňovaly (Venclová ed. 2008, 9).

Tato práce se zabývá pohřebišti a nálezy hrobového charakteru. To ji obecně limituje na období tzv. plochých pohřebišť (LT B–C1), jelikož je pouze v této části doby laténské (pokud odhlédneme od stupně A) možné zachytit pohřební aktivity, alespoň co se Moravy týče. Z celého tohoto období se dochovaly hroby, ve kterých byly ve větším či menším množství nalézány milodary či součásti pohřební výbavy jako náramky, nánožníky a nákrčníky. Puklicové nánožníky, na které je tato práce primárně zaměřena, se ale objevily až v subfázi LT B2a a jejich obliba vydržela až do subfáze LT C1a (Waldhauser 1987, Abb. 4; Čižmář 1993, 400; Venclová ed. 2008, 89).

Pohřební ritus prošel na přelomu stupňů LT A a B výraznou změnou. Zatímco ve stupni A jsou doklady pohřbívání spíše sporadické (Goláňová 2018, 66–69), v období plochých pohřebišť lze na Moravě vysledovat přes 200 lokalit souvisejících s pohřebními aktivitami, a to nepočítaje ojedinělé nálezy hrobového charakteru (příloha I).

Velkou koncentraci pohřebišť lze najít na Brněnsku a Vyškovsku, menší (ale podobná) koncentrace se pak nachází na Pálavě a na území Hané. Typické moravské laténské pohřebiště je spíše menší – má mezi 5–20 hroby. Největší moravské nekropole pak mají minimálně 77 (Holubice; Čižmářová 2009), respektive 76 (Brno-Maloměřice; Čižmářová 2005) hrobů. Na středně velkých pohřebištích, mezi něž patří např. pohřebiště v Křenovicích (Čižmářová 2009), Ponětovicích (Čižmářová 2011a, 124–147), Hustopečích (Čižmářová 2019, 139–159) nebo Mistríně (Čižmářová 2017, 92–109), se vyskytuje 20–60 hrobů. Kromě pohřebišť se na Moravě nachází také mnoho ojedinělých hrobů (Čižmář 1993, 393). Pohřebiště předčící velikostně i ta největší moravská se nacházejí v sousedních regionech, např. v Čechách je to nekropole v Jenišově Újezdě s více než 130 hroby (Venclová ed. 2008, 85), na Slovensku Maňa s téměř 150 hroby (Benadik 1983), ve východním Rakousku je to pak Franzhausen se snad až 170 hroby (Ramsl 2020b, 402).

Z počátku období plochých laténských pohřebišť se můžeme setkat s víceméně unifikovaným pohřebním ritem. Ten byl kostrový, hrobová jáma byla

obdélná s rozměry delší strany pohybujícími se mezi 200–250 cm, kratší strana pak zpravidla nepřesahovala 100 cm. Co se hloubky týče, byla u hrobových jam vcelku velká variabilita. Pohybovala se u nejmělkých hrobů okolo 50 cm (Čižmářová 2009, 85, 87), u těch nejhlubších dosahovala téměř 2 m (jde o hloubku během výzkumu, skutečná hloubka od tehdejšího povrchu byla větší). Hroby byly umístovány hustě vedle sebe a až na výjimečné případy se navzájem neporušovaly, což svědčí o jejich povrchovém označování. V ojedinělých případech se lze setkat i se čtvercovým příkopem/žlabem, obíhajícím hrob.

Kostrы bývají v hrobech až na výjimky v poloze na zádech s rukama zpravidla podél těla, nohy byly vždy natažené; v poloze rukou se někdy vyskytují odchylky – mohou být různě pokrčené. Kromě natažených koster na zádech se vyskytují i kostry v poloze na břiše, na boku či ve skrčené poloze. Orientace hrobových jam (a koster v nich) je nejčastěji ve směru S–J, případně s mírnými odchylkami k východu nebo západu. V menší části případů se pak lze setkat s orientací V–Z. Pozoruhodné je, že téměř všechny hroby orientované v tomto směru příslušely bojovníkům. Rovněž se vyskytuje i orientace ve směru J–S, která bývá vysvětlována jako vliv z Karpatské kotliny.

V části případů se v hrobových jámách vyskytly i pozůstatky vnitřní úpravy. Kostry někdy ležely na prknech nebo v dřevěných rakvích z prken, nacházejí se rovněž doklady o rakvích vydlabaných z kmene stromu nebo o kamenném obložení hrobu. Je možné nalézt rovněž dvojhroby (a to jak čistě kostrové, tak birituální), kdy mrtví nejčastěji leží nad sebou, což lze považovat za doklad závislosti jednoho pohřbeného na druhém, vycházející z rodinných nebo společenských vztahů (Čižmář 1993, 393–394).

Mezi Moravou a západními oblastmi se projevují rozdíly v pohřebním ritu. Je to například již výše zmíněná opačná poloha v hrobech, dále přítomnost keramických nádob v hrobech, která v Čechách představuje spíše výjimku, kdežto na Moravě se v hrobech standardně nachází jedna až dvě nádoby. Další odlišností je přítomnost zvířecích kostí v hrobech jako dokladů potravy, která je obvyklá pro území Moravy (srovnej Venclová ed. 2008, 16, 86 a Čižmář 1993, 394). Tento zvyk zasahuje omezeně i na území Čech, ovšem především do jeho východní části (Mangel 2009, 38). Poslední výrazná odlišnost souvisí se samotnými kosterními pozůstatky. Na přelomu stupňů LT B a C dochází k částečné změně pohřebního ritu, kdy na

Moravě drtivou většinu pohřbů tvoří kremace. V Čechách jsou i ve stupni C spíše okrajovou záležitostí (srovnej Venclová ed. 2008, 85 a Čižmář 1993, 393).

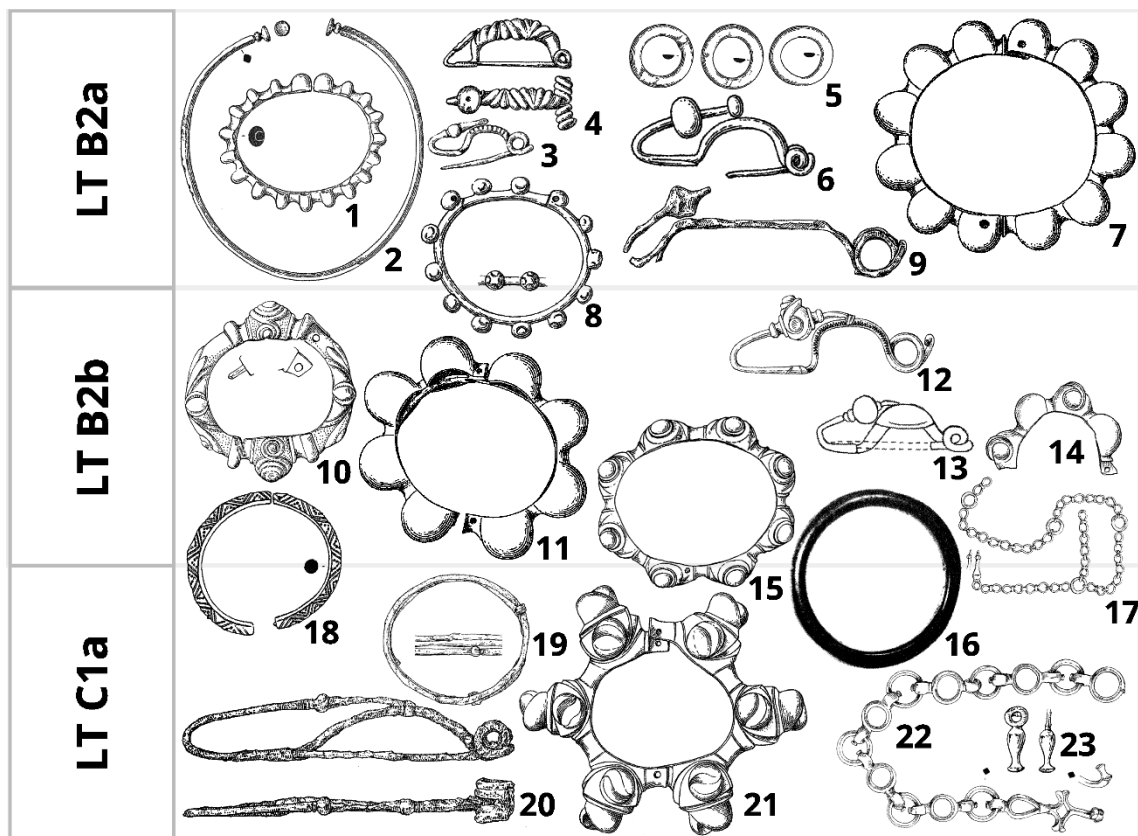
Chronologie laténských pohřebišť (LT B–C1) je vypracována převážně pomocí bronzových artefaktů z komplexně prozkoumaného pohřebiště v Jenišově Újezdě a dále rozšířena o nálezy z dalších pohřebišť. S pomocí tradiční kombinační tabulky artefaktů s přihlédnutím ke stratigrafickému překryvu hrobů a s využitím statistických operací bylo vyčleněno šest chronologických úseků: LT B1a, B1b–c, B2a, B2b, C1a a C1b (Waldhauser ed. 1978; Waldhauser 1987). V Archeologii pravěkých Čech pak byla k této zavedené chronologii bez vysvětlení přiřčena ještě přechodná fáze LT B2/C1 až LT C1a, která je ovšem vybudována pouze pro bohaté laténské hroby, a tudíž by na laténských pohřebišťích v jedné časové fázi zcela chyběly hroby mužské (srovnej Venclová ed. 2008, 89 a Hlava 2012, 369).

Pro moravská pohřebišťe existuje i samostatná chronologie z pera Miloše Čižmáře (1975), ta však není příliš podrobná a v minulosti se k ní (a speciálně k období probíranému v této práci) vyskytla mj. kritika z podobných důvodů jako k chronologii uváděné v Archeologii pravěkých Čech (Waldhauser 1979b). Z uvedených důvodů (problematická aplikace ostatních chronologií především na sledované období, geografická jednotnost Čech a Moravy) jsem pro svou práci zvolil chronologii podle Waldhausera z roku 1978, respektive 1987.

1.2.1 Podoba pohřebního ritu v LT B2a

Převažující pohřební rítus v LT B2a je kostrový, výjimečně se vyskytuje i žárový. Kroj pohřbených je výrazně podobný kroji ze subfází LT B1b–c, odlišnosti se vyskytují v podstatě pouze ve vzhledu šperků. Jednou z nejpodstatnějších změn je bezesporu rozdíl v přípravě bronzové slitiny – do bronzu začalo být přidáváno větší množství olova, které jí propůjčilo větší tažnost a pružnost (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, 83–90; viz rovněž podkapitolu 4.5). Díky tomu bylo možné přejít od výroby tyčinkovitého šperku ke šperku z dutých polokulovitých článků.

Do výbavy hrobů ze subfáze LT B2a patří především spony s velkou nezdobenou kuličkou na patce a zdobeným/nezdobeným lučíkem, spony s reliéfně zdobeným lučíkem a diskovitou patkou, doznívají spony duchcovského typu, dále se vyskytují spony s bubínkovitě rozšířeným lučíkem. Všechny spony mají volnou patku.

Obrázek 3. Chronologická tabulka (především ženských) hrobů z období LT B2a–C1a sestavená z moravských nálezů. Vysvětlivky k artefaktům v příloze II. Sestaveno podle Waldhauser 1987, Abb. 4.

Z kruhového šperku se ve výbavě nacházejí kruhy výrazně vývalkovitě členěné, kruhy s hráškovitými nálitky, výjimečně ještě nákrčníky a v neposlední řadě náramky a nánožníky z dutých nezdobených článků. Nánožníky mají v tomto období průměrně 10 článků (obr. 4). Součástí kroje jsou organické opasky s bronzovými kroužky (obr. 3).

1.2.2 Podoba pohřebního ritu v LT B2b

V této subfázi se již nevyskytují spony duchcovského typu, ani spony s diskovitou patkou. Pokračuje vývoj spon s velkou kuličkou na patce – některé mají kuličku nově zdobenou, jiné mají patku připojenou k lučíku. Může se objevit i spona s výrazně zdobenou kuličkou a vývalky členěným lučíkem a spona s vázičkovitou patkou. Kruhový šperk prošel od subfáze B2a velkou proměnou – ještě stále se vyskytují náramky s hráškovitými nálitky, kruhy s výraznými vývalky ovšem mizí a nahrazují je švartnový kruhový šperk, bronzové kruhy s rytou výzdobou a kruhy zdobené pseudogranulací. Novinkou mezi kruhy z dutých článků je plastická

výzdoba, ač se zatím objevuje řídce, nezdobený puklicový šperk stále převažuje. U nánožníků je zdobená každá puklice, u náramků se vyskytnou i exempláře se střídavou výzdobou (v Čechách jsou ovšem střídavě zdobené i některé nánožníky). Novinkou jsou rovněž náramky novobydžovského typu – duté dvoudílné kruhy se dvěma protilehlými plasticky zdobenými puklicemi. U puklicových nánožníků zároveň povolna klesá počet puklic, průměrně je to sedm puklic u zdobených nánožníků a 9,22 puklice u nánožníků nezdobených, celkový průměr je 8,8 puklice (obr. 4). Nově se objevují také celokovové řetízkové opasky (obr. 3).

1.2.3 Podoba pohřebního ritu v LT C1a

Jak již bylo uvedeno výše, velkou změnou v subfázi C1a je majoritní podíl žárových hrobů. Kremace negativně poznamenává i možnosti následné práce s hrobovými celky a poškozují výstavbu zemřelého. Ve vývoji spon nastal v této subfázi výrazný zlom, kdy naprostou většinu produkce tvoří spony spojené (středolaténské) konstrukce. Ty mají patku připojenou k lučíku, lučík i patka jsou často zdobeny menšími kuličkami, případně zploštělým uzlíkem děleným vývalky. Stále se ovšem vyskytují i spony s volnou patkou. Mezi ně patří pokračující spony s vázičkovitou patkou a nově spony se zdobenou lopatkovitou patkou. Pokračují kruhy s pseudogranulací, kruhy s rytou výzdobou a kruhy švartnové, objevuje se bronzový drátěný spirálovitý kruh a u kruhů z dutých článků se plně projevuje plastická výzdoba. Rovněž u nich opět klesá počet puklic, ten je v průměru 8,2 puklice (obr. 4). Pokračují i řetízkové opasky, ale nově se objevují i řetězové opasky složené z velkých článků. K opaskům patří zoomorfní zápony a vázičkovité závěsky (Waldhauser ed. 1978; Waldhauser 1987, Abb. 4; obr. 2).

Datace	Průměr	Průměr zdobených	Průměr nezdobených
LT B2a	10	–	10
LT B2b	8,8	7	9,22
LT C1a	8,2	8,5	8
Dat. neurč.	8,06	7	8,24

Obrázek 4. Počty puklic v jednotlivých subfázích LT B2a–C1a. Čísla vychází z údajů obsažených v obr. 24 a 25.

2 Dějiny bádání se zřetelem na moravské puklicové nánožníky

Puklicové nánožníky bývají zpracovávány zpravidla v rámci větších prací věnovaných více tématům, případně v rámci výkladových syntéz. Nálezy puklicových nánožníků souvisí i s jedněmi z nejstarších objevů laténských hrobů na Moravě – v roce 1850 byl v Rajhradu odkryt hrob s puklicovými nánožníky (Dudík 1854, 477, Taf. 1:26, 1:27). V roce 1902 o puklicových nánožnicích psal I. L. Červinka ve své *Moravě za pravěku*: „Náramky a nákrčníky velmi rozmanité nosily se všeobecně i na nohou. Puklicové náramky z dutých polokoulí jsou lity z bronzu v podobě (...) kruhu (...) ze dvou nestejných dílů spojených zámkem a čípkem; někdy bývají tyto polokoule okrášleny plastickým hlemýžd'ovitým ornamentem.“ (Červinka 1902, 262). V soupise kostrových hrobů byly puklicové nánožníky (pravidelně označované jako náramky) taktéž zmiňovány a rovněž vyobrazen nánožník ze Šardic, který „vyhrabal pasák ,na Kopci““ (Červinka 1902, 264–269, obr. 131). Červinka tehdy ještě ani ne 20 objevených kostrových hrobů považoval za doklad přítomnosti cizích obchodníků v prostoru přetrvávající kultury popelnicových polí. Necelých deset let po napsání monumentální *Moravy za pravěku* došlo k objevům dalších laténských hrobů a pohřebišť, mimo jiné i lokalit s puklicovými nánožníky (např. Nížkovice, Holubice). V práci *Die jüngere vorrömische Eisenzeit (Latènezeit) in Mähren* z roku 1913 psal A. Rzehak o puklicových nánožnicích jako o šperku příznačném pro dobu laténskou („Als eine der bezeichnendsten und in den Latènegräbern Mährens häufigsten Typen müssen wir die ‚Hohlbuckelringe‘ hervorheben“), definitivně odmítl domněnky o výrobě puklicových nánožníků tepáním a vyobrazil zde část nánožníku z Omic, druhé nánožníky z Rajhradu a nánožníky z Nížkovic (Rzehak 1913, Fig. 23–25). O rok později vyšla Červinkova studie *Kultura galská na Moravě*, kde v podstatě opakoval své závěry z *Moravy za pravěku*, zobrazil ovšem nově nánožníky z Holubic a vyzdvihl zdobené nánožníky z Rajhradu (Červinka 1914, 165–166, obr. 9). V předválečném a protektorátním období pak došlo k prozkoumání po Holubicích dalších velkých pohřebišť, a to v roce 1936 pohřebiště v Ponětovicích, 1939 pohřebiště v Pustiměřských Prusích, a především pohřebiště v Brně-Maloměřicích v roce 1941, které bylo oproti dvěma předchozím vzápětí publikováno. Ze všech těchto pohřebišť pocházejí nálezy hrobů s puklicovými nánožníky. V této době došlo rovněž k výzkumu mistřínského

pohřebiště, odkud pochází hned šest hrobů s puklicovými nánožníky. Vznikl rovněž soupis pohřebišť A. Procházky (1937).

V poválečném období došlo k rozvoji terénních výzkumů i publikační činnosti, což vyústilo ve vydání obsáhlé syntézy *Keltové ve střední Evropě* z pera J. Filipa, kde autor věnoval pozornost i puklicovým nánožníkům z moravských pohřebišť. Kromě podrobného popisu vzhledu zde podal i neúplný soupis pohřebišť, na kterých se tyto nánožníky vyskytly. Zvláště jsou pak obdobně popsány zdobené kruhy z dutých polokoulí a východní kruhy ze tří až čtyř velkých puklic. K obojímu je zde dostupné velké množství vyobrazení (Filip 1956, 129–137). V roce 1962 pak J. Meduna publikoval zpracování pohřebišť s puklicovými nánožníky v Ponětovicích (Meduna 1962b) a Pustiměřských Prusích (Meduna 1962a). Relativní chronologii moravských laténských pohřebišť se v 60. a 70. letech 20. století věnoval M. Čižmář a do svých fází LT B2, B2/C1 a C1 zahrnul právě i puklicové nánožníky, jejichž dva nálezy z Vracova a Brna-Maloměřic jsou tu i vyobrazeny (Čižmář 1975, 424–428, obr. 5:4, 9:5). Souhrn znalostí o době laténské na Moravě podala J. Čižmářová ve své *Encyklopedii Keltů na Moravě a ve Slezsku*, kde kromě hesla o nánožnicích uvádí i soupis autorce tehdy známých lokalit i s jejich popisem (Čižmářová 2004, 84, 123–353). Od téže autorky také pochází přehled současného stavu bádání o laténských pohřebištích k roku 2011, ze kterého primárně vychází i tato kapitola (Čižmářová 2011b). J. Čižmářová mezi lety 2005 a 2019 rovněž podala vyčerpávající soupis laténských pohřebišť na Moravě počínaje pohřebištěm v Brně-Maloměřicích a dvěma velkými pohřebišti z Vyškovska (Holubice a Křenovice), který pracuje nejen s dobovou literaturou, ale i se současným stavem muzejních fondů. Autorka opakovaně uvádí, že její katalogy nemají interpretační charakter, nýbrž „pouze“ soupisový (Čižmářová 2005; 2009; 2011a; 2013; 2017; 2019). Z těchto katalogů rovněž přímo vychází předkládaná bakalářská práce.

Kruhovým šperkem (včetně puklicových nánožníků) na Slovensku se mimo jiné zabývá J. Bujna (2005, 47–63). V Čechách pak mj. P. Sankot (např. Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, 33–34; k prostorové distribuci Sankot 2002). Garniturami kruhového šperku v prostoru Slovenska, Rakouska, Karpatské kotliny a Moravy, včetně garnitur s puklicovými nánožníky se ve svých studiích (např. Furman 2011; 2014a; 2014b; Furman – Brežňanová 2014) a dizertační práci (Furman 2009) zabývá M. Furman.

3 Metodologie a kritika pramenů

Informace o jednotlivých puklicových nánožnicích (dále také jen „nánožnicích“) byly získány především z literatury, primárním zdrojem byly katalogy moravských laténských pohřebišť (Čižmářová 2005; 2009; 2011a; 2013; 2017; 2019). V některých případech jsem měl možnost se s nánožnicí seznámit osobně a při té příležitosti je rovněž vyfotografovat (viz fotografické tabulky).

Celkový počet nánožniců v souboru je nejistý. Pohybuje se mezi 106 a 114 kusy – v některých případech jde totiž o fragmenty jednoho či dvou nánožniců. Ve většině případů se nánožnice dochovaly v párech, někdy se vyskytuje v hrobě pouze jeden kus (např. hrob K 834 z Hustopečí; K 5:4), výjimečně se jich v hrobě vyskytne i více, např. hrob VIII z Mistřína – v tomto případě se třetí nánožník navíc výrazně liší výzdobou (K 13:5, 6). I když konkrétně u tohoto hrobu by se kvůli jeho žárovému charakteru dalo uvažovat o tom, zda není třetí kruh spíše náramek, jeho rozměry, ač hraničí s rozměry náramku, nevylučují jeho interpretaci jako nánožnicu, budeme s ním tak i dále pracovat.

Nánožnice se rovněž často dochovaly pouze ve fragmentech, což značně ztěžuje jejich následné statistické vyhodnocení. Celých (případně pouze mírně poškozených) nánožniců se v souboru nachází 56, což tvoří 52,8 % všech zahrnutých nánožniců (počítejme s nižší hodnotou celkového počtu). Zbylých 47,2 % tvoří nánožnice více či méně fragmentární. Takové nánožnice zpravidla nelze zahrnout do analýzy počtu puklic a jejich kombinací.

O nánožnicích jsem zjišťoval především jejich rozměry, kombinaci a počet puklic, jestli jsou zdobené, nebo ne, případně jak, jakým způsobem se zavírají, jestli jsou dochované, a pokud ano, v jakém jsou stavu. Důležité bylo rovněž zaznamenání další hrobové výbavy, která nánožnicu provázela. Kromě informací o artefaktech byly sledovány rovněž antropologické aspekty pohřbených (věk, pohlaví), důležité bylo i zjištění geografické polohy lokalit, odkud nánožnice pocházejí. Na základě zjištěných údajů byly nánožnice popsány a rozděleny z hlediska jejich výzdoby, typu uzávěru, počtu a kombinace puklic. Prostor byl věnován i materiálu, ze kterého se nánožnice vyráběly, a postupu jejich výroby. Některé tyto vlastnosti byly dále sledovány z hlediska geografické polohy a následně byly zjišťovány

geograficky významné fenomény a byl proveden pokus o zjištění původu vybraných skupin nánožníků, nejen vzhledem k Moravě, ale i sousedícím regionům. Jedním z dalších podcílů bylo rovněž rozdělení nánožníků typologicky, na základě výše popsaných sledovaných znaků, a také chronologicky, kdy byly jednotlivé skupiny nánožníků konfrontovány s datací svých kontextů, datovaných podle ostatních doprovodných artefaktů, převážně spon. Sledování průvodních artefaktů bylo rovněž potřeba pro určení garnitur (nenáhodné soubory artefaktů osobního charakteru) kroje s nánožníky. Celková garnitura byla následně konfrontována s antropologickým určením pro vyhodnocení (lépe řečeno ověření) příslušnosti k pohlaví.

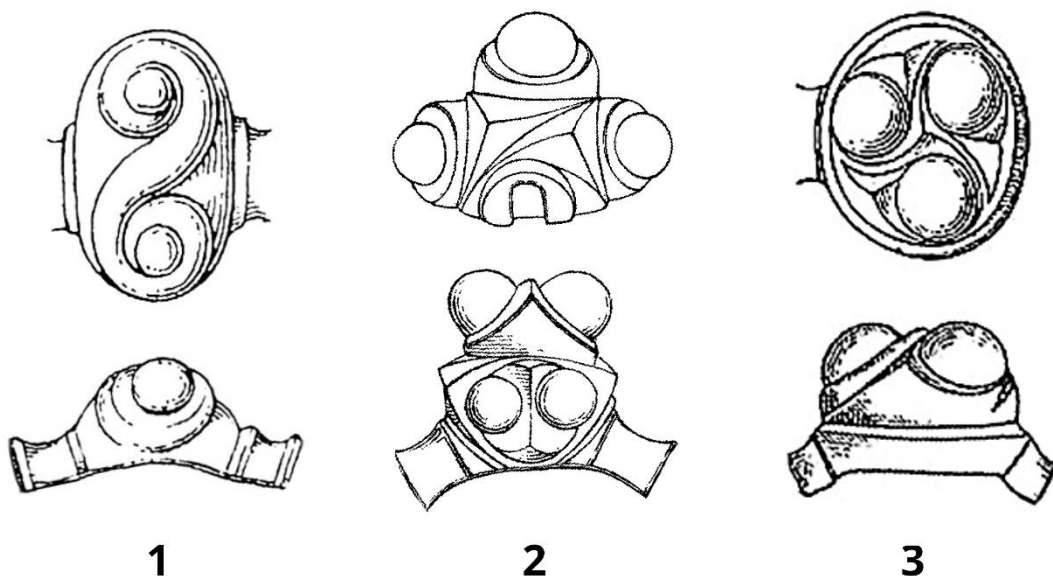
Analyzovaný soubor s sebou ovšem nese jisté nedostatky. Jedním z výrazných problémů je nedostatek antropologických analýz týkajících se kontextů s puklicovými nánožníky. Vyhodnocení kosterních pozůstatků bylo provedeno (možno provést) u 12 hrobových celků, z toho pouze u sedmi bylo možné určit také pohlaví. Druhým takovým problémem byla nedostatečná dokumentace mnoha (především starších) hrobů. Často informace o hrobových celcích tvoří pouze soupis artefaktů, někdy se s nánožníky nepojí ani ten, jsou dochovány pouze nánožníky s informací o (více či méně přesném) místě nálezů. Takové případy jsou v práci označovány jako nálezy hrobového charakteru. Nedostatek informací o doprovodných artefaktech, případně špatný stav takových artefaktů, rovněž znemožňuje datování kontextů s puklicovými nánožníky. To představuje problém při identifikaci typických představitelů jednotlivých subfází LT B2a–C1a. Celkově bylo možné datovat 30 hrobových celků, což představuje 61,2 % všech hrobových kontextů (nepočítaje nánožníky bez kontextu). Zbýlých 38,8 % hrobů nebylo možné datovat, a to z různých důvodů – nedostatečná dokumentace doprovodných artefaktů, jejich špatný stav, případně úplná absence.

4 Charakteristika puklicových náožníků

Náožníky jsou šperk typický pro dobu laténskou (Čižmářová 2004, 84), poprvé se na Moravě objevují ve fázi LT B1 a jejich výskyt končí s fází LT C1 (Čižmář 1993, 400; Venclová ed. 2008, 89). Tento šperk laténských elit byl tedy nošen v rozmezí jen cca 200 let (Venclová ed. 2008, 21, 146). Prvními náožníky byly jednoduché tyčinkovité kruhy, které lze typologicky dělit podle typu zakončení či výzdoby těla. Konce jsou většinou zesílené, tělo může být členěno vývalky, případně může být hladké. Lze se setkat i s náožníky z esovitě prohýbaného drátu. S příchodem fáze LT B2 jsou tyčinkovité náožníky nahrazeny těmi puklicovými, i když ne zcela – v subfázi B2a lze ještě pozorovat náožníky se zesílenými konci a tělem členěným velkými vývalky. Ve fázi B2 se nově rovněž vyskytují housenkovité náožníky jako import z Karpatské kotliny (Čižmář 1993, 400; Čižmářová 2017, 24). V této kapitole budou dále rozebírány charakteristiky převážně puklicových náožníků jako hlavního tématu práce.

4.1 Výzdoba

Se zdobenými puklicovými náožníky se setkáváme až v subfázi LT B2b, kdy se začínají objevovat první kusy. Na území Moravy lze definovat tři typy výzdoby.

Obrázek 5. Typy výzdoby puklicových náožníků (Čižmářová 2005, obr. 75:11; 2009, tab. 34:1; 2011, tab. 49:5, upraveno).

Kromě toho se zde vyskytují i zcela nezdobené kusy, které tvoří většinu (72,8 %), zdobené nánožníky pak představují zbývajících 27,2 %.

V. Kruta řadí zdobené nánožníky z dutých polokoulí do vrcholné části druhé fáze plastického stylu (Kruta 1975, 75–89). V kontrastu s předchozím (přechodným) obdobím, pro které je typický kontinuální vegetabilní styl, spíše chaotické uspořádání motivů a jejich originalita (Kruta 1975, 36–45), se v českých zemích plastický styl projevuje výzdobou poskládanou z individuálních trojrozměrných prvků vytvořených podle principu rotační symetrie a omezenějším repertoárem symbolů, zejména motivem písmene S a triskelu, ale třeba i motivem yin-yang. Individuální prvky se nejlépe projevují právě na puklicových nánožnicích, kde je jejich osamocenost ještě zvýrazněna nezdobenými mezičlásky (Kruta 1975, 41–46; Kysela – Militký – Venclová 2018, 148–149).

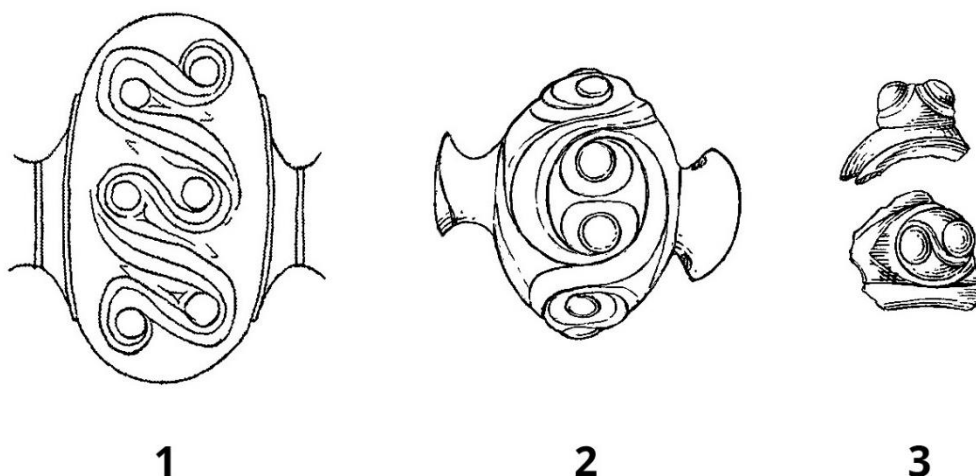
4.1.1 Esovitý motiv

Nejčastějším typem výzdoby je esovitý motiv (obr. 5:1). Na Moravě se vyskytuje na 13 nebo 14 nánožnicích* ze sedmi lokalit. V takovém počtu tvoří téměř polovinu (45,2 %) zdobených nánožníků a 12,3 % všech puklicových nánožníků na Moravě.

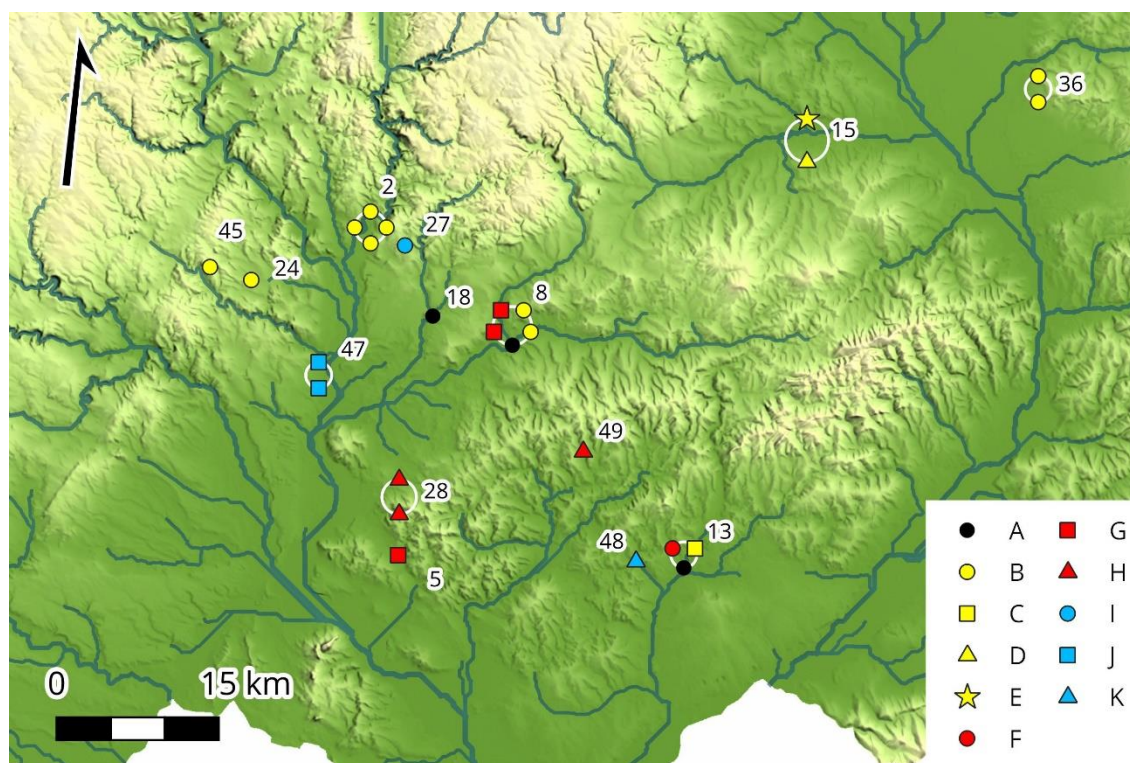
Tento typ výzdoby se nejčastěji projevuje jako písmeno S objímající svými konci malý hrbolek. Vyskytují se ovšem i varianta se třemi propojenými vodorovnými S (obr. 6:1), varianta se dvěma propojenými svislými S (obr. 6:2) a nakonec varianta, kde je jedno S objímající každým koncem malý hrbolek na malé pukličce vycházející z velké puklice nánožníku (obr. 6:3). Všechny zmíněné varianty se vyskytují unikátně vždy pouze na jedné lokalitě (Mistřín, Mořice).

Jde o jediné zdobené nánožníky, které se na Moravě nacházejí i mimo území jižní Moravy, kde je ale i přesto jejich nejvyšší koncentrace, a objevují se i na střední Moravě (obr. 7). Kromě Moravy se pak vyskytují hojně i v Čechách (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 24:7–9, Pl. 25–26, Pl. 27:1–2), další se nacházejí na lokalitě Aholming v Bavorsku (Krämer 1985, Taf. 119).

* V jednom případě jde o fragmenty jednoho či dvou nánožníků.

Obrázek 6. Varianty esovitého motivu (Čižmářová 2017, tab. 13:1; Čižmář – Čižmářová – Popelka 2021, obr. 5:3, 10).

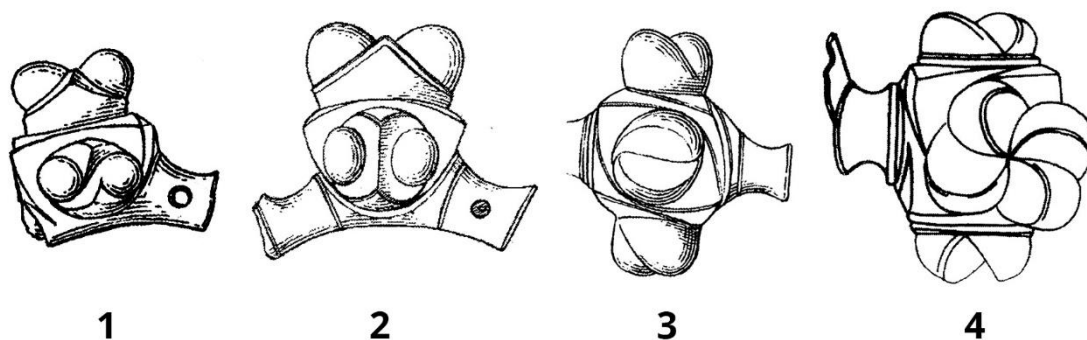
Obrázek 7. Mapa rozmístění typů výzdoby. Čísla odpovídají číslům lokalit v katalogu na str. 71–124. A – blíže neurčená plastická výzdoba; B – běžný esovitý motiv; C – tři propojená vodorovná S; D – dvě propojená svislá S; E – S na malé pukličce; F – blíže neurčená trojice výčnělků; G – trojice výčnělků s polokulovitými výběžky; H – trojice výčnělků spirálovitě dělených; I – blíže neurčený motiv triskelu; J – jednoduchý motiv triskelu; K – složitý motiv triskelu.

4.1.2 Trojice výčnělků

Druhou nejvíce zastoupenou zdobenou formou nánožníku je nánožník s trojicí výčnělků (obr. 5:2). Objevuje se podstatně méně než nánožník s esovitou výzdobou. Na Moravě jej známe z pěti lokalit, kde se vyskytuje v sedmi až osmi kusech*, tvoří téměř 28% podíl zdobených nánožníků a 7 % všech nánožníků na Moravě.

Puklice v tomto případě není kulovitá, má ostré hrany, takže tvarem připomíná spíše krychli. Z horní plošky a z obou postranních plošek směřujících kolmo k rovině nánožníku vyrůstá výčnělek. Ten je ještě dále plasticky členěný, ovšem třeba na Slovensku se vyskytují i případy s nečleněnými výčnělky (Bujna 2005, 61, obr. 46). Na výčnělcích lze najít naznačený esovitý motiv (obr. 8:1), případně pouze dvojici hrbolků bez objímajícího esovitého motivu (obr. 8:2; na bočních ploškách případně pouze po jednom hrbolku – Bujna 2005, 62, obr. 47) nebo je výčnělek středově souměrně rozdělený na dvě či čtyři části (obr. 8:3, 4).

Nánožníky zdobené trojicí výčnělků se kromě jižní Moravy (obr. 7) nacházejí už snad jen na třech lokalitách na jihozápadním Slovensku (Palárikovo, Bajč-Vlkanovo a Trnovec nad Váhom [Bujna 2005, 62]).

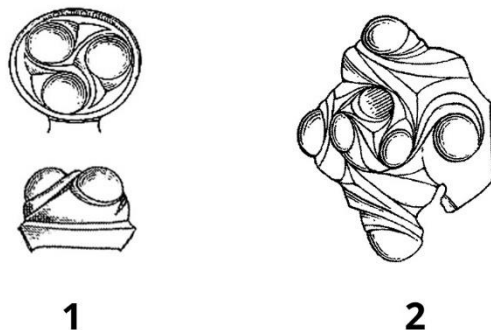
Obrázek 8. Varianty motivu s trojicí výčnělků (Čižmářová 2009, tab. 34:2–3; 2017, tab. 36:3; 2019, tab. 6:3, 19:2).

* V jednom případě jde o fragmenty jednoho či dvou nánožníků.

4.1.3 Motiv triskelu

Nejřidší zastoupení pak mají nánožníky zdobené motivem triskelu (obr. 5:3). Ty se vyskytly na třech moravských lokalitách, celkem v pěti provedeních, přičemž soubor z Brna-Líšně se nedochoval, takže jsou reálně dostupné ke studiu pouze dva celé nánožníky a jeden fragment dalšího. Jak dochované, tak nedochované nánožníky s triskelem tvoří pouze 4,4 % celkového počtu všech nánožníků a 17,9 % těch zdobených.

Puklice nánožníků z Rajhradu (K 47:1, 2) jsou zdobeny trojicí hrbolků směřujících přímo vzhůru od středu nánožníku a mezi nimi je propleten středově souměrný symbol triskelu – tří do sebe zapadajících spirál (obr. 9:1). Oproti tomu fragment nánožníku z lokality Šardice – kopec (K 48:6) je opatřen složitou směsicí spirál objímajících čtyři hrbolky (na každé straně puklice jeden) a ve středu se pak nachází malá puklička směřující přímo vzhůru od středu nánožníku s motivem triskelu shodným (ale v menším provedení) s tím z rajhradských nánožníků (obr. 9:2).

Obrázek 9. Varianty motivu triskelu (Čižmářová 2011a, tab. 49:4; 2017, tab. 35:3).

Kromě tří moravských lokalit se nánožníky s triskelem nacházejí hojněji v Čechách – vyskytují se zde hned na deseti lokalitách – a přítomny jsou i na území Německa na lokalitách Klettham a Straubing-Alburg (obr. 20).

4.2 Uzávěr

Puklicové nánožníky jsou dvoudílný šperk a jejich jednotlivé díly se spolu různým způsobem spojují. Primárně jde o tři hlavní typy uzávěru, a to na závlačku,

jazykovitý a na očko, které však mohou být rovněž navzájem různě kombinované. Rozdělením uzávěrů laténských bronzových kruhů se zabýval již A. Procházka, nezabýval se ovšem odděleně uzávěry kruhů z dutých polokoulí, ale rozdělení provedl u všech dvoudílných kruhů zároveň. Obecně tedy rozdělil dvoudílné kruhy podle uzávěru do tří kategorií (Procházka 1937, 26–27):

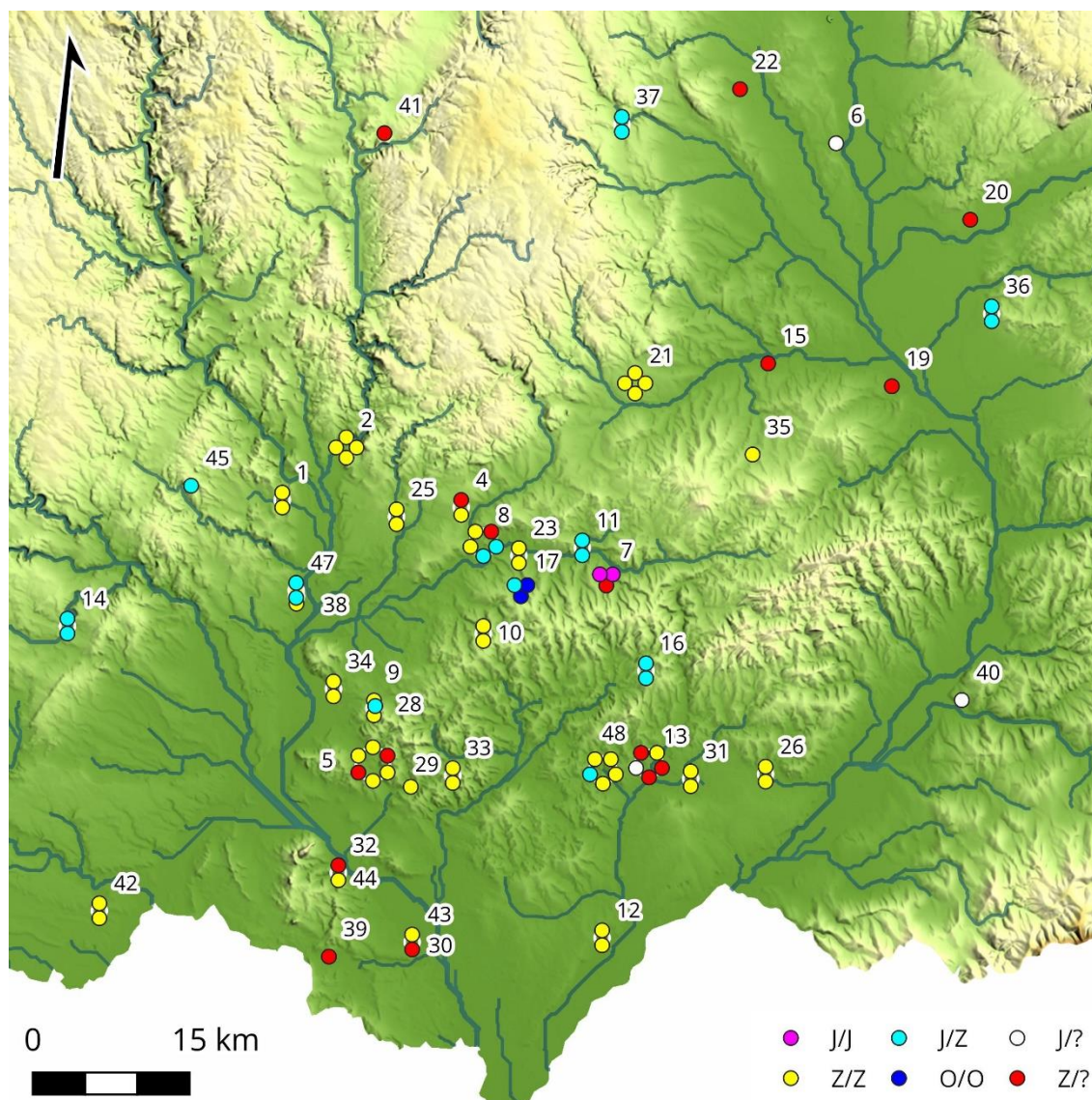
- a) *„Každý konec byl opatřen otvorem; prostrčeným kolíčkem či hřebem, provlečenou vláknovinou či drátkem byly pak dva a dva konce k sobě připoutány“* – tedy kruhy s uzávěrem na očko,
- b) *„Každý konec jedné části byl probit dírkou, ale kromě té byl ještě středem tloušťky tyčky hranatý průřez (...); druhá část měla také každý konec provrtaný, ale ještě zeslabený seříznutím na jazýček, který při spojení zapadl do průřezu na první části (...) při spojení byly 2 nebo 3 dírky nad sebou pro kolíček...“* – v následné části označeny jako kruhy s uzávěrem na závlačku,
- c) *„Na téže části kruhu, zpravidla na větší, jest jeden konec opatřen zploštělým jazýčkem s dírkou nebo také očkem (...), druhý konec má dutinu (...) proti jazýčku neb očku [je] průřezový žlábek s kolmou dírkou (...), proti dutině delší čípek (osten) buď zašpičatělý (...) nebo ztlustělý a zaoblený...“* – zde označované jako kruhy s kombinovaným uzávěrem.

4.2.1 Uzávěr na závlačku

Na území Moravy jde o nejčastější uzávěr puklicových nánožníků. Alespoň jeden uzávěr na závlačku se vyskytuje na 84–89 nánožnicích*, nánožníků s dvojicí takových uzávěrů je pak 48–49* (43 % všech nánožníků).

V principu jde o asymetrický uzávěr, kdy se jazýčkovitá část s dírkou ze strany zasouvá do otvoru s přesně tvarovaným ústím a dvěma drobnými zdírkami po stranách. Po zaklesnutí jazýčku do štěrbiny dojde k překrytí všech tří otvorů, kterými je následně provlečena organická nebo kovová závlačka. Ty se ovšem dochovají jen vzácně (např. organické závlačky z trnů dochované ve spojích nánožníků z hrobu K 827 z Hustopečí [Čižmářová 2019, 147–148]). Závlačkové

* Ve více případech jde o fragmenty jednoho či dvou nánožníků.

Obrázek 10. Mapa nánožníků dle typu uzávěru. Čísla odpovídají číslům lokalit v katalogu na str. 71–124. J/J – dvojice jazykovitých uzávěrů; J/Z – jeden uzávěr jazykovitý, jeden na závlačku; Z/Z – dvojice uzávěrů na závlačku; O/O – dvojice uzávěrů na očko; J/? – dochován pouze jeden uzávěr – jazykovitý; Z/? – dochován pouze jeden uzávěr – na závlačku.

uzávěry se vyskytují ve dvou hlavních provedeních: otvor pro ukotvení jazýčku může být obsažen buď v koncové puklici nánožníku (tab. XXII:1), nebo v mezičlátku mezi dvěma puklicemi (tab. XXII:4).

Nánožníky s alespoň jedním uzávěrem na závlačku se nacházejí na celém sledovaném území, ty s oběma dochovanými uzávěry na závlačku jsou pak koncentrovány na území jižní Moravy – od Znojemska až po Vyškovskou bránu (obr. 10).

4.2.2 Jazykovitý uzávěr

Nánožníků, které se na obou koncích zapínají jazykovitým uzávěrem, se na Moravě vyskytuje velmi málo. Jsou pouze dva (1,8 % všech nánožníků) a pocházejí z hrobu č. 3 na lokalitě Kloboučky – Pod Loučkami (K 7:2, 3). Nánožníků, které mají alespoň jeden jazykovitý uzávěr, je pak z celé Moravy 25.

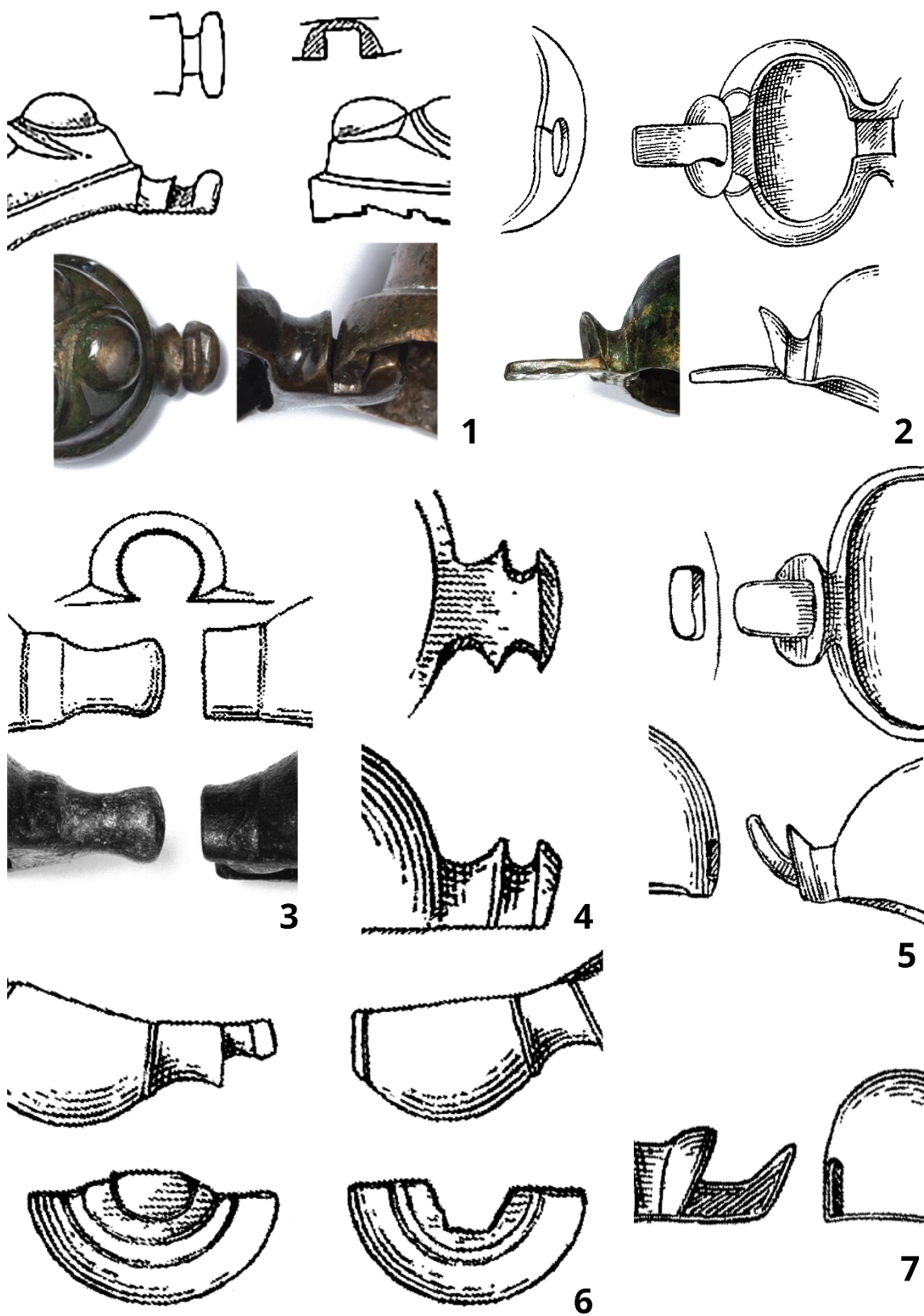
Jazýčky jsou v tomto případě oba umístěny na menší části nánožníku a zaklesávají se do otvorů na větší části. Každý z jazýčků má jiný tvar: jeden je plochý, podlouhlý, nečleněný a vsouvá se do otvoru druhé části ze strany souběžně s rovinou nánožníku, druhý je naopak členěný, na konci rozšířený a má spíše funkci háčku, který se vsouvá zespoda do otvoru druhé části (tab. XXIII:3, 5).

Jazykovité uzávěry mohou mít i další podoby, ty jsou ale rozebírány v následující podkapitole, neboť se v dalších případech téměř vždy vyskytují v kombinaci s uzávěrem na závlačku.

4.2.3 Kombinovaný uzávěr

Kombinovaný uzávěr je po čistě závlačkovém uzávěru druhý nejčastější způsob zapínání puklicových nánožníků. Tyto nánožníky se ovšem vyskytují mnohem méně. Na Moravě se jich nachází 20 a tvoří 17,5 % všech nánožníků.

Pro nánožníky s kombinovaným uzávěrem je typické, že zatímco na jedné straně jsou upevněny jazýčkem do otvoru opačné poloviny nánožníku, na straně druhé se nachází uzávěr na závlačku. Jak již bylo zmíněno výše, jazykovité uzávěry mohou mít různé podoby. Téměř by se dalo říci, že je každý jazykovitý uzávěr unikát, ale přeci jen lze najít jisté opakující se jevy. Bezesporně nejjednodušší formou jazykovitého uzávěru je ta popsána již v předchozí podkapitole – plochý, úzký, dlouhý a nečleněný jazýček se zasouvá do otvoru ve vodorovném směru (obr. 11:2). Podobný systém, který ale zajišťuje dodatečné jištění, je uzávěr tvořený rovněž plochým, úzkým a nečleněným jazýčkem, ale oproti předchozímu je mírně ohnut směrem vzhůru (obr. 11:5). Pravděpodobně díky tomu nemusí dosahovat takové délky, jako je tomu v předchozím případě. Je možné se setkat i s mohutnější variantou, která již připomíná spíše háček (obr. 11:7). V opozici k jazykovitým uzávěrům zavíraným ve vodorovném směru jsou ty, které se zavírají ve směru svislém – zespoda. Každý takový uzávěr je v podstatě unikát, co se drobných

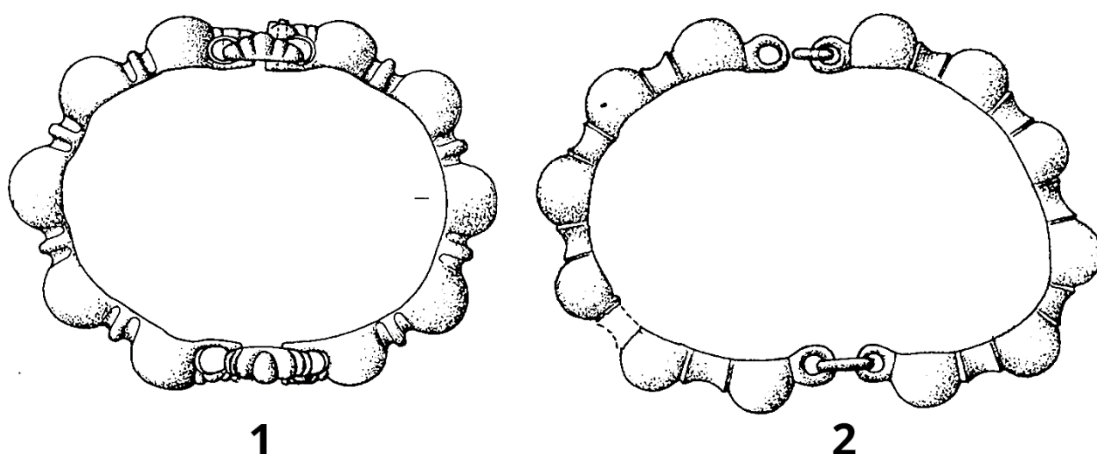
Obrázek 11. Různá zpracování jazykovitých uzávěrů. 1 - K 47:1, 2; 2 - K 14:1; 3 - K 8:4; 4 - K 9:1; 5 - K 16:2; 6 - K 14:1; 7 - K 48:5.

estetických záležitostí týče, v principu ovšem fungují všechny stejně: jazýček se směrem od puklice, ze které vystupuje, nejdřív zužuje (případně již úzký je) a ve své koncové části naopak rozšiřuje. Otvor v opačné polovině nánožníku je velký přesně jako zúžená část jazýčku a v tomto místě do sebe zapadají (obr. 11:1, 3, 4, 6).

Nánožníky s kombinovaným uzávěrem se koncentrují spíše na západní polovině jižní Moravy, i když čtyři exempláře ze dvou lokalit pocházejí i z prostoru Hané. Potenciálně ovšem mohou pozůstatky těchto nánožníků představovat fragmenty s dochovaným alespoň jedním uzávěrem. Tím by se těžiště výskytu přesunulo mírně východním směrem (obr. 10).

4.2.4 Uzávěr na očko

Posledním a nejrůdněji zastoupeným typem uzávěru je očko. Nánožníky s takovým uzávěrem se na Moravě nacházejí jenom ve dvou provedeních na lokalitě Nížkovice – Záhumenice (1,8 % všech nánožníků). Teoreticky sice mají stejné zastoupení jako nánožníky s dvojicí jazykovitých uzávěrů, tyto uzávěry se ovšem nacházejí mnohem častěji i v kombinaci s uzávěrem na závlačku (viz předchozí podkapitulu). Očko se ovšem na Moravě nachází pouze na těchto dvou nánožnicích, což z něj dělá výrazně cizí prvek (k tomu více v kapitole 5).

Obrázek 12. Nánožníky s očkem (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 11:4, 12:3).

Rozdílem oproti všem předchozím uzávěrům je rovněž to, že je tento uzávěr symetrický, tzn. obě části uzávěru jsou stejné. Na obou koncích je tedy plochý výběžek s kruhovým otvorem rovnoběžný s rovinou nánožníku. V nejzazším místě

Obrázek 13. Nánožníky s očkem. Detail zúžených bodů na nánožnících z Nížkovic.

je očko zúžené (tab. II:3, 4). Jako zavírací mechanismus sloužil drátěný (obr. 12:2) nebo litý (obr. 12:1) středový článek, v případě, že spojovací článek chybí, lze uvažovat o propojení obou polovin nějakým předmětem z organického materiálu. U nížkovických nánožníků spojovací článek chyběl, zúžení koncových částí oček (obr. 13) by však dle mého názoru mohlo svědčit právě pro litý středový článek, který se přes zúženou část nasouval do oka.

Tyto nánožníky se vyskytují primárně v Čechách, byly ale objeveny i v Bavorsku, Dolním Rakousku a Dolním Slezsku, kde jsou ovšem podobně ojediněle jako ty moravské (obr. 19).

4.3 Rozměry

U nánožníků lze obecně (a má smysl) měřit tři rozměry. První z nich je vnější průměr kruhu, druhý vnitřní průměr kruhu a třetí průměr puklic, všechny tři rozměry je ideální měřit ve dvojicích (minimální a maximální průměr), neboť málokdy jsou nánožníky a jejich puklice dokonale kruhové. Naměřené hodnoty jsou shrnuty v obr. 14. Ne každý ze sledovaných rozměrů byl měřen na každém nánožníku. Jednotlivé rozměry byly pro větší přehled označeny písmeny *a-f* a zde je uváděn počet hodnot vstupujících do analýzy u jednotlivých rozměrů: *a* – 53, *b* – 33, *c* – 28, *d* – 26, *e* – 83, *f* – 76. Pozoruhodná jsou některá zjištění dílčí analýzy (obr. 15). Např. u varianty A2b, která zahrnuje nezdobené závlačkové nánožníky s uzávěry v článku, byly rozměry puklic výrazně nižší, než je průměrná velikost, a rovněž byly ještě výrazněji nižší než u svojí sesterské varianty A2a. To může mít základ ve starším původu nánožníků z varianty A2b. Za zmínku stojí rovněž i velikost puklic u nánožníků z podskupiny B3 (nánožníky s trojicí výčnělků), která je dána prostorově náročným typem výzdoby.

Operace	Ø kruhu vnější	Ø kruhu vnitřní	Ø puklic
průměr	$a \quad b$ 107,04 × 95,42	$c \quad d$ 74,00 × 60,92	$e \quad f$ 35,75 × 25,46
min	70,00 × 45,00	58,00 × 49,00	20,00 × 13,00
max	165,00 × 127,00	90,00 × 72,00	60,00 × 48,00
směr. odchylka	16,67 × 16,84	8,468 × 5,31	10,50 × 8,26
pr. - sm. o.	90,37 × 78,59	65,53 × 55,62	25,25 × 17,20
pr. + sm. o.	123,70 × 112,26	82,47 × 66,23	46,25 × 33,72

Obrázek 14. Tabulka matematických operací pracujících se souborem hodnot rozměrů naměřených u náložníků. Rozměry zahrnuté do souboru uvedeny vždy u konkrétního náložníku v katalogu na str. 71–124. Hodnoty v mm, nalevo od znaku „×“ vždy hodnoty ze souboru maximálních hodnot, napravo od „×“ hodnoty ze souboru minimálních hodnot. Pr. – průměr; směr. odchylka, sm. o. – směrodatná odchylka.

Skupina	Ø kruhu vnější	Ø kruhu vnitřní	Ø puklic
A	106,40 × 97,12	73,30 × 60,81	33,93 × 23,81
B	109,30 × 89,14	77,20 × 61,40	45,54 × 37,78
A2a	104,20 × 104,30	70,65 × 58,81	35,89 × 25,69
A2b	107,40 × 92,20	81,33 × 64,67	28,67 × 20,25
A3	120,30 × 107,00	80,00 × -	36,77 × 25,75
B1	100,10 × 89,14	77,75 × 60,50	38,50 × 30,00
B2	103,00 × -	- × -	41,67 × 34,00
B3	135,00 × -	75,00 × 65,00	59,00 × 46,50

Obrázek 15. Tabulka průměrných rozměrů jednotlivých skupin (jak jsou definovány v kapitole 6) puklicových náložníků (dvojice hodnot je vždy průměr maximálních × minimálních rozměrů). Hodnoty uváděny v mm.

4.4 Počet a kombinace puklic

Puklicové náložníky se vyskytují v mnoha různých kombinacích. Na sledovaném území se pak vyskytují náložníky s 6–13 puklicemi. Častější (72,2 %) jsou spíše ty náložníky s menším počtem puklic (méně než deset puklic), náložníků s počtem puklic deset a vyšším je pouze 27,8 % (obr. 16, 24, 25). Dle kombinace se dají náložníky rozdělit na dvě skupiny: symetrické a asymetrické. Tedy ty, jejichž obě části mají shodný počet puklic, a ty s rozdílně velkými částmi. První skupina zahrnuje 44,4 % náložníků a druhá 55,6 %. Z geografického hlediska se symetrické náložníky koncentrují více na západě a ty asymetrické více na východě. Z většiny se ovšem obě skupiny územně prolínají.

Počet publik	Počet náložníků	Procent. zastoupení
6	7	19,4 %
7	8	22,2 %
8	7	19,4 %
9	4	11,1 %
10	3	8,3 %
11	2	5,6 %
12	2	5,6 %
13	3	8,3 %
Celkem	36	100 %

Kombinace	Počet náložníků	Procent. zastoupení
3+3	7	19,4 %
4+3	6	16,7 %
5+2	2	5,6 %
4+4	5	13,9 %
6+2	2	5,6 %
5+4	4	11,1 %
5+5	2	5,6 %
7+3	1	2,8 %
6+5	2	5,6 %
6+6	2	5,6 %
7+6	3	8,3 %
Celkem	36	100 %

Obrázek 16. Tabulka zastoupení náložníků dle počtu publik (vlevo) a tabulka zastoupení náložníků dle kombinace (vpravo). Ke statistickým účelům byl vybrán vždy jen jeden celý náložník z páru.

Skupina	Kombinace	Počet náložníků
A1	6+2	1
A2a1	3+3	2
	4+3	2
	5+4	2
	7+6	2
A2a2	3+3	4
	4+3	1
	4+4	1
A2b1	5+4	1
	6+5	2
	7+6	1
A2b2	4+4	1
	6+6	2
A3a	4+4	1

Skupina pokračování	Kombinace	Počet náložníků
A3b	4+3	1
	6+2	1
	5+5	1
	7+3	1
A4	5+5	1
B1a	5+2	1
	4+4	2
	5+4	1
B1b	5+2	1
B2	4+3	1
B3a	4+3	1
B3b	3+3	1
Celkem		36

Obrázek 17. Tabulka zastoupení kombinací článků náložníků v jednotlivých vysledovaných podskupinách. Ke statistickým účelům byl vybrán vždy jen jeden náložník z páru.

Dle typologických skupin (definovány jsou v kapitole 6) lze dominantní kombinaci vysledovat v podstatě pouze u varianty A2a (náložníky se závlačkovým uzávěrem v mezičlánku), kde výrazně převažuje kombinace 3+3 (obr. 17). Ta tvoří

cca 42,9 % nánožníků v této z této varianty, druhou nejvíce zastoupenou je zde kombinace 4+3, která zahrnuje dalších cca 21,4 % nánožníků. Zbýlých 35,7 % tvoří další tři kombinace, jejichž procentuální zastoupení nepřesahuje 15 %. U ostatních skupin již takovou dominanci vysledovat nelze, převážně ale kvůli nízkému počtu zahrnutých celých nánožníků.

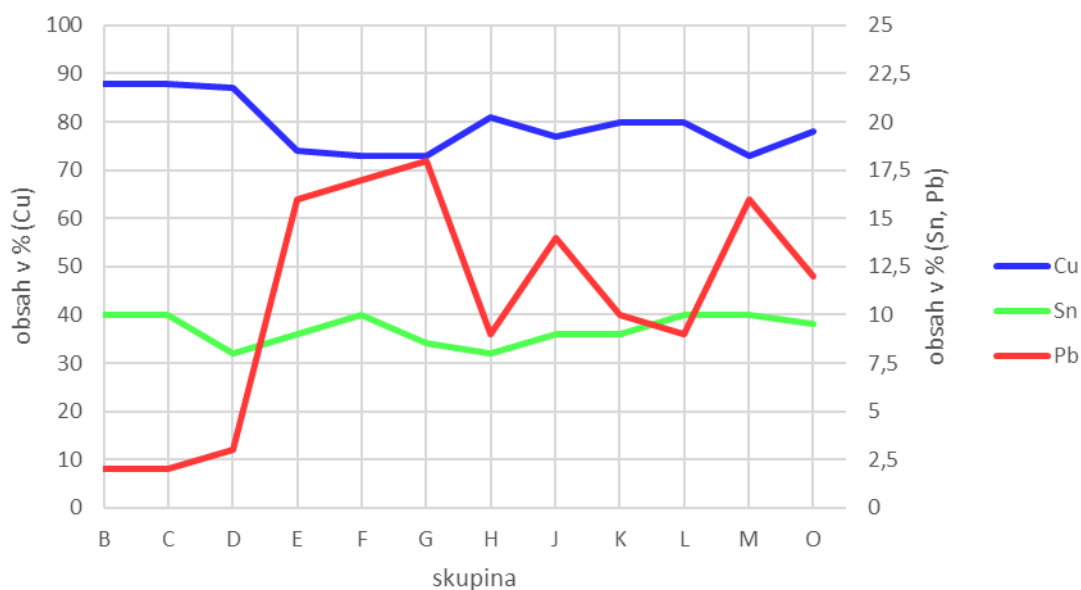
4.5 Materiál a výroba

„Bronz – slitina vyrobená člověkem, obvykle obsahující kolem 90 % mědi a 10 % cínu... Barva bronzu se mění s rostoucím obsahem cínu poměrně rychle: do 5 % má červenou barvu mědi, při vyšším obsahu přechází ve zlatavou, asi od 10 % ve žlutou a od 30 % v bílou. Již malé přísady cínu způsobují zvýšení pevnosti: maximální pevnosti je dosaženo přidáním 10–15 % cínu... ojediněle se objevují i předměty z olověného nebo antimonového bronzu.“ (Hložek 2008, 41).

A bronz je také jediný materiál, ze kterého se puklicové nánožníky vyráběly. Neexistují doklady o jediném takovém nánožníku z jiného kovu. To ovšem souvisí s možnostmi zpracování kovů: bronz je dobře tvárný, má relativně nízkou teplotu tání (v poměru mědi a cínu 78:22 je to 870 °C; Mikulčák *et al.* 1995, 141) a je pevný. To všechno jsou vlastnosti, které dělají z bronzu lepšího kandidáta na kovoliteckou výrobu než železo nebo měď.

Materiál použitý na výrobu (nejen) puklicových nánožníků se ale od klasického cínového bronzu ještě odlišoval vysokým obsahem olova (obr. 18). Záměrné přidávání olova do bronzu je známé od 7. století před naším letopočtem mj. z etruského prostředí a odtud se pravděpodobně idea dostala i do našich zemí (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, 79; Kysela 2020, 258–259). Příměs olova do 2,5 % byla pravděpodobně nezáměrná, u příměsi od 2,5 % do 6 % stále není záměrnost jistá, mohlo by rovněž jít o přirozený výskyt, od 6 % výše je však již záměr jistý (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, 82).

Jako důvod pro přidávání olova do směsi se předpokládá lepší tvárnost bronzu ve výrobě šperků (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, 11; Venclová ed. 2008, 73). Vyšší obsah olova se kromě nánožníků z dutých puklic pravděpodobně pojí i se zaváděním pseudogranulace a pseudofiligránu jako výzdobného prvku bronzových šperků (Venclová ed. 2008, 90).

Obrázek 18. Procentuální zastoupení mědi, cínu a olova v jednotlivých skupinách bronzových šperků z doby laténské. Sestaveno podle Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Fig. 17. B – kruhový šperk fáze B1; C – tyčinkovité kruhy s plastickými dekoracemi; D – tyčinkovité kruhy s vývalky; E–J – kruhy s nezdobenými puklicemi; K–L – kruhy se střídavě zdobenými puklicemi; M–O – kruhy se zdobenými puklicemi.

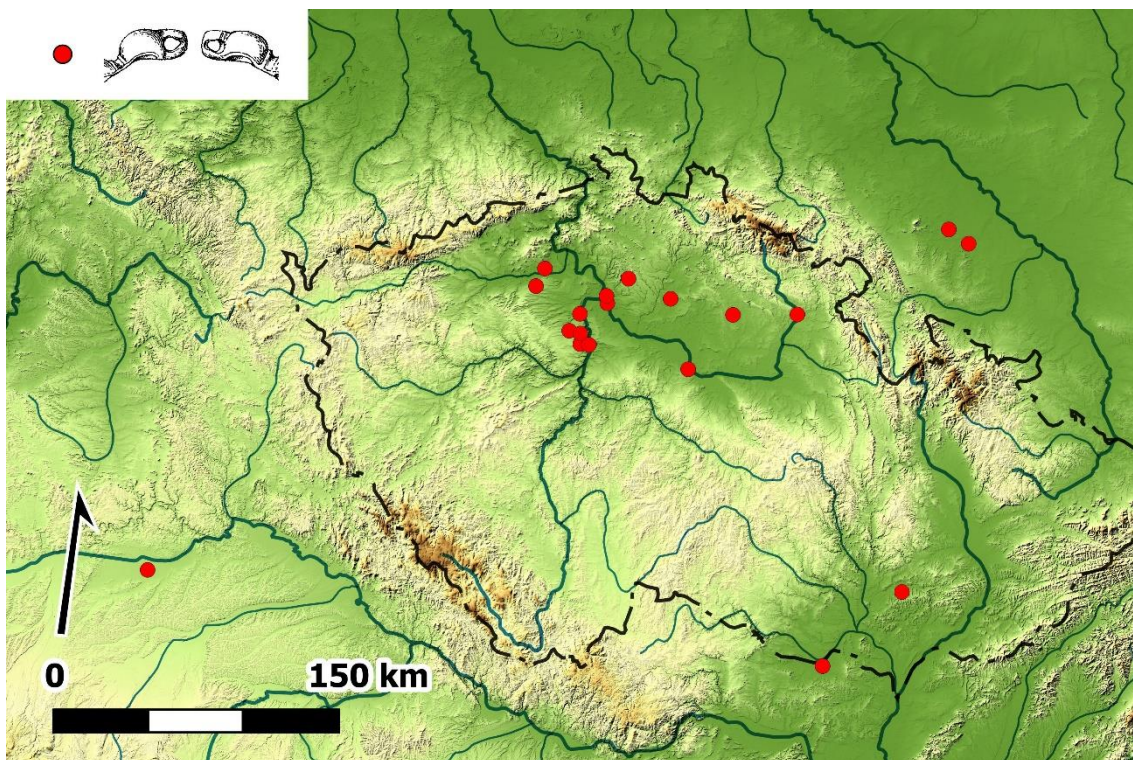
Při výrobě puklicových nánožníků se pravděpodobně využívalo metody lití na ztracenou formu. Princip takového výrobního postupu byl následující: nejdříve došlo k vytvoření voskového modelu v podobě finálního výrobku, ten byl následně obalen hlínou a tím došlo k vytvoření negativu. Model obalený hlínou se následně dal vypálit, čímž nejenže došlo ke zpevnění formy, ale rovněž i k vylití voskového modelu. Do takto vytvořené formy byla pak otvorem nalita roztavená bronzová směs. Po ztuhnutí směsi se již nepotřebná forma rozbila a výsledný produkt ještě dodatečně upravil (Hložek 2008, 117). Dokladem toho, že byly puklicové nánožníky vyráběny právě litím na ztracenou formu, mohou být tmavé výplně puklic některých nánožníků, které by mohly být právě pozůstatkem formy.

Za využití tohoto výrobního postupu je vlastně každý vzniklý výrobek unikátem (Hložek 2008, 117). To je u šperku, který je zamýšlen jako párový, problém. Nicméně v praxi se to projevuje jen drobnými rozdíly v jednotlivých kusech páru. Především jde o rozdíly ve velikosti a tvaru, ale ty se pohybují v řádu jednotek milimetrů.

5 K provenienci puklicových náožníků

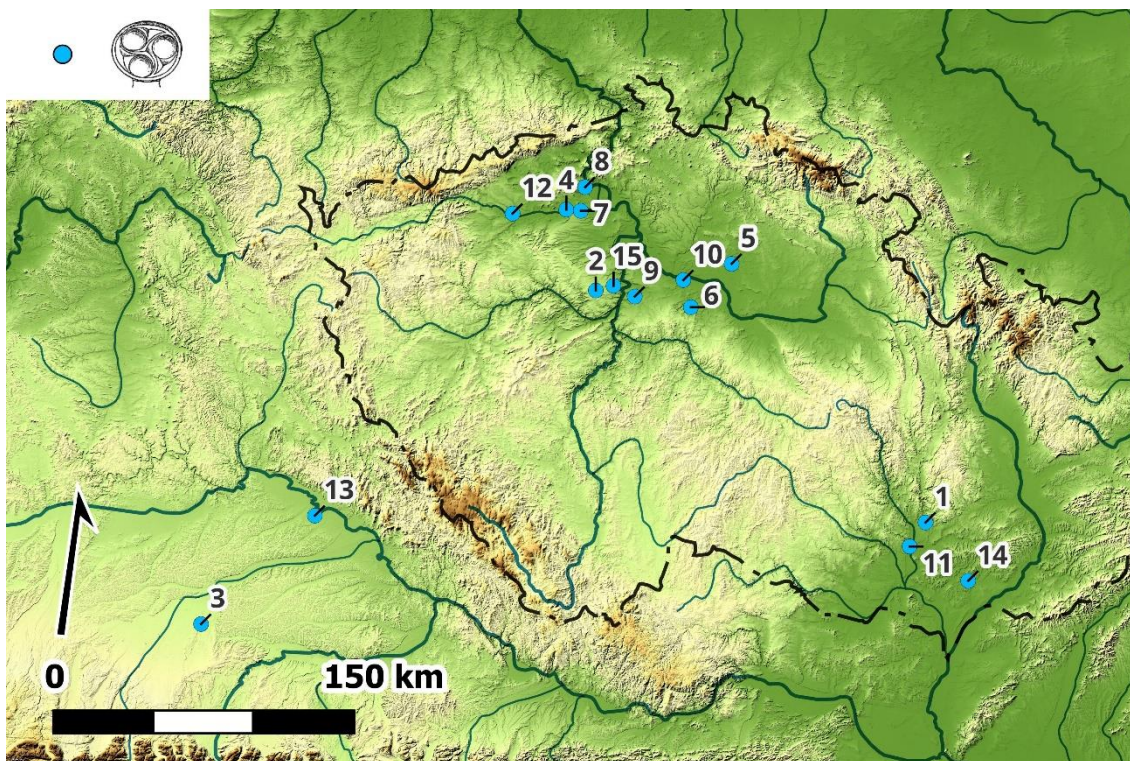
Jako u ostatních artefaktů doby laténské, i u náožníků lze vysledovat regionální odlišnosti. Na základě vyhodnocení prostorové koncentrace různých typů náožníků je možné stanovit pravděpodobný region jejich produkce. Mezi sledované znaky může patřit jak typ výzdoby, tak i způsob konstrukce náožníků. Původ – či lépe řečeno konstatování cizího původu – lze nejlépe určit u náožníků, které se na Moravě vyskytují jen v několika málo provedeních.

Jedním z takových příkladů jsou náožníky z hrobu č. 1 z lokality Nížkovice – Záhumenice. Tento konkrétní případ byl již dříve publikován M. Čižmářem (2000). Jde o dvojici shodných nezdobených náožníků složených ze dvou stejně velkých částí o pěti člancích. Specifikem těchto náožníků je ovšem uzávěr na očko. Tento způsob uzávěru je na Moravě zcela ojedinělý a vyskytuje se právě jen na těchto dvou exemplářích (obr. 19). Tímto fenoménem se zabývala rovněž Ch. Eggl (2003), ta však do své práce zahrнула nejen kruhy z dutých článků, ale i dvoudílné kruhy s vývalky.

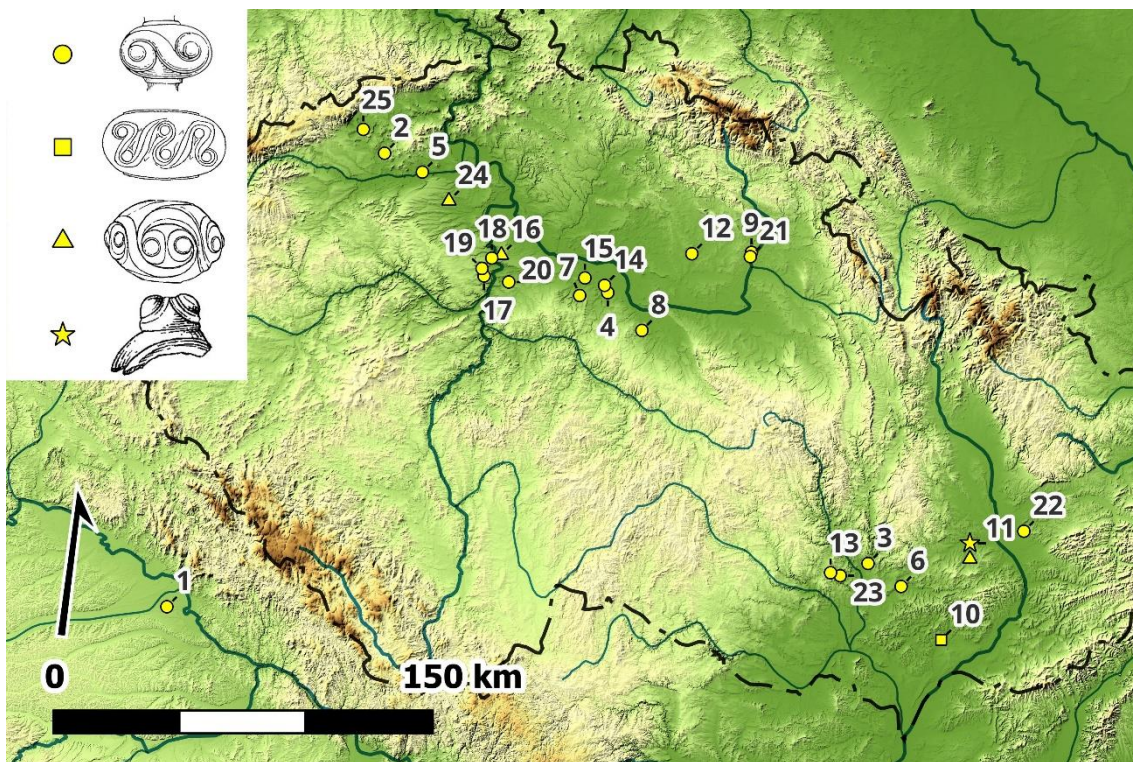
Obrázek 19. Prostorové rozmístění lokalit s náožníky s očkem. Vypracováno podle Čižmář 2000.

Celkově se na území Česka nachází 15 lokalit s těmito nánožníky, které se nejvíce koncentrují ve středních Čechách. Kromě moravských Nížkovíc se pak (pravděpodobně rovněž jako import) nachází puklicové nánožníky ojediněle i v Bavorsku, Dolním Slezsku a Dolním Rakousku. Na tomto základě lze jejich původ určit právě do prostoru středních Čech. Zatímco M. Čižmář se zabýval konstrukčním prvkem, já se dále budu zabývat zjišťováním provenience podle výzdoby nánožníků.

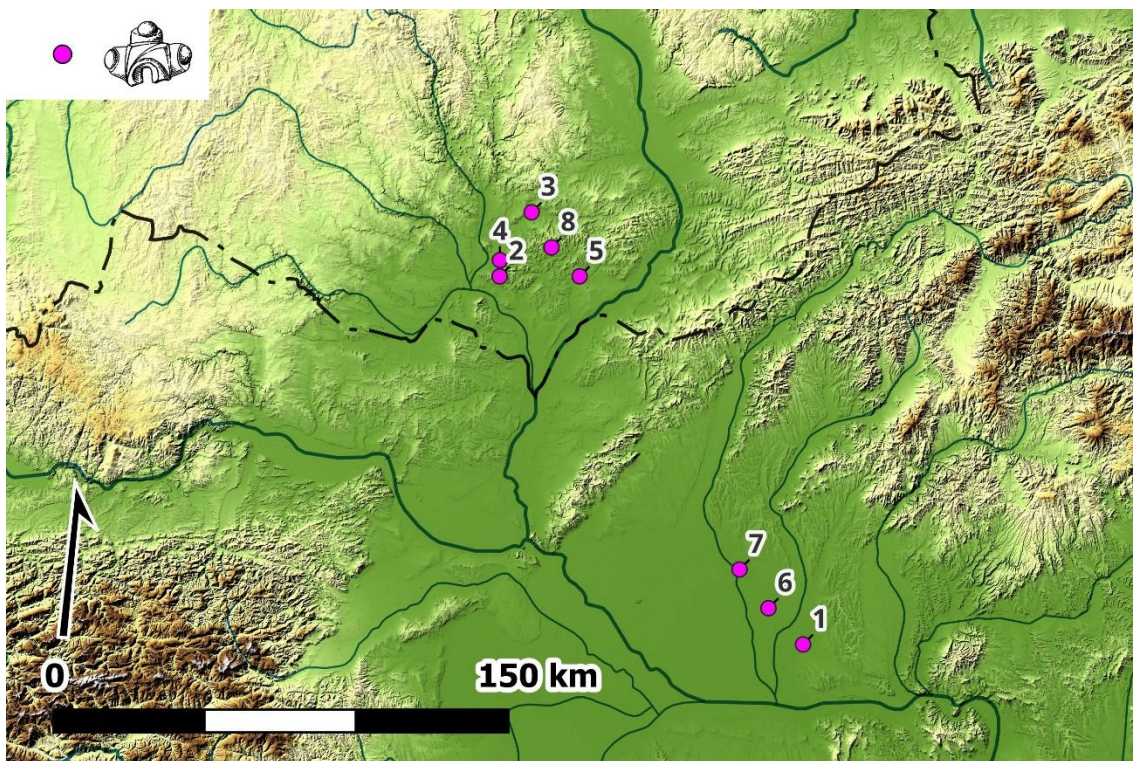

Obrázek 20. Prostorové rozmístění lokalit s nánožníky s motivem triskelu. Pro seznam lokalit i se zdroji viz Přílohu III.

Na základě výzdoby lze za cizí prvek na Moravě spolehlivě označit nánožníky s motivem triskelu (obr. 20). Ty se zde nacházejí pouze ve čtyřech kusech a jsou známy celkem ze tří lokalit: Brno-Líšeň – farská zahrada (odkud se nám však z nánožníku dochoval pouze schematický nákres), Rajhrad a Šardice – kopec. Nejvíce se pak tyto nánožníky koncentrují (10 lokalit) v prostoru středních/severozápadních Čech, kam se tedy dá pravděpodobně vysledovat i jejich původ. Další dvě lokality pak pocházejí z Německa. Za zmínku stojí, že výzdoba nánožníku z lokality Šardice – kopec se odlišuje od typického triskelového schématu, ovšem motiv triskelu obsahuje (tab. III:7). Přesná analogie pak pochází

Obrázek 21. Prostorové rozmístění lokalit s nánožníky s esovitým motivem. Pro seznam lokalit i se zdroji viz Přílohu III. Kolečka představují kromě klasického esovitého motivu rovněž výzdobný motiv nepřidatelný k typům vysledovaným na moravském území.

Obrázek 22. Prostorové rozmístění lokalit s nánožníky s trojicí výčnělků. Pro seznam lokalit i se zdroji viz Přílohu III.

z lokality Klettham v Horním Bavorsku (Krämer 1985, Taf. 118). Absence takového nánožníku z území Čech narušuje teorii o českém původu triskelových nánožníků, avšak vzhledem k nízkému počtu nánožníků s tímto složitým triskelovým schématem o nich není možné vyvozovat další závěry.

U dalších typů výzdoby je určení provenience problematičtější, zvláště nánožníky s esovitým motivem se vyskytují relativně hojně na celém území dnešní České republiky (obr. 21). Z okolních regionů se však vyskytuje pouze jeden další z území Bavorska. Původ se tedy zcela jistě dá zasadit na území Čech a Moravy. Alternativně bychom mohli centrum rozšíření opět umístit pouze do Čech, kde se nachází vyšší koncentrace těchto nánožníků než na Moravě, a vysoký výskyt nánožníků s esovitým motivem přisoudit intenzivním kontaktům mezi Čechami a Moravou. Přihlédneme-li k vysledovaným typům esovitých nánožníků, zjistíme, že počet českých lokalit s nánožníky s klasickým esovitým motivem převažuje počet těch moravských v poměru 3:1 (15:5 lokalitám), u lokalit s nánožníky s dvojicí svislých propojených S je pak poměr 2:1 (ovšem uváděný poměr zde odpovídá počtu lokalit), naopak zbývající dva typy, tedy S na malé pukličce a trojice vodorovných propojených S, se vyskytují výlučně na moravském území. Na základě těchto zjištění je možné zasadit centrum původu klasických esovitých nánožníků opět do Čech. U typu s dvojicí svislých S by bylo možné dojít k podobným závěrům, ovšem poměr není tak průkazný, tato úvaha je tedy s otazníkem. U posledních dvou typů, které se vyskytují pouze na Moravě, by bylo logické umístit centrum jejich původu právě sem. Ovšem ojedinělost jejich výskytu spíše vzbuzuje otázku, jestli jejich nízké zastoupení (každý motiv se objevil pouze na jednom nánožníku) není dáno pouze stavem výzkumu.

Třetí a poslední typ výzdoby – trojice výčnělků – se sdružuje na jižní Moravě v pomyslném trojúhelníku tvořeném Slavkovem u Brna na severu, Hustopečemi na jihozápadě a Kyjovem na jihovýchodě. V Čechách, ani v dalších okolních regionech se podobná výzdoba na puklicových nánožnicích nevyskytuje, pouze s výjimkou jihozápadního Slovenska, kde se velmi podobné nánožníky vyskytují na lokalitách Bajč-Vlkanovo, Palárikovo a Trnovec nad Váhom (obr. 22). Původ těchto nánožníků by se pravděpodobně dal zasadit právě na jižní Moravu.

Nánožníky z dutých polokoulí se obecně koncentrují na území střední Evropy, nejvíce pak v Čechách (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 7:6–13, Pl. 8–26, 27:1–2), na Moravě, na Slovensku (Bujna 2005, 47–63) a v Bavorsku (Krämer 1985, Taf. 17:10–11, 18:13–14, 27:1–2, 28:20–21, 33:6–7, 40:9–10, 41:7–8, 46:1–2, 51:18, ad.). Dále se puklicové nánožníky nacházejí i v Polsku, Karpatské kotlině, Švýcarsku, severní Itálii, Slovinsku, Rumunsku a na Ukrajině (seznam literatury k zahraničním nálezům v Bochnak – Kotowicz 2015, 289). Ojedinelé nálezy pochází z Bulharska, Řecka a Turecka (Bochnak – Kotowicz 2015, 289) snad jako doklad exportu z laténského území.

Centrum rozšíření zdobených puklicových nánožníků se pak nachází na území dnešní České republiky, méně i Slovenska. Na území okolních států se tyto nánožníky vyskytují pouze výjimečně (Krämer 1985, Taf. 41:7–8, 87:3–4, Taf. 120).

6 Chronologie a typologie

Pomocí sledování znaků na puklicových nánožnících bylo možné vytvořit následující typologickou kostru. U jednotlivých podskupin je pak v závorce uveden odkaz na katalog.

A – nánožníky s hladkými články

Jde o velice obecnou skupinu zahrnující všechny nánožníky s nezdobenými puklicemi. Zahrnuje 79–83* nánožníků i se všemi podskupinami, výhradně pak 22–25 nánožníků, především fragmentů.

A1 – s dvojicí jazykovitých uzávěrů (K 7:2)

Do této podskupiny spadají pouze dva exempláře z jednoho kontextu a vyznačují se jazykovitým uzávěrem na obou stranách, tedy spojem, který drží bez závlačky či jakékoli další opory (viz podkapitolu 4.2.2).

A2 – s dvojicí uzávěrů na závlačku (šarnýr)

Do podskupiny A2 spadají všechny nezdobené nánožníky, jejichž části jsou na obou stranách spojeny závlačkou (viz podkapitolu 4.2.1). Spadá sem 40–41 nánožníků, přičemž se všechny podařilo zařadit k variantám této podskupiny.

A2a – uzávěry v mezičlánku

Varianta A2a se vyznačuje dvojicí závlačkových uzávěrů se zdírkami pro zajištění přímo v koncovém mezičlánku. Celkově bylo možno k této variantě zařadit 28–29 nánožníků, výhradně pak fragmenty jednoho či dvou dalších.

A2a1 – směřování jazýčků shodné (K 5:5)

Subvarianta předchozí podskupiny, kdy jsou oba jazýčky na jedné části a na druhé naopak otvory pro jejich zaklesnutí. Řadí se sem 15 nánožníků.

A2a2 – směřování jazýčků opačné (K 23:1)

Subvarianta opačná k té předchozí, na každé části je vždy jeden jazýček a jeden otvor pro zaklesnutí. Patří sem 12 nánožníků.

A2b – uzávěry v článku

Oproti variantě A2a se zdířky pro zajištění jazýčku nacházejí v mezičláncích. Bylo možno sem přiřadit 12 nánožníků, všechny pak bylo možné ještě rozřadit mezi následující subvarianty.

* V některých případech jde o fragmenty jednoho či dvou nánožníků.

A2b1 – směřování jazýčků shodné (K 12:2)

Viz subvariantu A2a1. Řadí se sem sedm nánožníků.

A2b2 – směřování jazýčků opačné (K 21:1)

Viz subvariantu A2a2. Řadí se sem pět nánožníků.

A3 – s jedním uzávěrem jazykovitým a jedním na závlačku (šarnýr)

Tato podskupina sdružuje všechny nezdobené nánožníky s kombinovaným uzávěrem (viz podkapitolu 4.2.3). Takových nánožníků je 13, k následujícím variantám se nepodařilo přiřadit pouze jeden.

A3a – směřování jazýčků shodné (K 9:1)

Viz subvariantu A2a1. Řadí se sem šest nánožníků.

A3b – směřování jazýčků opačné (K 14:1)

Viz subvariantu A2a2. Řadí se sem rovněž šest nánožníků.

A4 – s dvojicí uzávěrů na očko (K 17:1)

Do podskupiny A4, která sdružuje nánožníky se zavíráním na očko a spojovací článek, patří pouze dva nánožníky (viz podkapitolu 4.2.4).

B – nánožníky s plasticky zdobenými články

V opozici ke skupině A stojí skupina B, která sdružuje všechny nánožníky s plastickou výzdobou. Spadá sem 27–31 nánožníků, výhradně pak tři či čtyři blíže nezařaditelné.

B1 – s esovitým motivem

Podskupina B1, do které patří 13–14 nánožníků s puklicemi zdobenými esovitým motivem, se dále dělí na čtyři varianty podle nuancí ve výzdobě. Pro popis jednotlivých typů viz kapitolu 4.1.1.

B1a – s klasickým esovitým motivem (K 2:1)

Řadí se sem většina (deset) nánožníků s esovitým motivem.

B1b – se třemi vodorovnými propojenými S (K 16:6)

Patří sem jeden celý nánožník.

B1c – se dvěma svislými propojenými S

Varianta zahrnuje zlomky jednoho až dvou nánožníků.

B1d – S na malé pukličce

Jeden malý zlomek (snad) nánožníku spadá do této varianty.

B2 – s motivem triskelu

Zahrnuje čtyři až pět nánožníků s puklicemi zdobenými motivem triskelu (viz podkapitolu 4.1.3). Podskupina zahrnuje pouze dva celé nánožníky z jednoho páru, jeden fragment dalšího a pak dva (?) ztracené nánožníky z Brna-Líšně.

B2a – jednoduchý motiv triskelu

Spadají sem dva nánožníky, u kterých bylo možno charakterizovat motiv jako jednoduchý. Horní stranu článku tak zdobí triskeles objímající každou ze svých tří spirál výstupek.

B2b – složitý motiv triskelu

U jednoho fragmentu nánožníku bylo možné vysledovat poněkud složitější výzdobu, kdy ústředním motivem je opět triskeles, ze kterého pak vybíhají do čtyř stran další spirály objímající každá jeden výstupek.

B3 – s trojicí výčnělků (K 28:1)

Poslední podskupinou zdobených nánožníků jsou nánožníky, jejichž puklice jsou zdobeny trojicí výčnělků (viz podkapitolu 4.1.2). Podobně jako u předcházející skupiny, i zde je pouze malé množství hodnotitelných exemplářů. I přesto však bylo možné rozřadit dle nuancí ve výzdobě nánožníky do dvou podřazených podskupin. Do podskupiny B3 spadá celkově sedm až osm nánožníků, výhradně pak jeden až dva.

B3a – polokulovitý motiv

Každý výčnělek zdobí ještě jedna či dvě polokoule, v jednom případě je pak okolo polokoulí naznačen esovitý motiv. Varianta zahrnuje dva celé a fragmenty jednoho dalšího nánožníku.

B3b – spirálovitě dělený motiv

Nánožníky této podskupiny mají každý výčnělek dělený spirálou na dvě až čtyři části. Spadají sem dva celé nánožníky a fragment jednoho dalšího.

Nánožníky z většiny těchto skupin i s jejich kontexty se podařilo zařadit do jednotlivých subfází LT B2a–C1a (datování probíhalo převážně pomocí spon, konkrétní případy uvedeny vždy u konkrétního kontextu v katalogu na str. 71–124). Celkově se takto přesně podařilo datovat 29 hrobových celků, jeden se pak podařilo

datovat pouze do rozmezí LT B2b–C1a. Na základě srovnání skupin námožníků s výsledky datování jejich kontextů byla vytvořena chronologická tabulka (obr. 23).

Z tabulky vyplývá, že dva typy nezdobených námožníků se objevují po celou sledovanou dobu. Typicky jsou to podskupiny s námožníky s kombinovaným uzávěrem (A3) a se závlačkovým uzávěrem v mezičlánku (A2a). Obě tyto skupiny se tedy vyskytují v celém období LT B2a–C1a s těžištěm v subfázi B2b.

Nezdobené námožníky s uzávěrem v koncovém článku (A2b) se vyskytovaly kratší dobu – v subfázích LT B2a–b. Těžiště výskytu v tomto případě určit nelze, v obou subfázích se dotyčných námožníků vyskytl téměř totožný počet.

Podskupiny nezdobených námožníků, které se vyskytly pouze v jedné ze subfází, byly každá datovány pouze jedním kontextem, což může bezesporu vést k zavádějícím výsledkům. Datování podskupiny A1 (námožníky s kombinovaným uzávěrem), která se vyskytla pouze v LT C1a, a A4 (námožníky s uzávěrem na očko), objevující se pouze v LT B2a, je potřeba brát s rezervou.

Relevantní pro dataci podle konstrukce nezdobených námožníků je pravděpodobně pouze zmíněná podskupina A2b (námožníky se závlačkovým uzávěrem v koncovém článku), která kontext spolehlivě datuje do fáze B2.

Oproti nezdobeným námožníkům, ty zdobené (skupina B) se nevyskytují v celém rozmezí LT B2a–C1a. V subfázi B2a se nevyskytují vůbec, v subfázi následující pak spíše okrajově. Těžiště jejich chronologického výskytu je pak v subfázi C1a.

Do subfáze B2b zasahuje pouze podskupina B1 s námožníky s puklicemi zdobenými esovitým motivem. Ovšem i ta má těžiště ve fázi C1a, kam spadají čtyři tyto námožníky, do subfáze B2b pak tři. Podskupina B2 je chronologicky nezařaditelná, neboť se nepodařilo datovat ani jeden z kontextů, kterých jsou námožníky zdobené motivem triskelu součástí. Nakonec z podskupiny B3 bylo možné datovat pouze dva námožníky, a to v obou případech do subfáze C1a.

Námožníky je také možné třídit dle počtu a kombinace puklic, ač je toto třídění pro dataci použitelné spíše orientačně, a to především z důvodu malého počtu celých datovatelných námožníků, na jejichž základě lze statistiku provádět (ve fázi LT B2a jsou to pouze čtyři [!] páry). Ke statistickým účelům byl pak z každého páru vybrán pouze jeden námožník, neboť v některých případech je z páru dochován jen

jeden kus. Pro soupis statisticky využitelných náložníků viz obr. 24. Obdobně soupis byl vytvořen i pro náložníky, které nebylo možné datovat (obr. 25).

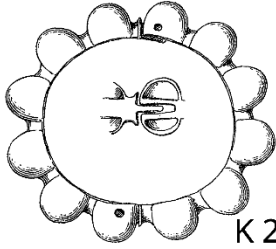
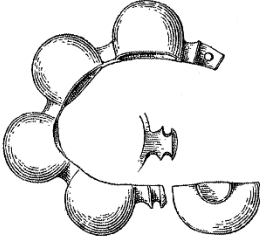
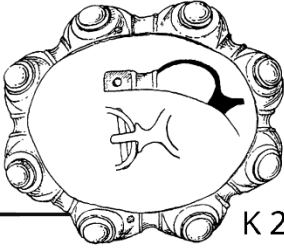
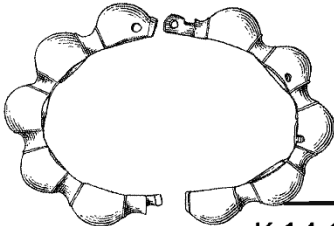
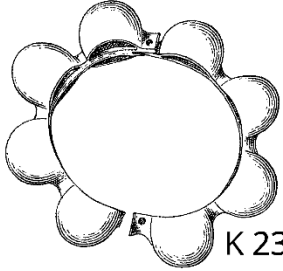
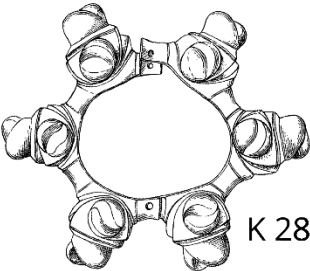
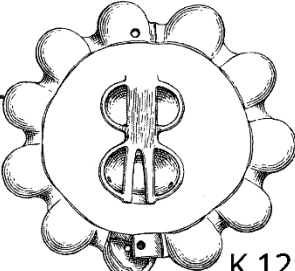
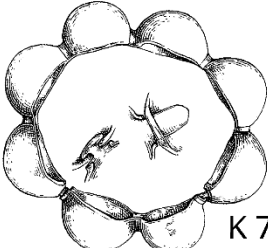
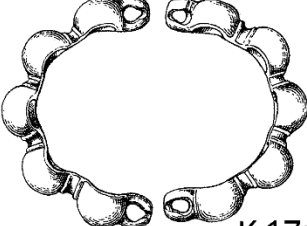
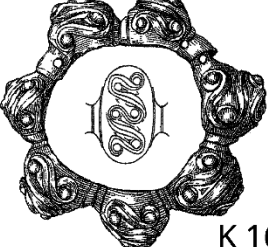
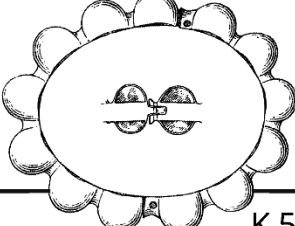
V subfázi LT B2a je průměrný počet puklic 10 (min. 7 a max. 12), spadají sem spíše náložníky s větším množstvím menších puklic. Dominantní kombinaci puklic v této subfázi nebylo možné určit, každý náložníkový pár má jinou: 4+3, 6+2, 6+5 a 6+6. Obecně je možné říci pouze to, že jsou preferovány náložníky s alespoň jednou částí o šesti puklicích a kombinace se stejným počtem puklic nejsou příliš rozšířené.

Do následující subfáze bylo možné datovat největší počet celých náložníků (11). Průměrný počet článků v subfázi B2b je 8,8 (min. 6, max. 13), z toho pouze dva náložníky (jeden pár a jeden samostatný náložník) byly zdobené, oba shodně po sedmi puklicích s kombinací 5+2. Pokud do průměru zahrneme pouze nezdobené náložníky, změní se průměrný počet puklic na 9,22 puklice. Celkově lze tedy v této subfázi pozorovat jisté snížení počtu puklic, pokud se ovšem zaměříme pouze na nezdobené náložníky, je téměř shodný se subfází minulou. Dominantní kombinace puklic se rovněž určuje obtížně. Největší zastoupení mají kombinace 5+2, 5+4 a 5+5, kdy se každá vyskytuje shodně po dvou. Ostatní (3+3, 4+3, 4+4, 6+5 a 7+6) se pak vyskytují po jedné. Oproti předchozí i následující subfázi je zde největší obliba symetrických náložníků. Poměr náložníků s kombinací se stejným počtem puklic tvoří 36,4 %.

Nakonec v subfázi C1a můžeme pozorovat mírně výraznější snížení počtu puklic, spadá sem ovšem pouze pět celých datovatelných náložníkových párů, což je podobná situace jako v subfázi B2a. Průměrný počet puklic je 8,2 (min. sedm, max. devět), u dvou zdobených párů náložníků je průměr 8,5 (osm a devět puklic), u třech zbývajících nezdobených náložníkových párů je průměr osm (sedm, osm a devět puklic). Preference souměrných náložníků oproti předchozí subfázi opadla, pouze jeden pár je v symetrické kombinaci 4+4. Další kombinace 4+3 a 6+2 se rovněž vyskytují každá pouze u jednoho páru. Jen kombinace 5+4 se vyskytuje u dvou párů. I přes malé množství vzorků se ale díky nízkému rozptylu počtu jejich puklic dá říci, že v subfázi C1a byly oblíbenější spíše asymetrické náložníky s menším množstvím puklic.

Kromě těchto 20 kontextů s celými náložníky, které bylo možno datovat, je k dispozici ještě dalších 16 náložníků či náložníkových párů, u kterých datování

nebylo možné. Z nich 4 byly plasticky zdobené, dalších 13 pak byly náložníky (či náložníkové páry) z nezdobených puklic. U zdobených náložníků je průměrný počet puklic sedm s převahou kombinace 4+3 (další kombinace jsou 3+3 a 4+4). U nezdobených nedatovaných náložníků je průměrný počet puklic 8,24 a výrazně převažuje souměrná kombinace 3+3.

LT B2a	LT B2b	LT C1a
 <p>K 21:1</p>	 <p>K 9:1</p>	 <p>K 2:1</p>
 <p>K 14:1</p>	 <p>K 23:1</p>	 <p>K 28:1</p>
<hr/>	 <p>K 12:2</p>	 <p>K 7:2</p>
 <p>K 17:1</p>	 <p>K 16:6</p>	<hr/>
<hr/>	 <p>K 5:5</p>	<hr/>

Obrázek 23. Nejjemnější možné chronologické rozvrstvení skupin nánožníků.

K#	Lokalita	Označení hrobu	Datování	Počet článků	Výzdoba	Kombinace článků
7:1	Nosislav – č. p. 229	hrob odkrytý před r. 1910	LT B2a	7	x	4+3
11:1	Marefy – U Lišek	hrob 14	LT B2a	8	x	6+2
21:1	Pustiměřské Prusy – letiště	hrob 2	LT B2a	12	x	6+6
4:1	Holubice – Dílce	hrob 4	LT B2a	11	x	6+5
17:1	Nížkovice – Záhumenice	hrob 1	LT B2b	10	x	5+5
12:1	Mikulčice – pískovna	hrob z r. 1931	LT B2b	6	x	3+3
14:1	Moravský Krumlov – městská jatka	hrob 2/1953	LT B2b	10	x	5+5
37:1	Ptení – Mlýnsko (Ptinky)	hrob z r. 1924	LT B2b	8	x	4+4
12:2	Mikulčice – pískovna	hrob z r. 1931	LT B2b	11	x	6+5
5:2	Hustopeče – Šibenky	hrob K 827	LT B2b	7	x	4+3
21:3	Pustiměřské Prusy – letiště	hrob 8	LT B2b	9	x	5+4
26:1	Vracov – písečník Na Babí	hrob 1	LT B2b	9	x	5+4
5:5	Hustopeče – Šibenky	hrob K 838	LT B2b	13	x	7+6
36:1	Přestavky – Dvorský	hrob z r. 1931	LT B2b	7	✓	5+2
13:2	Mistřín – Trávníky za kostelem	hrob VIII	LT B2b	7	✓	5+2
7:2	Kloboučky – Pod Loučkami	hrob č. 3	LT C1a	8	x	6+2
16:1	Nechvalín – Nivky	hrob 107	LT C1a	7	x	4+3
10:1	Lovčičky – Strážka	hrob 2	LT C1a	9	x	5+4
2:3	Brno-Maloměřice – Plíže	hrob 52	LT C1a	9	✓	5+4
8:3	Křenovice – Přední díly	hrob 16	LT C1a	8	✓	4+4

Obrázek 24. Počty puklic celých datovatelných nánožníků. Z každého páru uveden vždy jen jeden nánožník. Čísla ve sloupci K# odpovídají číslům v katalogu na str. 71–124.

K#	Lokalita	Označení hrobu	Datování	Počet článků	Výzdoba	Kombinace článků
1:1	Brno-Bohunice – Žlíbek	hrob 1	neurč.	8	x	4+4
38:1	Rajhrad	hrob z r. 1850	neurč.	6	x	3+3
7:1	Šlapanice – jižní okraj intravilánu obce	hrob č. 4	neurč.	6	x	3+3
29:1	Kurdějov – u rybníka	hrob z r. 1887	neurč.	12	x	6+6
32:1	Milovice – nelokalizováno	hrob z r. 1933	neurč.	6 (+1)	x	4+3?
33:1	Němčičky – pod lesem Kuntinov	hrob odkrytý před rokem 1890	neurč.	13	x	7+6
42:1	Hrabětice	bez kontextu	neurč.	6	x	3+3
23:1	Slavkov u Brna – Povětříny	hrob 4	neurč.	8	x	4+4
31:1	Milotice – státní statek	hrob 1/1962	neurč.	13	x	7+6
48:1	Šardice – Kopec	bez kontextu	neurč.	6	x	3+3
48:3	Šardice – Kopec	bez kontextu	neurč.	6	x	3+3
48:5	Šardice – Kopec	bez kontextu	neurč.	10	x	7+3
2:1	Brno-Maloměřice – Plíže	hrob 31	neurč.	8	✓	4+4
28:1	Křepice 1 – intravilán obce (Záhumenice)	hrob odkrytý před rokem 1937	neurč.	6	✓	3+3
8:1	Křenovice – Přední díly	hrob 1	neurč.	7	✓	4+3
47:1	Rajhrad	bez kontextu	neurč.	7	✓	4+3

Obrázek 25. Počty puklic celých nedatovatelných nánožníků. Z každého páru uveden vždy jen jeden nánožník. Čísla ve sloupci K# odpovídají číslům v katalogu na str. 71–124.

7 Garnitury kroje a otázka antropologického určení

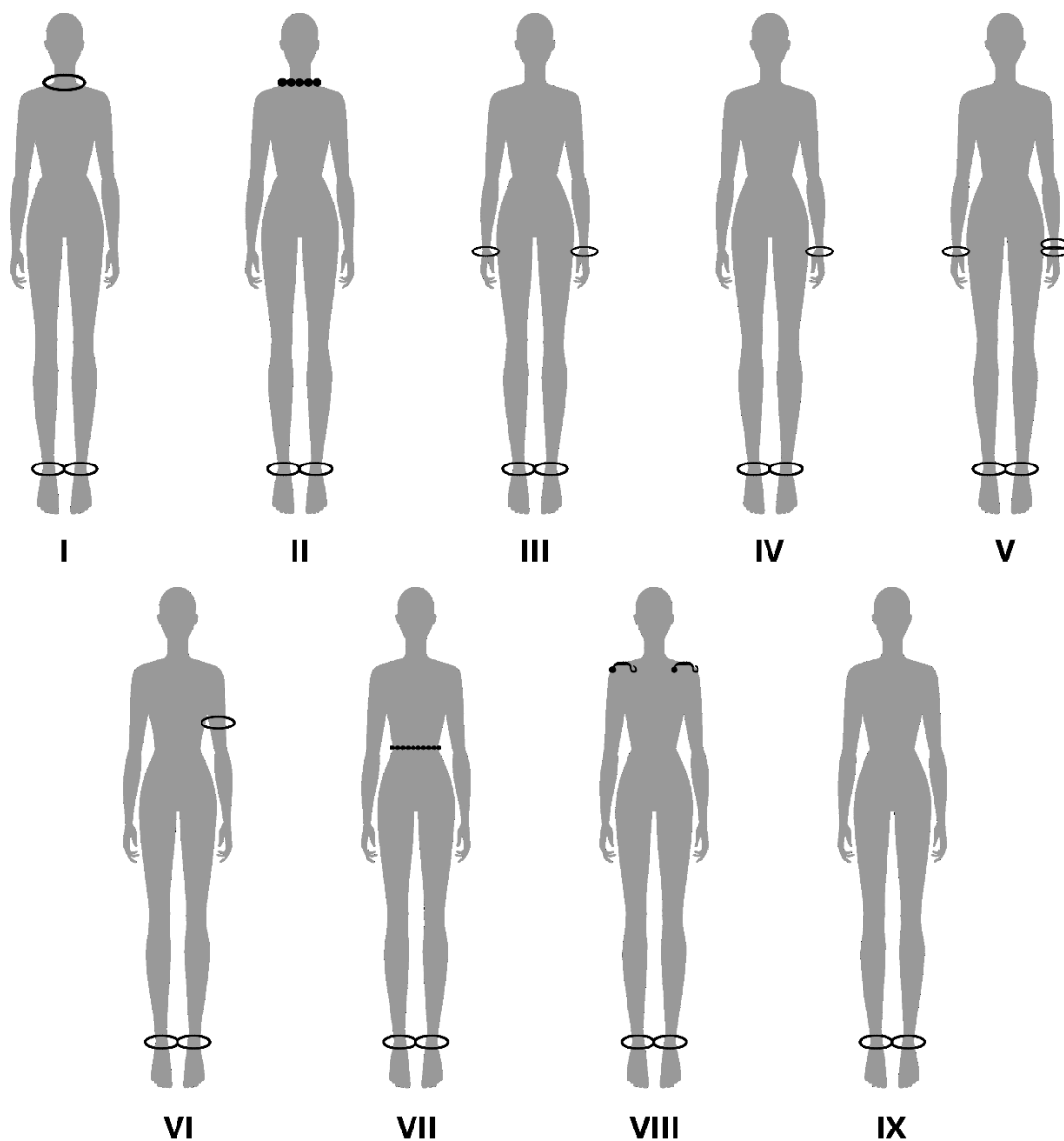
Ve studii k laténskému pohřebišti v Jenišově Újezdu vyčlenil J. Waldhauser devět garnitur kroje, tedy souborů artefaktů osobní povahy jako šperků nebo zbraní, jejichž složení nebylo náhodné a dá se přiřadit určité části populace. Hrobům s náožníky odpovídá garnitura 200 (Waldhauser ed. 1978, 147, česky rovněž ve Waldhauser – Budinský – Stránská *et al.* 1999, 220). Té přísluší následující čtyři varianty (Waldhauser 1987, 39):

- 210 – jeden nebo dva náramky, nápažník, jedna nebo dvě spony, případně opasek, nákrčník a prsten(y),
- 220 – jeden nebo dva náramky, opasek a dvě až čtyři spony,
- 230 – jeden až čtyři náramky a jedna až tři spony,
- 240 – ostatní výbava, případně jedna nebo dvě spony.

Ač je toto rozčlenění dostatečně podrobné pro práce zabývající se pohřebišti jako celky, pro pojednání zaměřené čistě na puklicové náožníky zkrátka chybí několik málo kategorií pro postihnutí všech možných existujících kombinací. Hroby s náožníky na Moravě se tedy vyskytují v následujících provedeních (obr. 26, 27):

- I – garnitura s náožníky a nákrčníkem (mj.) – 2,
- II – garnitura s náožníky a náhrdelníkem (mj.) – 2,
- IIIa – garnitura s náožníky a dvěma shodnými náramky (mj.) – 1,
- IIIb – garnitura s náožníky a dvěma různými náramky (mj.) – 9,
- IV – garnitura s náožníky a jedním náramkem (mj.) – 9,
- V – garnitura s náožníky a více než dvěma náramky (mj.) – 3,
- VI – garnitura s náožníky a alespoň jedním nápažníkem (mj.) – 3,
- VII – garnitura s náožníky, opaskem (a sponami) – 1,
- VIII – garnitura s náožníky a sponami – 1,
- IX – garnitura pouze s náožníky – 3.

Celkově bylo možné určit garnituru u 34 hrobových celků, a to jak dle primární polohy, tak dle sekundárního určení funkce šperků. U zbylých hrobů nebylo možné určit garnituru z různých důvodů – u žárových hrobů je přiřazení

Obrázek 26. Grafické znázornění garnitur s puklicovými nánožníky. Vždy je zobrazen pouze šperk definující danou garnituru.

garnitury obecně problematické a vždy sekundární, v některých případech je to přímo nemožné, u mnoha hrobů rovněž chybí dokumentace, což přiřazení garnitur ztěžuje.

Hroby s nánožníky jsou běžně vnímány jako hroby společenské elity (např. Hlava 2017, 65) a zastoupení bohatších garnitur s nánožníky tuto skutečnost vskutku potvrzuje. Garnitury s nánožníky a dalšími šperky (vyloučeny jsou hroby, kde se s nánožníky nachází již pouze artefakty funkční povahy – spony, opasek, a hroby pouze s nánožníky), tedy ty garnitury bohatší povahy, tvoří 85 % všech hrobových celků, ke kterým bylo možné garnituru přiřadit. Pokud vyloučíme i

garnituru IV (s jedním náramkem), která může být považována za chudší, stále zbude téměř 59 % velmi bohatých hrobů.

Lokalita	Hrob	Garnitura	Datace
Brno-Bohunice – Žlíbek	hrob 1	VII*	neurč.
Brno-Maloměřice – Plíže	hrob 31	IIIb	neurč.
Brno-Maloměřice – Plíže	hrob 52	IV	C1a
Holubice – Dílce	hrob 4	IIIb	B2a
Hustopeče – Šibenky	hrob K 817	IV*	C1a
Hustopeče – Šibenky	hrob K 827	II	B2b
Hustopeče – Šibenky	hrob K 838	II	B2b
Hustopeče – Šibenky	hrob K 834	VI*	B2b
Kloboučky – Pod Loučkami	hrob č. 3	VI	C1a
Kloboučky – Pod Loučkami	hrob č. 1	IV	B2a
Křenovice – Přední díly	hrob 1	IIIb*	neurč.
Křepice 2 – intravilán obce	hrob 3/1977	IX	neurč.
Lednice – v blízkosti města	hrob z r. 1899	IV*	C1a
Lovčičky – Strážka	hrob 2	VI	C1a
Marefy – U Lišek	hrob 14	IIIb	B2a
Mikulčice – pískovna	hrob z r. 1931	V*	B2b
Milotice – státní statek	hrob 1/1962	IV	neurč.
Mistřín – Trávníky za kostelem	hrob VIII	IIIa*	B2b
Mistřín – Trávníky za kostelem	hrob XL	IIIb*	C1a
Mistřín – Trávníky za kostelem	hrob 1/1960	V*	B2b–C1a
Moravský Krumlov – městská jatka	hrob 2/1953	I	B2b
Nechvalín – Nivky	hrob 107	IV	C1a
Nížkovice – Záhumenice	hrob 1	I*	B2b
Nosislav – č. p. 229	hrob odkrytý před r. 1910	VIII	B2a
Ponětovice – Podíly	hrob 2	IIIb*	C1a
Přestavky – Dvorský	hrob z r. 1931	IIIb	B2b
Ptení – Mlýnsko (Ptinky)	hrob z r. 1924	IV*	B2b
Pustiměřské Prusy (Vyškov) – letiště	hrob 2	IIIb	B2a
Pustiměřské Prusy (Vyškov) – letiště	hrob 8	V	B2b
Rajhrad	hrob z r. 1850	IX	neurč.
Sedlec – škola	hrob z r. 1890	IX	neurč.
Slatinice – stavba železnice	hrob z r. 1882	IV*	B2a
Uherské Hradiště-Sady – Dolní Kotvice	hrob 1/1973	IIIb*	C1a
Vracov – písečník Na Babí	hrob 1	IV*	B2b

Obrázek 27. Hrobové celky s určenou garniturou. *) Stanovení funkce artefaktů sekundární, tedy ne podle skutečné polohy na těle.

U pohřebišť s 20 a více hroby (zahrnutých do této práce) bylo rovněž sledováno procentuální zastoupení hrobů se všemi typy nánožníků (souhrnně též v obr. 28). Průměrně vychází, že hroby s nánožníky tvořily necelých 15 % všech hrobů, což pravděpodobně nereflektuje zastoupení v tehdejší populaci, zvláště s přihlédnutím k podílu dalších bohatých hrobů (bojovnické hroby, garnitury s náramky či nápažníky) nezahrnutých v této práci. Na tomto základě by se dalo spekulovat, že bylo právo pohřbu obecně vyhrazeno spíše významnějším jedincům.

Lokalita	Počet hrobů	Z toho s nánožníky	Podíl
Brno-Maloměřice – Plíže	76	11	14,47 %
Holubice – Dílce	77	6	7,79 %
Hustopeče – Šibenky	57	6	10,53 %
Křenovice – Přední díly	38	7	18,42 %
Marefy – U Lišek	21	5	23,81 %
Mistřín – Trávníky za kostelem	43	10	23,26 %
Ponětovice – Podíly	39	2	5,13 %

Obrázek 28. Tabulka pohřebišť s 20 a více hroby.

Pomocí antropologických analýz bylo určeno, že je garnitura hrobů s nánožníky téměř výhradně ženská (Waldhauser 1979a, tab. 2). Výjimečně se objevují rovněž mužské hroby s nánožníky (Waldhauser 1979a, tab. 2; Budinský 1999, 164), obecně se ovšem předpokládá, že se takové výsledky dají připsat chybovosti antropologického určení (Waldhauser 1979a, 56; Hlava 2017, 65). Výjimku z tohoto předpokladu tvoří hrob č. 12 z pohřebiště v Chotíně (okres Komárno). Pohřbený jedinec byl určen jako muž nejen pomocí klasické antropologické analýzy, ale i pomocí analýzy DNA – jde pravděpodobně o jediný prokázaný pohřeb muže nosícího typický ženský kroj. Muž zemřelý ve věku 20–30 let měl u každého ramene po jedné bronzové sponě, železnou sponu u levé strany pánve, železný kruh na pravé paži a u kotníků po jednom nánožníku ze čtyř velkých dutých puklic. Peter Ramsel vysvětluje, že takový případ, na který by dnes seděly názvy transvestita či transgender, lze interpretovat například jako „duchovní náčelník“ nebo šaman, který má z náboženských důvodů právo nosit prvky ženského kroje (Ramsel 2020a, 165–166).

Moravské hroby s puklicovými nánožníky obecně řečeno odpovídají profilu nastavenému J. Waldhauserem (1979a, tab. 2), ke škodě věci je ze všech 48 zjištěných hrobových celků dnes kompletní antropologická analýza možná u pouhých sedmi (!) z nich (obr. 29). To je obecně dáno (ne)dochováním kosterních pozůstatků, především ze starších výzkumů.

Na velkém pohřebišti v Brně-Maloměřicích bylo k dispozici 68 kostrových pozůstatků ze 76 odkrytých hrobů. Kosterní materiál byl velmi fragmentární, přesto se podařilo určit pohlaví i věk u obou nebožtíků z hrobů s puklicovými nánožníky. Shodně byly určeny jako ženy. Pohřbenou z hrobu 31 se povedlo věkově zařadit pouze rámcově jako dospělého jedince, věk pohřbené z hrobu 52 bylo možné určit do rozmezí 50–60 let (Trubačová 2005).

Lokalita	Hrob	Pohlaví	Věk	Ritus
Brno-Maloměřice – Plíže	hrob 31	žena	adultus-senilis	K
Brno-Maloměřice – Plíže	hrob 52	žena	maturus II	K
Hustopeče – Šibenky	hrob K 827	žena	adultus I	K
Hustopeče – Šibenky	hrob K 838	neurč.	adultus-senilis	K
Kloboučky – Pod Loučkami	hrob č. 1	žena	adultus II	K
Kloboučky – Pod Loučkami	hrob č. 3	žena	adultus I	K
Lovčičky – Strážka	hrob 2	žena	adultus	K
Mistřín – Trávníky za kostelem	hrob 1/1960	neurč.	maturus	Ž
Nechvalín – Nivky	hrob 107	žena	juvenis	K
Přestavlky – Dvorský	hrob z r. 1931	neurč.	adultus	K
Pustiměřské Prusy – letiště	hrob 2	neurč.	adultus-maturus	K
Pustiměřské Prusy – letiště	hrob 8	neurč.	adultus-maturus	K

Obrázek 29. Dostupné antropologické určení hrobových celků. K – kostrový, Ž – žárový.

Ze čtyř hrobů s nánožníky z lokality Hustopeče – Šibenky bylo možné určit pohlaví a/nebo věk zemřelých u dvou. Celkově bylo určeno 37 kosterních pozůstatků z 54 hrobů. Nebožtík v hrobě K 827 byl určen jako žena zemřelá ve věku 20–30 let, dochovány byly části lebky a přes 30 fragmentů dlouhých kostí. Kromě kostry byly zachyceny i zbytky dřevěného překrytí. Hrob K 838 pak patřil dospělému jedinci, u nějž kvůli velmi malému množství dochovaných kostí (několik

fragmentů kostí postkraniálního skeletu a tři zuby) nebylo možné určit pohlaví (Sojková 2019, 47–48, 51).

Na lokalitě Kloboučky – Pod loučkami se nacházely celkem tři hroby, u všech se antropologickou analýzou podařilo určit věk a pohlaví. Z těchto tří hrobů se ve dvou nacházely nánožníky, a to v hrobě 1 a 3. Bylo určeno, že lidské pozůstatky z hrobu 3 patřily ženě ve věku 20–29 let. Na základě dobře dochované kostry bylo možné provést i určení výšky: žena pohřbená v hrobě č. 3 byla vysoká 155,8 cm. Výsledky antropologického posudku nebožtíka z hrobu č. 1 byly překvapivé, neboť se dle nich jednalo o pohřeb muže ve věku 30–39 let, což by jej řadilo mezi několik málo dokladů pohřbů mužů s nánožníky (Sojková 2013, 42–43).

Při revizi údajů obsažených v katalogu laténských pohřebišť z okresů Blansko a Vyškov (Čižmářová 2013) jsem ovšem narazil na následující nesrovnalost: „V roce 1971 při stavbě hospodářských budov tehdejšího JZD jižně vsi byly zachráněny čtyři kostrové hroby. Dva byly poměrně bohaté a náležely ženám, další, v němž byla nalezena pouze železná spona, náležel mladému muži...“ (Čižmářová 2013, 128). Srovnáním tohoto popisu s výčtem inventáře jednotlivých hrobů ovšem vychází, že mužský hrob s jednou železnou sponou je hrob č. 2. Hroby 1 a 3 jsou pak bohaté ženské hroby. Toto je však v přímém rozporu s antropologickým posudkem zmiňovaným výše, kde jsou jako ženské uváděny hroby 2 a 3 a naopak hrob 1 uváděn jako mužský. Z následné korespondence s J. Čižmářovou pak vyšlo najevo, že jde pravděpodobně o záměnu kosterních pozůstatků z hrobů č. 1 a 2 a již není možné určit, zda k tomu došlo při výzkumu, předání do muzea či finální antropologické analýze. Podle přepsaných čísel v terénní dokumentaci K. Ludíkovského ovšem došlo k dodatečnému přečíslování jednotlivých hrobů a není vyloučeno, že bylo opomenuto provést tuto změnu na uloženém antropologickém materiálu.

Lze tedy předpokládat, že k archeologickému materiálu pod označením hrob 1 náleží antropologický materiál s označením hrob 2, a z tohoto předpokladu budu v práci i nadále vycházet. Kosterní pozůstatky s dobře zachovanou lebkou a mírně poškozenou postkraniální částí z hrobu 1 tedy patřily ženě zemřelé ve věku 30–39 let. Výška její postavy byla určena na 172,5 cm (Sojková 2013, 43).

Na lokalitě Lovčičky – Strážka bylo vyzvednuto a posouzeno 17 hrobů, pouze jeden však obsahoval puklicové nánožníky – hrob 2. Silně poškozené

pozůstatky z tohoto hrobu bylo možné přiřadit ženě zemřelé ve věku mezi 20 a 40 lety (Sojková 2013, 47).

Na mistřínském pohřebišti bylo prozkoumáno 43 hrobů, 14 jich bylo antropologicky posouzeno. Puklicové nánožníky pak byly nalezeny v jednom z posouzených hrobů – v hrobě 1/1960. U tohoto žárového pohřbu nebylo možné určit pohlaví, věkově byl zařazen do rozpětí 40–60 let (Sojková 2017, 54).

Z 19 hrobů odkrytých na pohřebišti v Nechvalíně – Nivkách se zbytky lidských koster dochovaly pouze ve 13. I ty byly ovšem ve špatném stavu, přesto bylo možné kosterní pozůstatky (drobné úlomky lebky, značně poškozený postkranální skelet) z hrobu s nánožníky (hrob 107) určit podle celkové gracility kostry, velikosti diafýz dlouhých kostí a stavu zubní abraze pravděpodobně jako ženu ve věku 14–20 let (Sojková 2017, 55).

U kosterních pozůstatků z ojedinelého hrobu v extravilánu Přestavlk, v trati Dvorský, byla určen pouze věková kategorie 20–29 let, neboť byly dochovány pouze fragmenty horní a dolní čelisti (Sojková 2017, 62).

U dvou hrobů s puklicovými nánožníky z lokality Pustiměřské Prusy – letiště byl určen pouze věk: u obou velmi fragmentárních skeletů byl věk určen pouze rámcově do rozmezí 20–60 let. Celkově bylo na lokalitě prozkoumáno 17 hrobů antropologický posudek však bylo možné vyhotovit pouze u čtyř z nich (Sojková 2013, 52).

Z výše uvedeného výčtu tedy vyplývá, že všechny hroby s puklicovými nánožníky, u nichž bylo možné určit pohlaví, jsou ženské. Ty hroby, u nichž bylo možné určit věk, spadají do všech věkových kategorií, vyjma senilis a infans. Zároveň u všech hrobů s určeným pohlaví bylo možné určit i věk. Těžiště věku zemřelých je pak zvláště v kategorii adultus, tedy mladých plodných žen, k druhému vrcholu pak dochází v pozdním věku v kategorii maturus. Tato zjištění souhlasí se zjištěními J. Waldhausera (1979a, 56, Abb. 1) s výjimkou pohřbené ve věkové kategorii juvenis, jejíž antropologické určení je ovšem s otazníkem. Vysoký podíl ženských hrobů s nánožníky klade Waldhauser za vinu převážně úmrtím při porodu (Waldhauser 1979a, 56).

Závěr

Sestavený katalog obsahuje 106 záznamů, kdy každý z nich vyjadřuje minimálně jeden nánožník. Celkový maximální počet zaznamenaných nánožníků (po započtení všech fragmentů potenciálních dvojic) je 114. Počet zaznamenaných hrobových celků (ať už dokumentovaných, či ne) byl 48 hrobů, ze kterých pocházelo 78–85 nánožníků, bez kontextu jich pak bylo 28–29. Během sběru dat byly vytvořeny fotografie minimálně 39 nánožníků, které byly následně rovněž použity pro potřeby Moravského zemského muzea.

Nánožníky byly rozděleny podle různých charakteristik. Podle výzdoby na nezdobené, kterých bylo nejvíce (~73 %), a zdobené, které tvořily zbývajících ~27 %, ty se ještě dále dělily na tři kategorie: nánožníky s esovitým motivem, kterých bylo nejvíce v rámci zdobených (~45 %), nánožníky s trojicí výčnělků, které byly se značným odstupem na druhém místě (~28 %), a nakonec nánožníky zdobené motivem triskelu, které tvořily ~18 %. Zbývajících ~9 % zdobených nánožníků nebylo možno blíže zařadit. Další kritérium dělení bylo podle typu uzávěru. Byly vyčleněny celkem čtyři různé uzávěry: uzávěr na závlačku na obou stranách nánožníku se vyskytoval nejčastěji (43 %), v zastoupení jej následoval kombinovaný uzávěr, kdy jedna strana nánožníku se zapíná na závlačku, druhá jazykovitým uzávěrem (17,5 %), a shodně na posledním místě se držely čistě jazykovitý uzávěr a uzávěr na očko (oba 1,8 %), které se každý vyskytovaly na dvou nánožnících. Kvůli fragmentárnosti některých nánožníků nebylo možné rozřadit do výše uvedených kategorií všechny. Dalších ~18 % nánožníků mělo dochován pouze jeden závlačkový uzávěr a ~3 % pouze jeden jazykovitý. U téměř 16 % nánožníků nebylo možné určit jejich způsob zavírání ani částečně. Z pohledu počtu a kombinace puklic se na sledovaném území nevyskytovaly nánožníky s počtem puklic menším než 6 a větším než 13. Kombinace puklic se na moravských nánožnících vyskytovaly různé – od kombinace 3+3, která byla zároveň nejčastější, až po 7+6. Podle kombinace se daly nánožníky rozdělit do dvou kategorií: symetrické (~43 %) a asymetrické (~57 %). Z geografického hlediska se obě skupiny nánožníků téměř zcela překrývaly, symetrické byly přece jen koncentrovány více na západě Moravy a asymetrické spíše na východě.

V otázce určení provenience puklicových nánožníků byly probírány převážně zdobené nánožníky a jejich původ určován právě podle výzdoby. Výjimku v tomto tvořily pouze nánožníky s uzávěrem na očko, jejichž provenienci vyhodnotil už M. Čižmář (2000). Ten centrum jejich výskytu zasadil do středních Čech a moravský nánožník s očkem z Nížkovic označil za import. Podle výzdoby bylo nejjednoznačnější určení původu nánožníků s motivem triskelu, jejichž provenience byla určena do západní části Čech, kde se nejvíce koncentrují. Mimo tuto oblast jsou známy ze tří moravských lokalit a dvou bavorských. Oproti tomu v Čechách pochází nálezy těchto nánožníků hned z desíti lokalit. U nánožníků s esovitým motivem již určení původu tak jednoznačné nebylo. Ty se totiž vcelku hojně nacházejí jak v Čechách, tak na Moravě. Jisté je to, že z okolních území jsou minimální doklady jejich výskytu (jedna lokalita v Bavorsku). Nánožníky s klasickým esovitým motivem se koncentrují více v Čechách, kde se dá předpokládat jejich původ, centrum původu ostatních podtypů esovitých nánožníků se již nedalo jednoznačně určit. Zajímavé bylo ovšem určení původu nánožníků s trojicí výčnělků. Ty se totiž koncentrovaly pouze na jižní Moravě a jihozápadním Slovensku. I přes to, že se na Moravě nachází více lokalit s těmito nánožníky, není rozdíl oproti Slovensku (5:3) příliš velký. Určení provenience do prostoru jižní Moravy je tudíž s otazníkem.

Puklicové nánožníky probírané v této práci byly rovněž typologicky rozděleny do skupin na základě několika faktorů. Prvním faktorem byla přítomnost výzdoby, která rozdělila množinu nánožníků na dvě velké skupiny nezdobených a zdobených nánožníků. Ty nezdobené (skupina A) byly dále děleny podle typu uzávěru na čtyři podskupiny, ty pak dále děleny podle různých variant – uzávěry v článku/mezičlánku, jazýčky orientovány shodně/opačně. Skupina zdobených nánožníků (sk. B) se dále dělila podle typu výzdoby na tři podskupiny. Podskupina B1 s nánožníky s esovitým motivem se pak dělila podle typu uzávěru, oproti tomu podskupina B3 s nánožníky s trojicí výčnělků se dále lišila v nuancích výzdobného stylu. Podskupinu B2 nebylo možno dále typologicky členit. Tyto skupiny a podskupiny byly následně konfrontovány s datací svých kontextů. S přesností na subfáze se podařilo datovat 29 hrobových celků. Jako nánožníky s minimální chronologickou citlivostí z tohoto srovnání vycházely ty ze skupiny A2a a A3, tedy nánožníky se závlačkovým uzávěrem v mezičlánku a nánožníky s kombinovaným

uzávěrem. Obě tyto skupiny se vyskytují po celé období výskytu puklicových nánožníků (LT B2a–C1a). Jako citlivější se projevila podskupina A2b, která se objevovala pouze ve fázi LT B2. Nánožníky ze skupin A1 a A4, tzn. nánožníky s dvojicí jazykovitých uzávěrů a nánožníky s uzávěrem na očko, sice bylo možné datovat, ovšem každá ze skupin se nachází pouze v jednom kontextu, a tudíž nejsou výsledky směrodatné. Skupina B se zdobenými nánožníky je v tomto ohledu citlivější sama o sobě, neboť se zdobené nánožníky vyskytují až od subfáze LT B2b, těžiště pak mají v subfázi LT C1a. Zatímco nánožníky z podskupiny B1 se vyskytovaly v obou zmíněných subfázích (i když v první z nich méně), nánožníky z podskupiny B3 se vyskytovaly pouze v subfázi C1a. Podskupinu B2 nebylo možné datovat ani jedním kontextem. Pouze obecně lze provádět datování i za využití počtu puklic či jejich kombinace. Je možné říci, že starší nánožníky se skládají z většího množství menších puklic, počet puklic se s postupující dobou snižuje a jejich velikost roste. Za zmínku stojí i zvýšená obliba symetrických nánožníků v subfázi B2b.

Na základě zjištěných průvodních artefaktů v hrobových celcích bylo podle vyskytujících se kombinací vytríděno devět garnitur s nánožníky. Ze 48 zjištěných hrobových celků bylo možné určit garnituru u 34 z nich. U ostatních to nebylo možné převážně kvůli problematické dokumentaci hrobů. Výsledkem je, že v 85 % případů se puklicové nánožníky vyskytovaly v kombinaci i s dalšími šperky (pokud na spony a opasek nahlédneme jako na funkční prvky, a ne jako na šperk), při odhlédnutí od garnitury IV, která může být vnímána jako chudší, je 59 % hrobů s puklicovými nánožníky (a určenou garniturou) velmi bohatých. S určením garnitur souvisí rovněž otázka pohlaví, neboť dle J. Waldhausera (1979a, tab. 2) je garnitura s nánožníky výhradně ženská. Toto bylo v podstatě ověřeno i u moravských puklicových nánožníků, ovšem nízký počet antropologicky určených pohřbů (pouze sedm) s těmito nánožníky snižuje kredibilitu předkládaných závěrů, v tomto směru by tudíž dle mého názoru bylo v budoucnu vhodné zahrnout soubor hrobů se všemi nánožníky a provést srovnání znovu.

Summary

The compiled catalogue contains 106 entries, each entry represents at least one anklet with hollow hemispheres. The maximum total number of recorded anklets (while counting all fragments of potential pairs) is 114. The number of recorded graves (whether documented or not) was 48 and 78–85 anklets come from them, other 28–29 anklets are out of context.

The anklets were classified according to different characteristics. Based on their decoration, they were divided into undecorated ones, which were the most numerous (~73 %), and decorated ones make the remaining ~27 %. The latter were further divided into three categories: the decorated anklets with S-shaped motif were the most numerous among the decorated ones (~45 %), the decorated anklets with a trio of protrusions, which were second in number by a considerable margin (~28 %), and finally those decorated with a triskeles motif, which accounted for ~18 %. The remaining ~9 % of decorated anklets could not be further sorted. Another mean of sorting was by the type of closure. Four different closures were distinguished: the most frequent one was with pin holding both ends of the anklet (43 %), followed by the combined closure with one end held by pin and the opposite with tongue-shaped latch (17,5 %), the least frequent were anklets with a pair of tongue-shaped latches (1,8 %) and anklets with two circle-shaped ends on both of their halves (1,8 %), which were both found in two anklets only. Type of closure could not be determined in almost 35 % of anklets, due to some of them being too fragmentary. At least one pin closure was found in ~18 % of anklets, similarly at least one tongue-shaped latch was found in only ~3 % of anklets. In 16 % of anklets a type of closure was not recognizable at all. In terms of a hemispheres count in an anklet, there were no anklets with less than six and more than thirteen hemispheres in the study area. Anklets with six hemispheres (in the combination 3+3) were the most frequent. According to the combination, anklets could be divided into two categories: symmetrical (~43 %) and asymmetrical ones (~57 %). Geographically speaking, the two groups overlapped almost completely, although the symmetrical ones concentrated more in western Moravia and the asymmetrical ones more in the east.

In the question of determining provenance of anklets with hollow hemispheres, mostly decorated ones have been considered and their origin determined by their decoration. The only exception to this were anklets with two circle-shaped ends, whose provenance was already evaluated by M. Čižmář (2000). He placed the centre of their occurrence in central Bohemia and referred to the Moravian ones from Nížkovice as an import. According to the decoration, the origin of the triskeles motif anklets was the clearest. Their provenance was determined to be in the western part of Bohemia, where they concentrated the most (10 localities). Outside this area they are known from three Moravian localities and two Bavarian ones. On the other hand, origin of anklets with S-shaped motif was not so clear. They are found in abundance in both Bohemia and Moravia. Certain is that there is minimal evidence of their occurrence in the surrounding regions (one locality in Bavaria). Anklets with “classic” S-motif were more concentrated in Bohemia, where we can presume their origin, centre of origin of other subtypes of S-shaped motif could not be determined so clearly. Contrary to anklets with S-shaped motif, it was interesting to determine the origin of the anklets with a trio of protrusions. These were concentrated in southern Moravia and south-western Slovakia only. Even though there are more localities with such anklets in Moravia, the difference over Slovakia (five in Moravia to three in Slovakia) is not very prominent. Determination of the provenance to the area of southern Moravia is therefore questionable.

The anklets with hollow hemispheres discussed in this thesis were also typologically grouped based on several factors. The first factor was the presence of decoration, which divided the set of anklets into two large groups of undecorated and decorated ones. The undecorated ones (group A) were further subdivided according to the type of closure into four subgroups, which in turn were further subdivided according to the different variants – pin closure in end segment vs in end interstitial segment, tongues oriented identically vs oppositely, etc. The group of decorated anklets was further subdivided into three subgroups according to the type of decoration. Subgroup B1, with anklets with an S-shaped motif, was further subdivided according to the type of closure, while subgroup B3, with a trio of protrusions, differed in the nuances of decorative style. Subgroup B2 could not be further subdivided. These groups and subgroups were then confronted with the dating of their contexts. Thirty-one

graves could be dated to individual subphases. Those from subgroups A2a and A3, i.e., those with a pin closure in the interstitial segment and those with a combined closure, showed the least chronological sensitivity as they were present throughout the period of occurrence of anklets with hollow hemispheres (LT B2a–C1a). Subgroup A2b appeared to be the more sensitive subgroup, appearing only in the LT B2 phase. Although the anklets from groups A1 and A4, i.e., the anklets with a pair of tongue-shaped latches and the anklets with two circle-shaped ends, could be dated, each group was found in one context only and thus the results are not convincing. Subgroup B with decorated anklets is more sensitive by itself, as decorated anklets occur only from subphase LT B2b, however they are more frequent in subphase C1a. While the subgroup B1 anklets occurred in both subphases (although only marginally in the former), the subgroup B3 anklets appeared in subphase C1a only. Subgroup B2 could not be dated whatsoever. Number and combination of hemispheres can also be used for rough dating of the context. It is possible to say that the older anklets consist of a greater number of smaller hemispheres, the number of hemispheres decreases and their size increases with later subphases. It is also worth noting the increased popularity of symmetrical anklets in subphase B2b.

Considering the accompanying artifacts in the graves, nine sets of anklets were sorted out according to the occurring combinations. It was possible to assign a set of artifacts to 34 out of 48 graves. It was not possible for the other 14 graves due to their problematic documentation. As a result, in 85 % of cases were anklets with hollow hemispheres also found in combination with other jewellery (if fibulae and belt are seen as functional elements and not as jewellery). Even with set IV (which might be viewed as poor) left aside, 59 % of graves with said anklets (and with designated set) can be considered very rich. The question of gender is also related to the determination of artifact sets, since according to J. Waldhauser (1979a, Table 2) the set with anklets is exclusively connected to females. This has been in fact verified for the Moravian anklets with hollow hemispheres, on the other hand the low number of anthropologically determined burial (sex was assigned to only seven of them!) with said anklets reduces the credibility of the presented conclusions. Therefore, in my opinion, it would be advisable to include a set of graves with anklets of all types in the future and carry out the comparison again.

Seznam použitých zdrojů

- Andrlová, A. 2017:* Člověk a nánožník v době laténské. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta.
- Benadik, B. 1983:* Maňa. Keltisches Gräberfeld. Fundkatalog. Nitra: Archäologisches Institut der Slowakischen Akademie der Wissenschaften Nitra.
- Bochnak, T. – Kotowicz, P. N. 2015:* Bruchstücke von zwei keltischen Hohlbuckelringen aus Pakoszówka, Kr. Sanok, im Südosten Polens. *Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego* 36, 285–298.
- Budinský, P. 1984:* Keltské kostrové hroby z Litoměřicka a z Lounska ve sbírce teplického muzea (fond Teplice). Teplice: Regionální muzeum v Teplicích.
- Budinský, P. 1999:* Radovesický hřbitůvek. In: Waldhauser, J. – Budinský, P. – Stránská, P. – Velemínská, J. – Turek, J. – Holodňák, P., *Jak se kopou keltské hroby*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 159–171.
- Bujna, J. 2005:* Kruhový šperk z laténských ženských hrobů na Slovensku. Nitra: Filozofická fakulta UKF.
- Červinka, I. L. 1902:* Morava za pravěku. Brno: Musejní spolek.
- Červinka, I. L. 1914:* Kultura galská na Moravě. *Časopis Moravského musea zemského* XIV, č. 1, 159–200.
- Čižmář, I. – Čižmářová, H. – Popelka, M. 2021:* Nově objevené pohřebiště z doby laténské v Mořicích (okr. Prostějov). *Acta Musei Moraviae, Scientiae Sociales* 106, č. 1, 139–154.
- Čižmář, M. 1975:* Relativní chronologie keltských pohřebišť na Moravě. *Památky archeologické* 66, 417–437.
- Čižmář, M. 1993:* Keltská okupace Moravy. In: Podborský, V. ed., *Pravěké dějiny Moravy*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 380–423.
- Čižmář, M. 2000:* K nálezům české provenience na moravských keltských pohřebištích. In: Čech, P. – Dobeš, M. eds., *Sborník Miroslavu Buchvaldkovi*. Most: Ústav archeologické památkové péče severozápadních Čech, 51–56.
- Čižmářová, J. 2004:* *Encyklopedie Keltů na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri.
- Čižmářová, J. 2005:* Keltské pohřebiště v Brně-Maloměřicích. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno.
- Čižmářová, J. 2009:* Keltská pohřebiště z Holubic a Křenovic. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno.
- Čižmářová, J. 2011a:* Keltská pohřebiště na Moravě. Okresy Brno-město a Brno-venkov. Brno: Moravské zemské muzeum.
- Čižmářová, J. 2011b:* Současný stav výzkumu keltských pohřebišť na Moravě. In: Mitáček, J. – Galuška, L. eds., *Stopy minulosti. Věda v Moravském zemském muzeu na prahu 3. tisíciletí*. Brno: Moravské zemské muzeum, 79–96.

- Čižmářová, J. 2012:* Filigránový šperk doby laténské na Moravě. In: Březinová, G. – Varsík, V. eds., *Archeológia na prahu histórie*. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, 201–234.
- Čižmářová, J. 2013:* Keltská pohřebiště na Moravě. Okresy Blansko a Vyškov. Brno: Moravské zemské muzeum.
- Čižmářová, J. 2017:* Keltská pohřebiště na Moravě. Okresy Hodonín, Kroměříž, Olomouc, Opava, Prostějov, Přerov, Uherské Hradiště a Zlín. Brno: Moravské zemské muzeum.
- Čižmářová, J. 2019:* Keltská pohřebiště na Moravě. Okresy Břeclav a Znojmo. Brno: Moravské zemské muzeum.
- Demek, J. ed. 1992:* Neživá příroda. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost.
- Dudík, B. 1854:* Über die alten heidnischen Begräbnissplätze in Mähren. Sitzungsberichte der Philosophisch-Historischen Classe der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Wien 12, 467–492.
- Eggl, Ch. 2003:* Ost–West-Beziehungen im Flachgräberlatène Bayerns. *Germania* 81, č. 2, 513–538.
- Filip, J. 1956:* Keltové ve střední Evropě. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- Frána, J. – Jiráň, L. – Moucha, V. et al. (Frána, J. – Jiráň, L. – Moucha, V. – Sankot, P.) 1997:* Artifacts of copper and copper alloys in prehistoric Bohemia from the viewpoint of analyses of element composition II. Praha: Archeologický ústav AV ČR.
- Furman, M. 2009:* Kruhový šperk ako prameň archeologicky postihnuteľného kroja, distribučných aktivít a mobility keltských komún v stredodunajskom priestore. Disertační práce. Nitra: Slovenská akadémia vied v Nitre. Archeologický ústav.
- Furman, M. 2011:* Les anneaux à quatre oves creux de la nécropole laténienne d'Ipel'ské Predmostie. *Slovenská archeológia* LIX, č. 2, 221–234.
- Furman, M. 2014a:* A Central European Form of La Tène Ornament: Rings with Three and Four Large Hollow Knobs from Slovakia. In: Berecki, S. ed., *Iron Age Crafts and Craftsmen in the Carpathian Basin. Proceedings of the International Colloquium from Târgu Mureș*. Târgu Mureș: Editura MEGA, 183–190.
- Furman, M. 2014b:* The Interpretative Value of Annular Ornaments for the Study of Early Celtic Populations in the Middle Danube Area. In: Berecki, S. ed., *Iron Age Crafts and Craftsmen in the Carpathian Basin. Proceedings of the International Colloquium from Târgu Mureș*. Târgu Mureș: Editura MEGA, 274–287.
- Furman, M. – Brežňanová, G. 2014:* Výpovedná hodnota garnitúr ozdobných kruhov z včasnotaténskyh hrobov z Mane. K pôvodu ich nositeľiek. *Študijné zvesti Archeologického ústavu SAV Nitra* 56, 55–68.
- Goláňová, P. 2018:* The Early La Tène Period in Moravia. Bonn: Dr. Rudolf Habelt.

- Grünseisen, J. – Kolařík, V. – Sedláčková, L. 2021:* Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město). Přehled výzkumů 62, 262–265.
- Hlava, M. 1997:* Dva starší keltské nálezy z Boskovicka. Sborník Muzea Blansko č. 1, 46–50.
- Hlava, M. 2012:* Natalie Venclová (ed.) – Petr Drda – Jan Michálek – Jiří Militký – Vladimír Salač – Pavel Sankot – Vít Vokolek: Archeologie pravěkých Čech 7. Doba laténská. Archeologické rozhledy LXIV, č. 2, 368–371.
- Hlava, M. 2014:* Laténské pohřebiště v Čelechovicích na Hané (okr. Prostějov). In: Čižmářová, J. – Venclová, N. – Březinová, G. eds., Moravské křižovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií. Brno: Moravské zemské muzeum, 527–561.
- Hlava, M. 2017:* Laténská pohřebiště v Praze. Nálezy do roku 1981. Praha: Muzeum hlavního města Prahy.
- Hložek, M. 2008:* Encyklopedie moderních metod v archeologii. Archeometrie. Praha: Libri.
- Holodňák, P. 1988:* Keltská pohřebiště ve středním Poohří. Památky archeologické LXXIX, č. 1, 38–105.
- Kalábek, M. 2017:* Hněvotín (okr. Olomouc). Přehled výzkumů 58, č. 1, 238–239.
- Kos, P. – Vitulová, D. – Kala, J. 2021:* Sivice (okr. Brno-venkov). Přehled výzkumů 62, č. 1, 282.
- Krämer, W. 1985:* Die Grabfunde von Manching und die latènezeitlichen Flachgräber in Südbayern. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- Kruta, V. 1975:* L'Art celtique en Bohême. Les parures métalliques du Ve au IIe siècle avant notre ère. Paris: Librairie Honoré Champion.
- Kysela, J. 2020:* Things and Thoughts. Central Europe and the Mediterranean in the 4th-1st centuries BC. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.
- Kysela, J. – Militký, J. – Venclová, N. 2018:* Laténské umění. In: Militký, J. – Kysela, J. – Tisucká, M. eds., Keltové. Čechy v 8. až 1. století před Kristem. Praha: Národní muzeum, 141–161.
- Mangel, T. 2009:* Laténská pohřebiště v horním Polabí. Hradec Králové: Muzeum východních Čech.
- Meduna, J. 1962a:* Laténské pohřebiště v Pustiměřských Prusích (o. Vyškov). In: Tichý, R. ed., Sborník Československé společnosti archeologické při ČSAV 2. Brno: Krajské nakladatelství, 167–192.
- Meduna, J. 1962b:* Laténské žárové hroby na Moravě. Památky archeologické LIII, č. 1, 87–136.
- Mikulčák, J. – Zemánek, F. – Klimeš, B. – Široký, J. – Šůla, V. 1995:* Matematické, fyzikální a chemické tabulky pro střední školy. Praha: Prometheus.
- Parma, D. 2022:* Kuřim (okr. Brno-venkov). Přehled výzkumů 63, č. 1, 189.
- Procházka, A. 1937:* Galská kultura na Vyškovsku. La Tène středomoravský. 1. Část archeologická. Slavkov u Brna.

- Ramsl, P. C. 2020a*: Diversity of Male Identities in Early and Middle La Tène Period Cemeteries in Central Europe. Nitra: Archeologický ústav SAV.
- Ramsl, P. C. 2020b*: Wege ins Jenseits – Bestattungen auf Gräberfeldern. In: Trebsche, P. ed., Keltische Münzstätten und Heiligtümer. Die jüngere Eisenzeit im Osten Österreichs (ca. 450 bis 15 v. Chr.). Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 402–423.
- Rzehak, A. 1913*: Die jüngere vorrömische Eisenzeit (Latènezeit) in Mähren. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 17, č. 3–4, 289–326.
- Sankot, P. 2002*: Zur Problematik des Kunsthandwerkes und der Werkstattbeziehungen in Böhmen während der Früh- bis Mittellatènezeit. In: Dobiát, C. – Sievers, S. – Stöllner, T. eds., Dürrnberg und Manching: Wirtschaftsarchäologie im ostkeltischen Raum: Akten des internationalen Kolloquiums in Hallein / Bad Dürrnberg vom 7. bis 11. Oktober 1998. Bonn: Römisch-Germanische Kommission. Deutschen Archäologischen Instituts, 331–348.
- Sedláčková, H. – Waldhauser, J. 1987*: Laténská pohřebiště ve středním Polabí, okr. Nymburk. Památky archeologické LXXVIII, č. 1, 134–204.
- Sojková, T. 2013*: Antropologický materiál z laténských hrobů z okresu Vyškov. In: Čižmářová, J. ed., Keltská pohřebiště na Moravě. Okresy Blansko a Vyškov. Brno: Moravské zemské muzeum, 38–56.
- Sojková, T. 2017*: Antropologický materiál z laténských hrobů z okresů Hodonín, Kroměříž, Olomouc, Opava, Prostějov, Přerov, Uherské Hradiště a Zlín. In: Čižmářová, J. ed., Keltská pohřebiště na Moravě. Okresy Hodonín, Kroměříž, Olomouc, Opava, Prostějov, Přerov, Uherské Hradiště, Zlín. Brno: Moravské zemské muzeum, 51–76.
- Sojková, T. 2019*: Antropologický materiál z laténských hrobů z okresů Břeclav a Znojmo. In: Čižmářová, J. ed., Keltská pohřebiště na Moravě. Okresy Břeclav a Znojmo. Brno: Moravské zemské muzeum, 41–107.
- Tajer, A. 2021*: Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov). Přehled výzkumů 62, č. 1, 280.
- Trubačová, T. 2005*: Rozbor antropologického materiálu. In: Čižmářová, J. ed., Keltské pohřebiště v Brně-Maloměřicích. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno, 27–40.
- Venclová, N. ed. 2008*: Archeologie pravěkých Čech 7. Doba laténská. Praha: Archeologický ústav AV ČR.
- Waldhauser, J. 1979a*: Konfrontation der anthropologischen und archäologischen Ermittlung von Männer-, Frauen- und Kindergräbern auf keltischen Nekropolen in Böhmen. Anthropologie XVII, č. 1, 55–62.
- Waldhauser, J. 1979b*: Příspěvek k relativní chronologii plochých keltských pohřebišť na Moravě. Archeologické rozhledy XXXI, 491–497.

Waldhauser, J. 1987: Keltische Gräberfelder in Böhmen. Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 68, 25–179.

Waldhauser, J. – Budinský, P. – Stránská, P. et al. (Waldhauser, J. – Budinský, P. – Stránská, P. – Velemínská, J. – Turek, J. – Holodňák, P.) 1999: Jak se kopou keltské hroby. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Waldhauser, J. ed. 1978: Das keltische Gräberfeld bei Jenišův Újezd in Böhmen. II. Band – Auswertung. Teplice: Archeologický výzkum v severních Čechách.

Zápotocký, M. 1973: Keltská pohřebiště na Litoměřicku. Archeologické rozhledy XXV, 139–[184].

Zubalík, J. 2021: Brno (k. ú. Horní Heršpice, okr. Brno-město). Přehled výzkumů 62, č. 1, 261–262.

Pro vytvoření map byly využity služby v následujících licencích:

Základní mapy © ČÚZK. Český ústav zeměměřičský a katastrální.

Data ArcČR © ČÚZK, ČSÚ, ARCDATA PRAHA 2022.

EuroDEM: This dataset includes Intellectual Property from European National Mapping and Cadastral Authorities and is licensed on behalf of these by EuroGeographics. Original dataset is available for free at <https://www.mapsforeurope.org>. Terms of the licence available at <https://www.mapsforeurope.org/licence> All attribution statements can be found [here](#).

Seznam zkratek

ARÚB.....	Archeologický ústav AV ČR Brno
č.	číslo
ČÚZK.....	Český ústav zeměměřičský a katastrální
ed.....	Editor
JMM	Jihomoravské muzeum ve Znojmě
K.....	catalog
k. ú.	katastrální území
m n. m.....	metry nad mořem
MJVM	Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně
MKP	Muzeum Komenského v Přerově
MMH	Masarykovo muzeum v Hodoníně
MMMK.....	Městské muzeum Moravský Krumlov
MZM	Moravské zemské muzeum
NHM.....	Naturhistorisches Museum Wien
NM	Národní muzeum
obr.	Obrázek
okr., o.....	okres
RMM.....	Regionální muzeum v Mikulově
s.....	strana
S-JTSK.....	System jednotné trigonometrické sítě katastrální
SAÚ	Státní archeologický ústav
tab.....	Tabulka
ÚAPP	Ústav archeologické památkové péče
VMO.....	Vlastivědné muzeum v Olomouci

Seznam obrázků

Obrázek 1. Lokality s nálezy puklicových nánožníků.	9
Obrázek 2. Tabulka lokalit seřazená podle nadmořské výšky. Byly zahrnuty pouze lokality s přesně určeným umístěním. K # – pořadové č. lokality v katalogu.	10
Obrázek 3. Chronologická tabulka (především ženských) hrobů.....	14
Obrázek 4. Počty puklic v jednotlivých subfázích LT B2a–C1a	15
Obrázek 5. Typy výzdoby puklicových nánožníků.....	20
Obrázek 6. Varianty esovitého motivu.....	22
Obrázek 7. Mapa rozmístění typů výzdoby.....	22
Obrázek 8. Varianty motivu s trojicí výčnělků.....	23
Obrázek 9. Varianty motivu triskelu.....	24
Obrázek 10. Mapa nánožníků dle typu uzávěru.....	26
Obrázek 11. Různá zpracování jazykovitých uzávěrů.	28
Obrázek 12. Nánožníky s očkem	29
Obrázek 13. Nánožníky s očkem. Detail zúžených bodů na nánožnicích z Nížkovic.	30
Obrázek 14. Tabulka matematických operací pracujících se souborem hodnot rozměrů naměřených u nánožníků	31
Obrázek 15. Tabulka průměrných rozměrů jednotlivých skupin	31
Obrázek 16. Tabulka zastoupení nánožníků dle počtu puklic (vlevo) a tabulka zastoupení nánožníků dle kombinace (vpravo).....	32
Obrázek 17. Tabulka zastoupení kombinací článků nánožníků	32
Obrázek 18. Procentuální zastoupení mědi, cínu a olova.....	34
Obrázek 19. Prostorové rozmístění lokalit s nánožníky s očkem	35
Obrázek 20. Prostorové rozmístění lokalit s nánožníky s motivem triskelu.....	36
Obrázek 21. Prostorové rozmístění lokalit s nánožníky s esovitým motivem.....	37
Obrázek 22. Prostorové rozmístění lokalit s nánožníky s trojicí výčnělků	37
Obrázek 23. Nejjemnější možné chronologické rozvrstvení skupin nánožníků.	46
Obrázek 24. Počty puklic celých datovatelných nánožníků.....	47
Obrázek 25. Počty puklic celých nedatovatelných nánožníků.....	48
Obrázek 26. Grafické znázornění garnitur s puklicovými nánožníky.....	50

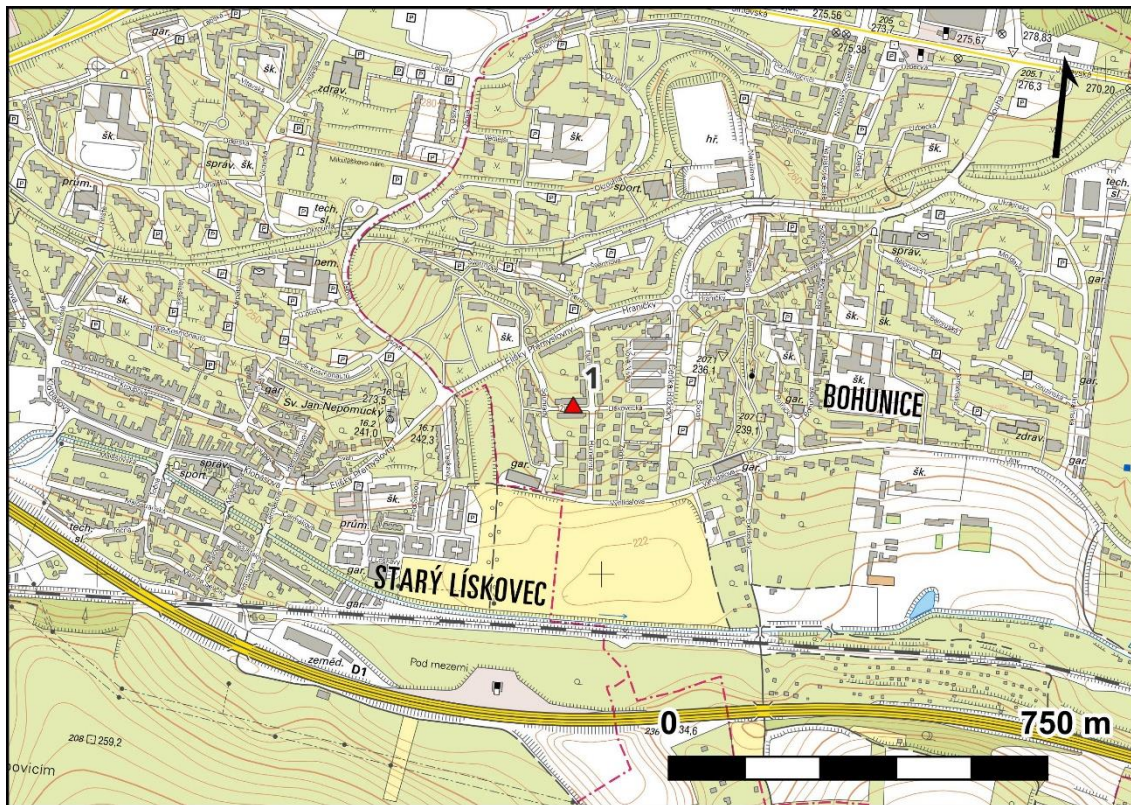
Obrázek 27. Hrobové celky s určenou garniturou.....	51
Obrázek 28. Tabulka pohřebišť s 20 a více hroby.	52
Obrázek 29. Dostupné antropologické určení hrobových celků.	53
Obrázek 30. Laténská pohřebišť na území okresu Blansko.....	162
Obrázek 31. Laténská pohřebišť na území okresu Brno-venkov a Brno-město.....	162
Obrázek 32. Laténská pohřebišť na území okresu Brno-venkov.....	163
Obrázek 33. Laténská pohřebišť na území okresu Břeclav.....	163
Obrázek 34. Laténská pohřebišť na území okresu Hodonín.....	164
Obrázek 35. Laténská pohřebišť na území okresu Kroměříž.....	164
Obrázek 36. Laténská pohřebišť na území okresu Olomouc.....	165
Obrázek 37. Laténská pohřebišť na území okresu Prostějov.....	165
Obrázek 38. Laténská pohřebišť na území okresu Přerov.	166
Obrázek 39. Laténská pohřebišť na území okresů Uherské Hradiště a Zlín.....	166
Obrázek 40. Laténská pohřebišť na území okresu Vyškov.	167
Obrázek 41. Laténská pohřebišť na území okresu Znojmo.....	167

Katalog

Následující soupis všech nánožníků nebo jejich fragmentů je rozdělen do tří celků: pohřebiště, hroby a nálezy hrobového charakteru. Poslední jmenovaná kategorie je vyhrazena pro artefakty, které prokazatelně nepocházejí z prostoru pohřebišť, předpokládá se však, že pocházejí z hrobů. Často jde o předměty, které se v depozitářích muzeí nacházejí bez jakékoli dokumentace, případně jde o takové předměty, u nichž je přiřazení k pohřebištím/hrobům sporné. V některých případech se takové předměty nalézaly bez kontextu (případně se k nim pouze nedochovala bližší dokumentace) i během výzkumu jednotlivých pohřebišť, v takových případech jsou ovšem v katalogu přiřazeny k příslušným pohřebištím (viz např. nánožníky z Čelechovic). Kategorie hrobů obsahuje takové nánožníky, které dle literatury či průvodní dokumentace byly přesvědčivě nalezeny právě v ojedinělých hrobech. A nakonec kategorie pohřebišť sdružuje nánožníky přesvědčivě získané při výzkumu pohřebišť, přičemž je zde chápáno pohřebiště jako kumulace dvou a více hrobů. Zde byly rovněž uváděny počty zjištěných hrobů na pohřebišti a zároveň počet hrobů s nánožníky (nejen publikovými).

Ke každé lokalitě je rovněž uváděno umístění. V případě, že je pouze přibližné, směřují uvedené souřadnice zpravidla do středu katastru, ze kterého nálezy pocházejí. K takovým případům rovněž není přiložena mapka, která jinak zobrazuje umístění každého přesně lokalizovaného naleziště. Souřadnice uváděné vždy pod názvem lokality jsou zapsány v souřadnicovém systému S-JTSK Krovak East North se severním směřováním. K vytvoření map byly použity veřejně dostupné mapové prohlížečské služby ČÚZK (viz použité zdroje).

Pohřebiště

1. Brno-Bohunice – Žlíbek (k. ú. Bohunice, okres Brno-město)

Souřadnice: -601055.320, -1163670.570.

Lokalita s nálezy 4 hrobů se nachází na katastru Bohunic v ulici Žlíbek. Nadmořská výška lokality je cca 240 m n. m. První hrob byl objeven v roce 1947 před domem č. 8 při pokládání vodovodního potrubí. Zbylé tři pak byly odkryty o rok později. V 60. letech zde bylo údajně zničeno dalších 6 kostrových hrobů. O podobě hrobů nejsou dostupné žádné podrobnosti.

Počet hrobů na lokalitě: 3, z toho hrobů s nánožníky: 1.

Literatura: Čižmářová 2011a, 74–75.

Hrob 1

Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

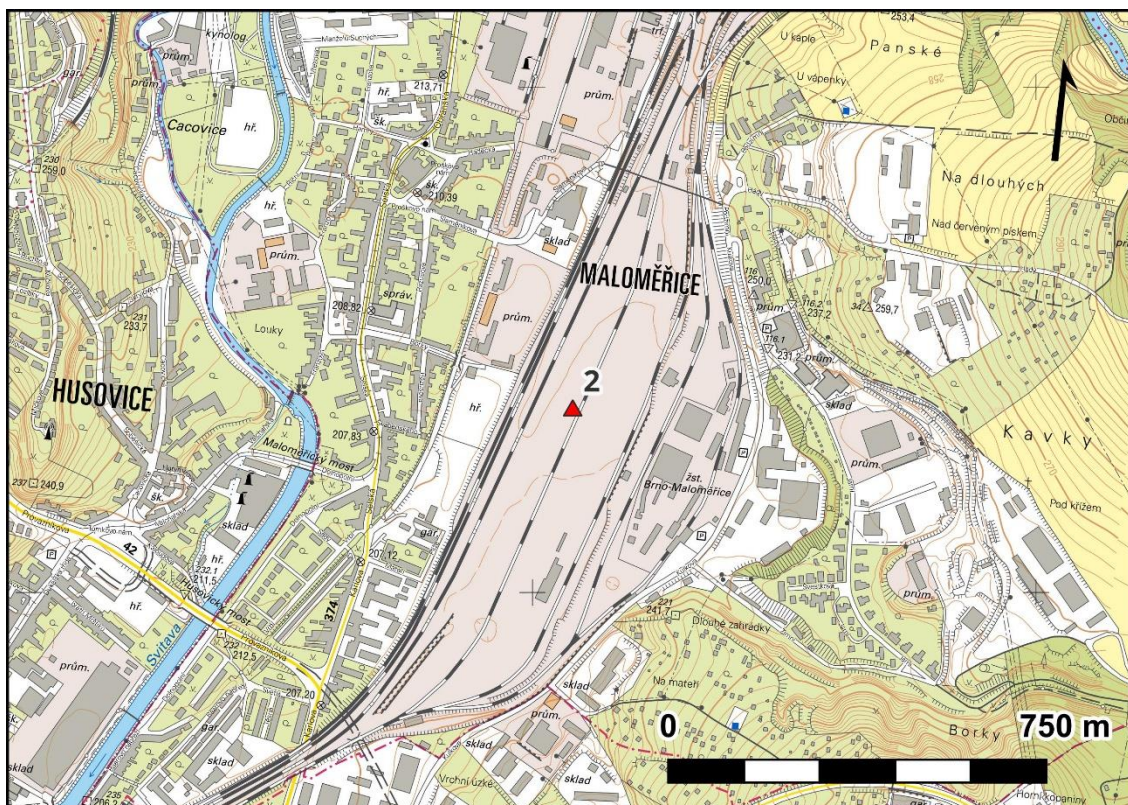
Ritus: kostrový.

Garnitura: VII*.

V hrobě se kromě nánožníků našly i fragmenty opasku – 3 malé ploché bronzové kroužky.

* Stanovení funkce artefaktů sekundární, tedy ne podle polohy na těle.

1. Poškozený nánožník o 8 puklicích v kombinaci 4+4, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 116 mm, \varnothing puklic 36 mm \times 22 mm, místo uložení: MZM, SAÚ 444/47; tab. I:1, XXI:1. Skupina A2b2.
2. Poškozený nánožník o 8 puklicích identický s předchozím, vnější \varnothing 112 mm, \varnothing puklic 35 mm \times 23 mm, místo uložení: MZM, SAÚ 444/47; tab. I:2, XXI:2.

2. Brno-Maloměřice – Plíže (k. ú. Maloměřice, okres Brno-město)

Souřadnice: -594919.510, -1158640.730.

Na maloměřickém pohřebišti bylo odkryto 76 hrobů (dalších cca 10 jich bylo rozrušeno zemními pracemi). Pohřebiště se nachází u maloměřického nádraží. Nadmořská výška lokality je cca 212 m n. m. Výzkum byl zahájen na podzim roku 1939 v souvislosti s výstavbou nákladního nádraží. Mezi nálezy z neolitu, halštatu a doby hradištní byly nalézány právě i laténské hroby. O prvních cca 10 hrobech nemáme žádné informace, až v květnu roku 1941 se k výzkumu dostal J. Poulík, který prozkoumal zbývajících 76 hrobů během cca měsíce a půl, a ještě následující rok poznatky publikoval. Počet hrobů na lokalitě: 76, z toho hrobů s nánožníky: 11 (14.47 %).

Literatura: Čižmářová 2005.

Hrob 31

Datace: neurčena.

Antropologické údaje: žena, adultus-senilis.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IIIb.

Obdélníková hrobová jáma, r. 210 × 80 × 90 cm, orientace SSV-JJZ. Kostra v poloze nznak s pažemi podél těla. U každého ramene po jedné sponě, mezi lokty napříč opasek, na pravém zápěstí masivní bronzový náramek, na levém zápěstí švartnový kruh, nad kotníky po jednom nánožníku.

1. Nánožník o 8 puklicích v kombinaci 4+4, puklice s esovitým motivem, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 98 mm × 80 mm, místo uložení: MZM, Pa 14.328 (107.508); tab. II:1, XXI:3. Skupina B1a.
2. Nánožník o 8 puklicích identický s předchozím, vnější \varnothing 96 mm × 82 mm, místo uložení: MZM, Pa 14.329 (107.509); tab. II:2, XXI:4.

Hrob 52

Datace: LT C1a¹.

Antropologické údaje: žena, maturus.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IV.

Obdélníková hrobová jáma, r. 260 × 110 × 180 cm, orientace SSV-JJZ. Kostra v poloze nznak, lebka nakloněna k levému rameni. Mezi lebkou a severní stěnou amforovitá nádoba překrytá miskou, pod krkem kostry fragmenty železné spony, při pravém rameni fragmenty další železné spony, u pravé klíční kosti bronzová pasová zápona, v trupové části železný řetěz, na levém zápěstí bronzový kruh, nad každým kotníkem po jednom nánožníku.

3. Nánožník o 9 puklicích v kombinaci 5+4, puklice s esovitým motivem, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 93 mm × 83 mm, místo uložení: MZM, Pa 14.439 (107.569); tab. III:1, XXI:5. Skupina B1a.
4. Nánožník o 9 puklicích identický s předchozím, vnější \varnothing 93 mm × 83 mm, místo uložení: MZM, Pa 14.440 (107.570); tab. III:2, XXI:6.

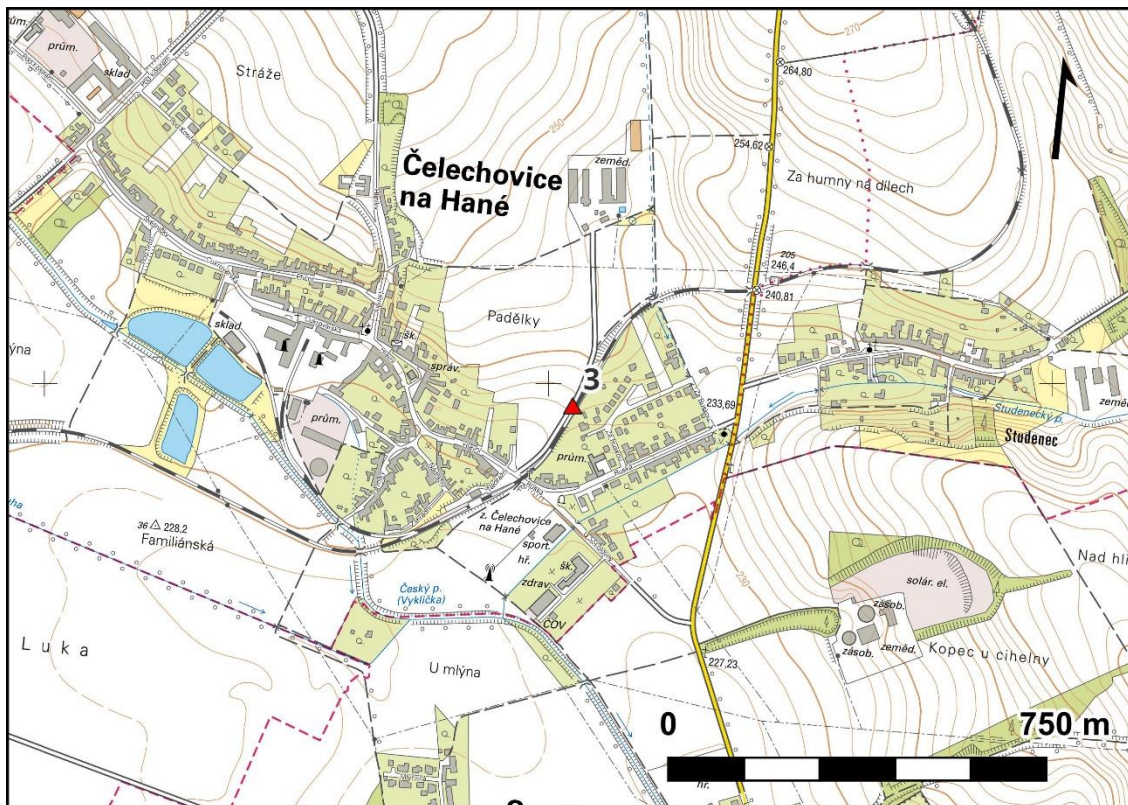
3. Čelechovice na Hané – stavba železnice (k. ú. Čelechovice na Hané, okres Prostějov)

Souřadnice: -558950.94, -1129050.22.

Čelechovické pohřebiště se nachází na severovýchodním okraji intravilánu obce. Nadmořská výška lokality je cca 230–235 m n. m. Nálezy jsou spojeny se stavbou železnice z Čelechovic do Olomouce, která zde probíhala v roce 1882. Na lokalitě bylo nalezeno velké množství artefaktů hrobového charakteru, všechny ovšem bez kontextu – šlo o náhodné nálezy během stavby. Bylo nalezeno nejméně 138 artefaktů, ale pravděpodobně mnohem více, malé části kovu, kosti a zlomky nádob ovšem nebyly dokumentovány. Kromě 14 nádob a 20 zlomků spon jsou dnes již všechny nálezy nezvěstné a známy především z dobových schematických vyobrazení.

Literatura: Čižmářová 2017, 161–169; Hlava 2014.

¹ Datování podle zoomorfní opaskové zápony (Čižmářová 2005, obr. 75:5).

Bez kontextu

1. Nánožník o 12 puklicích, snad v kombinaci 10+2, puklice bez výzdoby, uzávěr neurčitelný, **nedochován**, vnější \varnothing 75 mm \times 65 mm, \varnothing puklic 30 mm \times 13 mm; tab. XXI:7. Skupina A.
2. Nánožník o 14 puklicích, puklice bez výzdoby, uzávěr neurčitelný, **nedochován**, vnější \varnothing 90 mm \times 45 mm, \varnothing puklic 25 mm \times 20 mm; tab. XXI:8. Skupina A.

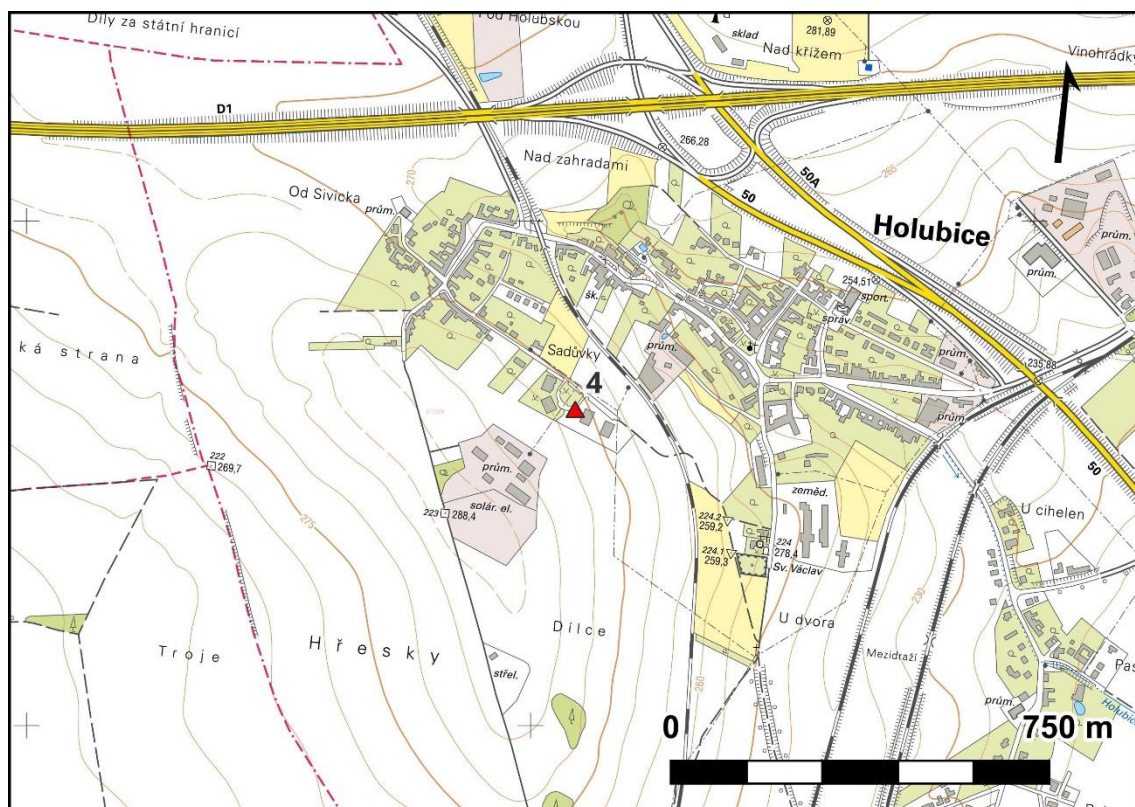
4. Holubice – Dílce (k. ú. Holubice, okres Vyškov)

Souřadnice: -583910.580, -1164379.550.

Pohřebiště v Holubicích je zároveň s pohřebištěm v Brně-Maloměřicích největším laténským pohřebištěm na Moravě. Bylo na něm odkryto 77 hrobů a dalších cca 10 jich bylo rozrušeno zemními pracemi. Lokalita se nachází nejspíše v okolí dnešního zeleného plácku v jihozápadní části obce. Nadmořská výška lokality se pohybuje okolo 275 m n. m. a celková rozloha pohřebiště byla cca 200 \times 100 m. Hroby zde začaly být odkrývány od roku 1903 při těžbě hlíny v obecním hliníku pod dohledem E. Synka. Od roku 1930 pokračovali v exkavaci M. Chleborád společně s A. Procházkou. Na výzkumu se podíleli i majitelé pozemku, kteří později ovšem již nebyli ochotni s archeology spolupracovat a hroby 69–77 dokonce prozkoumali sami. Po těchto událostech výzkum na lokalitě ustal.

Počet hrobů na lokalitě: 77, z toho hrobů s nánožníky: 6 (7.79 %).

Literatura: Čižmářová 2009.

Hrob 4

Datace: LT B2a².

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IIIb.

Hrob exkavovaný v roce 1908 obsahoval kostru v natažené poloze na zádech s rukama podél těla. Údaje o rozměrech a orientaci hrobové jámy nebyly zaznamenány. Kostra byla uložena v hloubce 130 cm. Keramická nádoba byla uložena u levého ramene, na obou ramenou po jedné železné sponě, na levém předloktí bronzový náramek, na pravém předloktí pak železný kruh, kolem boků opasek z železných a bronzových kroužků, nad kotníky po bronzovém nánožníku.

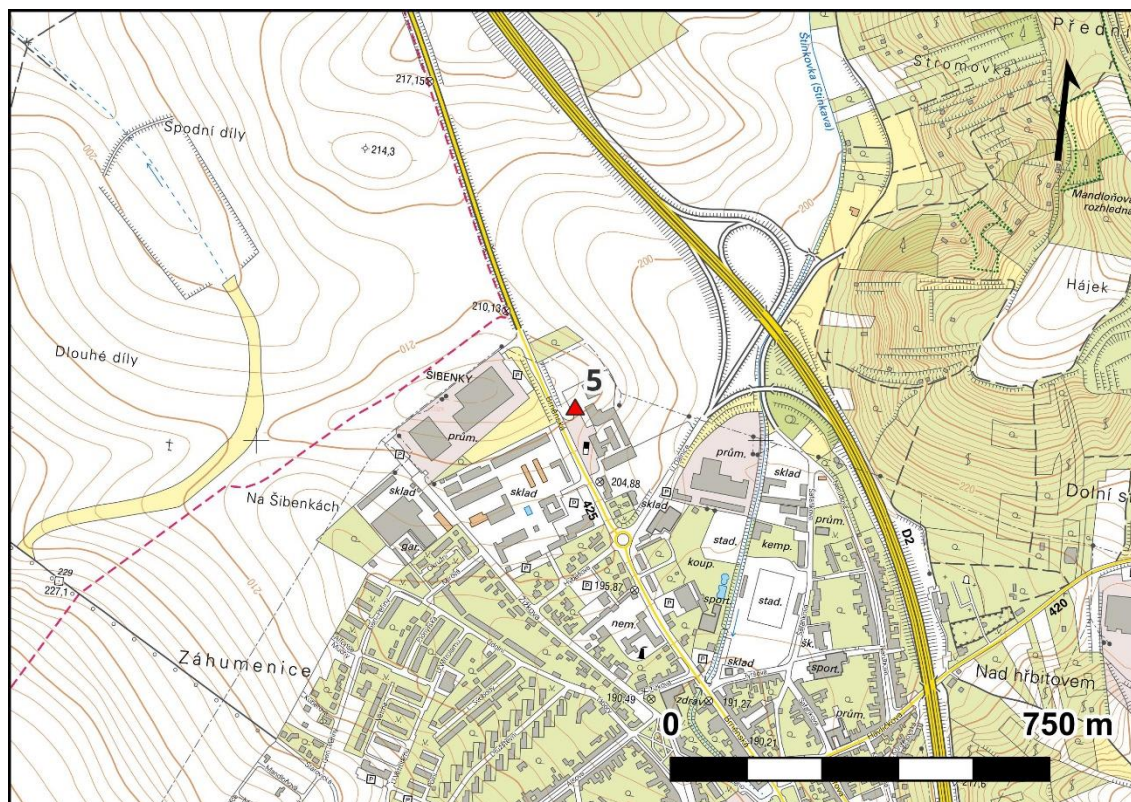
1. Poškozený nánožník o 11 puklicích v kombinaci 6+5, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 100 mm \times 91 mm, místo uložení: MZM, 64.849; tab. IV:1, XXII:1. Skupina A2b1.
2. Část nánožníku v současné době o 7 puklicích identického s předchozím, místo uložení: MZM, 64.850; tab. IV:2, XXII:2.

5. Hustopeče – Šibenky (k. ú. Hustopeče u Brna, okres Břeclav)

Souřadnice: -592367.330, -1188938.870.

Lokalita se nachází na severním okraji intravilánu obce v nadmořské výšce cca 210 m n. m. Výzkum zde probíhal ve druhé polovině roku 2004, mimo jiné při stavbě

² Datování podle spony s velkou kuličkou na patce (Čižmářová 2009, tab. 2:3).

čerpací stanice. Bylo zde (kromě jiného) prozkoumáno 57 laténských hrobů. Pohřebiště bylo pravděpodobně odkryté celé, hroby měly téměř ve všech případech orientaci SSV–JJZ. Nacházely se na ploše o rozměrech cca 40 × 29 metrů. Nacházel se zde jeden birituální dvojhrob a dále dva kostrové dvojhroby. V jednom případě byli nebožtíci nad sebou, ve druhém vedle sebe. Byly zde ovšem zachyceny i další hrobové jámy větších rozměrů, ve kterých byl pouze jeden excentricky uložený nebožtík.

Počet hrobů na lokalitě: 57, z toho hrobů s nánožníky: 6 (10.53 %).

Literatura: Čižmářová 2019, 139–159.

Hrob K 817

Datce: LT C1a³.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: žárový.

Garnitura: IV*.

Hned první hrob s nánožníky z hustopečského pohřebiště narušoval většinou orientaci – byl orientován delší osou ve směru SZ–JV. Rozměry jámy byly 105 × 60 cm s hloubkou v podloží 15–25 cm. Zbytky kremace, fragmenty nánožníku, 3 železných spon, železného řetězu, železného náramku a dlouhý železný předmět se nacházely ve východní části hrobové jámy.

1. Dvě samostatné puklice z nánožníku zdobené trojicí výčnělků, dochovaný uzávěr na závlačku, místo uložení: MZM, 174.664; tab. XXII:3. Skupina B3a.

³ Datování podle spon spojené konstrukce (Čižmářová 2019, tab. 6:5, 7).

Hrob K 827

Datace: LT B2b⁴.

Antropologické údaje: žena, adultus I.

Ritus: kostrový.

Garnitura: II.

Nepřavidelná obdélná hrobová jáma měla rozměry 220 × 135 s hloubkou 44–68 cm a orientací SV-JZ. Zachyceny zbytky dřevěného překrytí. Kostra v poloze nznak s rukama podél těla. Mezi lebkou a SV stěnou menší vázovitá nádoba, v apsidovitém výklenku za lebkou další nádoba, v okolí krku několikařadý bronzový řetízkový náhrdelník, u pravého ramene bronzový kroužek, pod spodní čelistí železná spona, další dvě železné spony nad levým ramenem, pod hrudníkem dvě bronzové spony, na levé paži železný kruh, na levém zápěstí švartnový kruh, na jednom z prstů levé ruky železný prsten, na každém kotníku po jednom nánožníku.

2. Nánožník o 7 puklicích v kombinaci 4+3, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnitřní \varnothing 76 mm × 60 mm, \varnothing puklic 37 mm × 27 mm, místo uložení: MZM, 174.717; tab. XXII:4. Skupina A2a2.
3. Nánožník o 7 puklicích identický s předchozím, vnitřní \varnothing 75 mm × 60 mm, \varnothing puklic 37 mm × 27 mm, místo uložení: MZM, 174.718; tab. XXII:5.

Hrob K 834

Datace: LT B2b⁵.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: žárový.

Garnitura: VI*.

Obdélná hrobová jáma měla rozměry 95 × 78 cm s hloubkou 55 cm. Orientována byla ve směru SSV–JJZ. Kremace byla umístěna pod vázovitou nádobou a pokličkou/mísou v mělké prohlubni v jižní části jámy. Zde se nacházel i zbytek výbavy – švartnový náramek, fragmenty železných spon, železného opasku a další železné fragmenty a zlomky bronzového nánožníku.

4. Fragmenty nánožníku o 6 dochovaných puklicích, puklice bez výzdoby, dochovaný uzávěr na závlačku, \varnothing puklic 37 mm × 25 mm, místo uložení: MZM, 174.743; tab. XXII:6. Skupina A.

Hrob K 838

Datace: LT B2b⁶.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, adultus–senilis.

⁴ Datování podle spony s jednou kuličkou na krátkém lučíku a druhou na připojení patky k lučíku (Čižmářová 2019, tab. 8:4).

⁵ Datování podle spony s plasticky členěným lučíkem a dalšími sponami s krátkým vysokým lučíkem do subfáze B2b je nejisté. Zcela jistě ovšem zapadá do fáze B2 (Čižmářová 2019, tab. 10:3, 6, 8).

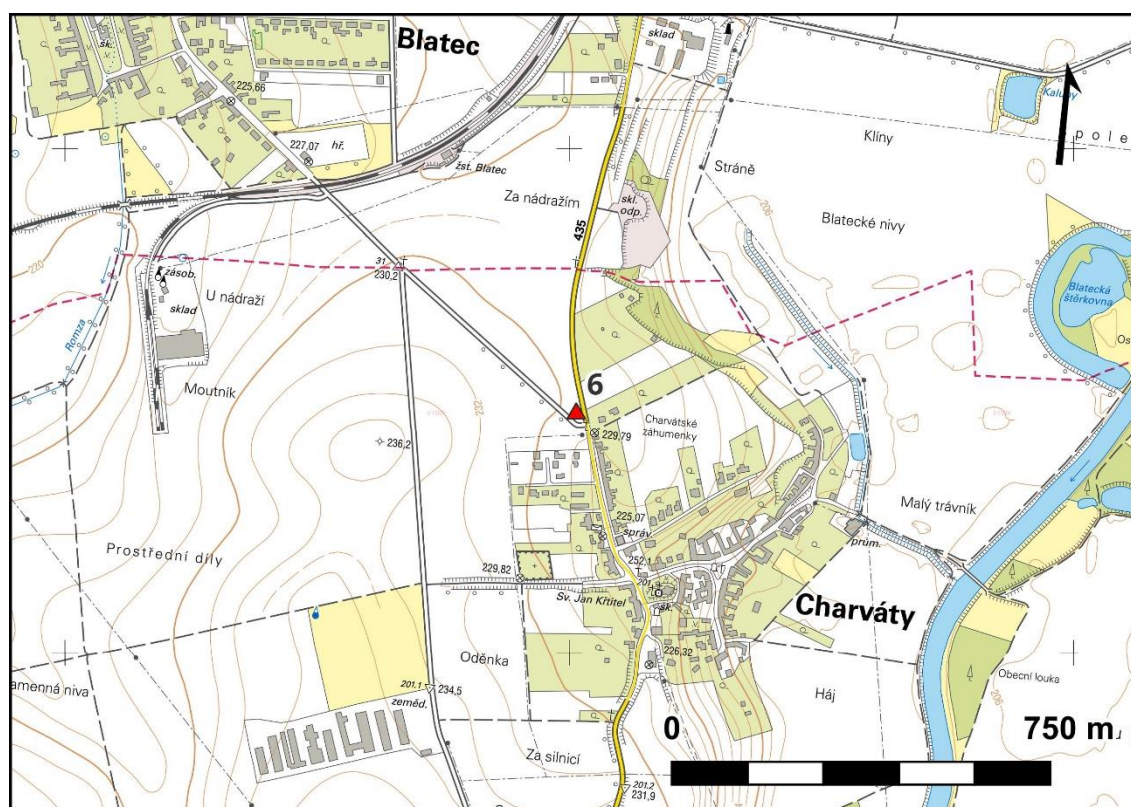
⁶ Datování podle spon s velkou kuličkou na patce připojené k lučíku (Čižmářová 2019, tab. 11:13–14).

Ritus: kostrový.

Garnitura: II.

Hrobová jáma měla rozměry 270 × 120 s hloubkou 63–78 cm. Jáma byla orientována ve směru SSV–JJZ. Podél východní stěny se nacházel 35–40 cm vysoký a 30 cm široký stupeň. Kostra byla umístěna hlavou k SSV, byly z ní dochovány ovšem jenom fragmenty dlouhých kostí horních a dolních končetin a fragment spodní čelisti. Vpravo od lebky byla umístěna větší nádoba, vlevo od kostry v úrovni pasu byla umístěna další nádoba, v místě krku se nacházel bronzový řetízkový náhrdelník, na každém rameni po jedné bronzové sponě, na levém rameni ještě navíc jedna železná spona, v prostoru hrudníku další dvě železné spony, v místě levé paže švartnový kruh a fragmenty železného kruhu, na levé ruce bronzový náramek, v pase opaskový řetěz, vpravo od něj bronzový kruh, na každém kotníku po jednom nánožníku a u levé holenní kosti železný předmět.

5. Nánožník o 13 puklicích v kombinaci 7+6, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnitřní \varnothing 75 mm × 60 mm, \varnothing puklic 20 mm × 15 mm, místo uložení: MZM, 174.780; tab. XXII:7. Skupina A2a1.
6. Nánožník o 13 puklicích identický s předchozím, vnitřní \varnothing 78 mm × 60 mm, \varnothing puklic 20 mm × 15 mm, místo uložení: MZM, 174.781; tab. XXII:8.

6. Charvátý – U sv. Jana (k. ú. Charvátý, okres Olomouc)

Souřadnice: -547985.8, -1129525.91.

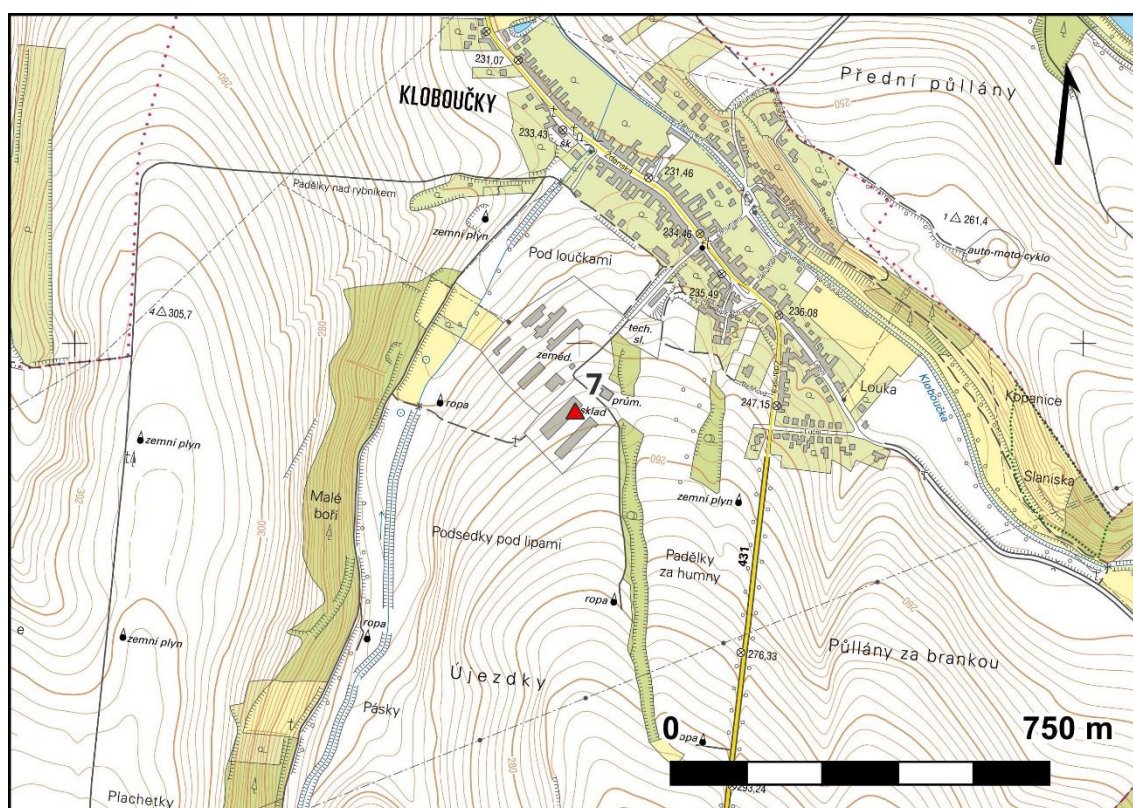
Lokalita se nachází na severním okraji intravilánu obce u sochy sv. Jana Nepomuckého a leží v nadmořské výšce cca 230 m n. m. Laténské hroby zde byly poru-

šovány od roku 1885 a zachráněný materiál se odtud dostal do sbírek Vlastivědného muzea v Olomouci. K jednotlivým artefaktům však nejsou dostupné žádné nálezové okolnosti. Pravděpodobně však pocházejí ze žárového pohřebiště.

Literatura: Čižmářová 2017, 142–144.

Bez kontextu

1. Části nánožníku o 11 puklicích v kombinaci 6+5?, puklice bez výzdoby, uzávěr neurčitelný, vnější \varnothing 95 mm \times 85 mm, \varnothing puklic 25 mm \times 18 mm, místo uložení: VMO, Př. č. 673/74; tab. XXIII:1. Skupina A.
2. Část nánožníku v současné době o 3 puklicích, puklice bez výzdoby, dochovaný uzávěr jazykovitý, \varnothing puklic 30 mm \times 25 mm, místo uložení: VMO, Př. č. 673/74; tab. XXIII:2. Skupina A.

7. Kloboučky – Pod Loučkami (k. ú. Kloboučky, okres Vyškov)

Souřadnice: -570007.440, -1171139.560.

Lokalita se nachází v jihozápadní části obce v průmyslové zóně. Elevace lokality je cca 250–260 m n. m. Byly zde objeveny 4 laténské kostrové hroby, a to při stavbě budov JZD v roce 1971. První a třetí hrob byly bohatě vybavené, druhý hrob obsahoval pouze železnou sponu. Poslední hrob byl zničen během stavby a nebylo možné z něj nic zachránit.

Počet hrobů na lokalitě: 4, z toho hrobů s nánožníky: 2.

Literatura: Čižmářová 2013, 128–130.

Hrob č. 1

Datace: LT B2a⁷.

Antropologické údaje: žena, adultus II.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IV.

Rozměry a tvar jámy nejsou známy, hloubka jámy však byla 95–100 cm pod současným terénem. Kostra ležela lebkou k severu v poloze nznak s rukama podél těla. Hrob byl částečně rozrušen, u nálezů z levé spodní poloviny těla tedy není známa přesná poloha. Pod každým ramenem se nacházela drobná bronzová spona, pod pravou částí hrudního koše velká železná spona, na pravém zápěstí železný náramek. V rozrušené části se pak nacházely fragmenty železné münsingenské spony, zlomek další spony, části železného kroužkového opasku, zlomky keramiky a fragmenty bronzových nánožníků. Hrob nedopatřením určen jako mužský.

1. Fragmenty (snad) 2 nánožníků, puklice bez výzdoby, dochovaný uzávěr na závlačku, místo uložení: MZM, 168.911; tab. V:1, XXIII:4. Skupina A.

Hrob č. 3

Datace: LT C1a⁸.

Antropologické údaje: žena, adultus I.

Ritus: kostrový.

Garnitura: VI.

Hrobová jáma byla ve tvaru obdélníka. Její rozměry byly měřeny jak u ústí (215 × 85 cm), tak u dna (195 × 65 cm) a její hloubka byla 130 cm. Orientace jámy byla ve směru S–J. Kostra ležela lebkou k severu v poloze nznak s rukama podél těla. Na pravém rameni se nacházela železná spona, další byla vedle pravé tváře, třetí na levém rameni, vpravo za hlavou se nacházely zvířecí kosti, na levé pažní kosti švartnový kruh, nad pánví fragmenty železného opasku z osmičkovitých článků, u pravého chodidla vázovitá nádoba s miskou, pod pravým kolenem zvířecí kosti a na každém kotníku po jednom puklicovém nánožníku.

2. Nánožník o 8 puklicích v kombinaci 6+2, puklice bez výzdoby, oba uzávěry jazykovité, vnější \varnothing 115 mm × 105 mm, vnitřní \varnothing 83 mm × 72 mm, \varnothing puklic 43 mm × 33 mm, místo uložení: MZM, 168.918; tab. XXIII:5. Skupina A1.
3. Nánožník o 8 puklicích identický s předchozím, vnější \varnothing 112 mm × 105 mm, vnitřní \varnothing 78 mm × 70 mm, \varnothing puklic 41 mm × 28 mm, místo uložení: MZM, 168.919; tab. XXIII:3.

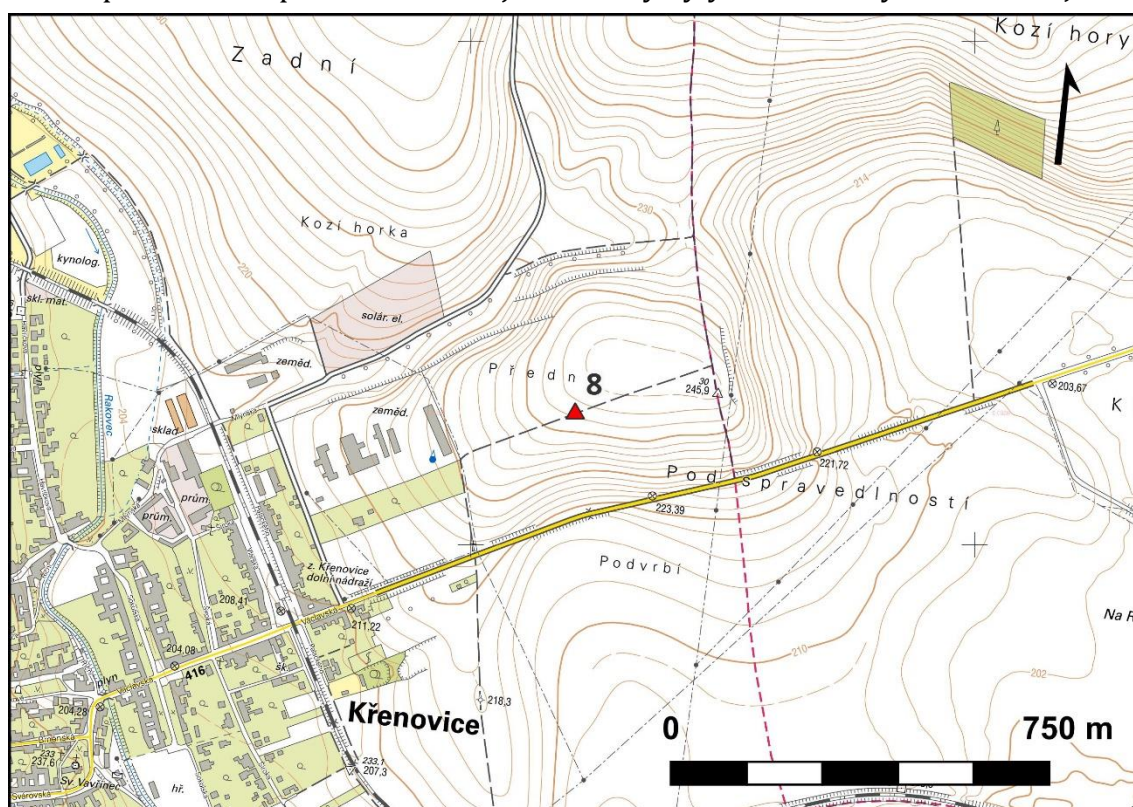
⁷ Datování podle fragmentů münsingenských spon a velké spony s velkou kuličkou na patce (Čižmářová 2013, tab. 21:1, 3–5).

⁸ Datování podle spony spojené konstrukce se dvěma malými kuličkami (Čižmářová 2013, tab. 21:11).

8. Křenovice – Přední díly (k. ú. Křenovice u Slavkova, okres Vyškov)

Souřadnice: -581792.020, -1167740.460.

Lokalita se nachází na poli na východním okraji Křenovic. Nadmořská výška lokality je cca 210–220 m n. m. První hrob byl odkryt při orbě v roce 1931. Následující léto zde prováděl průzkum učitel Spáčil, který našel bronzový kroužek, předal jej A. Procházkovi, který na tom základě zahájil výzkum. Ten trval od 22. 8. do 10. 9. 1932. Bylo při něm odkryto 38 pohřbů (z toho 6 jich pocházelo z dvojhrobů) a 2 žároviště. Plocha pohřebiště měla rozměry cca 40 × 30 metrů, delší osou ve směru V-Z. Směrem na sever ani na jih pohřebiště již nejspíše nepokračovalo, u zbývajících směrů pokračování pohřebiště není jisté. Hroby byly orientovány ve směru S-J.

Počet hrobů na lokalitě: 38, z toho hrobů s nánožníky: 7 (18.42 %).

Literatura: Čižmářová 2009.

Hrob 1

Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: nezjištěn.

Garnitura: IIIb*.

Jde o první hrob, který byl odkryt ještě před započítáním výzkumu. Tím pádem k němu nebyla vytvořena žádná dokumentace. Z hrobu pochází kromě dvou nece-
lých nánožníků i dvoudílný bronzový náramek, bronzový náramek s hráškovitými
nálitky, bronzová spona a 4 ploché bronzové kroužky.

1. Části nánožníku v současné době o 6 puklicích v kombinaci 4+3, větší část celá, z menší části zbývají 2 polokoule, puklice s trojicí výčnělků, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 120 mm, místo uložení: Muzeum Slavkov, A 665–670; tab. XXIV:1. Skupina B3a.
2. Části nánožníku v současné době o 5 puklicích identického s předchozím, větší část celá, z menší části zbývá 1 polokoule, vnější \varnothing 120 mm, místo uložení: Muzeum Slavkov, A 665–670; tab. XXIII:6.

Hrob 16

Datace: LT C1a⁹.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Pohřby 16 a 17 jsou součástí dvojhrobu. Nebožtíci jsou uloženi nad sebou a pohřeb 16 je z obou ten výše položený. Byl uloženi do hloubky 50 cm, pravá ruka nebožtíkova byla ohnuta přes tělo. Jediný artefakt, který byl v hrobě uloženi ve funkční poloze, je rozlomený železný hrbovkovitý náramek, který se nacházel na pravém zápěstí. U levé pažní kosti pak ležely dva plasticky zdobené nánožníky a pod nimi švartnový kruh. V místě, kde měl být kotník nohy, pak ležel bronzový náramek s hrbovky. V hloubce rýče pod touto kostrou byla umístěna železná spona. Ještě níže, směrem k pohřbu 17, se průběžně nacházely fragmenty nezdobeného nánožníku (dle vizuální podobnosti shodného s fragmentem nánožníku u pohřbu 17), náhodně ležící části skeletu, mezi prstními články nohy uloženi bronzový prsten. Ještě hlouběji (v hloubce 110 cm) pak lebka, pánev a levé předloktí, u nějž ležela malá bronzová spona.

3. Nánožník o 8 puklicích v kombinaci 4+4, puklice s esovitým motivem, kombinovaný uzávěr, vnitřní \varnothing 85 mm \times 58 mm, místo uloženi: MZM, 107.225 (Pa 1307/38); tab. V:2, XXIV:3. Skupina B1a.
4. Nánožník o 8 puklicích identický s předchozím, vnitřní \varnothing 80 mm \times 58 mm, místo uloženi: MZM, 107.224 (Pa 1308/38); tab. VI:1, XXIV:2.

Hrob 17

Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Útvar označovaný jako pohřeb 17 pak údajně začínal v hloubce 150 cm, kde ležela kostra obličejem dolů, za lebkou byl uloženi švartnový kruh, u levého ramene železná spona, u lýtek zlomek bronzového nánožníku pravděpodobně shodného s nánožníkem ze záspy mezi pohřby a v pravém rohu hrobové jámy situla.

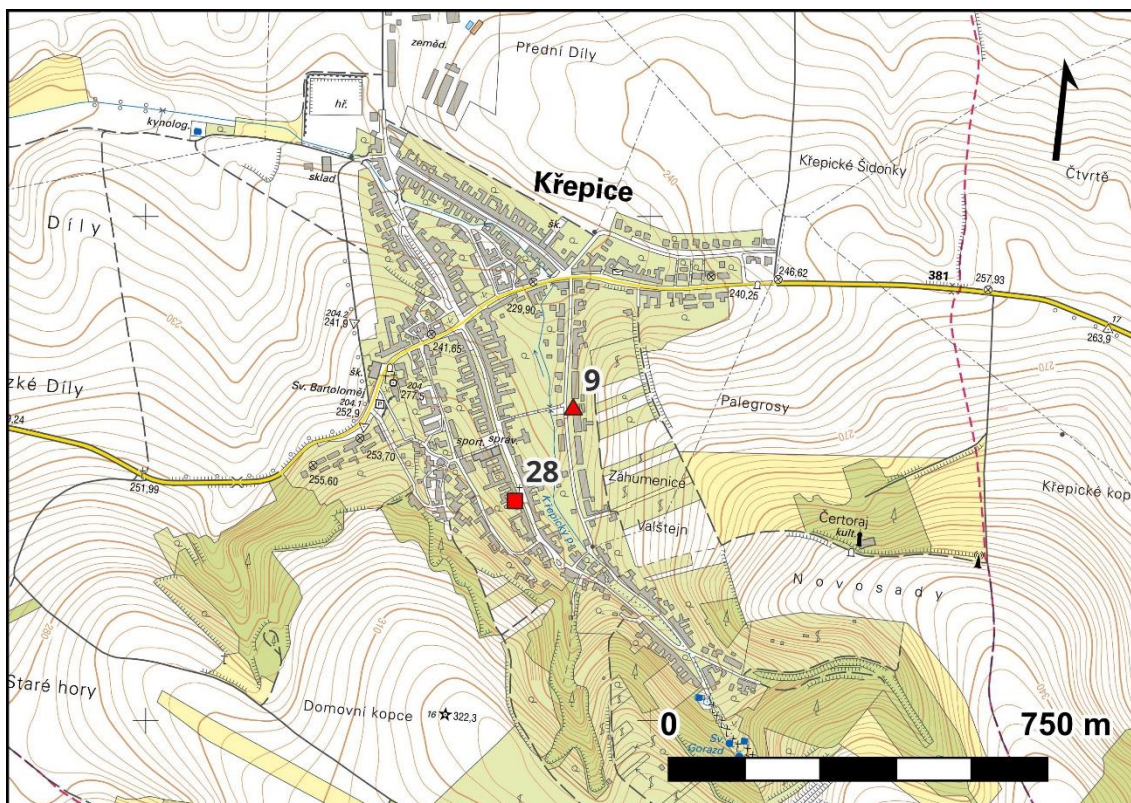
5. Části nánožníku v současné době o 12 puklicích, puklice bez výzdoby, dochovaný uzávěr na závlačku, vnější \varnothing 79 mm, místo uloženi: MZM, 111.068 (Pa 1314/38); tab. VI:2, XXIV:4. Skupina A.

⁹ Datování podle spony spojené konstrukce s dvěma malými kuličkami (Čizmářová 2009, tab. 40:1).

6. Části nánožníku v současné době o 2 puklicích, puklice bez výzdoby, uzávěr neurčitelný, místo uložení: MZM, 111.069 (Pa 1316/38); tab. VII:1, XXIV:5. Skupina A.

žároviště 1

7. Několik fragmentů nánožníku o neurčitelném počtu puklic, puklice s plastickou výzdobou, uzávěr neurčitelný, místo uložení: MZM, Pa 1251/38, 1252/38, 1254/38; tab. XXIV:7. Skupina B.

9. Křepice 2 – intravilán obce (k. ú. Křepice u Hustopečí, okres Břeclav)

Souřadnice: -592151.650, -1183383.600.

Na katastru Křepic se nachází 2 lokality jen asi 230 metrů od sebe. Lokalita 2, jak je označena v katalogu keltských pohřebišť, leží ve střední části obce, na východní straně potoka. Nadmořská výška lokality je cca 240 m n. m. Během stavby rodinného domu v letech 1976 a 1977 zde bylo rozrušeno několik laténských hrobů. Zaznamenány jsou informace o 3 hrobech, je ovšem možné, že jich bylo nalezeno více. Není pravděpodobné, že by hroby z obou lokalit byly součástí jednoho pohřebiště i proto, že mezi oběma lokalitami protéká potok.

Počet hrobů na lokalitě: 3, z toho 1 obsahoval nánožníky.

Literatura: Čižmářová 2019, 163–164.

Hrob 3/1977

Datace: neurčena.

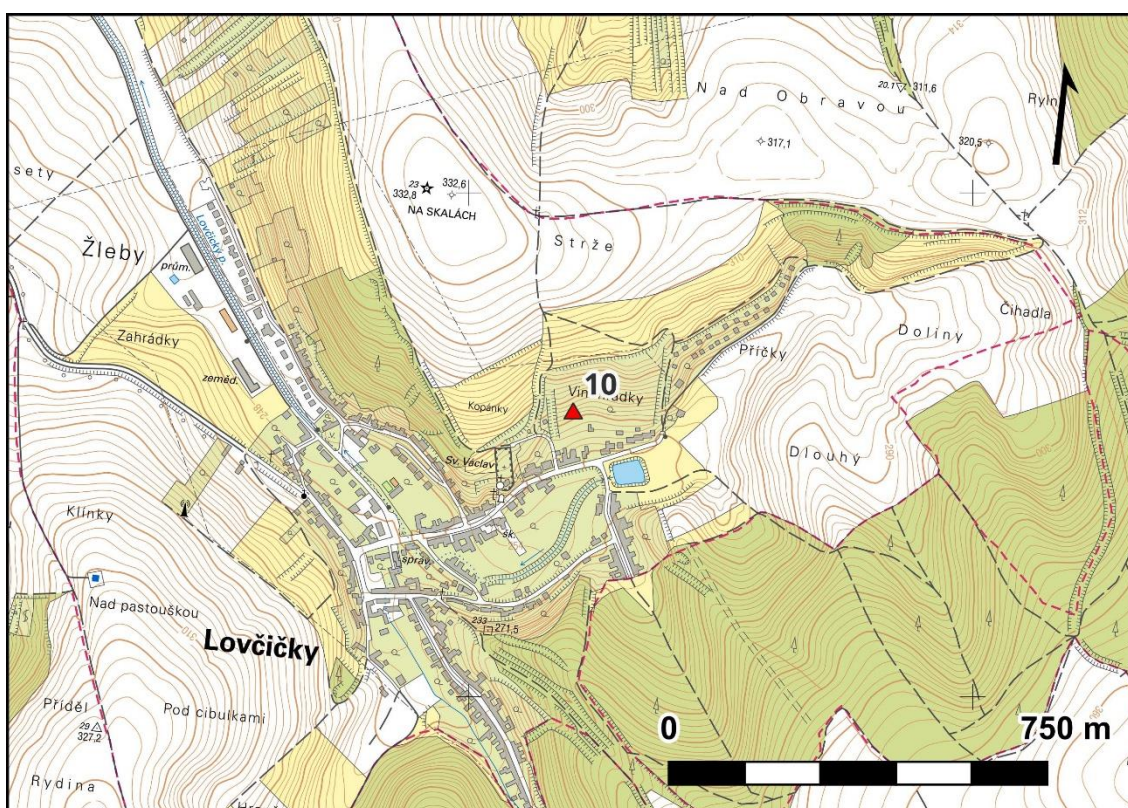
Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: nezjištěn.

Garnitura: IX.

O hrobu č. 3 nejsou dostupné žádné informace kromě té, že z ní pochází mírně deformovaná polovina nánožníku.

1. Polovina nánožníku o 4 puklicích, puklice bez výzdoby, kombinovaný uzávěr, \varnothing puklic 34 mm \times 27 mm, místo uložení: RMM, přír. č. 67/86; tab. XXIV:6. Skupina A3a.

10. Lovčičky – Strážka (k. ú. Lovčičky, okres Vyškov)

Souřadnice: -581792.290, -1176438.530.

Lokalita se nachází v zahradách domů č. p. 242, 236 a 237 ve východní části obce. Nadmořská výška lokality se pohybuje mezi 260 a 280 m n. m. Ještě před zahájením výzkumu v roce 1956 byly zničeny minimálně dva hroby při zemních pracích. V roce 1956 zde prováděl sondážní práce J. Říhovský a po identifikaci laténských hrobů předal výzkum K. Ludikovskému. Výzkum probíhal formou dlouhých, 1–2 metry širokých sond, a bylo během něj odkryto 17 kostrových hrobů. I se započítáním zničených hrobů, je jejich minimální počet na pohřebišti 19. Hroby byly orientovány ve směru S–J s odchylkami k SZ–JV.

Počet hrobů na lokalitě: 17, z toho hrobů s nánožníky: 4.

Literatura: Čižmářová 2013, 136–142.

Hrob 2

Datace: LT C1a¹⁰.

Antropologické údaje: žena, adultus.

Ritus: kostrový.

Garnitura: VI.

Hrobová jáma byla obdélníková s mírně rozšířenou jižní stěnou. Orientace hrobu byla ve směru S–J, rozměry hrobové jámy byly 180 × 62–70 cm, u dna 140 × 31–40 cm, její hloubka byla 120 cm pod úroveň dnešního terénu. Kostra ležela v poloze nznak, s rukama podél těla a nohama nataženýma. Vedle pravého lokte ležela situla, u levého ramene zlomek železné spony, na levé paži bronzový náramek a spropelitový kruh, v pase opasek ze dvou železných řetízků spojovaných bronzovými kroužky, bronzový závěsek, železný kroužek a bronzová zoomorfní zápona byly vpravo od nedochované hlavice pravého femuru, nad kotníky po bronzovém nánožníku.

1. Nánožník o 9 puklicích v kombinaci 5+4, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 89 mm, vnitřní \varnothing 61 mm × 56 mm, místo uložení: Muzeum Vyškovska, A 8165 (576-18/56); tab. XXV:1. Skupina A2a1.
2. Nánožník o 9 puklicích identický s předchozím, vnější \varnothing 89 mm × 85 mm, vnitřní \varnothing 58 mm × 56 mm, místo uložení: Muzeum Vyškovska, A 8166 (576-19/56); tab. XXV:2.

11. Marefy – U Lišek (k. ú. Marefy, okres Vyškov)

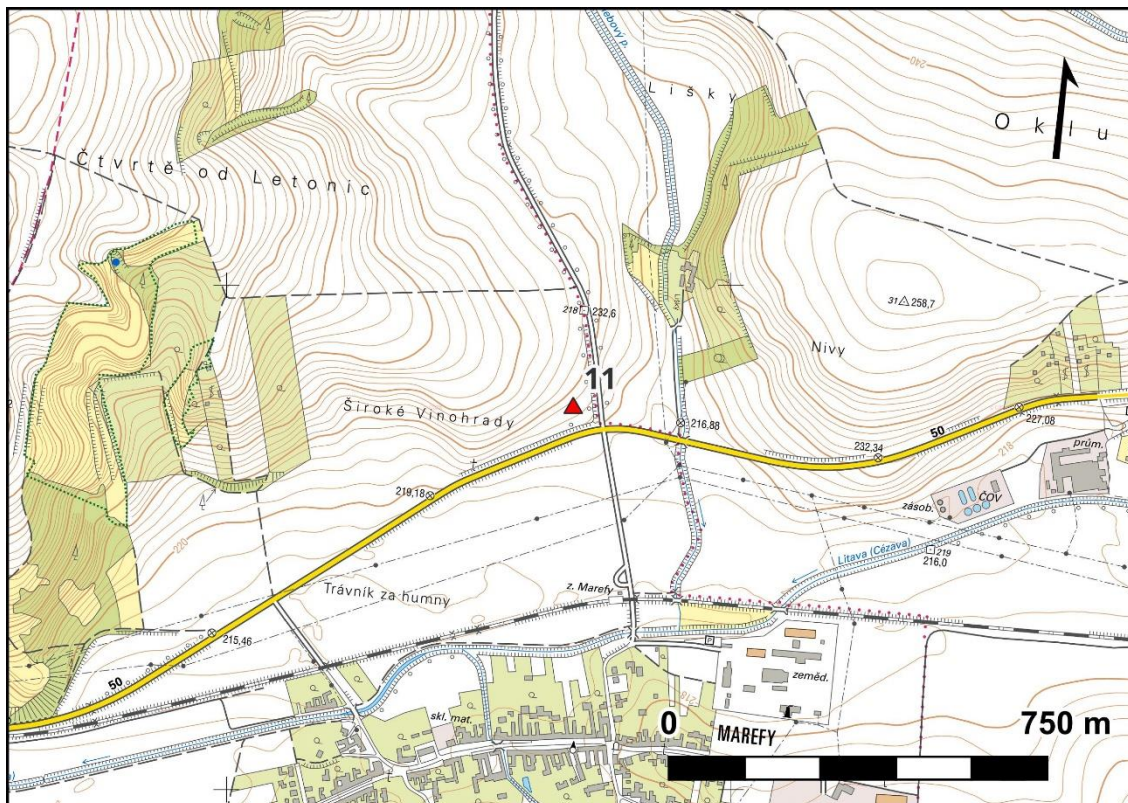
Souřadnice: -572311.940, -1168244.330.

Lokalita se nachází u křižovatky silnice z Brna směr Uherské Hradiště a místní silnice z Maref směr Letonice. Nadmořská výška lokality se pohybuje mezi 220 a 235 m n. m. Výzkum pohřebiště proběhl v roce 1928 a provedl jej M. Chleborád. O dva roky později jej i publikoval pod názvem „Gallské pohřebiště u Bučovic“, čímž se pohřebiště, které leží na katastru Maref, dostalo do literatury pod označením Bučovice – U lišek. Došlo k tomu i přes to, že Chleborád ve své práci několikrát uvádí, že výzkum proběhl na katastru Maref. V roce 1974 zde byl pak proveden další výzkum S. Stuchlíkem, publikovaný K. Ludikovským, který odhalil další hrob související s pohřebištěm. Ten byl pro změnu opět chybně přiřazen ke katastru Letonic. Bylo zde objeveno celkově 21 hrobů, z čehož 1 náležel únětické kultuře a zbylých 20 bylo laténských. Všechny hroby byly orientovány ve směru S–J.

Počet hrobů na lokalitě: 21, z toho hrobů s nánožníky: 5 (23.81 %).

Literatura: Čižmářová 2013, 143–151.

¹⁰ Datování podle zoomorfní opaskové zápony, kuželkovitého závěsku a spony (snad) spojené konstrukce (Čižmářová 2013, tab. 27:2–3, 8).

Hrob 14

Datace: LT B2a¹¹.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IIIb.

Obdélníková hrobová jáma měla rozměry 220 × 100 cm a byla hluboká 140 cm. Kostra ležela v poloze naznak, s pravou rukou podél těla a levou rukou vloženou do klína. V severovýchodním rohu jámy ležela situla, vedle ní u levého ramene miska, za temenem lebky dvě duchcovské spony, na prsou bronzové kroužky, na levém zápěstí sapropelitový kruh, na ukazováku levé ruky bronzový sedlový prsten, na prostředníku stejné ruky dva drátěné prsteny – jeden bronzový a jeden stříbrný, na pravém zápěstí bronzový dvojnáramek, nad kotníky po jednom puklicovém nánožníku, podél pravé paže 3 kusy spodní čelisti ze dvou mladých kanců a kostěná jehlice, která se ale nedochovala.

1. Nánožník o 8 puklicích v kombinaci 6+2, puklice bez výzdoby, kombinovaný uzávěr, vnější \varnothing 128 mm × 117 mm, \varnothing puklic 38 mm × 31 mm, místo uložení: MZM, 107.221 (Pa 31/35-203); tab. VII:2, XXV:3. Skupina A3b.

¹¹ Podle duchcovských spon a sedlového prstenu byla datace zasazena na počátek subfáze B2a (Čižmářová 2013, tab. 34:7, 9–10).

s rozevřenými konci, bronzový náramek s výraznou plastickou výzdobou, dva různé bronzové náožníky a kalichovitý pohár.

1. Náožník o 6 puklicích v kombinaci 3+3, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 120 mm \times 116 mm, vnitřní \varnothing 61 mm \times 60 mm, \varnothing puklic 28 mm \times 18 mm, místo uložení: MMH, A 2411; tab. XXV:6. Skupina A2a2.
2. Poškozený náožník o 11 puklicích v kombinaci 6+5, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 98 mm \times 90 mm, vnitřní \varnothing 68 mm \times 62 mm, \varnothing puklic 28 mm \times 18 mm, místo uložení: MMH, A 2406; tab. XXV:5. Skupina A2b1.

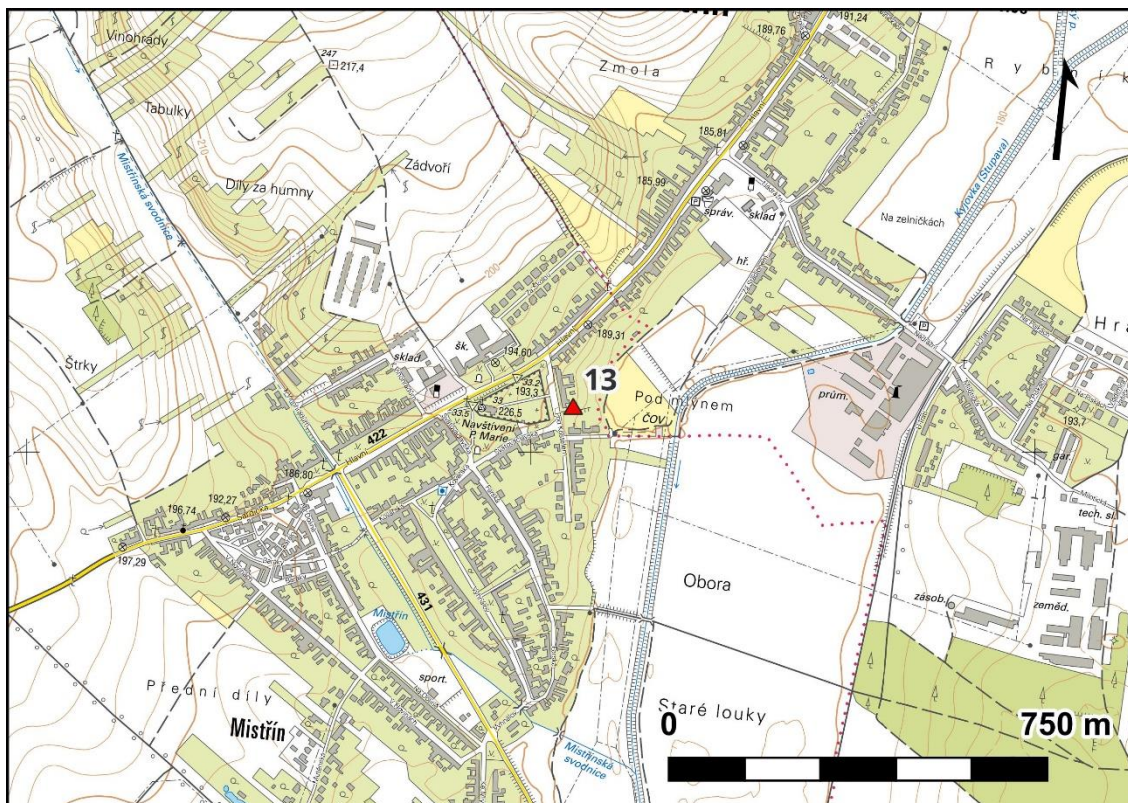
13. Mistřín – Trávníky za kostelem (k. ú. Mistřín, okres Hodonín)

Souřadnice: -565914.870, -1188915.750.

Lokalita se nachází na severovýchodní straně obce na mírném svahu obráceném k východu po pravé straně silnice vedoucí z Mistřína do Svatobořic. Nadmořská výška lokality se pohybuje mezi 180 a 190 m n. m. Na ploše cca 150 \times 60 m byly průběžně ničeny nehluboké laténské hroby, objeveno a prozkoumáno jich pak bylo 37. První hrob byl na lokalitě zachycen v roce 1933 nebo 1934 A. Šínem. Většinu všech hrobů prozkoumal mezi lety 1939–1944 amatérský archeolog J. Gabriel, šlo o hroby označené jako I–XXII. Další hrob prozkoumal v roce 1951 J. Měchura. Dva hroby byly prozkoumány v roce 1957, dalších 6 jich bylo objeveno v roce 1960. Poslední 3 hroby objevil K. Ludikovský v roce 1967.

Počet hrobů na lokalitě: 43, z toho hrobů s náožníky: 10 (23.26 %).

Literatura: Čižmářová 2017, 92–109.

Hrob 1/1960

Datace: LT B2b–C1a¹³.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, maturus.

Ritus: žárový.

Garnitura: V*.

Jamka žárového hrobu měla průměr 35 cm a byla 50 cm hluboká. Na jejím dně ležela hromádka spálených kostí, na ní dva přelomené bronzové náramky a zbytky dvou spálených puklicových nánožníků, mezi fragmenty kostí byla nalezena železná přezka, zlomky železné spony a bronzový náramek.

1. Fragmenty (snad) 2 nánožníků, puklice bez výzdoby, uzávěr neurčitelný, \varnothing puklic 43 mm \times 30 mm, místo uložení: MJVM, A 2695; tab. XXV:7. Skupina A.

Hrob I

Datace: LT C1a¹⁴.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: žárový.

Žárový hrob byl objeven na podzim roku 1939. Jamka byla 100 cm hluboká a obsahovala nádobu s pohřbem překrytou miskou, uvnitř popelnice se nacházelo 5 bronzových a železných spon, bronzový náramek a zbytky opaskového řetězu, zlomky puklicových nánožníků, hromádka nedopálených kůstek a střepů.

2. Jedna celá a dvě natavené puklice bez výzdoby, dalších 8 vypálených výplní, dochovaný uzávěr na závlačku, \varnothing puklic 53 mm \times 28 mm, místo uložení: MMH, P 301; tab. XXVI:1. Skupina A.
3. Vypálené výplně puklic menších rozměrů, bronz nedochován, \varnothing puklic 30 mm \times 20 mm, místo uložení: MMH, P 301; tab. XXVI:2. Skupina A.

Hrob IV

Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: žárový.

Tento rovněž žárový hrob byl objeven v březnu 1940. V hloubce 110 cm stála vázovitá nádoba. Pozůstatky zemřelého a výbava pak ležely vedle – fragmenty bronzového nánožníku, spálené zbytky bronzového řetízku a několik nespálených lidských kůstek.

¹³ Velice fragmentární spona s patkou snad připojenou k lučíku nedovoluje bližší dataci než do rozmezí B2b–C1a (Čižmářová 2017, tab. 22:8).

¹⁴ Datace podle spony spojené konstrukce (Čižmářová 2017, tab. 9:4). Pro nižší stáří hrobu vypovídá i žárový ritus.

4. Slitek jedné plasticky zdobené puklice nánožníku (?) a řetízku, uzávěr neurčitelný, místo uložení: MMH, P 305; tab. XXVI:3. Skupina B.

Hrob VIII

Datace: LT B2b¹⁵.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: žárový.

Garnitura: IIIa*.

Další žárový hrob byl nalezen v březnu roku 1941. V hloubce 60 cm se nacházela nádoba v níž bylo uloženo 15 lískových oříšků, dva masivní bronzové náramky, dvě bronzové spony, fragmenty dvou nezdobených nánožníků a jeden větší bronzový nánožník s plastickou výzdobou, železné fragmenty, hromádka nespálených lidských kůstek a uhlíky.

5. Fragmenty (snad) 2 nánožníků, puklice bez výzdoby, dochovaný uzávěr na závlačku, \varnothing puklic 23 mm \times 15 mm, místo uložení: MMH, P 302; tab. XXVI:4. Skupina A.
6. Nánožník o 7 puklicích v kombinaci 5+2, puklice s esovitým motivem, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 91 mm \times 86 mm, \varnothing puklic 29 mm \times 24 mm, místo uložení: MMH, P 302; tab. XXVI:5. Skupina B1b.

Hrob XL

Datace: LT C1a¹⁶.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: žárový.

Garnitura: IIIb*.

Rovněž žárový hrob byl nalezen na podzim roku 1946. V kalichovité nádobě se nacházely lidské kůstky, fragmenty dvou nánožníků, železných spon, skleněného a bronzového náramku.

7. Několik slitků fragmentů nánožníku, puklice s trojicí výčnělků, dochovaný uzávěr na závlačku, \varnothing puklic 60 mm \times 43 mm, místo uložení: MMH, P 337; tab. XXVII:1. Skupina B3.

Hrob z r. 1951

Datace: LT B2a¹⁷.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: žárový.

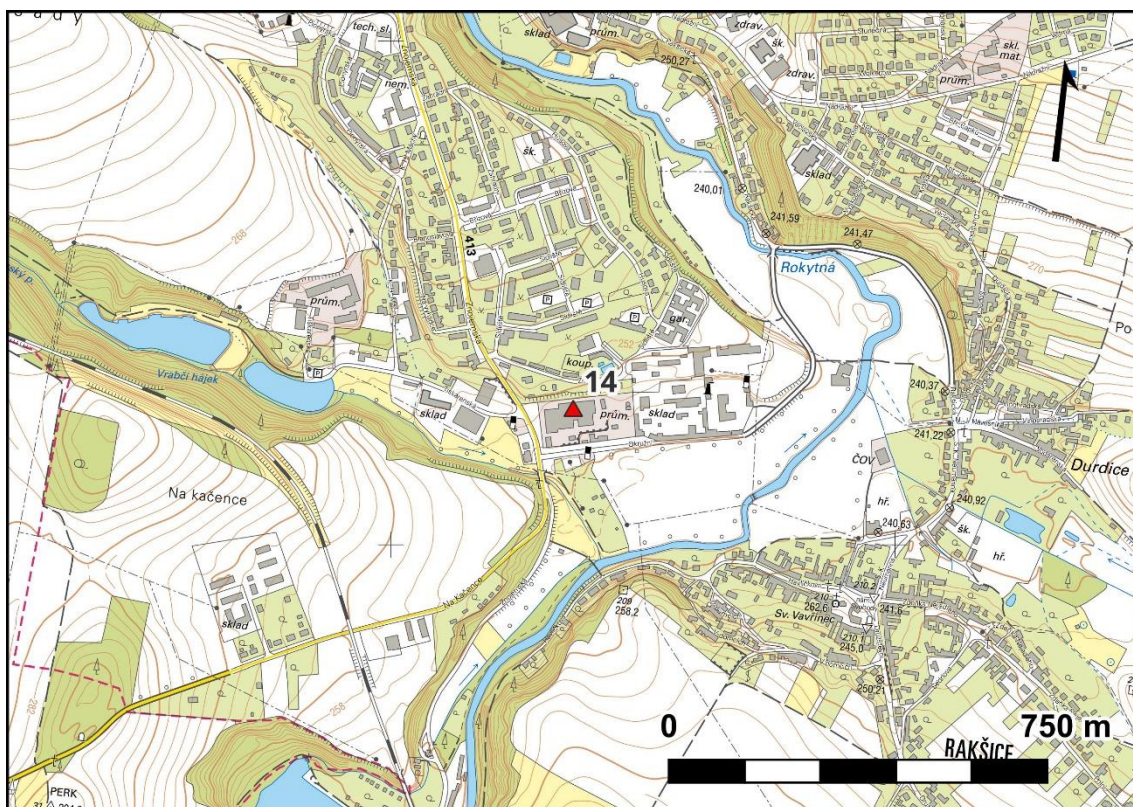
¹⁵ Datace podle spony s velkou plasticky zdobenou kuličkou na patce (Čižmářová 2017, tab. 13:8).

¹⁶ Datace podle několika fragmentů spon spojené konstrukce (Čižmářová 2017, tab. 20:3–4).

¹⁷ Podle starých tvarů bronzových náramků je možné určit dataci na samý počátek subfáze B2a (Čižmářová 2017, tab. 21:5–6).

V žárovém hrobě objeveném v roce 1951 se nacházela nádoba, ve které byly spálené lidské kosti, zlomky dvou náramků, nánožníku, bronzová spona a neurčitelné zlomky.

8. Čtyři fragmenty nánožníku, dochovaných 5 puklic bez výzdoby, dochovaný uzávěr jazykovitý, \varnothing puklic 35 mm \times 20 mm, místo uložení: MMH, 284; tab. XXVI:6. Skupina A.

14. Moravský Krumlov – městská jatka (k. ú. Moravský Krumlov, okres Znojmo)

Souřadnice: -621637.540, -1175735.270.

Lokalita se nachází v jihozápadní části města v průmyslové zóně. Nadmořská výška lokality je cca 245 m n. m. Lokalita byla pravděpodobně součástí většího pohřebiště rozkládajícího se ještě na místě zdejšího cukrovaru a cihelny. Mezi lety 1885–1931 zde byl zničen nezjistitelný počet laténských hrobů. V roce 1953 byly při stavbě městských jatek zachráněny 2 kostrové hroby.

Počet hrobů na lokalitě: 8, z toho hrobů s nánožníky: 2.

Literatura: Čižmářová 2019, 231–233.

Hrob 2/1953

Datace: LT B2b¹⁸.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

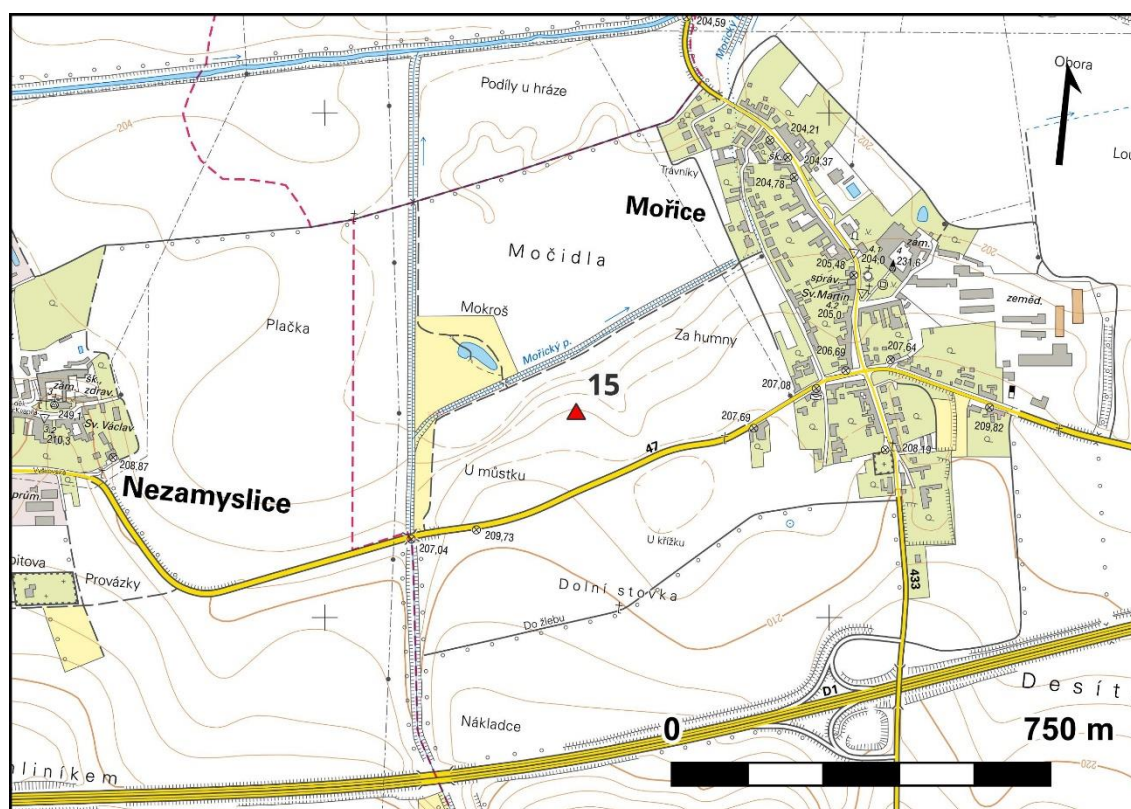
¹⁸ Datace podle spony s velkou plasticky zdobenou kuličkou na patce (Čižmářová 2019, tab. 42:4).

Ritus: kostrový.

Garnitura: I.

Rozměry ani hloubka obdélníkové jámy nebyly zaznamenány, kostra byla údajně otočena hlavou k jihozápadu. Kolem krku se nacházel bronzový nákrčník s pečetičkovitými konci, v místě levé klíční kosti bronzová spona, na pravé pažní kosti švartnový kruh a kruh z černé hmoty potažené bronzovým plechem, na levém předloktí bronzový litý náramek, nad kotníky po jednom nánožníku, v nohou vázovitá nádoba.

1. Nánožník o 10 puklicích v kombinaci 5+5, puklice bez výzdoby, kombinovaný uzávěr, vnější \varnothing 98 mm \times 79 mm, \varnothing puklic 25 mm \times 18 mm, místo uložení: MMMK, 24; tab. XXVII:2. Skupina A3b.
2. Poškozený nánožník o 10 puklicích identický s předchozím, \varnothing puklic 25 mm \times 18 mm, místo uložení: MMMK, 27; tab. XXVII:3.

15. Mořice – U můstku (k. ú. Mořice, okres Prostějov)

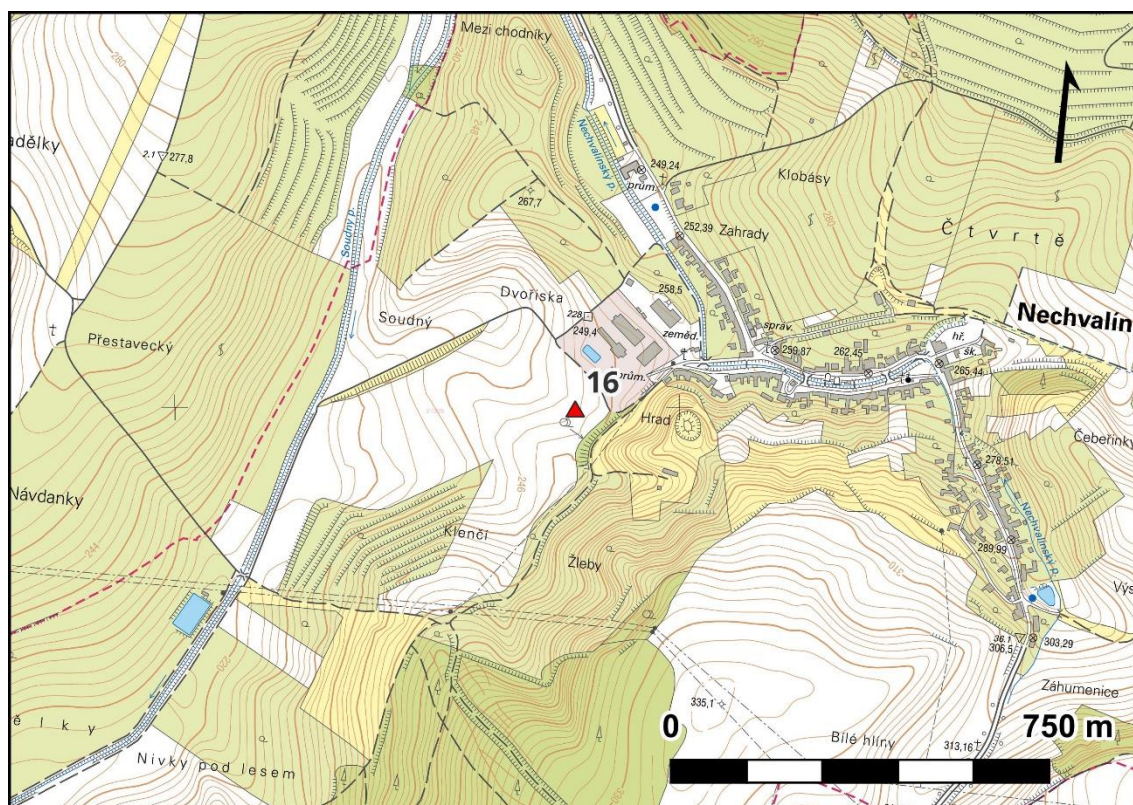
Souřadnice: -554500.601, -1150597.548.

Lokalita se nachází na poli, cca 0,5 kilometru západně od Mořic, na rozhraní tratí U můstku a Za humny. Nadmořská výška lokality je cca 205 m n. m. Lokalita byla objevena v únoru roku 2020 při amatérské detektorové prospekci. Během následné detektorové prospekce provedené pracovníky ÚAPP Brno a plošného výzkumu provedeného stejnou organizací v září téhož roku, byl kromě nálezů hrobového charakteru nalezen i mužský laténský hrob a několik sídlištních objektů datovaných obecně do pravěku.

Literatura: Čižmář – Čižmářová – Popelka 2021.

Bez kontextu

1. Fragменты (snad) 2 náložníků, puklice s esovitým motivem, dochovaný uzávěr na závlačku, \varnothing puklic 56 mm \times 40 mm, místo uložení: MZM, 170663; tab. VIII, XXVII:5. Skupina B1c.
2. Fragment jedné puklice náložníku (?), puklice s esovitým motivem, uzávěr neurčitelný, místo uložení: MZM, 170664; tab. IX:1, XXVII:4. Skupina B1d.

16. Nechvalín – Nivky (k. ú. Nechvalín, okres Hodonín)

Souřadnice: -566205.590, -1180008.740.

Lokalita se nachází v západním extravilánu obce, v těsné blízkosti průmyslové zóny. Nadmořská výška lokality je cca 245 m n. m. V květnu roku 1975 bylo na místě nahlášeno rozrušování hrobů v důsledku zemních prací prováděných tehdejší JZD. Následný archeologický výzkum probíhal 22. 5.–26. 8. Při výzkumu bylo objeveno 52 sídlištních objektů kultury s nálezkovými poháry a badenské kultury a celkem 106 hrobů. Z nich pouze 6 bylo laténských, zbylé byly středověké. Následujícího roku bylo v rozmezí 26. 4.–12. 9. prozkoumáno 68 hrobů, z nichž 13 bylo laténských a zbylé středověké. Prozkoumaná plocha měla rozměry cca 140 \times 100 m, z toho laténské pohřebiště, které bylo velmi pravděpodobně prozkoumáno celé, mělo tvar zhruba oválu o rozměrech 60 \times 20 m s největší koncentrací hrobů přibližně uprostřed.

Počet hrobů na lokalitě: 19, z toho hrobů s náložníky: 2.

Literatura: Čižmářová 2017, 109–117.

Hrob 107

Datace: LT C1a¹⁹.

Antropologické údaje: žena, juvenis.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IV.

Hrobová jáma obdélníkového tvaru měla rozměry 240 × 108 cm s hloubkou 167 cm. Orientace hrobu byla ve směru S–J. Kostra byla uložena v dřevěné rakvi, která byla zjištěna v hloubce 25 cm ode dna. Rakev měla rozměry 192 × 49 cm, víko a dno byly zachyceny jen částečně. Kostra uvnitř ležela v poloze nznak s pažemi podél těla. Nad pravým ramenem se nacházela fragmentární nádoba, pod ní zvířecí kost, na pomezí krční a hrudní páteře větší spona, vedle ní menší spona, v místě pasu opasek, u levé strany opasku fragment kroužku, na levém zápěstí náramek a na kotnících po jednom nánožníku. Při rozebírání hrudní části kostry byly nalezeny zlomky dalších spon.

1. Deformovaný nánožník o 7 puklicích v kombinaci 4+3, puklice bez výzdoby, kombinovaný uzávěr, vnější \varnothing 137 mm × 100 mm, \varnothing puklic 45 mm × 25 mm, místo uložení: ARÚB, 676-282/75; tab. XXVIII:1. Skupina A3b.
2. Nánožník o 7 puklicích identický s předchozím, vnější \varnothing 130 mm × 120 mm, \varnothing puklic 45 mm × 25 mm, místo uložení: ARÚB, 676-283/75; tab. XXVIII:2.

17. Nížkovice – Záhumenice (k. ú. Nížkovice, okres Vyškov)

Souřadnice: -578191.900, -1172165.870.

Lokalita se nachází severozápadně od obce, po levé straně silnice ze Slavkova do Kyjova. Nadmořská výška lokality je cca 300 m n. m. Výzkum hrobů zde započal v roce 1907 a jeho důvodem byla výstavba odbočky z hlavní silnice. Výzkum vedl A. Procházka, který v daném roce odkryl 5 hrobů. Další 2 hroby byly prozkoumány příležitostně v letech 1908 a 1920 rovněž Procházkou. Po prozkoumání 8. hrobu v roce 1927, pak proběhl během konce srpna a září systematický výzkum dalších 9 hrobů. Poslední hrob č. 18 byl pak odkryt někdy mezi lety 1936 a 1940.

Počet hrobů na lokalitě: 18, z toho hrobů s nánožníky: 4.

Literatura: Čižmářová 2013, 154–162.

Hrob 1

Datace: LT B2b²⁰.

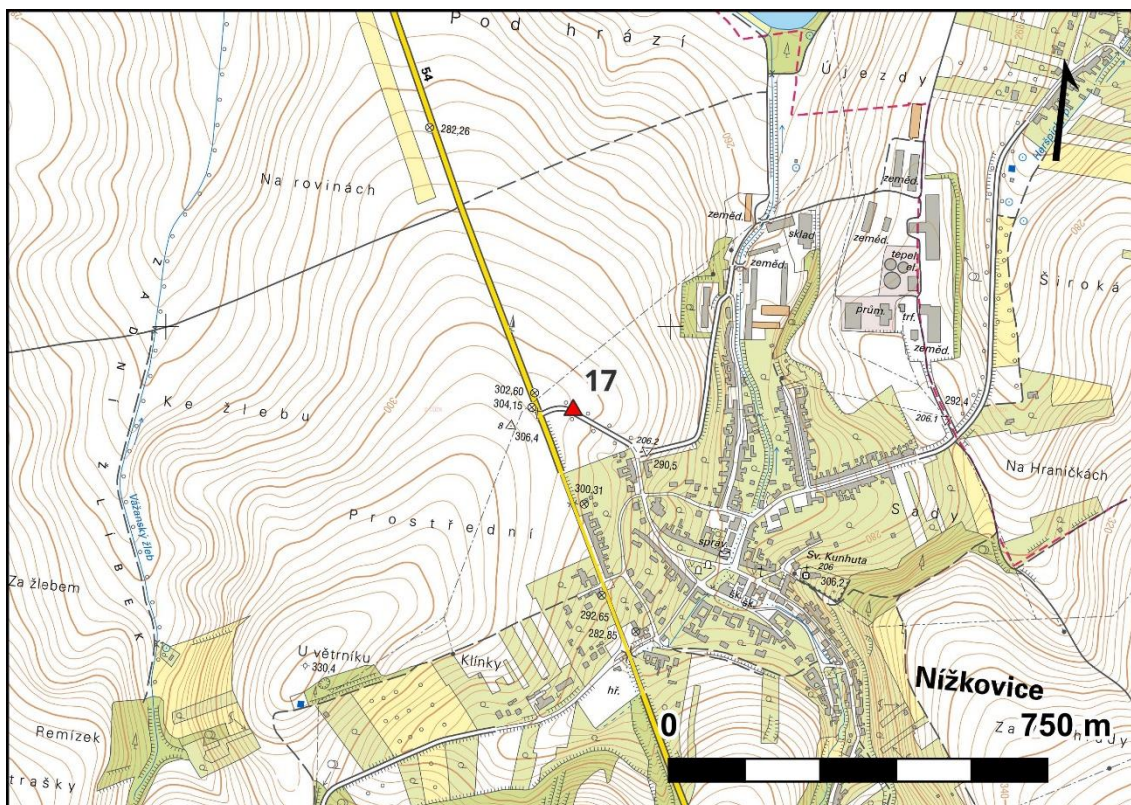
Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Garnitura: I*.

¹⁹ Datace podle spony spojené konstrukce (Čižmářová 2017, tab. 27:3).

²⁰ Datace podle švartnového kruhu a kruhu s rytou výzdobou (Čižmářová 2013, tab. 38:21–22).

Hrob byl porušen při stavbě silnice. Kostra ležela v poloze nznak, hlavou k západu. V nohách měla dvě nádoby, které se však nedochovaly, a u následujících předmětů nebyla zaznamenána poloha: bronzový nákrčník, bronzový a švartnový náramek, bronzová spona, fragment železné spony s bronzovou rosetou a dva bronzové nánožníky.

1. Nánožník o 10 puklicích v kombinaci 5+5, puklice bez výzdoby, uzávěr na očko, vnější \varnothing 89 mm \times 78 mm, \varnothing puklic 21 mm \times 18 mm, místo uložení: MZM, 64.924; tab. IX:2, XXVIII:3. Skupina A4.
2. Části nánožníku v současné době o 7 puklicích identického s předchozím, \varnothing puklic 21 mm \times 18 mm, místo uložení: MZM, 64.942; tab. X:1, XXVIII:4.

Hrob 7

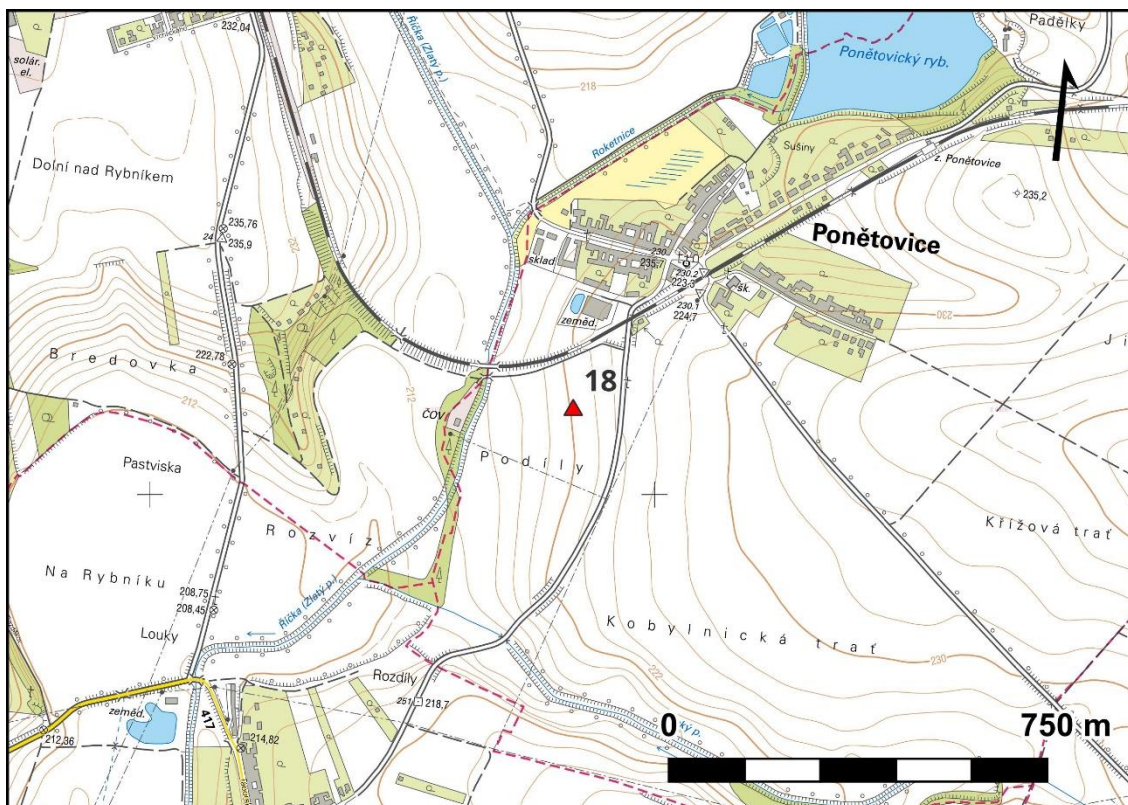
Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: nezjištěn.

Hrob byl rozrušen v roce 1920 a A. Procházkovi se z něj dostaly do rukou pouze fragmenty nánožníku, bez jakýchkoli doprovodných informací.

3. Fragments nánožníku o 3 puklicích v kombinaci ?+2, menší část celá, fragment další puklice, puklice bez výzdoby, kombinovaný uzávěr, \varnothing puklic 32 mm \times 25 mm, místo uložení: MZM, 64.944; tab. X:2, XXVIII:5. Skupina A3a.

18. Ponětovice – Podíly (k. ú. Ponětovice, okres Brno-venkov)

Souřadnice: -589160.230, -1166833.160.

Lokalita se nachází v extravilánu, necelých 200 metrů jihozápadně od obce, v trati Podíly. Elevace lokality je cca 220 m n. m. Na pohřebišti narušeném hloubkovou orbou proběhl v roce 1936 výzkum vedený J. Poulíkem. Objeveno bylo celkem 39 hrobů, z nichž drtivou většinu tvořily hroby žárové. Plán pohřebiště nebyl vyhotoven, kresebná dokumentace byla provedena pouze u pěti žárových hrobů.

Počet hrobů na lokalitě: 39, z toho hrobů s nánožníky: 2 (5.13 %).

Literatura: Čižmářová 2011a, 124–147.

Hrob 2

Datace: LT C1a²¹.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: žárový.

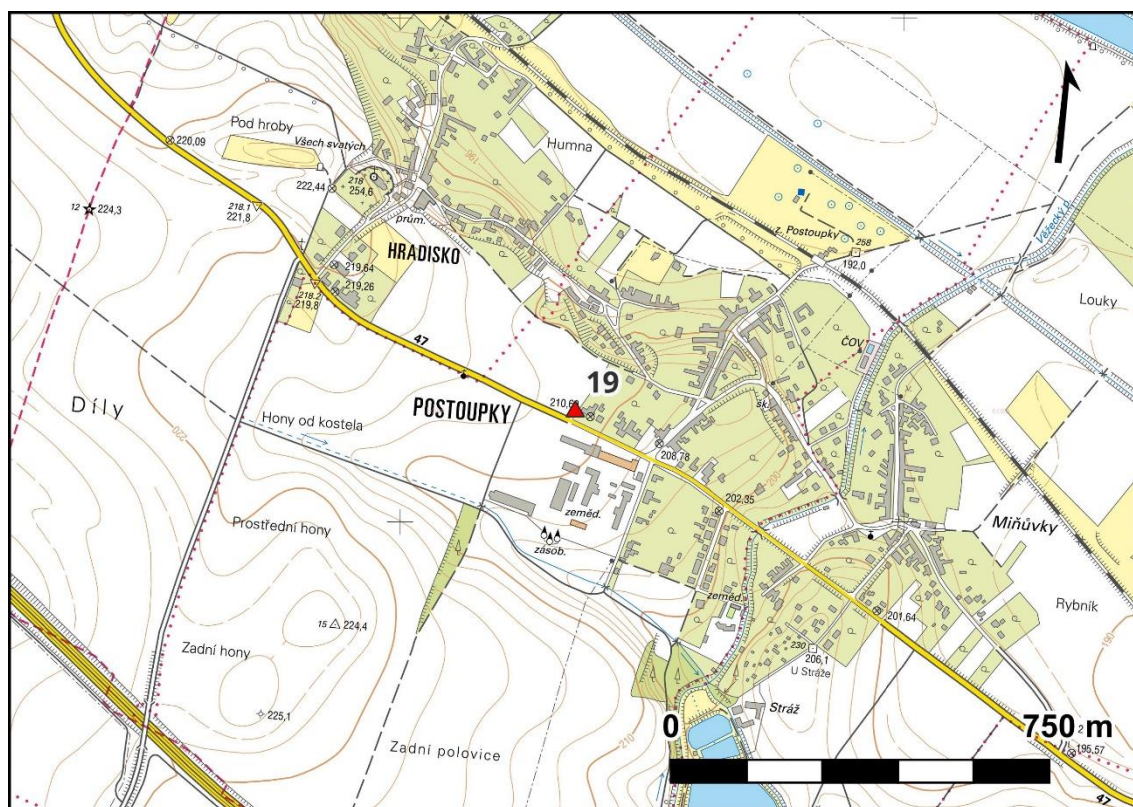
Garnitura: IIIb.*

Hrob silně zničený orbou byl vykopán ještě před příchodem archeologa. Po celé ploše rozoraného hrobu bylo nacházeno množství fragmentů nálezů. Našly se zbytky bronzového opaskového řetězu, menší železná spona, 4 další železné spony, zlomky železného náramku, 4 malé rzí a žárem spojené železné spony, zbytky bronzových nánožníků, velká železná spona, zlomek článku bronzového opasku, zlomek

²¹ Datace podle spon spojené konstrukce (Čižmářová 2011a, tab. 36:1–3, 7–8, 11).

železné spony, bronzový závěsek, zlomek bronzového kroužku, skleněného náramku a fragmenty keramických nádob.

1. Fragментy (snad) 2 nánožníků, puklice s plastickou výzdobou, uzávěr neurčitelný, místo uložení: MZM, Pa 243/36-20; inv. č. 111457; tab. XI:1, XXVIII:6. Skupina B.

19. Postoupky – intravilán obce (k. ú. Postoupky, okres Kroměříž)

Souřadnice: -542652.65, -1152782.21.

Lokalita se nachází v západní části obce, u domu č. p. 1. Nadmořská výška je cca 210 m n. m. V roce 1901 zde bylo vykopáno 5 hrobů, 6. byl vykopán na poli, na druhé straně silnice. Hrobové celky dnes již nelze sestavit.

Literatura: Čižmářová 2017, 132–134.

Bez kontextu

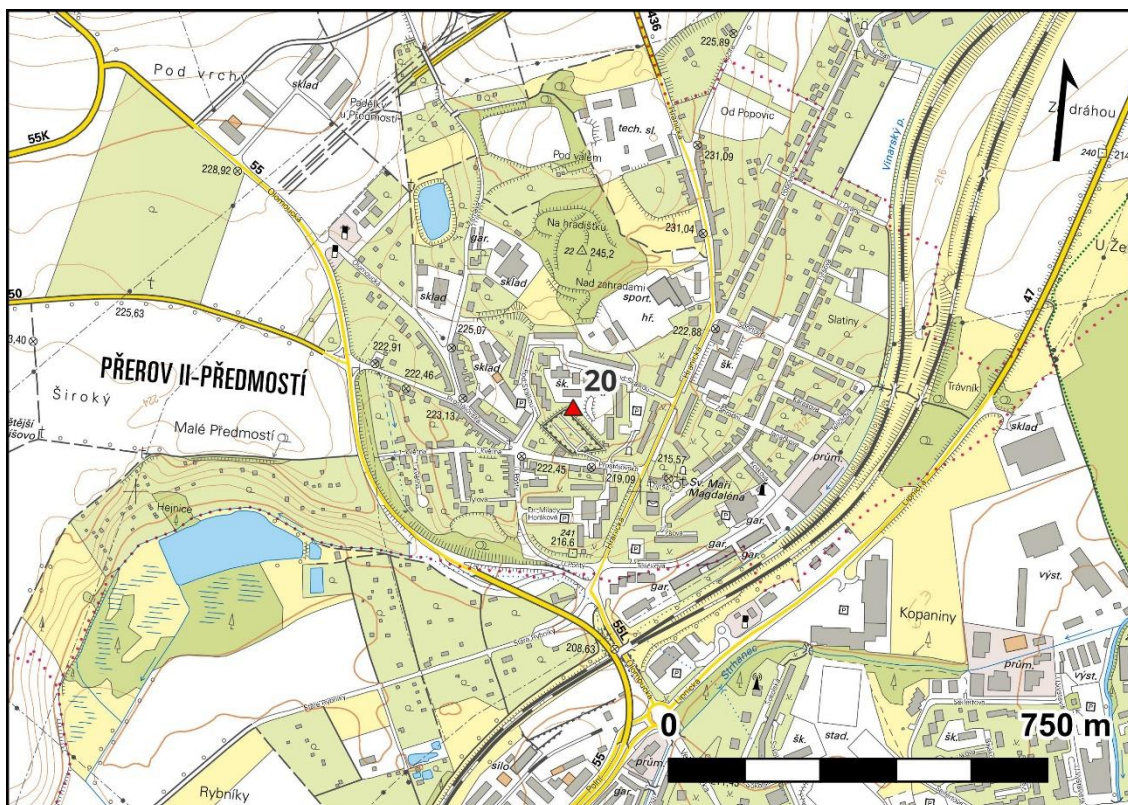
1. Fragментy nánožníku (?), dochovány 4 necelé puklice bez výzdoby, dochovaný uzávěr na závlačku, místo uložení: MZM, 65.276, 65.277; tab. XI:2, XXIX:1. Skupina A.

20. Přerov-Předmostí – cihelna (k. ú. Předmostí, okres Přerov)

Souřadnice: -535132.35, -1136839.82.

Lokalita se nachází ve středu městské části Předmostí v prostoru bývalé cihelny. Nadmořská výška lokality je cca 225 m n. m. K. J. Maška tu vykopal 3 žárové laténské hroby. Hrobové celky dnes již nejsou dochovány.

Literatura: Čižmářová 2017, 189–190.

Bez kontextu

1. Fragments of a bone with 6 partial fragments without decoration, preserved closure on the shaft, \varnothing of fragments 43 mm x 27 mm, location: MZM, 65.047–65.049, 65.057–65.059, 70.451; tab. XII:1, XXIX:2. Group A.

21. Pustiměřské Prusy (Vyškov) – letiště (k. ú. Vyškov, okres Vyškov)

Souřadnice: -567247.530, -1152492.590.

Lokalita se nachází na katastru Vyškova, na území letiště, na východní straně silnice spojující Vyškov a Prostějov. Nadmořská výška lokality je cca 265 m n. m. Kostrové pohřebiště, narušené při zemních pracích v září roku 1939, následně zkoumal J. Poulík. Systematicky bylo prozkoumáno 17 hrobů, další dva byly při stavbě zničeny, později byl získán materiál z dalších 2–4 hrobů.

Počet hrobů na lokalitě: 19, z toho hrobů s nánožníky: 2.

Literatura: Čižmářová 2013, 163–170; Meduna 1962a.

Hrob 2

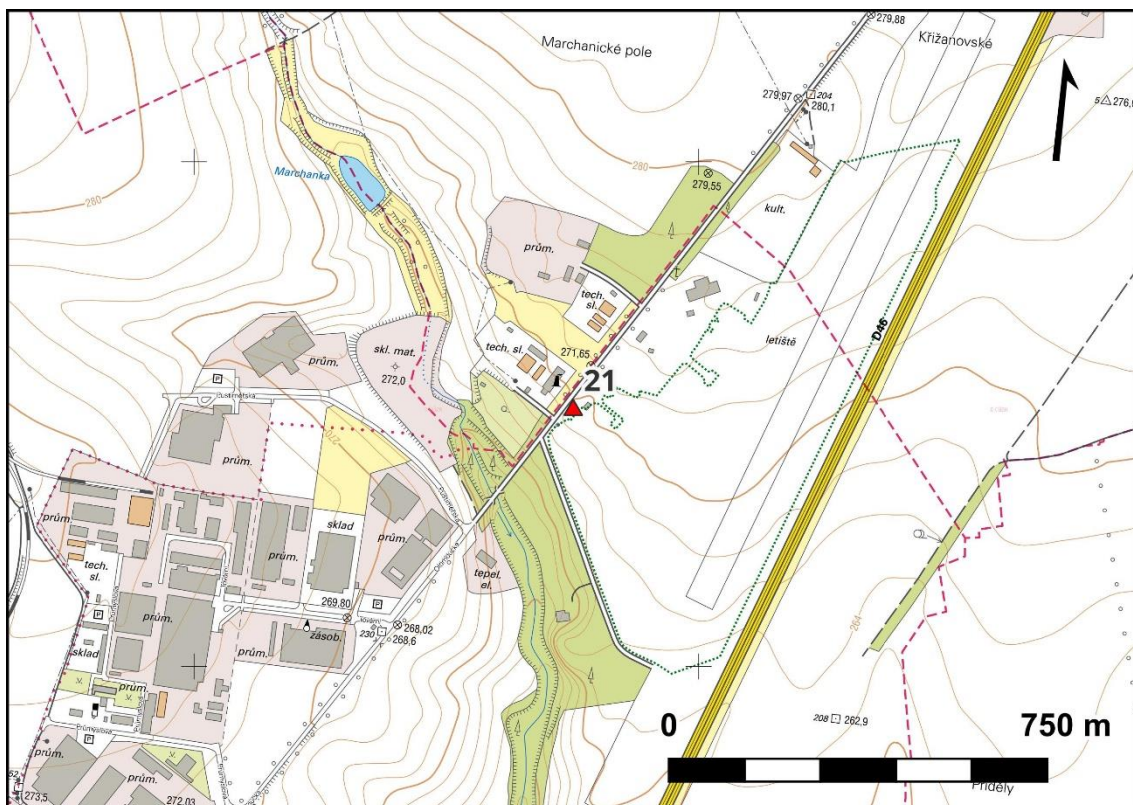
Datace: LT B2a²².

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, adultus–maturus.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IIIb.

²² Datace podle náramku s polokulovitými konci a tělem zdobeným velkými hrbolky (Čižmářová 2013, tab. 44:2).

Hloubka hrobové jámy nebyla zaznamenána, její šířka je 80 cm, hloubka pak 180 cm. Orientace jámy je S–J. Kostra byla uložena v poloze nznak s rukama podél těla. U pravého ramene měla fragmenty železné spony, na levé paži švartnový kruh, na levém zápěstí hladký bronzový náramek, na pravém zápěstí bronzový náramek s hrbolky, v úrovni pasu části bronzového řetězu, u levé části lebky nádoba překrytá mísou, nad kotníky po jednom bronzovém nánožníku.

1. Nánožník o 12 puklicích v kombinaci 6+6, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 93 mm, \varnothing puklic 23 mm \times 15 mm, místo uložení: MZM, 112.089; tab. XII:2, XXIX:3. Skupina A2b2.
2. Poškozený nánožník o 12 puklicích identický s předchozím, vnější \varnothing 93 mm, \varnothing puklic 23 mm \times 15 mm, místo uložení: MZM, 112.090; tab. XIII:1, XXIX:4.

Hrob 8

Datace: LT B2b²³.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, adultus–maturus.

Ritus: kostrový.

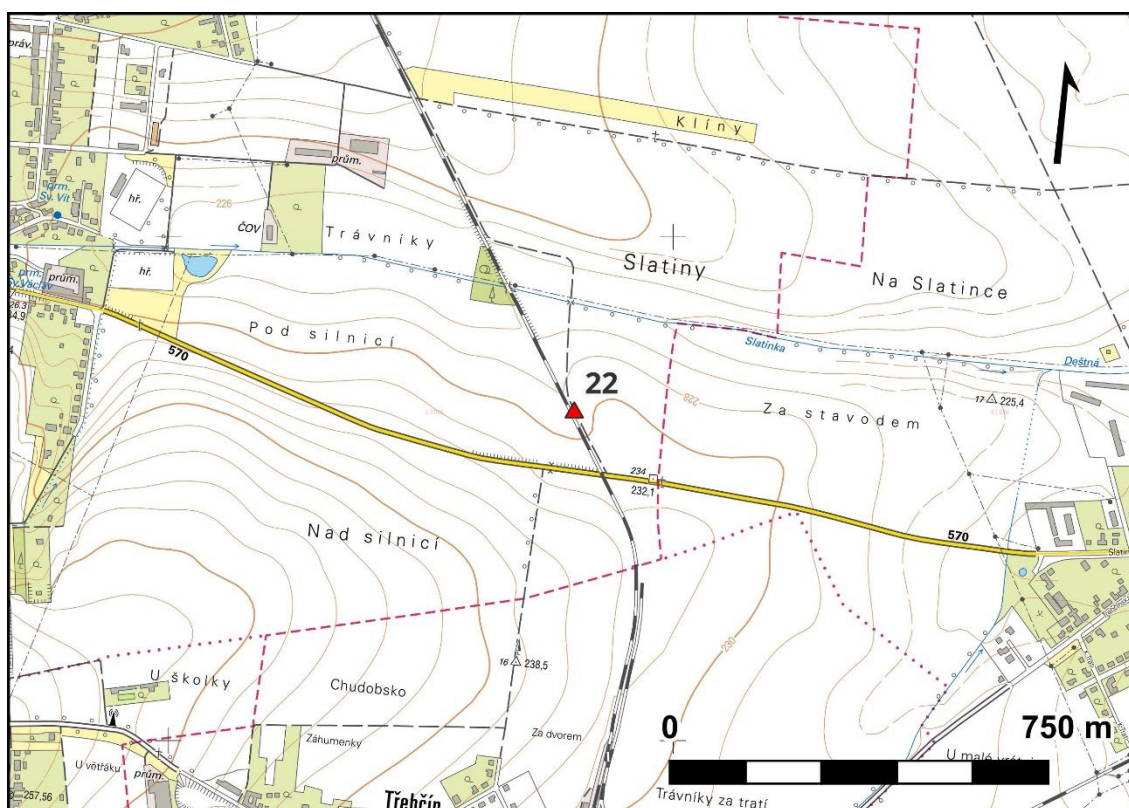
Garnitura: V.

Hrobová jáma měla rozměry 250 \times 60 cm s hloubkou 170 cm. Orientace kostry byla S–J. Pod dolní čelistí se nacházela velká železná spona, téměř uprostřed

²³ Datování podle spony s patkou připojenou k lučičku (Čižmářová 2013, tab. 47:8). Samotná patka spony ovšem chybí, hrob tedy lze do subfáze B2b zařadit pouze s velkou nejistotou.

trupové části fragmenty menší železné spony, na levém zápěstí dva železné náramky, na levé paži švartnový kruh, další na levém zápěstí, v úrovni zápěstí fragmenty opasku se dvěma železnými kroužky, pod pávní prasečí čelist, u obou kotníků po bronzovém nánožníku, v jihovýchodní části hrobové jámy fragmenty dvou nádob a dřevěné zbytky.

3. Poškozený nánožník o 9 puklicích v kombinaci 5+4, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 122 mm, \varnothing puklic 38 mm \times 26 mm, místo uložení: MZM, 112.111 (Pa 10941/39); tab. XIII:2, XXIX:6. Skupina A2b1.
4. Rozlomený nánožník o 9 puklicích identický s předchozím, vnější \varnothing 122 mm, \varnothing puklic 38 mm \times 26 mm, místo uložení: MZM, 112.112 (Pa 10942/39); tab. XIV:1, XXIX:7.

22. Slatinice – stavba železnice (k. ú. Slatinice na Hané, okres Olomouc)

Souřadnice: -557194.89, -1124349.25.

Lokalita se nachází na poli, uprostřed trojúhelníku tvořeného Slatinicemi, Slatinkami a Lutínem. Lokalita je vzdálená téměř 1,5 km západně od kostela ve Slatinicích. Nadmořská výška lokality je cca 230 m n. m. Pohřebiště bylo objeveno v roce 1882 při stavbě železnice z Olomouce do Čelechovic, stejně jako čelechovické pohřebiště, které je odtud vzdálené cca 5 km. V průběhu času byly obě lokality mylně ztotožňovány, nedávno však bylo prokázáno, že skutečně jde o 2 různá naleziště (Hlava 2014). Údajně byla objevena skupina nádob seskupených do kruhu kolem jedné větší nádoby, do níž byly vloženy dvě bronzové spony, bronzový dvojnáramek, dvě části žárem poškozeného kruhu z dutých hladkých článků a vodící kroužek jha. O záměrnosti celku lze pochybovat, neboť se vodící kroužek jha se zbytkem nálezů

chronologicky neshoduje, a navíc jde o nález sídlištního charakteru. Kromě toho jsou ve sbírkách VMO s označením Slatinice uloženy ještě situlovitá nádoba a část misky.
Literatura: Hlava 2014; Čižmářová 2017, 153–155.

Hrob z r. 1882

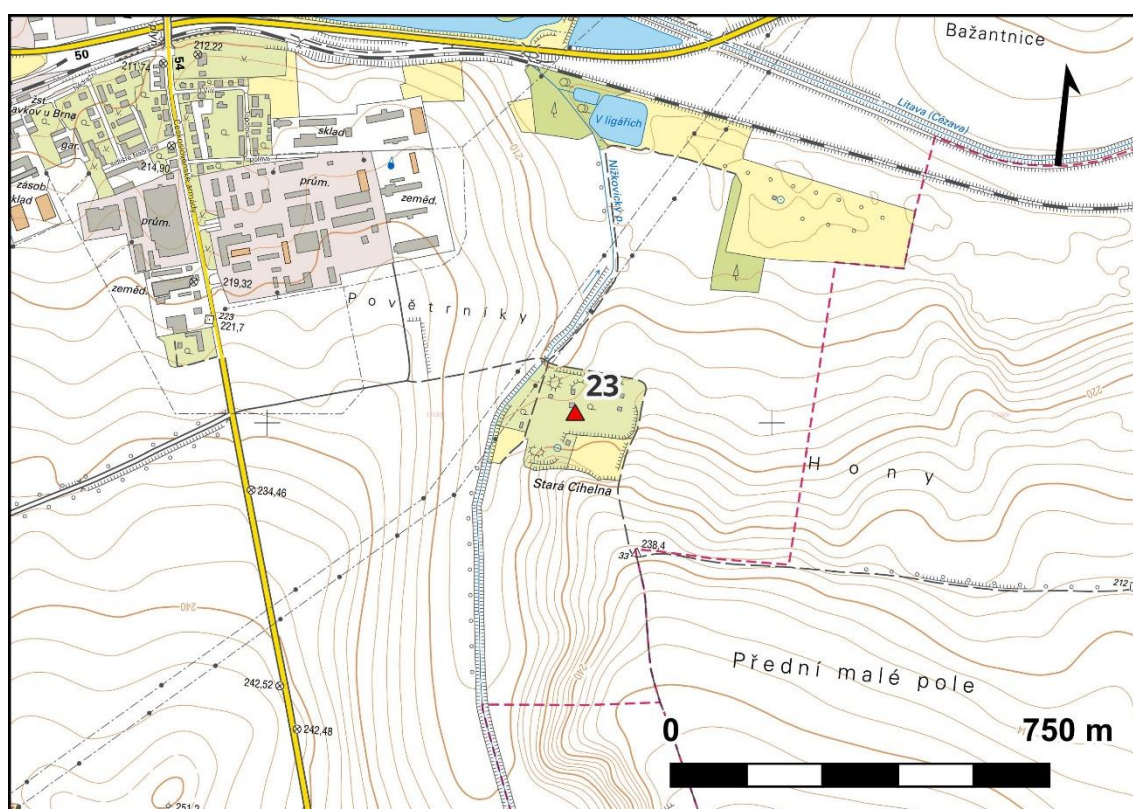
Datace: LT B2a²⁴.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: nezjištěn.

Garnitura: IV*.

1. Slitek části nánožníku o 4 puklicích a části opasku z osmičkovitých článků, puklice bez výzdoby, dochovaný uzávěr na závlačku, \varnothing puklic 20 mm \times 14 mm, místo uložení: VMO, 1356 (původní evidence Historického městského muzea); tab. XXIX:5. Skupina A.

23. Slavkov u Brna – Povětrníky (k. ú. Slavkov u Brna, okres Vyškov)

Souřadnice: -578389.020, -1168985.040.

Lokalita se nachází necelý kilometr jihovýchodně od Slavkova, na místě bývalé cihelny. Nadmořská výška lokality se pohybuje mezi 210 a 220 m n. m. Na území cihelny byly v letech 1899 a 1910 při těžbě hlíny objevovány keltské hroby. Celkem jich bylo objeveno 11.

²⁴ Hrob lze datovat pomocí duchcovské a münšingenské spony na počátek subfáze B2a (Čižmářová 2013, tab. 53:5–6).

Počet hrobů na lokalitě: 11, z toho hrobů s nánožníky: 2.

Literatura: Čižmářová 2013, 174–179.

Hrob 4

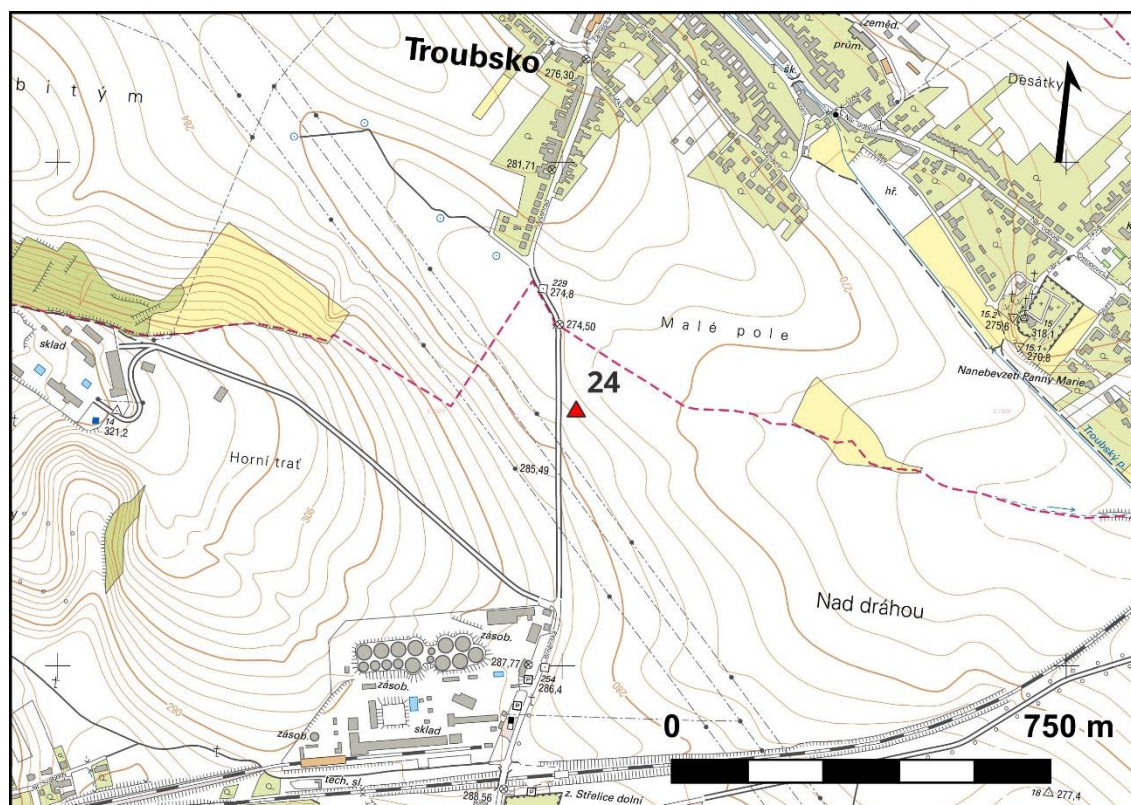
Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Hrob objevený v září roku 1904 byl vybrán cihláři, poloha kostry nebyla zjištěna. Zachráněny byly svisle rýhovaná situla, dva bronzové nánožníky, a dva švartnové kruhy, vše bez zaznamenané polohy.

1. Poškozený nánožník o 8 puklicích v kombinaci 4+4, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 101 mm, \varnothing puklic 30 mm \times 17 mm, místo uložení: MZM, 64.910; tab. XIV:2, XXX:1. Skupina A2a2.
2. Části nánožníku v současné době o 7 puklicích identického s předchozím, vnější \varnothing 91 mm, \varnothing puklic 30 mm \times 18 mm, místo uložení: MZM, 64.909; tab. XV:1, XXX:3.

24. Střelice – Padělky (k. ú. Střelice u Brna, okres Brno-venkov)

Souřadnice: -605971.02, -1163495.56.

Lokalita se nachází na poli, severně od Střelic. Její nadmořská výška je cca 275 m n. m. V roce 1960 zde byly zachyceny 3 rozorané žárové hroby. V současné době k nim ovšem nelze přiřadit jednotlivé předměty. Mezi jinými nálezy z lokality pochází i fragment plasticky zdobeného nánožníku, k němuž patří i malý slítek

bronzu, dva větší zlomky vypálené hlíny z polokoulí nánožníku a dvě malé hrudky vypálené hlíny.

Literatura: Čižmářová 2011a, 151–153.

Bez kontextu

1. Fragment jedné puklice nánožníku (?), puklice s esovitým motivem, uzávěr neurčitelný, \emptyset puklic 27 mm, místo uložení: MZM, 157.477; tab. XV:2, XXX:2. Skupina B1a.

25. Šlapanice – jižní okraj intravilánu obce (k. ú. Šlapanice u Brna, okres Brno-venkov)

Souřadnice: -590102.870, -1165268.170.

Lokalita se nachází v jihozápadní části obce, její výška je 237 m n. m. Hroby byly odkrývány mezi léty 1929 – 1999.

Počet hrobů na lokalitě: 3, z toho hrobů s nánožníky: 1.

Literatura: Čižmářová 2011a, 156–158.

Hrob č. 4

Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Nálezová situace je nejistá. Původně snad měl hrob obsahovat dva vroubkované bronzové náramky a dva nánožníky (archív AÚ Praha, č. j. 871/29). Skutil pak ale v přehledu nálezů za rok 1929 udává, že byl získán jeden náramek, bronzové nánožníky a další nánožníky plasticky zdobené. Není ani jisté, jestli zde Skutil nemluví o více hrobech. V MZM je uložen železný náramek s plasticky zdobenými vývalky, náramek ze sedmi dutých polokoulí a dvojice puklicových nánožníků. V Muzeu Brněnska je pak uložena dvojité kónická nádoba, u které je možno uvažovat o příslušnosti k tomuto souboru. Některé nálezy tedy chybí a železný náramek naopak přebývá.

1. Nánožník o 6 puklicích v kombinaci 3+3, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \emptyset 118 mm \times 105 mm, vnitřní \emptyset 76 mm \times 60 mm, \emptyset puklic 46 mm \times 34 mm, místo uložení: MZM, 66.228; tab. XVI:1, XXX:4. Skupina A2a2.
2. Poškozený nánožník o 6 puklicích identický s předchozím, vnější \emptyset 120 mm \times 113 mm, vnitřní \emptyset 77 mm \times 69 mm, \emptyset puklic 46 mm \times 34 mm, místo uložení: MZM, 66.228a; tab. XVI:2, XXX:5.

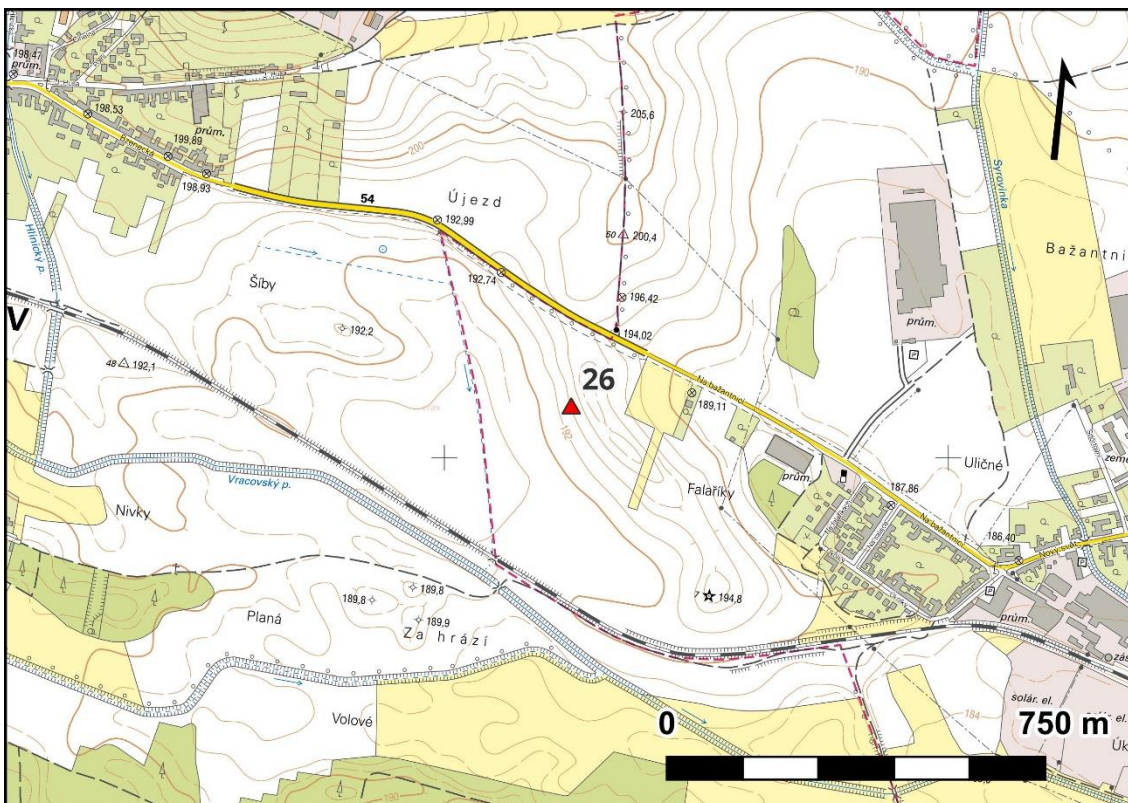
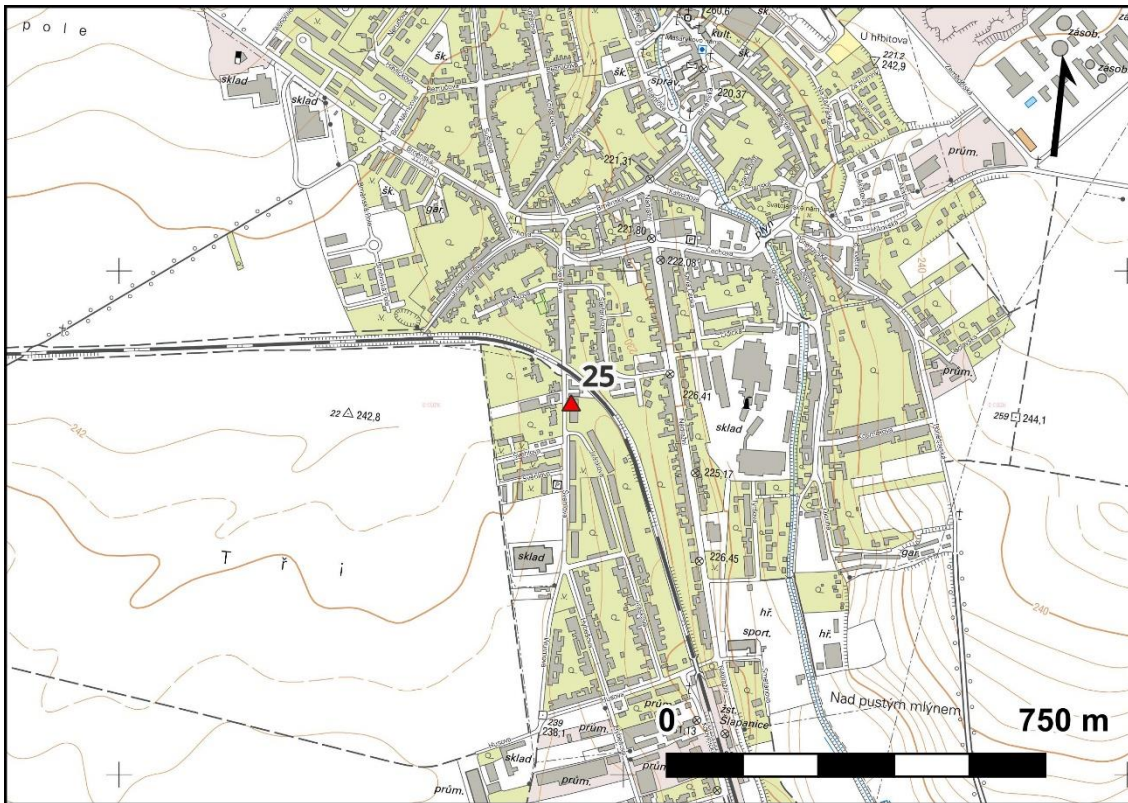
26. Vracov – písečník Na Babí (k. ú. Bzenec, okres Hodonín)

Souřadnice: -554747.650, -1189902.980.

V písečníku asi 1,5 kilometru východně od Vracova byly v první polovině 20. století zachraňovány nálezy z laténských kostrových hrobů. Nadmořská výška lokality se pohybuje mezi 190 a 200 m n. m.

Počet hrobů na lokalitě: 2, z toho hrobů s nánožníky: 1.

Literatura: Čižmářová 2017, 123–125.

Hrob 1

Datace: LT B2b²⁵.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IV*.

V MZM se nachází soubor nálezů, které lze s největší pravděpodobností ztožnit s hrobem z roku 1935, který odkryl zedník J. Novák. Našel v něm kostru s větší bronzovou sponou s volnou patkou, dvojitým náramkem, řetězem z kroužku u pasu, dvěma nánožníky a lahvovitou nádobou. V MZM se oproti tomu nachází ještě navíc kančí zub a střepy z misky, dvojnáramek je v současné době rozpojen.

1. Nánožník o 9 puklicích v kombinaci 5+4, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 97 mm, \varnothing puklic 27 mm \times 17 mm, místo uložení: MZM, 112.232 (Pa 90/35-2); tab. XVII:1, XXX:8. Skupina A2a1.
2. Nánožník o 9 puklicích identický s předchozím, vnější \varnothing 97 mm, \varnothing puklic 27 mm \times 17 mm, místo uložení: MZM, 112.233 (Pa 90/35-3); tab. XVII:2, XXX:6.

²⁵ Datování podle spony s velkou plasticky zdobenou kuličkou na patce připojené k lučičku (Čižmářová 2017, tab. 38:10).

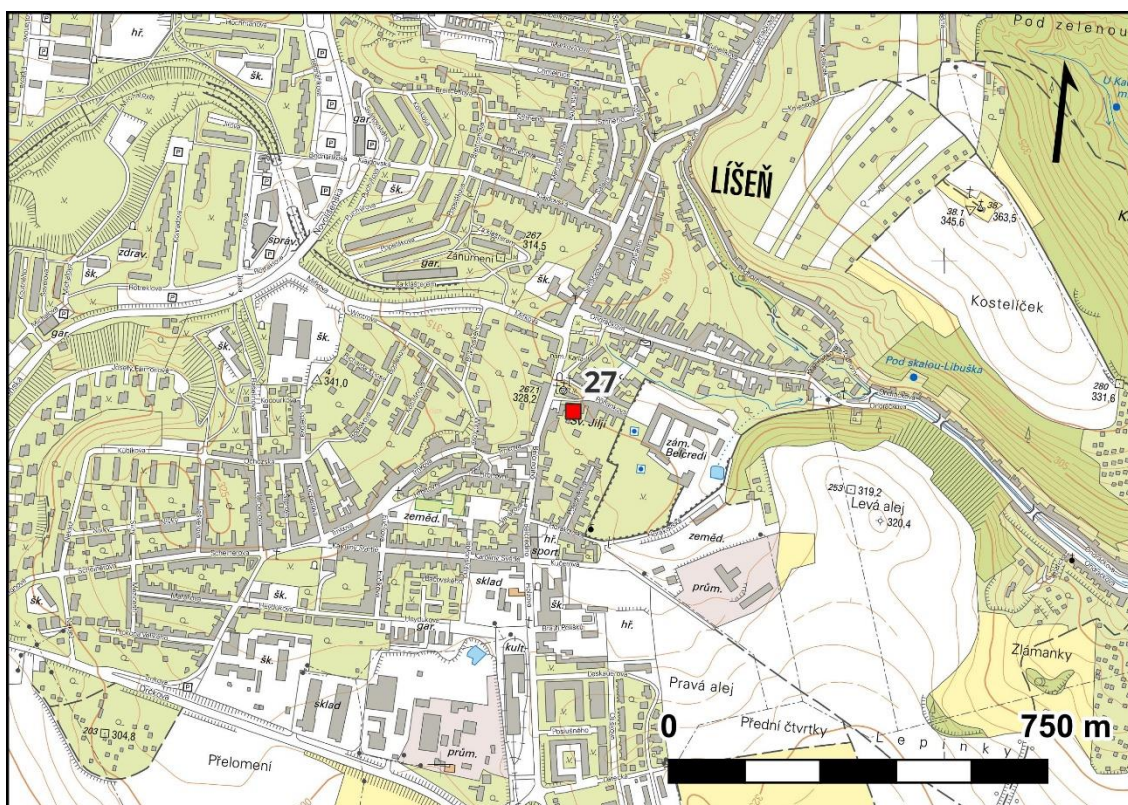
Hroby

27. Brno-Líšeň – farská zahrada (k. ú. Líšeň, okres Brno-město)

Souřadnice: -591735.610, -1160299.850.

Lokalita se nachází uprostřed městské části Brno-Líšeň ve výšce cca 305 m n. m. Hrob se dvěma nánožníky a jednou lahovitou nádobou zde byl objeven kolem roku 1900. Podrobnosti o hrobu nejsou dostupné. Nánožníky jsou dnes ztracené, pravděpodobně byly ukradeny ze sbírky rodiny Belcredi po roce 1948.

Literatura: Čižmářová 2011a, 88.

Hrob odkrytý okolo r. 1900

Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: nezjištěn.

1. Dvojice nánožníků o 6 puklicích, puklice s triskelem, uzávěr neurčitelný, **nedochovány**; tab. XXX:7. Skupina B2.

28. Křepice 1 – intravilán obce (Záhumenice) (k. ú. Křepice u Hustopečí, okres Břeclav)

Souřadnice: -592267.250, -1183565.130.

Druhá lokalita z katastru Křepic označená v literatuře číslem 1. Dům č. p. 204, na jehož dvoře byl objeven kostrový hrob s nádobou a dvěma nánožníky se nachází

v jižní části intravilánu obce, západně od Křepického potoka. K nálezu nejsou dostupné žádné bližší informace. Nadmořská výška lokality je cca 250 m n. m.

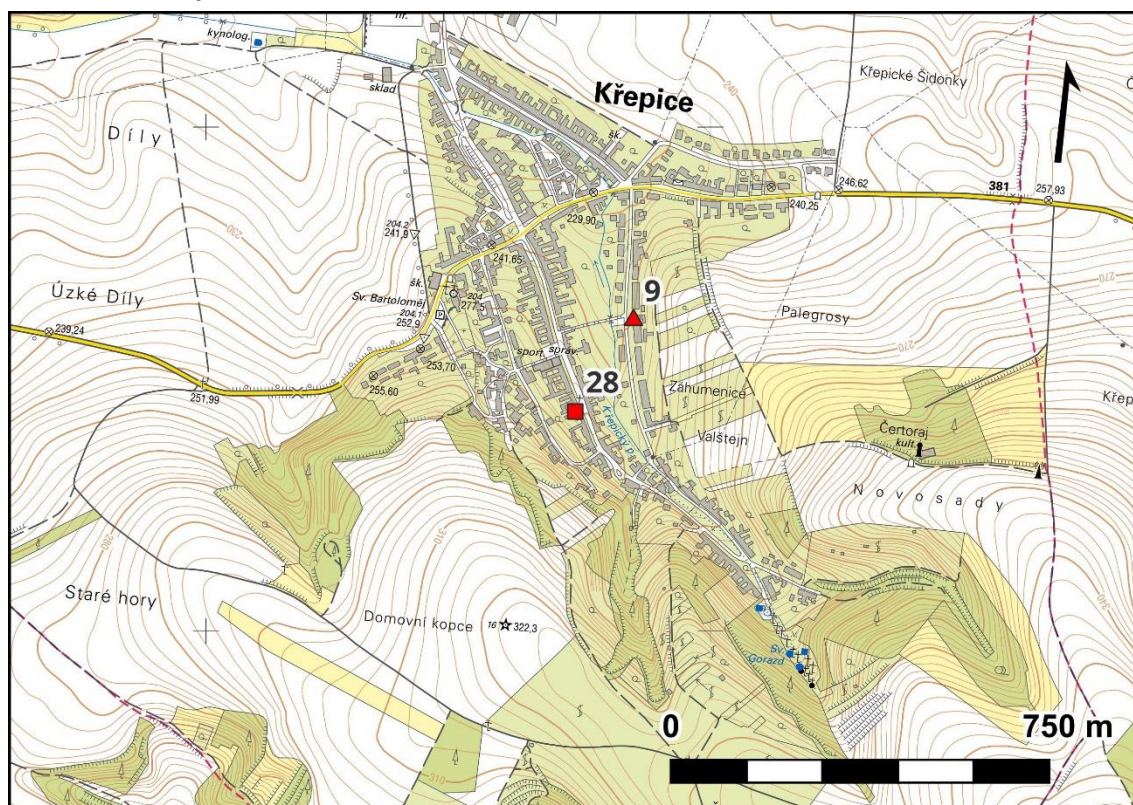
Literatura: Čižmářová 2019, 161–162.

Hrob odkrytý před rokem 1937

Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

1. Nánožník o 6 puklicích v kombinaci 3+3, puklice s trojicí výčnělků, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 165 mm, vnitřní \varnothing 75 mm \times 65 mm, \varnothing puklic 58 mm \times 48 mm, místo uložení: MZM, SAÚ 881; tab. XXXI:1. Skupina B3b.
2. Části nánožníku o 4 dochovaných puklicích identického s předchozím, jedna část rozlomena, z druhé dochována 1 puklice, \varnothing puklic 58 mm \times 48 mm, místo uložení: MZM, SAÚ 882; tab. XXXI:2.

29. Kurdějov – u rybníka (k. ú. Kurdějov, okres Břeclav)

Souřadnice: -588741.670, -1191118.190.

Lokalita se nachází ve svahu u Kurdějovského rybníka, téměř 3 kilometry jižně od Kurdějova. Nadmořská výška lokality se pohybuje v rozmezí 220–240 m n. m. Hrob zde byl vykopán v roce 1887, byla v něm nalezena nádoba a dva bronzové nánožníky. Nádoba byla údajně intaktní a měla kovový uzávěr, který nálezci vyhodili. Je možné, že šlo o kovový náramek. Nicméně dodnes se z celého souboru dochoval pouze jeden nánožník.

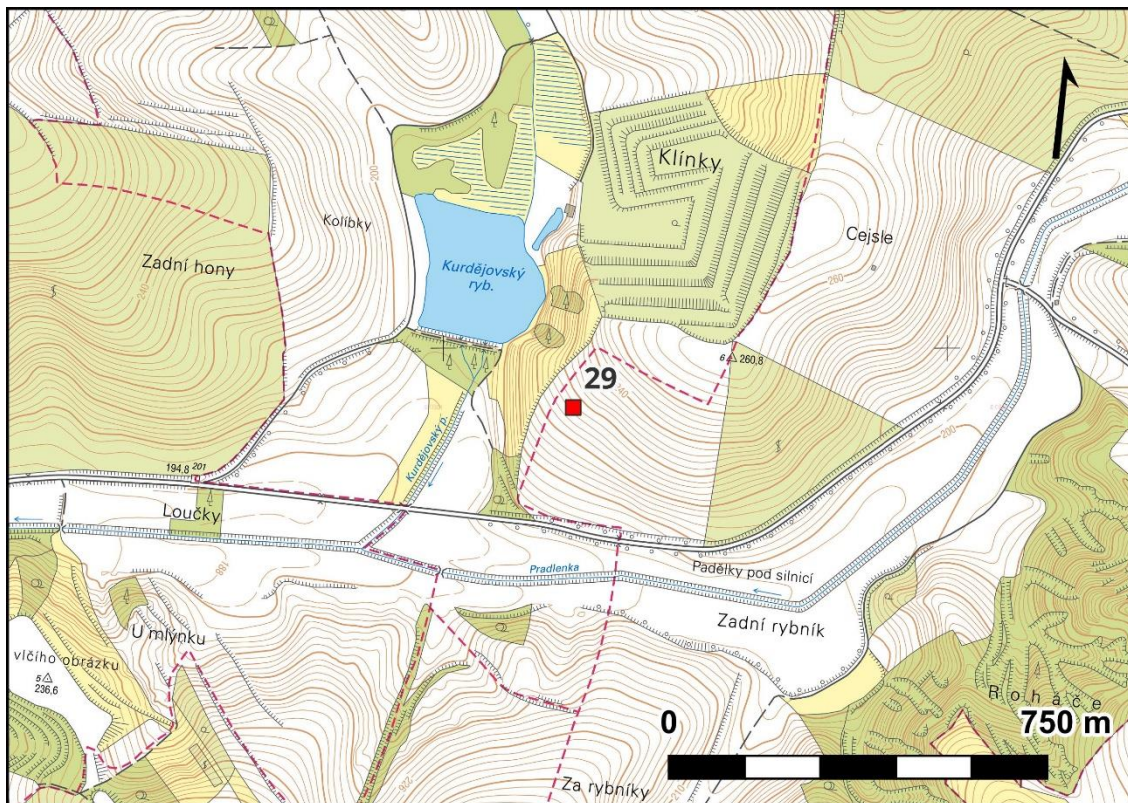
Literatura: Čižmářová 2019, 165.

Hrob z r. 1887

Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

1. Nánožník o 12 puklicích v kombinaci 6+6, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 115 mm \times 95 mm, vnitřní \varnothing 86 mm \times 62 mm, \varnothing puklic 27 mm \times 20 mm, místo uložení: NHM, 34865; tab. XXXI:3. Skupina A2b2.

30. Lednice – v blízkosti města (k. ú. Lednice na Moravě, okres Břeclav)

Souřadnice: -588613.030, -1205968.120 (*souřadnice orientační*).

Přesné určení lokality není možné. Jediné zaznamenané údaje o umístění jsou „v blízkosti města“. Tedy v blízkosti Lednice byl v roce 1899 vyorán žárový hrob, který obsahoval mísou překrytou nádobu, ve které se kromě spálených kostí nacházely zlomky dvou puklicových nánožníků, náramek z puklic střídavě plasticky zdobených a hladkých, fragmenty dalšího bronzového náramku, část opasku z bronzových a železných článků, dvě bubínkové bronzové spony a další dvě plasticky zdobené spony, přičemž nádoby se nedochovaly.

Literatura: Čižmářová 2012; 2019, 169–170.

Hrob z r. 1899

Datace: LT C1a²⁶.

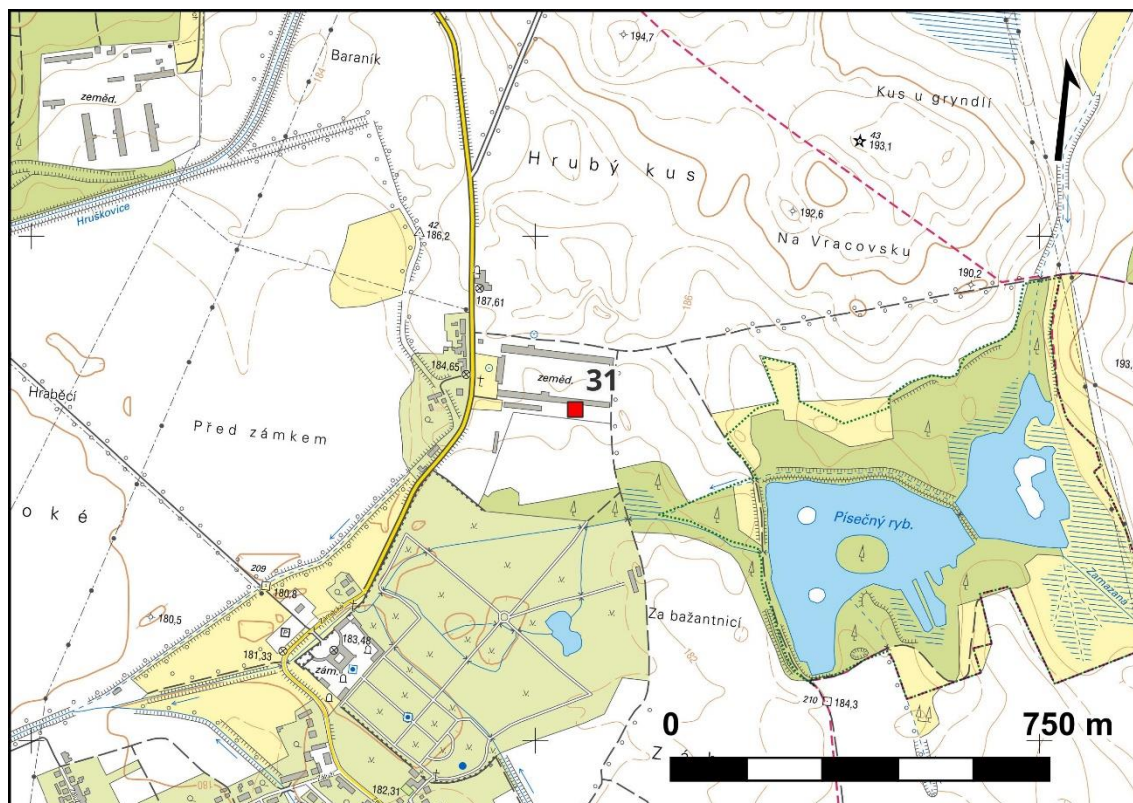
²⁶ Datace podle zoomorfní opaskové zápony (Čižmářová 2019, tab. 23:8).

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: žárový.

Garnitura: IV*.

1. Části (snad) jednoho nánožníku, větší část o 5 puklicích a další menší fragmenty puklic bez výzdoby, dochovaný uzávěr na závlačku, \varnothing puklic 25 mm \times 20 mm, místo uložení: MZM, 65.028, 65.031–65.037, 65.040; tab. XXXI:5. Skupina A.

31. Milotice – státní statek (k. ú. Milotice u Kyjova, okres Hodonín)

Souřadnice: -561920.520, -1190344.230.

Lokalita se nachází severně od obce na pozemku někdejší jednotného zemědělského družstva. Nadmořská výška lokality je cca 180 m n. m. V roce 1962 zde získal J. Lunga nálezy z hrobu zničeného zemními pracemi. Dokumentace nebyla vyhotovena, ale na základě rozhovoru s J. Lungou mohl provést K. Ludikovský rekonstrukci nálezových okolností.

Literatura: Čižmářová 2017, 91.

Hrob 1/1962

Datace: neurčena.

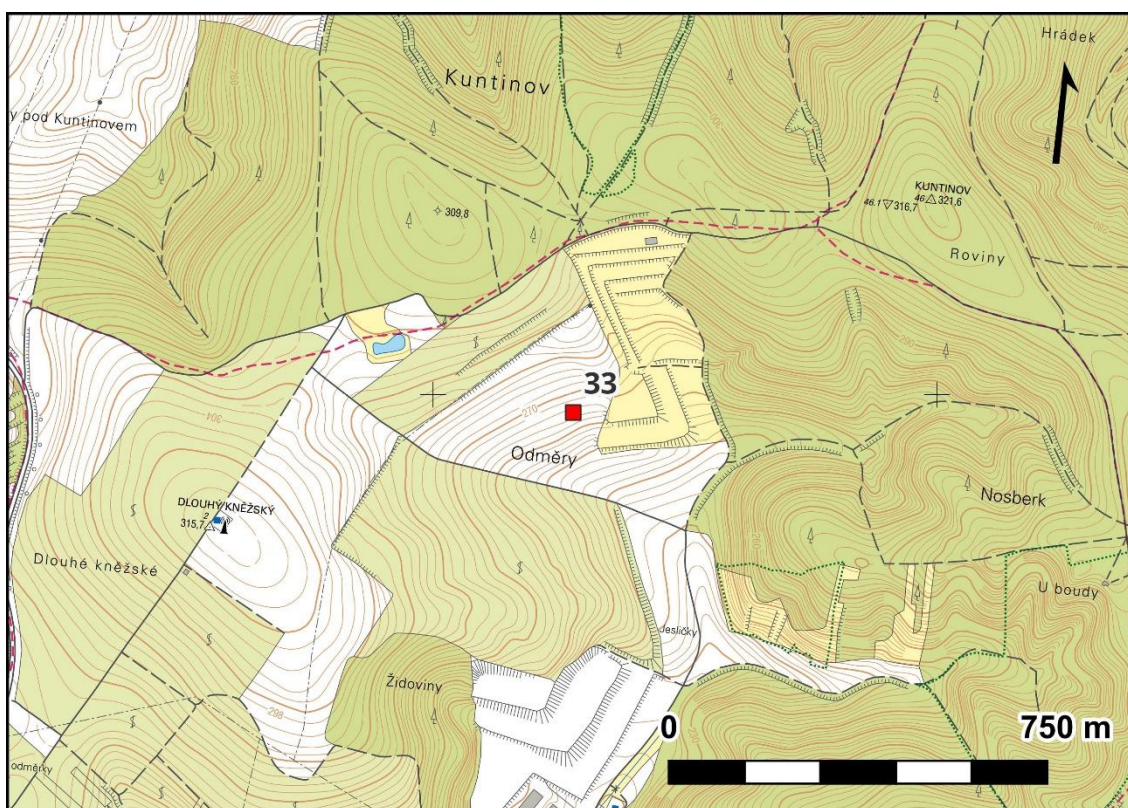
Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IV.

Kostra se nacházela v hloubce 150 cm, orientována byla ve směru S–J. Kostra samotná byla ve velmi špatném stavu a nepodařilo se ji zachránit. Za hlavou se nacházela keramická nádoba, která se ovšem nedochovala, a na levé ruce se nacházel švartnový náramek. Při revizi pohřebiště, která proběhla ještě v tomtéž roce, byly odkryty ještě dolní končetiny s puklicovými nánožníky.

1. Poškozený nánožník o 13 puklicích v kombinaci 7+6, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 105 mm \times 90 mm, \varnothing puklic 24 mm, místo uložení: MZM, 157.530; tab. XVIII:1, XXXII:1. Skupina A2a1.
2. Rozlomený nánožník o 13 puklicích identický s předchozím, vnější \varnothing 105 mm \times 90 mm, \varnothing puklic 24 mm, místo uložení: MZM, 157.531; tab. XVIII:2, XXXII:2.

32. Milovice – nelokalizováno (k. ú. Milovice u Mikulova, okres Břeclav)

Souřadnice: -595680.030, -1199339.120 (souřadnice orientační).

Z katastru Milovic pochází nález blíže nelokalizovaného kostrového hrobu asi z roku 1933, ke kterému ovšem nejsou žádné bližší informace. V Moravském zemském muzeu jsou takto označeny bronzový vroubkovaný náramek a puklicový nánožník. Nezávisle na tom se v mikulovském muzeu nachází fragment dalšího nánožníku úplně bez kontextu.

Literatura: Čižmářová 2019, 172.

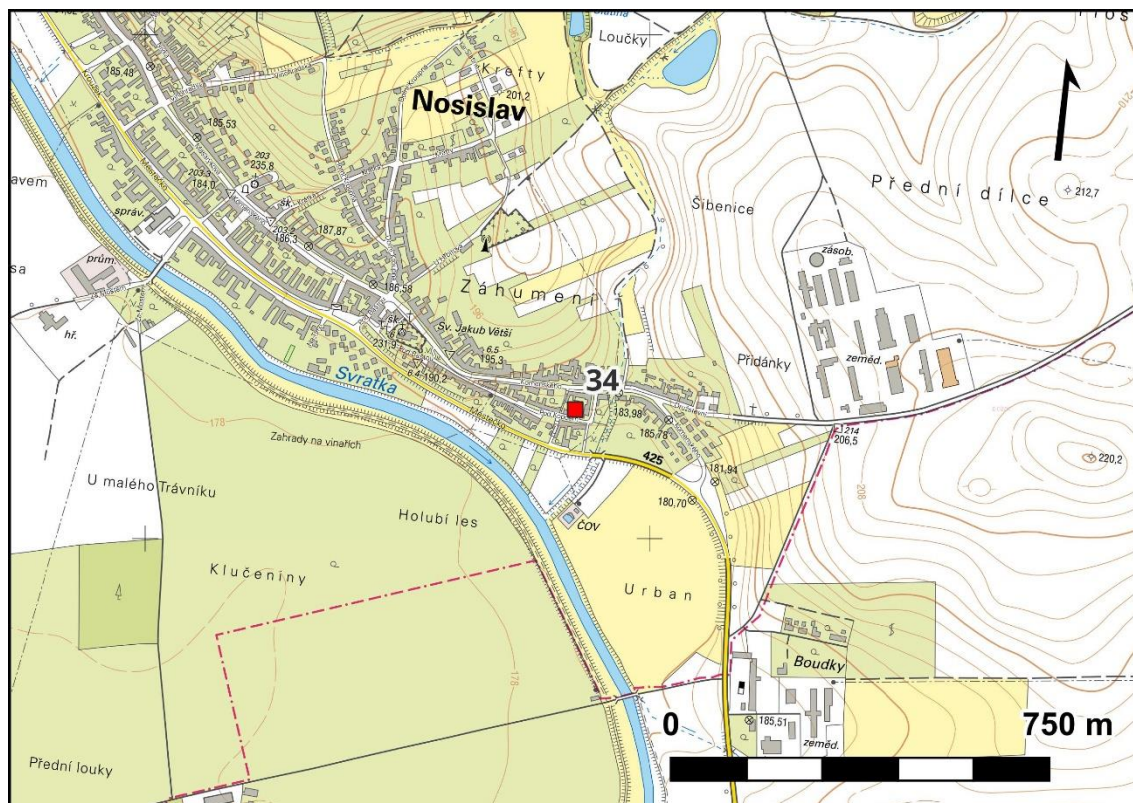
Hrob z r. 1933

Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

1. Části nánožníku v současné době o 6 puklicích v kombinaci 4+3?, větší část dochována celá, z menší části dochovány necelé dvě puklice, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 70 mm, \varnothing puklic 37 mm \times 23 mm, místo uložení: MZM, 66.238; tab. XXXI:4. Skupina A2a1.

33. Němčičky – pod lesem Kuntinov (k. ú. Němčičky u Hustopečí, okres Břeclav)

Souřadnice: -584721.470, -1190035.920.

Lokalita se nachází v extravilánu, asi 1,3 kilometru severovýchodně od obce, v trati Odměry. Nadmořská výška lokality je cca 265 m n. m. Kostrový hrob s „vejčitými ozdobami a šarnýrem“ zde byl zachycen J. Bukovanským.

Literatura: Čižmářová 2019, 176.

Hrob odkrytý před rokem 1890

Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

1. Rozlomený nánožník o 13 puklicích v kombinaci 7+6, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 105 mm \times 95 mm, vnitřní \varnothing 90 mm \times 70 mm, \varnothing puklic 21 mm \times 17 mm, místo uložení: Ostravské muzeum, 1070-683/63; tab. XXXII:3. Skupina A2b1.

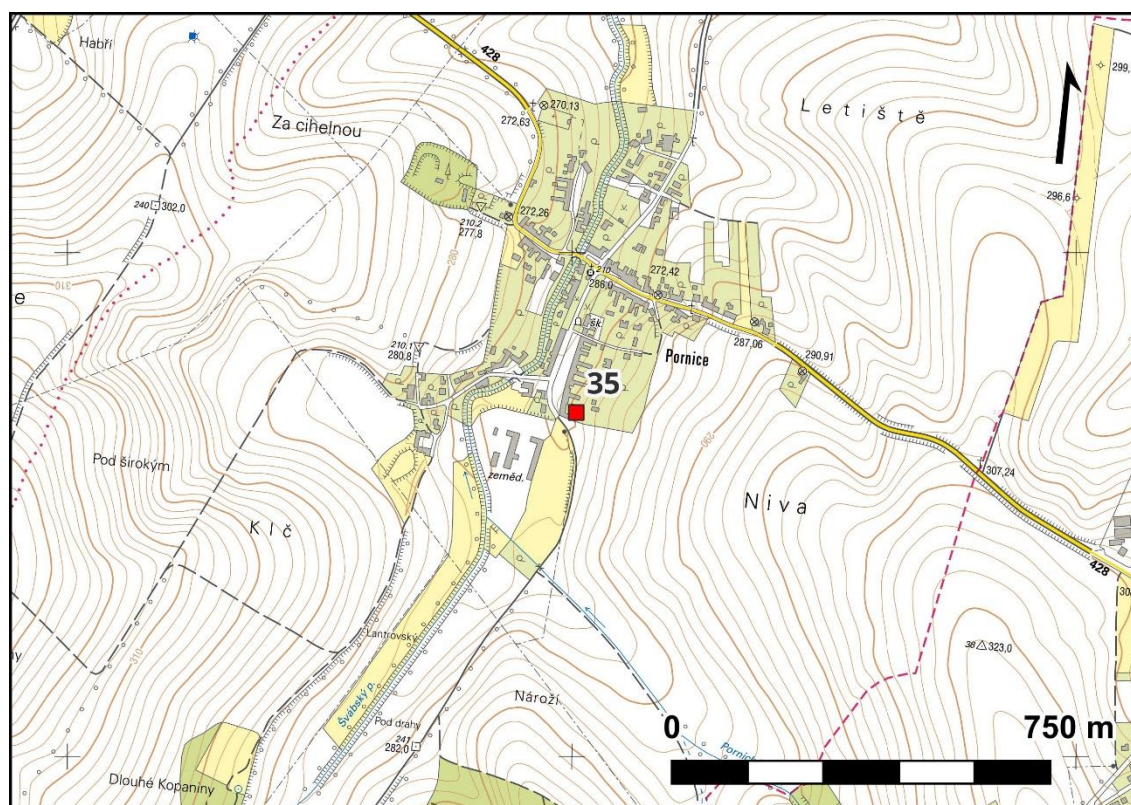
- Část nánožníku v současné době o 12 puklicích identického s předchozím, větší část dochována ve dvou fragmentech, z menší části chybí jedna puklice, vnější \varnothing 105 mm \times 90 mm, \varnothing puklic 21 mm \times 17 mm, místo uložení: Ostravské muzeum, 1070–684/63; tab. XXXII:4.

34. Nosislav – č. p. 229 (k. ú. Nosislav, okres Břeclav)

Souřadnice: -596146.850, -1181744.640.

Před rokem 1910 byl v zahradě domu č. 229 rozrušen ojedinělý hrob. Elevace je 183 m n. m. Nálezové okolnosti nebyly zaznamenány, o poloze následujících předmětů tedy nic nevíme: jedna bronzová a jedna železná spona, deset bronzových kroužků, dva nánožníky a dvě nádoby.

Literatura: Čižmářová 2019, 177–178.

Hrob odkrytý před rokem 1910

Datace: LT B2a²⁷.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Garnitura: VIII.

- Nánožník o 7 puklicích v kombinaci 4+3, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnitřní \varnothing 75 mm \times 62 mm, \varnothing puklic 40 mm \times 28 mm, místo uložení: NM; tab. XXXII:5. Skupina A2a1.

²⁷ Datování podle spony duchcovského typu (Čižmářová 2019, tab. 26:6), které ovšem chybí patka a datování je tudíž nejisté.

2. Rozlomený nánožník o 7 puklicích identický s předchozím, vnitřní \emptyset 72 mm \times 62 mm, \emptyset puklic 40 mm \times 28 mm, místo uložení: NM; tab. XXXII:6.

35. Pornice – intravilán obce (k. ú. Pornice, okres Kroměříž)

Souřadnice: -555990.340, -1159317.720.

Lokalita se nachází v zahradě domu č. 40 na jižní straně Pornic. Nadmořská výška je cca 270 m n. m. Ojedinelý hrob zde byl odkryt v roce 1934 V. Zapletalem a V. Vašíčkem. Našly se v něm zlomky železné spony/spon, část bronzového řetízku a kroužek, zlomky nánožníků a část nádoby.

Literatura: Čižmářová 2017, 131–132.

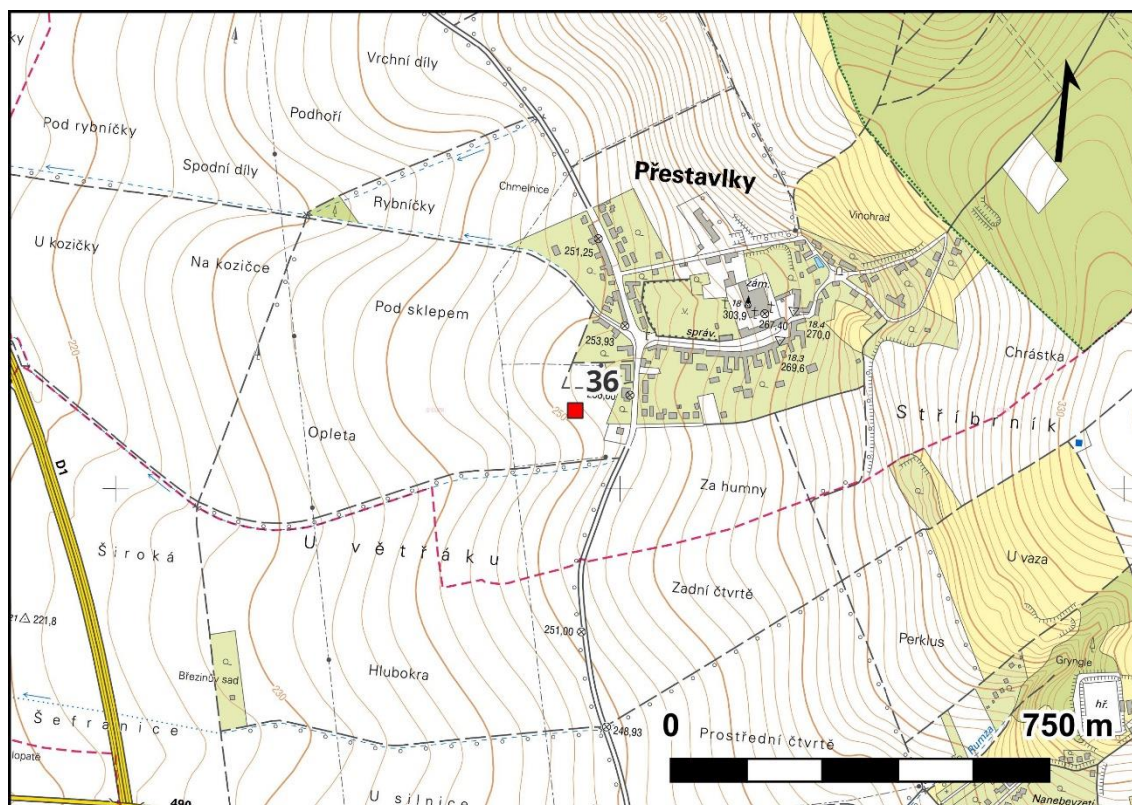
Hrob z r. 1934

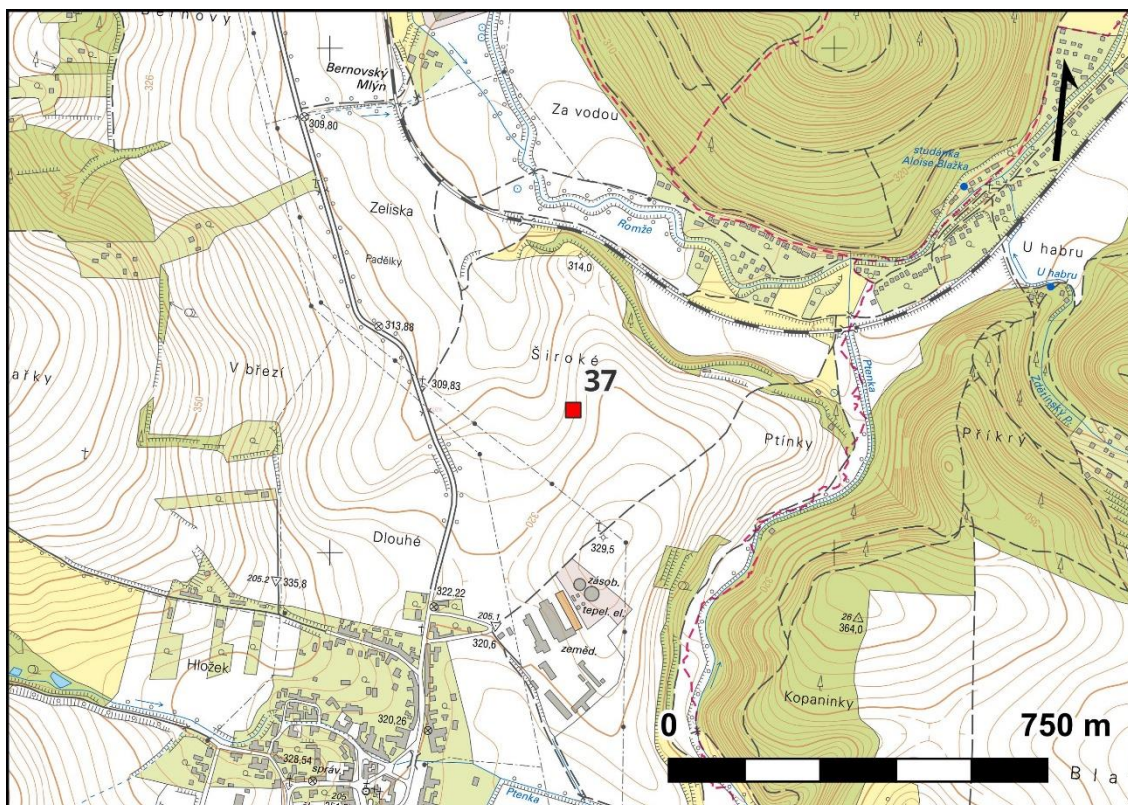
Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

1. Fragments 2 nánožníků, jeden nánožník rekonstruovatelný, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, \emptyset puklic 45 mm \times 35 mm, místo uložení: Muzeum Kroměřížska, PE 2016/2; tab. XXXIII:1. Skupina A2a.

36. Přestavlky – Dvorský (k. ú. Přestavlky u Přerova, okres Přerov)

Souřadnice: -533087.940, -1145845.510.

Lokalita se nachází v extravilánu obce, necelých 100 metrů jihozápadně od okraje Přestavlk. Nadmořská výška lokality je cca 250 m n. m. V roce 1931 zde byl rozrušen kostrový hrob. Byl asi 150 cm hluboký, další rozměry neudány. Součástí hrobové výbavy byla železná spona a řetízek z osmičkovitě vinutého drátu, bronzový náramek s hráškovitými nálitky na levé ruce, železného náramku na pravé ruce, na kotnících po jednom nánožníku a u hlavy nádoba.

Literatura: Čižmářová 2017, 190–191.

Hrob z r. 1931

Datace: LT B2b²⁸.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, Adultus.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IIIb.

1. Poškozený nánožník o 7 puklicích v kombinaci 5+2, puklice s esovitým motivem, kombinovaný uzávěr, vnější \varnothing 115 mm \times 105 mm, vnitřní \varnothing 73 mm \times 63 mm, \varnothing puklic 42 mm \times 28 mm, místo uložení: MKP, 348/65/1; tab. XXXIII:3. Skupina B1a.

²⁸ Z hrobu pocházejí nedokumentovatelné pozůstatky spony (údajně) spojené konstrukce, ovšem její určení je nejisté. Pro dataci byl použit dvoudílní bronzový náramek s nálitky (Čižmářová 2017, tab. 72:3).

2. Poškozený nánožník o 7 puklicích identický s předchozím, chybí jazykovitý uzávěr, vnější \varnothing 115 mm \times 105 mm, vnitřní \varnothing 73 mm \times 63 mm, \varnothing puklic 42 mm \times 28 mm, místo uložení: MKP, 348/65/2; tab. XXXIII:2.

37. Ptení – Mlýnsko (Ptinky) (k. ú. Ptení, okres Prostějov)

Souřadnice: -568516.570, -1127717.930.

Lokalita se nachází asi 1,1 kilometru severovýchodně od zámku v Ptení. Elevace je cca 320 m n. m. V roce 1924 tu byl porušen kostrový hrob. Hrob obsahoval sponu spojené konstrukce se dvěma plasticky členěnými vývalky, zlomky dalších dvou spon, bronzový opaskový řetěz, dva nánožníky, náramek, řetízek a nádobu.

Literatura: Čižmářová 2017, 182–183.

Hrob z r. 1924

Datace: LT B2b²⁹.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IV*.

1. Poškozený nánožník o 8 puklicích v kombinaci 4+4, puklice bez výzdoby, kombinovaný uzávěr, vnější \varnothing 124 mm \times 113 mm, \varnothing puklic 38 mm \times 29 mm, místo uložení: VMO, P 686/64; tab. XXXIII:4. Skupina A3a.
2. Části nánožníku identického s předchozím, větší část zachována celá, z menší části 3 puklice, vnější \varnothing 120 mm \times 113 mm, \varnothing puklic 38 mm \times 29 mm, místo uložení: VMO, P 686/64; tab. XXXIII:5.

38. Rajhrad (k. ú. Rajhrad, okres Brno-venkov)

Souřadnice: -599694.810, -1172877.760.

Lokalita se nachází v jižní části Rajhradu, ve výšce cca 200 m n. m. Na podzim roku 1850 zde byla při zemních pracích na stavbě nádraží nalezena lidská kostra s bronzovými nánožníky z hladkých polokoulí.

Literatura: Čižmářová 2011a, 147–148.

Hrob z r. 1850

Datace: neurčena.

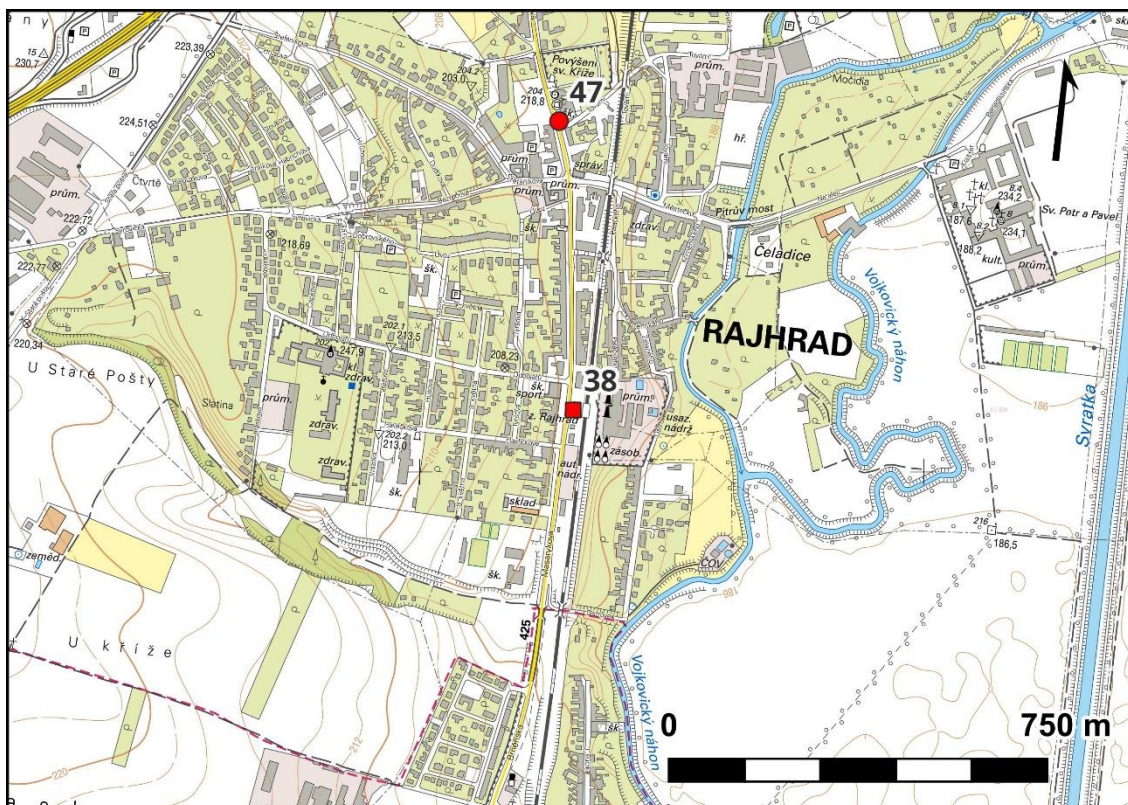
Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IX.

1. Nánožník o 6 puklicích v kombinaci 3+3, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 115 mm \times 106 mm, vnitřní \varnothing 62 mm \times 50 mm, \varnothing puklic 40 mm \times 31 mm, místo uložení: MZM, 95.276; tab. XXXIV:1. Skupina A2a2.

²⁹ Datace podle spony spojené konstrukce s profilovanou kuličkou na patce a manžetou se třemi vývalky na lučíku (Čižmářová 2017, tab. 66:5).

2. Nánožník o 6 puklicích identický s předchozím, vnější \emptyset 117 mm \times 107 mm, vnitřní \emptyset 64 mm \times 49 mm, \emptyset puklic 41 mm \times 21 mm, místo uložení: MZM, 93.297; tab. XXXIV:3.

39. Sedlec – škola (k. ú. Sedlec u Mikulova, okres Břeclav)

Souřadnice: -596587.970, -1207368.190.

Lokalita se nachází ve východní části obce, v těsném sousedství kostela. Nadmořská výška lokality je 185 m n. m. V roce 1890 zde byl při stavbě školy odkryt kostrový hrob, údajně v kamenném obložení. Kostra ležela v hloubce 70 cm. Na jedné noze zjištěn puklicový nánožník.

Literatura: Čižmářová 2019, 200–201.

Hrob z r. 1890

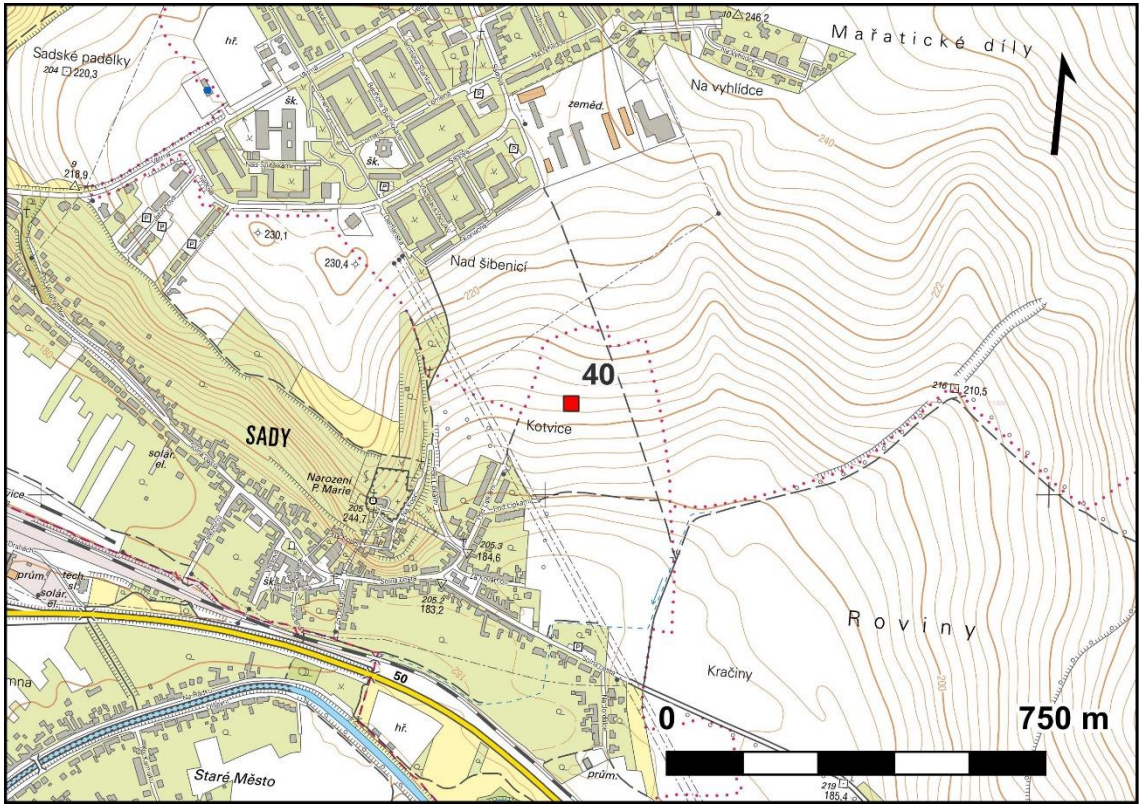
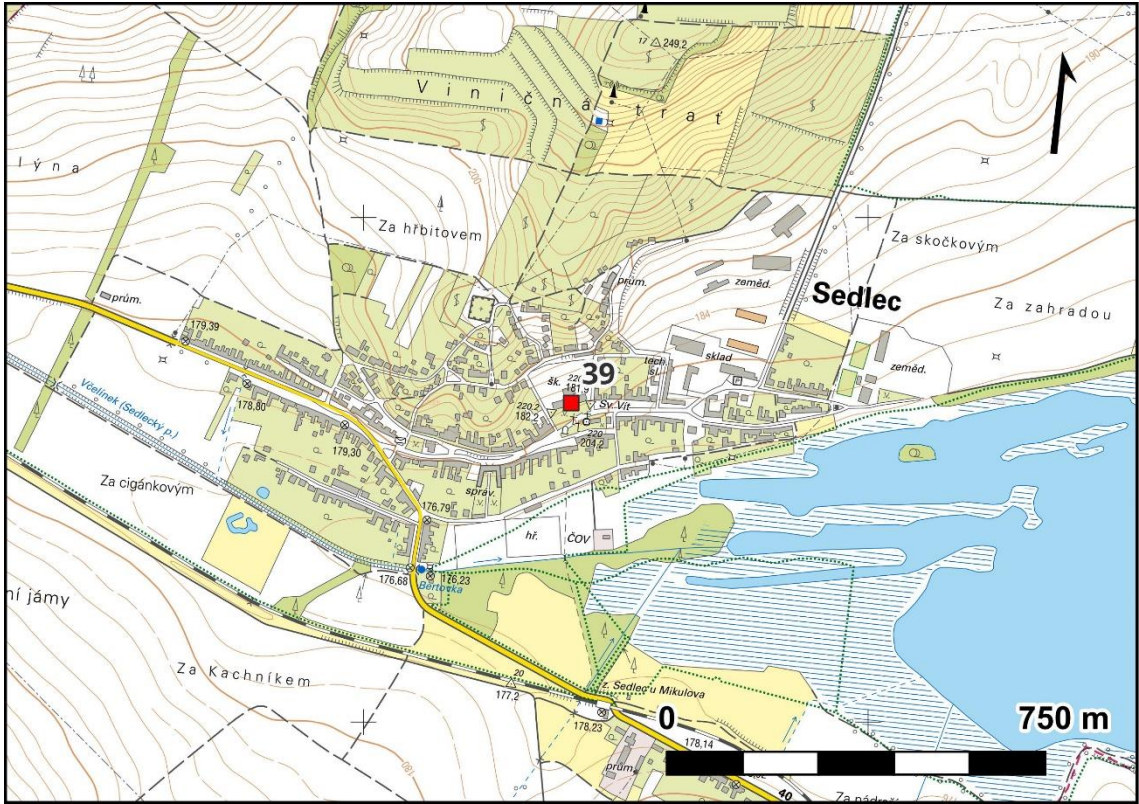
Datace: neurčena.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: kostrový.

Garnitura: IX.

1. Fragmenty nánožníku o neurčitelném počtu puklic, puklice bez výzdoby, dochovaný uzávěr na závlačku, \emptyset puklic 29 mm \times 24 mm, místo uložení: RMM, A/M 791; tab. XXXIV:4. Skupina A.

40. Uherské Hradiště-Sady – Dolní Kotvice (k. ú. Sady, okres Uherské Hradiště)

Souřadnice: -535947.590, -1182819.760.

Lokalita se nachází jihovýchodně od města, poblíže městské části Sady, ve výšce cca 200 m n. m. Laténský žárový hrob tu byl objeven v roce 1973 při výzkumu slovanské osady.

Literatura: Čižmářová 2017, 193–194.

Hrob 1/1973

Datace: LT C1a³⁰.

Antropologické údaje: pohlaví neurčeno, věk neurčen.

Ritus: žárový.

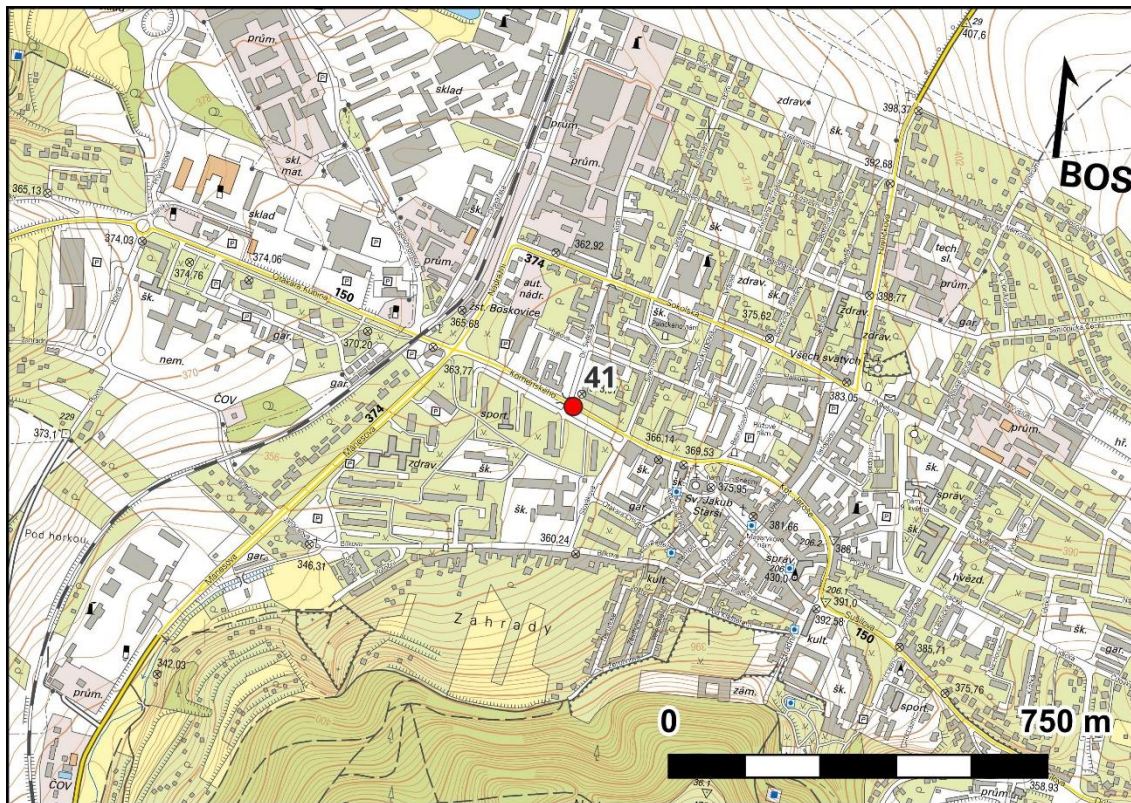
Garnitura: IIIb*.

Hrobová jáma byla poměrně velká, délky stran: 240 × 195 × 220 × 180 cm, orientovaná byla ve směru Z–V. Dno jámy se nacházelo 10–20 cm v podloží a byly na něm rozptýleny zbytky kremace, spona spojené konstrukce se dvěma kuličkami, fragmenty železných nůžek, náramku, žárem deformované zlomky bronzového nánožníku, bronzový kroužek, slitek skla z modrého skleněného náramku, fragment plochého nazelenalého skla, dvě celé nádoby obrácené dnem vzhůru a zlomky z minimálně dvou dalších nádob. V jedné z nádob se nacházely zlomky spálených lidských kostí.

1. Tři fragmenty puklic nánožníku (?), puklice bez výzdoby, dochovaný uzávěr jazykovitý, místo uložení: MZM, 154.157; tab. XXXIV:2. Skupina A.

³⁰ Datace podle spony spojené konstrukce se dvěma kuličkami (Čižmářová 2017, tab. 73:4).

Nálezy hrobového charakteru

41. Boskovice – Komenského ulice (k. ú. Boskovice, okres Blansko)

Souřadnice: -591267.860, -1128552.720.

Lokalita se nachází na jihovýchodní straně Boskovic v ulici Komenského, přesná lokalizace není známa. Nález se poprvé dostal do literatury v pojednání o prehistorické sbírce Moravského zemského (tehdy Františkova) muzea A. Rzehaka z roku 1898. Nález tedy musel být učiněn někdy před touto dobou.

Literatura: Hlava 1997; Čižmářová 2013, 108.

1. Části nánožníku, dochovaných 7 puklic, puklice bez výzdoby, dochovaný uzávěr na závlačku, \varnothing puklic 21 mm \times 14 mm, místo uložení: MZM, 66.193; tab. XXXV:1. Skupina A.

42. Hrabětice (k. ú. Hrabětice, okres Znojmo)

Souřadnice: -618582.05, -1202978.13 (souřadnice orientační).

Nálezové okolnosti dvou nánožníků nejsou známy.

Literatura: Čižmářová 2019, 225.

1. Nánožník o 6 puklicích v kombinaci 3+3, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnitřní \varnothing 85 mm \times 57 mm, \varnothing puklic 45 mm \times 33 mm, místo uložení: JMM, A 4004/2; tab. XXXIV:5. Skupina A2a1.

- Části nánožníku identického s předchozím, jedna část celá, deformovaná, z druhé dochována jedna puklice, \emptyset puklic 44 mm \times 33 mm, místo uložení: JMM, A 4004/1–6; tab. XXXIV:6.

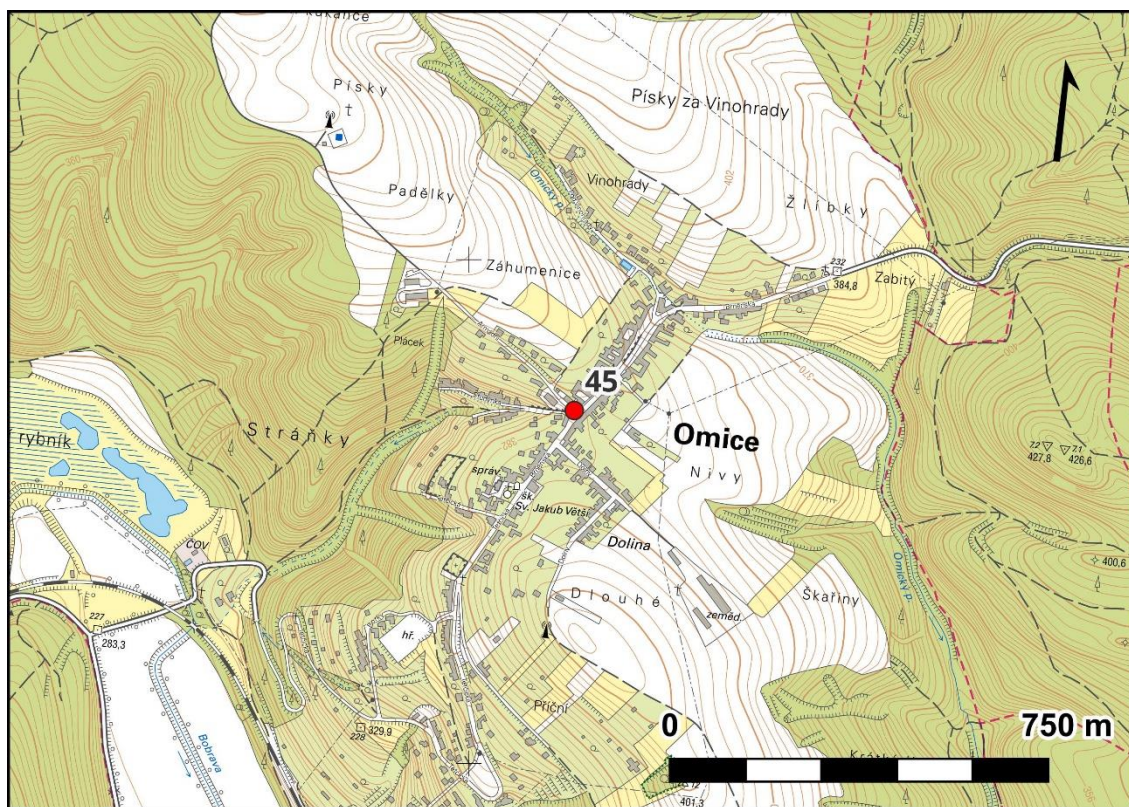
43. Lednice (k. ú. Lednice na Moravě, okres Břeclav)

Souřadnice: -588613.030, -1205968.120 (souřadnice orientační).

V mikulovském muzeu jsou uloženy ještě fragmenty dvou nánožníků, opět z okolí Lednice, ovšem bez jakéhokoli dalšího kontextu.

Literatura: Čižmářová 2019, 169–170.

- Polovina nánožníku o 5 puklicích, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, **nedochován**, vnitřní \emptyset 62 mm, \emptyset puklic 26 mm \times 20 mm, místo uložení: RMM; tab. XXXV:2. Skupina A2a2.
- Fragment nánožníku (?) o 2 puklicích, puklice bez výzdoby, uzávěr neurčitelný, \emptyset puklic 28 mm \times 23 mm, místo uložení: RMM, IV-509 (Z. ev. 846); tab. XXXV:3. Skupina A.

44. Milovice (k. ú. Milovice u Mikulova, okres Břeclav)

Souřadnice: -595680.030, -1199339.120 (souřadnice orientační).

V mikulovském muzeu se nachází fragment nánožníku z katastru Milovic zcela bez kontextu.

Literatura: Čižmářová 2019, 172.

- Jedna puklice z nánožníku (?), puklice bez výzdoby, dochovaný uzávěr na závlačku, \emptyset puklic 36 mm \times 24 mm, místo uložení: RMM, IV-471 (zákl. ev. 846; na sáčku A/M 828-832); tab. XXXV:4. Skupina A.

45. Omice (k. ú. Omice, okres Brno-venkov)

Souřadnice: -609790.04, -1162300.1.

Z neznámého místa na katastru Omic pochází menší část plasticky zdobeného nánožníku.

Literatura: Čižmářová 2011a, 121.

1. Celá menší část nánožníku o 2 puklicích, puklice s esovitým motivem, kombinovaný uzávěr, \varnothing puklic 35 mm, místo uložení: MZM, 66.115; tab. XX:1, XXXV:5. Skupina B1a.

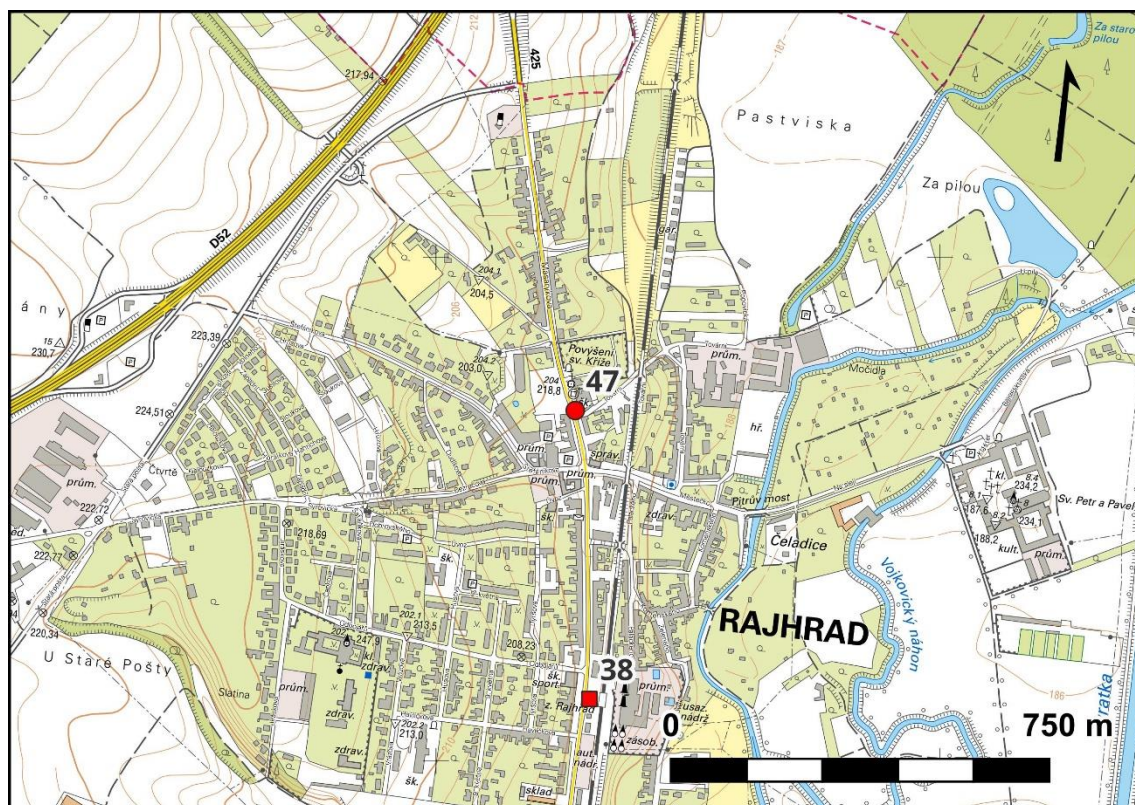
46. Prosiměřice (k. ú. Prosiměřice, okres Znojmo)

Souřadnice: -631970.03, -1189719.11 (souřadnice orientační).

Fragmenty dvou puklicových nánožníků jsou uloženy v Jihomoravském muzeu ve Znojmě.

Literatura: Čižmářová 2019, 234.

1. Části nánožníku, menší část o dvou puklicích celá, poškozená, z větší části dochovány 3 puklice, puklice bez výzdoby, kombinovaný uzávěr, \varnothing puklic 42 mm \times 33 mm, místo uložení: JMM, 1–45; tab. XXXV:7. Skupina A3a.
2. Pět deformovaných fragmentů nánožníku identického s předchozím, dochováno 9 puklic, \varnothing puklic 42 mm \times 33 mm, místo uložení: JMM, 1–45; tab. XXXV:6.

47. Rajhrad (k. ú. Rajhrad, okres Brno-venkov)

Souřadnice: -599723, -1172305.

Pár plasticky zdobených nánožníků je v MZM Brno uložen pod označením Rajhrad bez jakýchkoli dalších údajů.

Literatura: Čižmářová 2011a, 147–148.

1. Poškozený nánožník o 7 puklicích v kombinaci 4+3, puklice s triskelem, kombinovaný uzávěr, vnější \varnothing 103 mm, \varnothing puklic 34 mm, místo uložení: MZM, 66.224; tab. XIX:1, XXXV:8. Skupina B2a.
2. Poškozený nánožník o 7 puklicích identický s předchozím, vnější \varnothing 103 mm, \varnothing puklic 34 mm \times 34 mm, místo uložení: MZM, 66.225; tab. XIX:2, XXXV:9.

48. Šardice – Kopec (k. ú. Šardice, okres Hodonín)

Souřadnice: -570333.03, -1189522.11 (souřadnice orientační).

K nálezům z Šardic nelze připojit žádné doplňující informace. Pouze nánožníky s inventárními čísly 16178 a 16188 údajně vykopal pasák na kopci.

Literatura: Čižmářová 2017, 119–121.

1. Nánožník o 6 puklicích v kombinaci 3+3, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnější \varnothing 129 mm \times 127 mm, vnitřní \varnothing 64 mm \times 60 mm, \varnothing puklic 47 mm \times 35 mm, místo uložení: NHM, 16187; tab. XXXVI:1. Skupina A2a1.
2. Celá polovina nánožníku o 3 puklicích identického s předchozím, \varnothing puklic 47 mm \times 34 mm, místo uložení: NHM, 16188; tab. XXXVI:2.
3. Poškozený nánožník o 6 puklicích v kombinaci 3+3, puklice bez výzdoby, uzávěry na závlačku, vnitřní \varnothing 80 mm \times 60 mm, \varnothing puklic 50 mm \times 35 mm, místo uložení: VMO, 3957; tab. XXXVI:5. Skupina A2a2.
4. Části nánožníku identického s předchozím, dochovány 2 puklice z jedné části a 1 z části druhé, \varnothing puklic 50 mm \times 35 mm, místo uložení: VMO, 3958; tab. XXXVI:4.
5. Nánožník o 10 puklicích v kombinaci 7+3, puklice bez výzdoby, kombinovaný uzávěr, vnější \varnothing 105 mm, vnitřní \varnothing 80 mm, \varnothing puklic 32 mm \times 16 mm, místo uložení: MMH, 54; tab. XXXVI:3. Skupina A3b.
6. Fragment 2 puklic nánožníku, puklice s triskelem, uzávěr neurčitelný, \varnothing puklic 57 mm, místo uložení: MMH, 55; tab. XXXVI:7. Skupina B2b.

49. Uhřice (k. ú. Uhřice u Kyjova, okres Hodonín)

Souřadnice: -575210.03, -1179370.11 (souřadnice orientační).

Ke zlomku nánožníku pocházejícímu z katastru Uhřic nejsou dostupné žádné doplňující informace.

Literatura: Čižmářová 2017, 121.

1. Jedna puklice z nánožníku, puklice s trojicí výčnělků, uzávěr neurčitelný, \varnothing puklice 60 mm \times 47 mm, místo uložení: MZM, Pa 6966/38; tab. XX:2, XXXVI:6. Skupina B3b.

Přílohy

Obrazové tabulky

Tabulka I. Brno-Bohunice – Žlíbek. Hrob1.

Tabulka II. Brno-Maloměřice – Plíže. Hrob 31.

Tabulka III. Brno-Maloměřice – Plíže. Hrob 52.

Tabulka IV. Holubice – Dílce. Hrob 4.

Tabulka V. 1: Kloboučky – Pod Loučkami. Hrob č. 1; 2: Křenovice – Přední díly. Hrob 16.

Tabulka VI. 1: Křenovice – Přední díly. Hrob 16; 2: hrob 17.

Tabulka VII. 1: Křenovice – Přední díly. Hrob 17; 2: Marefy – U Lišek. Hrob 14.

Tabulka VIII. Mořice – U můstku. Bez kontextu (fotografie propůjčeny z archivu MZM).

Tabulka IX. 1: Mořice – U můstku (fotografie propůjčena z archivu MZM). Bez kontextu; 2: Nížkovice – Záhumenice. Hrob 1.

1

2

Tabulka X. 1: Nížkovice – Záhumenice. Hrob 1; 2: hrob 7.

Tabulka XI. 1: Ponětovice – Podíly. Hrob 2; 2: Postoupky – intravilán obce. Bez kontextu.

Tabulka XII. 1: Přerov-Předmostí – cihelna. Bez kontextu; 2: Pustiměřské Prusy (Vyškov) – letiště. Hrob 2.

Tabulka XIII. 1: Pustiměřské Prusy (Vyškov) – letiště. Hrob 2; 2: hrob 8.

Tabulka XIV. 1: Pustiměřské Prusy (Vyškov) – letiště. Hrob 8; 2: Slavkov u Brna – Povětříčky. Hrob 4.

Tabulka XV. 1: Slavkov u Brna – Povětrníky. Hrob 4; 2: Střelice – Padělky. Bez kontextu.

Tabulka XVI. Šlapanice – jižní okraj intravilánu obce. Hrob č. 4.

Tabulka XVII. Vracov – písečník Na Babí. Hrob 1.

Tabulka XVIII. Milotice – státní statek. Hrob 1/1962.

Tabulka XIX. Rajhrad. Bez kontextu.

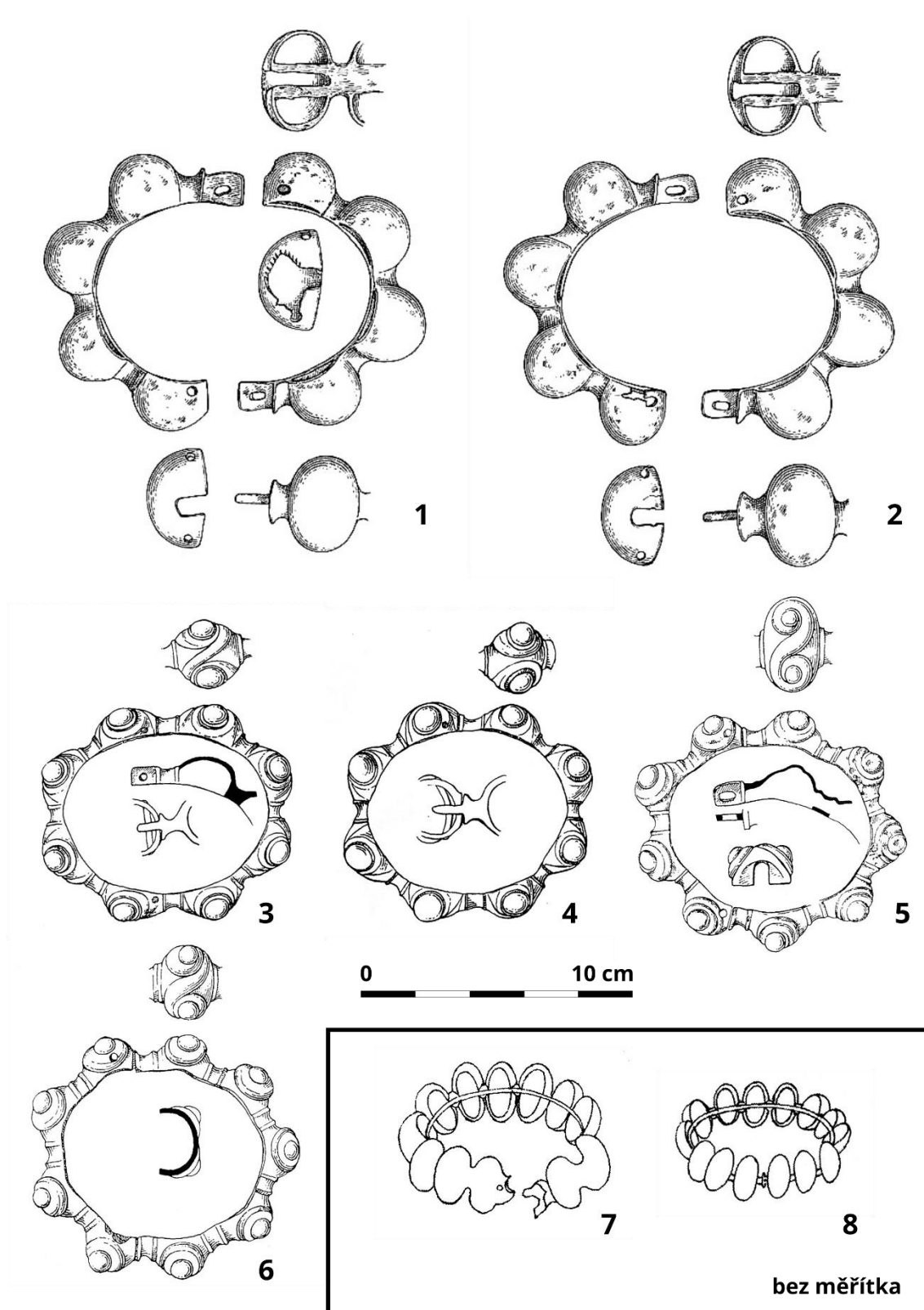

1

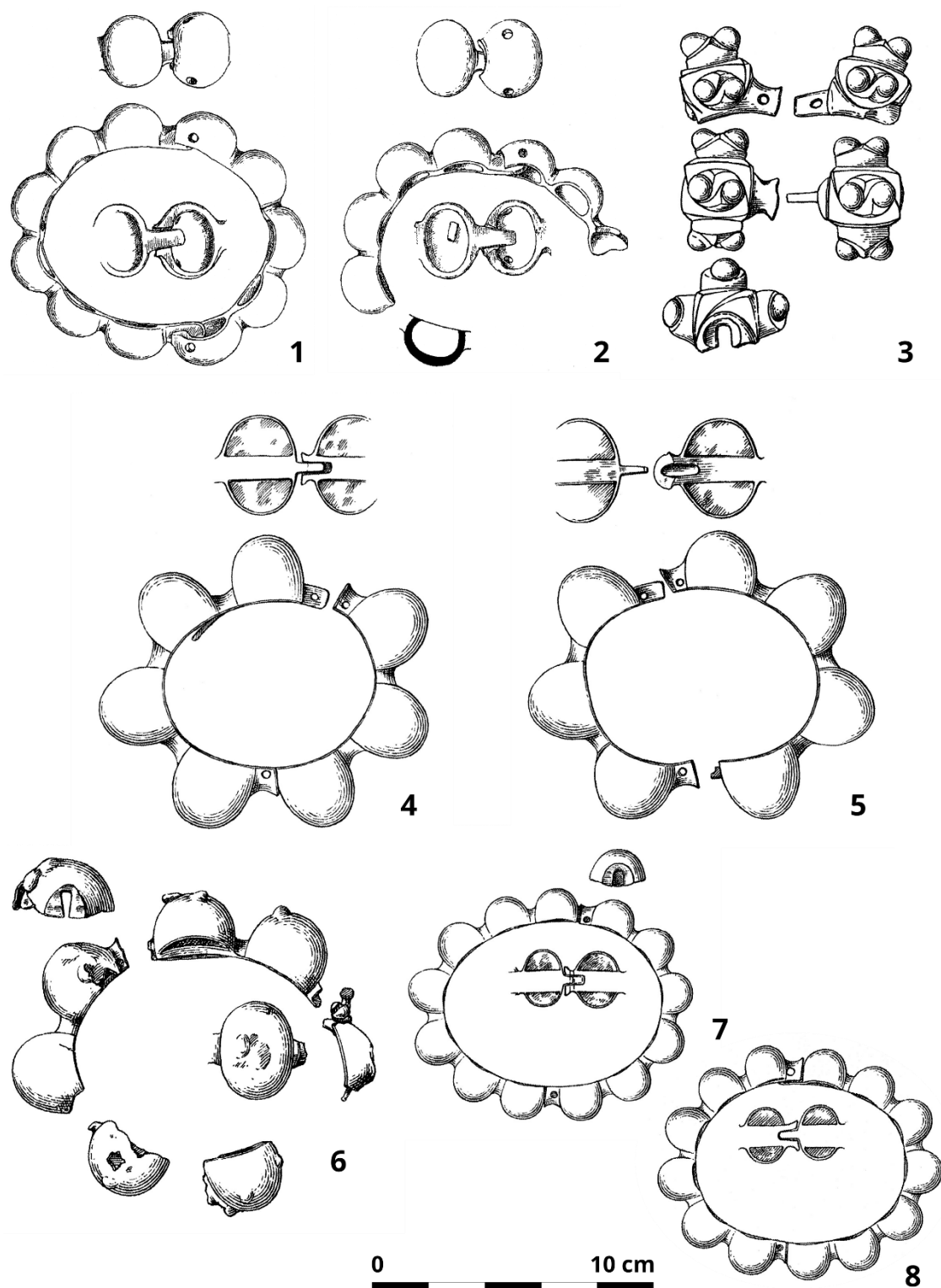

2

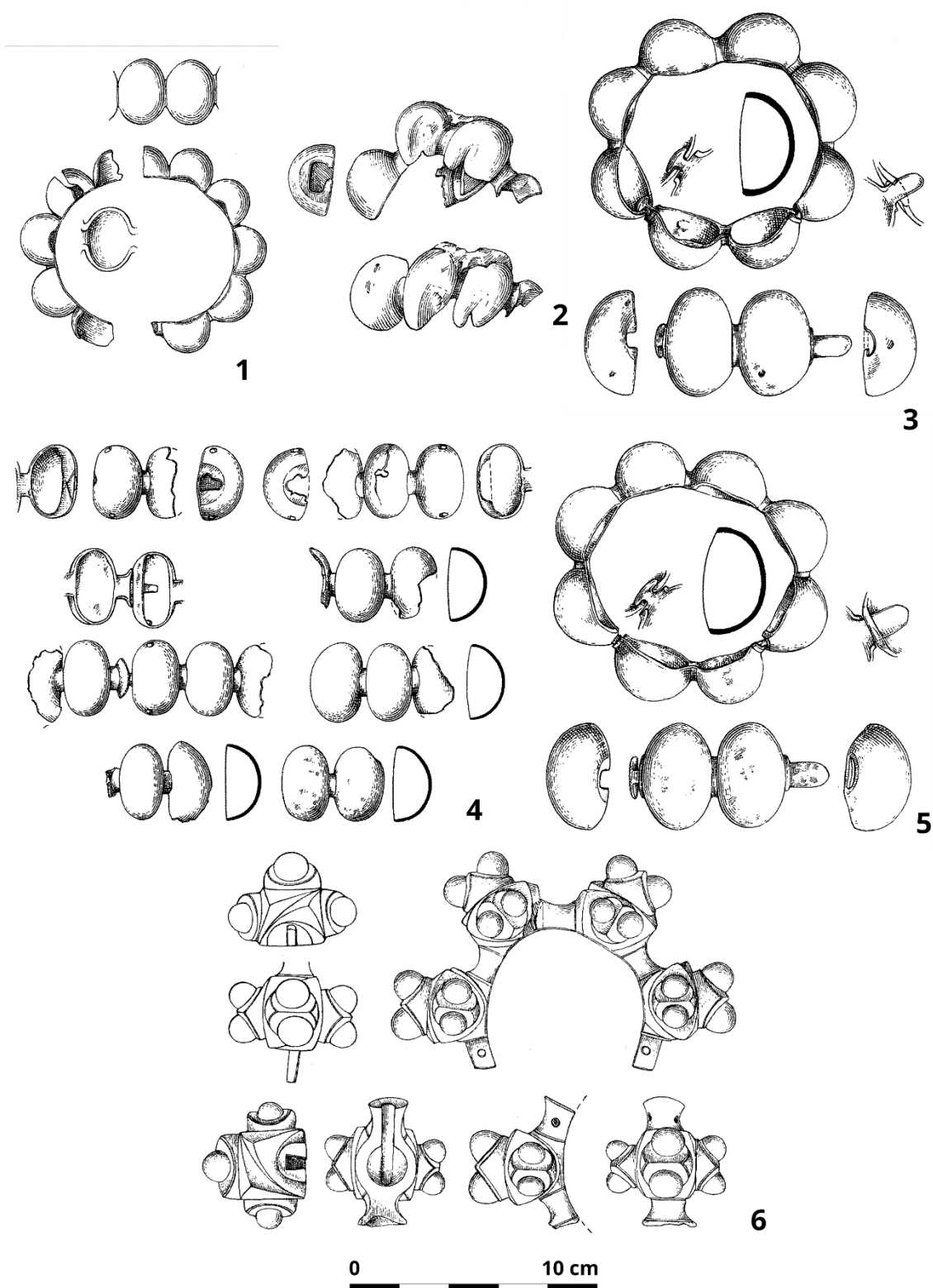
Tabulka XX. 1: Omice. Bez kontextu; 2: Uhřice. Bez kontextu.

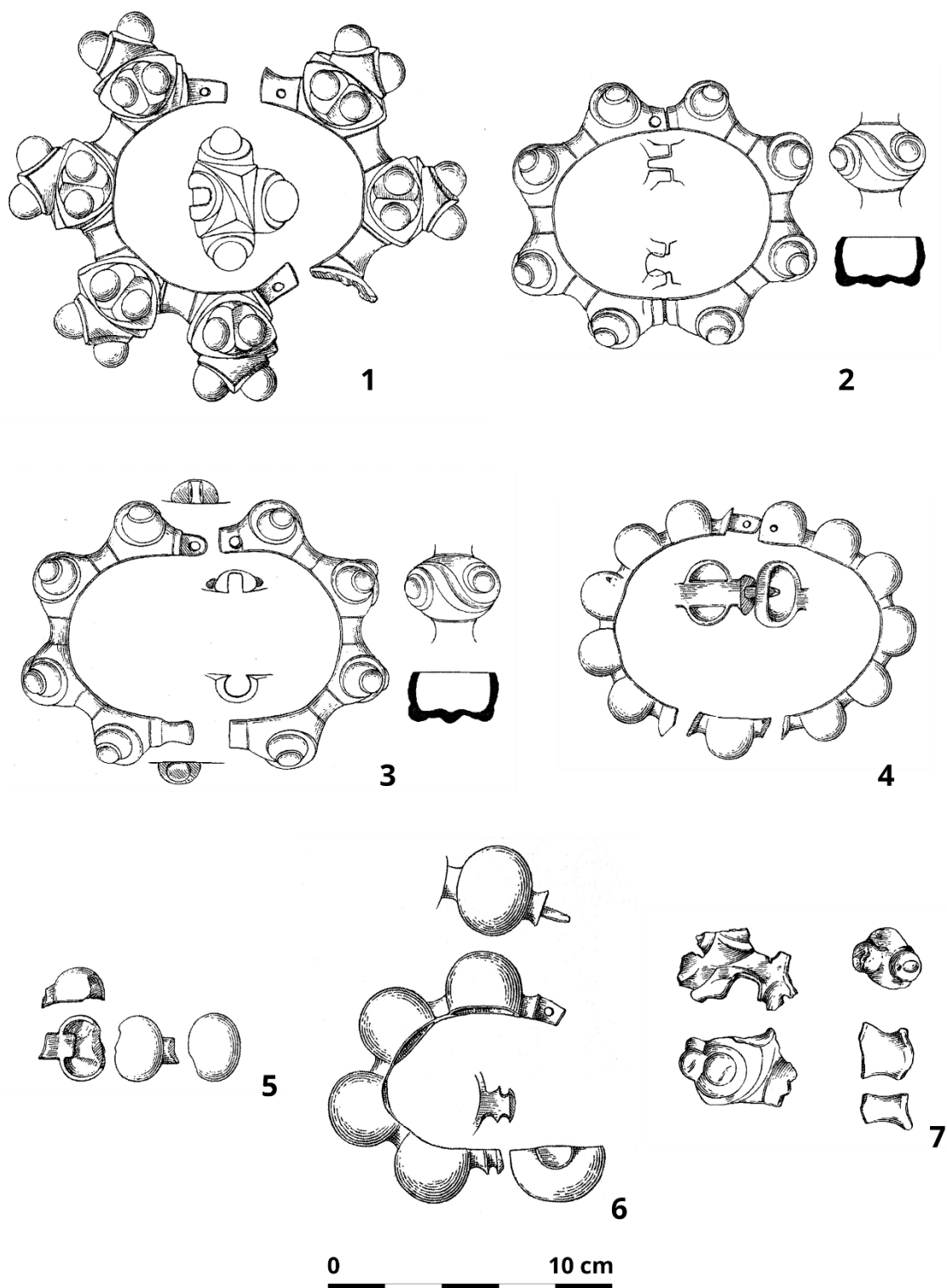
Tabulka XXI. 1, 2: Brno-Bohunice – Žlíbek. Hrob 1 (Čižmářová 2011a, tab. 3:5–6); 3, 4: Brno-Maloměřice – Plíže. Hrob 31 (Čižmářová 2005, tab. 68:4–5); 5, 6: hrob 52 (Čižmářová 2005, tab. 75:9, 11); 7, 8: Čelechovice na Hané – stavba železnice. Bez kontextu (Čižmářová 2017, obr. 30:55, 29:24).

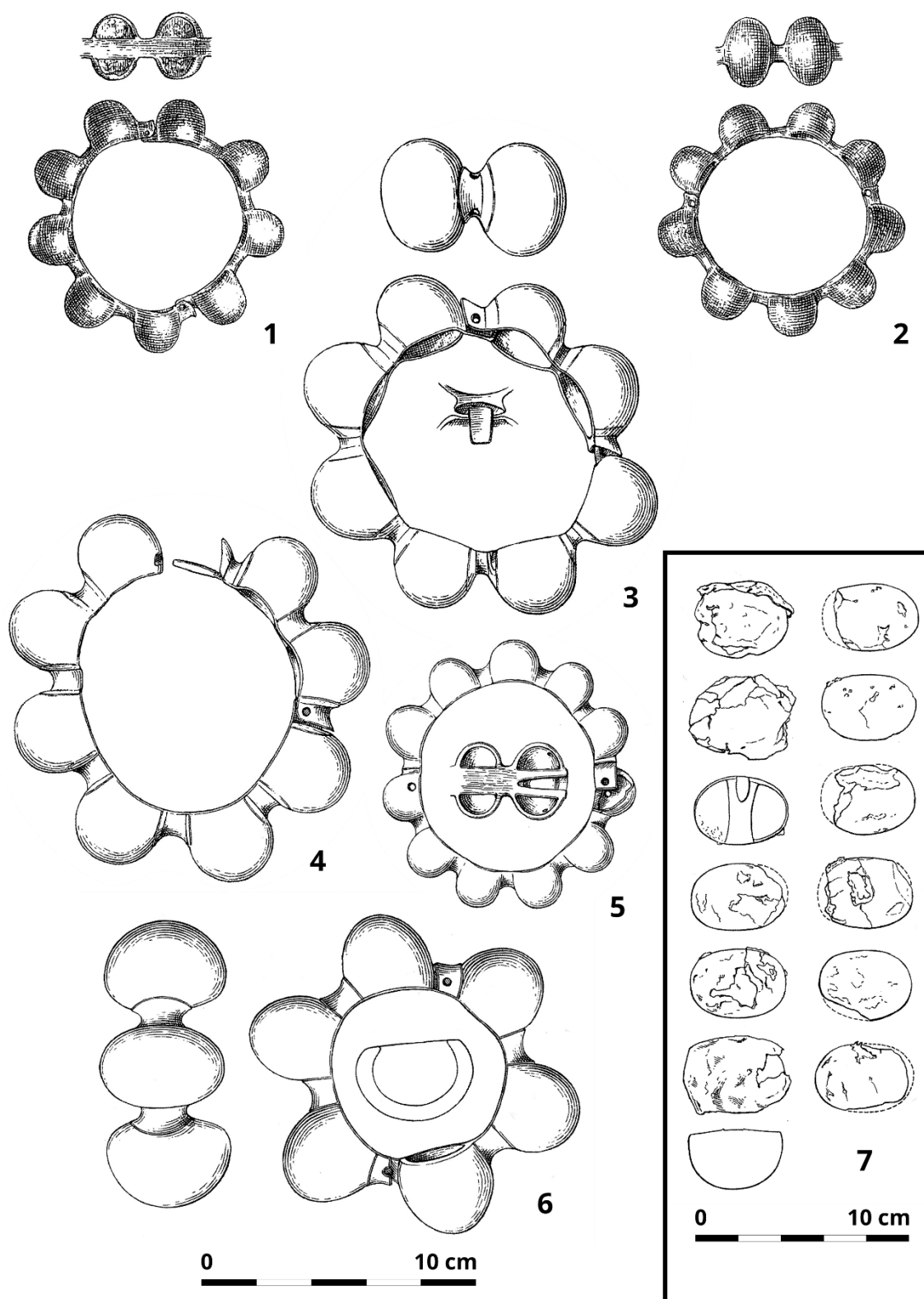
Tabulka XXII. 1, 2: Holubice – Dílce. Hrob 4 (Čižmářová 2009, tab. 2:6–7); 3: Hustopeče – Šibenky. Hrob K 817 (Čižmářová 2019, tab. 6:3); 4, 5: hrob K 827 (Čižmářová 2019, tab. 8:1–2); 6: hrob K 834 (Čižmářová 2019, tab. 10:11); 7, 8: hrob K 838 (Čižmářová 2019, tab. 13:1–2).

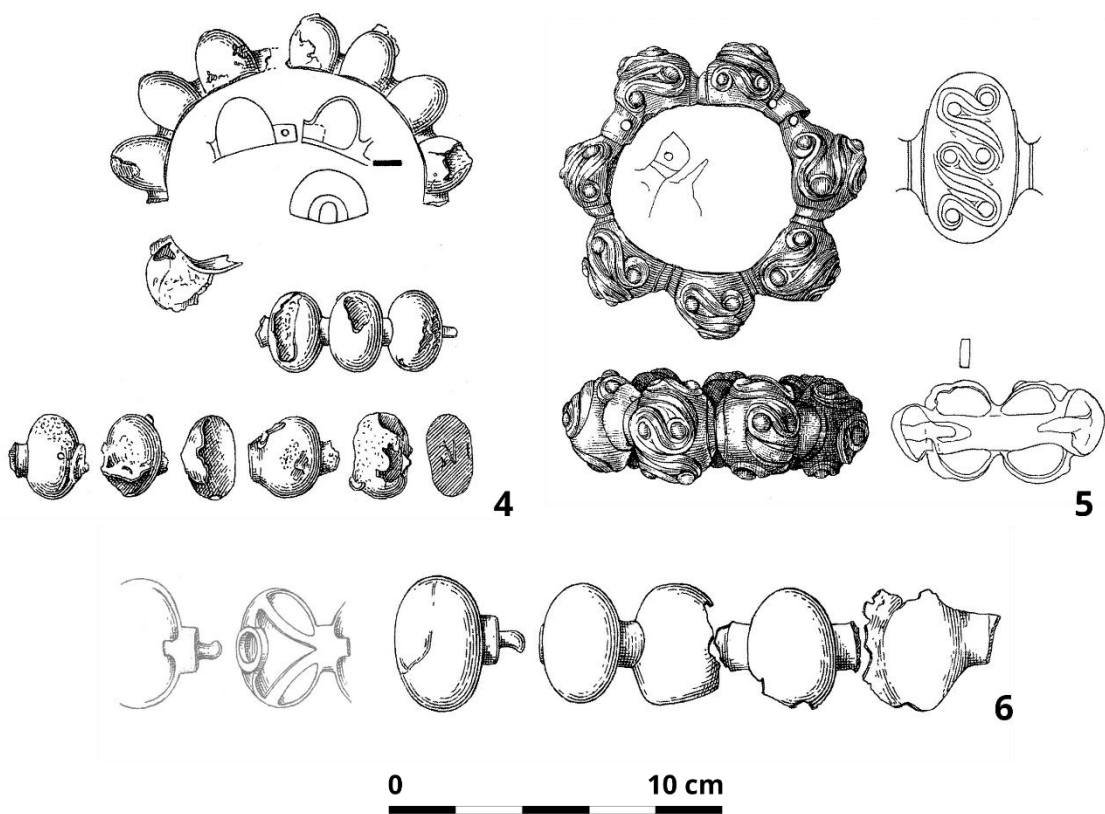
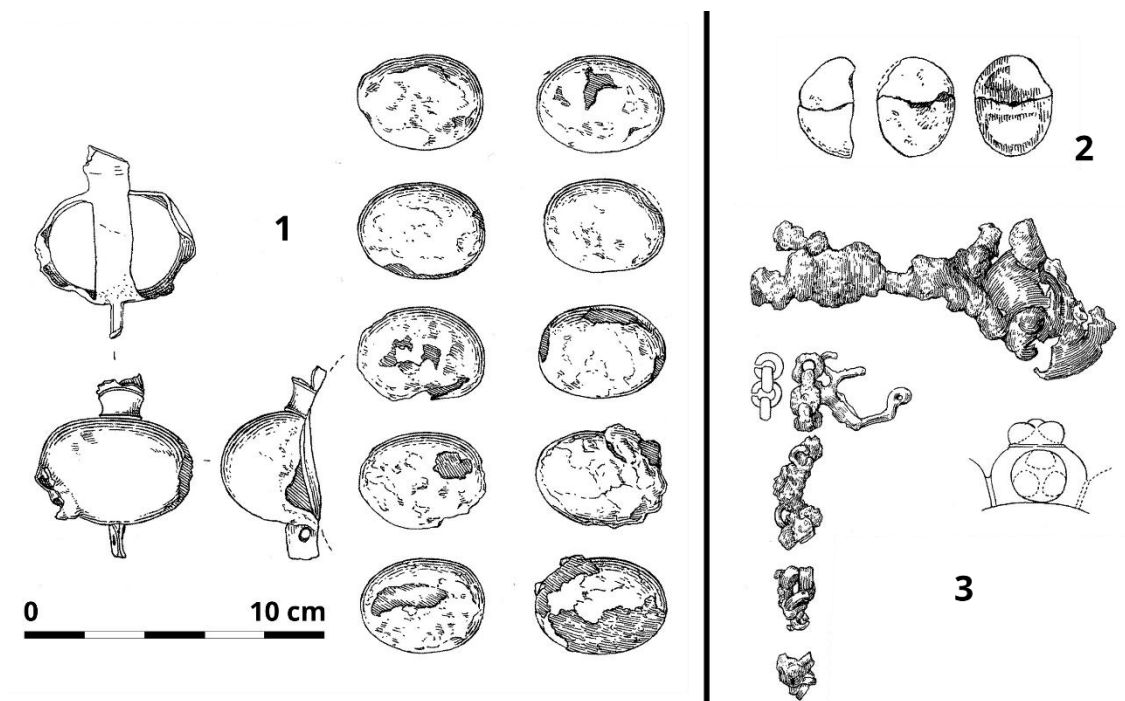
Tabulka XXIII. 1, 2: Charváty – U sv. Jana. Bez kontextu (Čižmářová 2017, tab. 47:13, 15); 3, 5: Kloboučky – Pod Loučkami. Hrob č. 3 (Čižmářová 2013, tab. 22:1–2); 4: hrob č. 1 (Čižmářová 2013, tab. 20:14–20); 6: Křenovice – Přední díly. Hrob 1 (Čižmářová 2009, tab. 34:2–3).

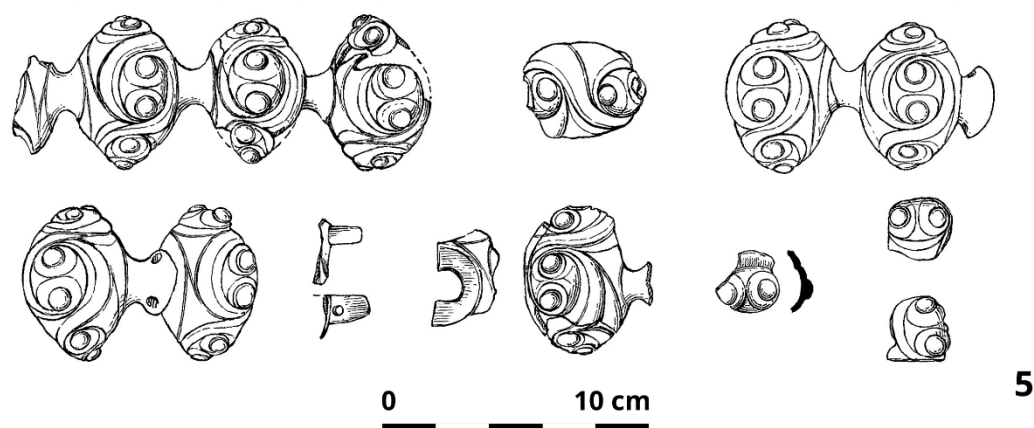
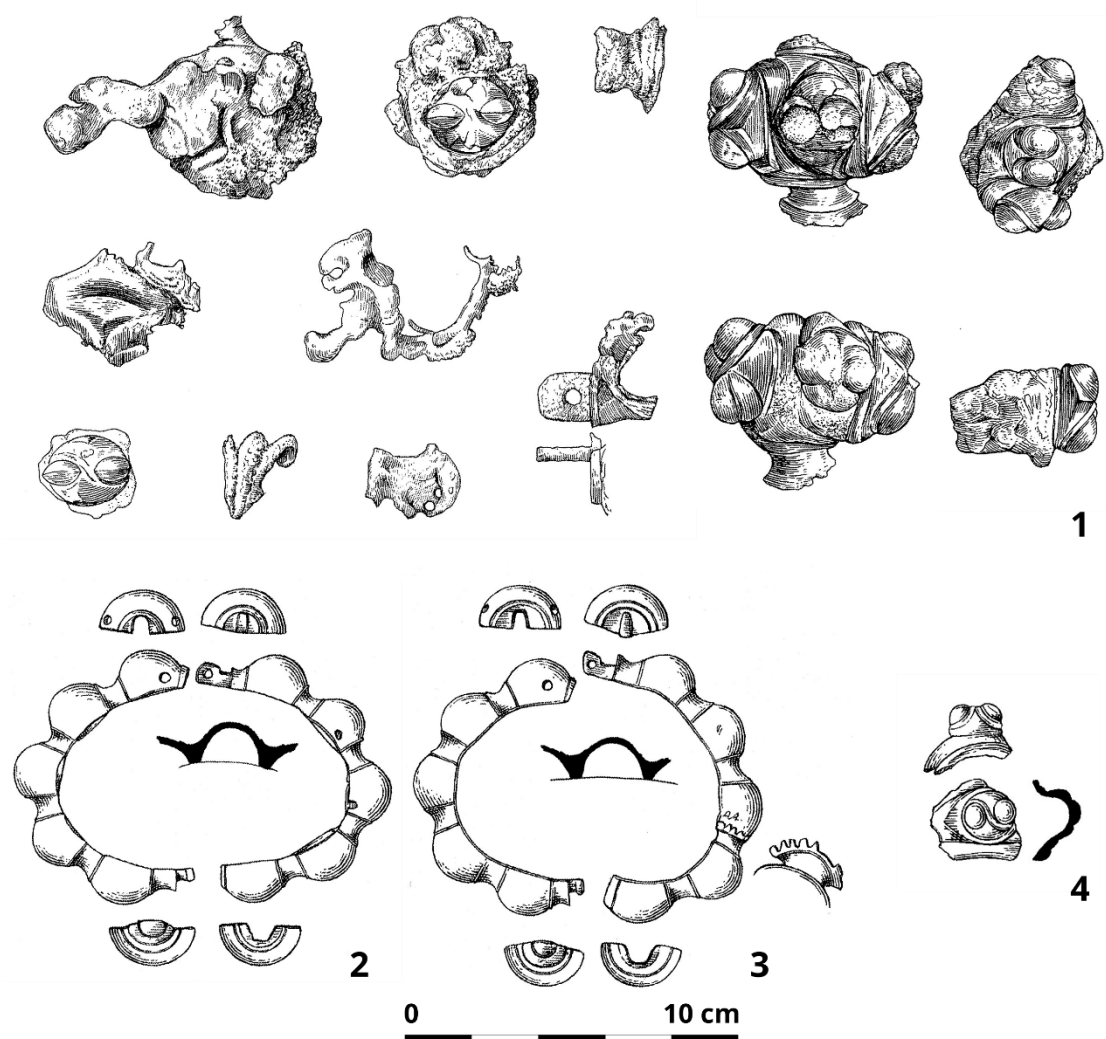
Tabulka XXIV. 1: Křenovice – Přední díly. Hrob 1 (Čižmářová 2009, tab. 34:1); 2, 3: hrob 16 (Čižmářová 2009, tab. 39:5, 7); 4, 5: hrob 17 (Čižmářová 2009, tab. 38:12, 39:2); 7: žároviště 1 (Čižmářová 2009, tab. 33:1–3); 6: Křepice 2 – intravilán obce. Hrob 3/1977 (Čižmářová 2019, tab. 21:1).

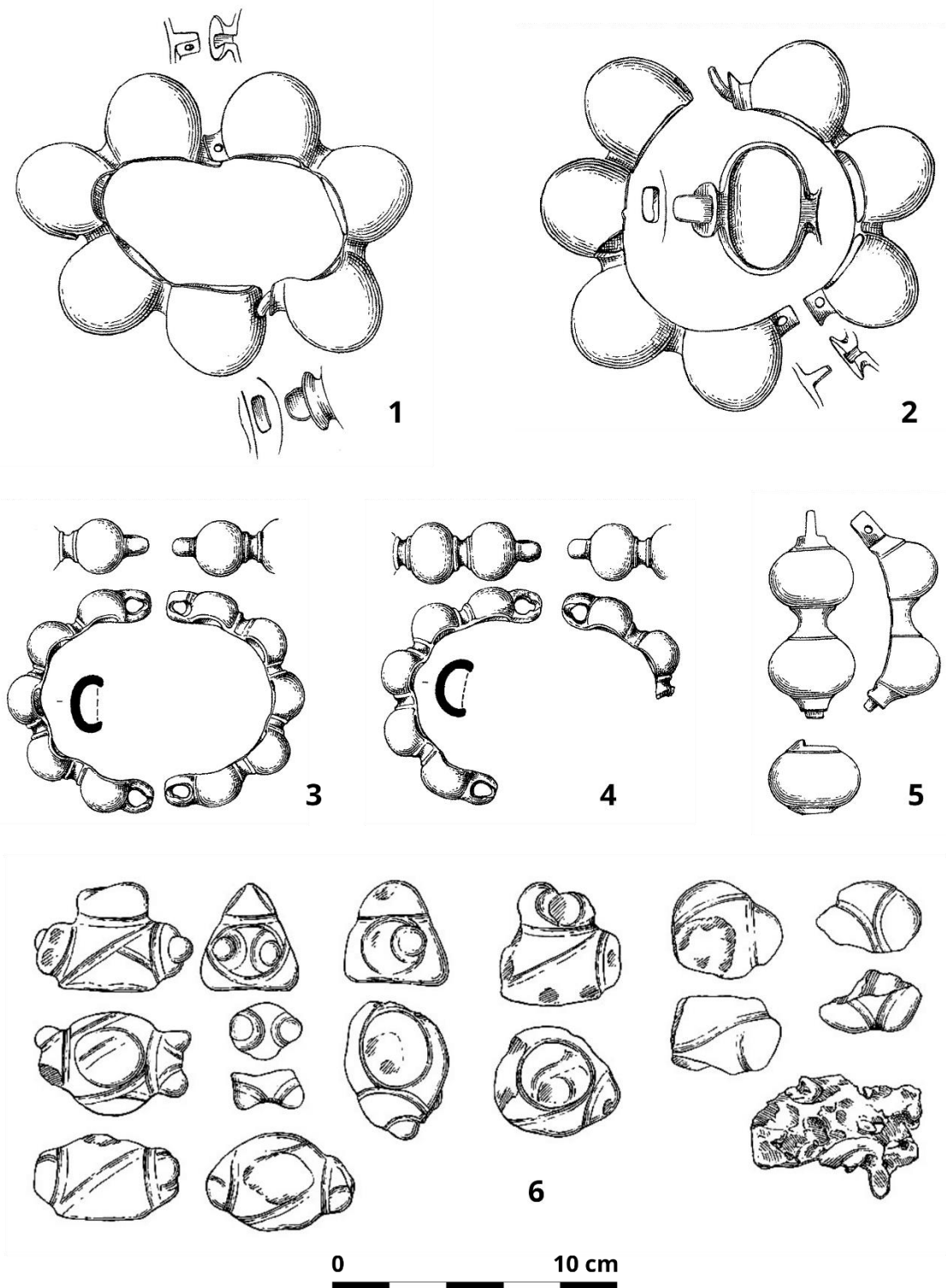
Tabulka XXV. 1, 2: Lovčičky – Strážka. Hrob 2 (Čižmářová 2013, tab. 27:6-7); 3, 4: Marefy – U Lišek. Hrob 14 (Čižmářová 2013, tab. 35:1-2); 5, 6: Mikulčice – pískovna. Hrob z r. 1931 (Čižmářová 2017, tab. 7:1, 6); 7: Mistrfín – Trávníky za kostelem. Hrob 1/1960 (Čižmářová 2017, tab. 22:7).

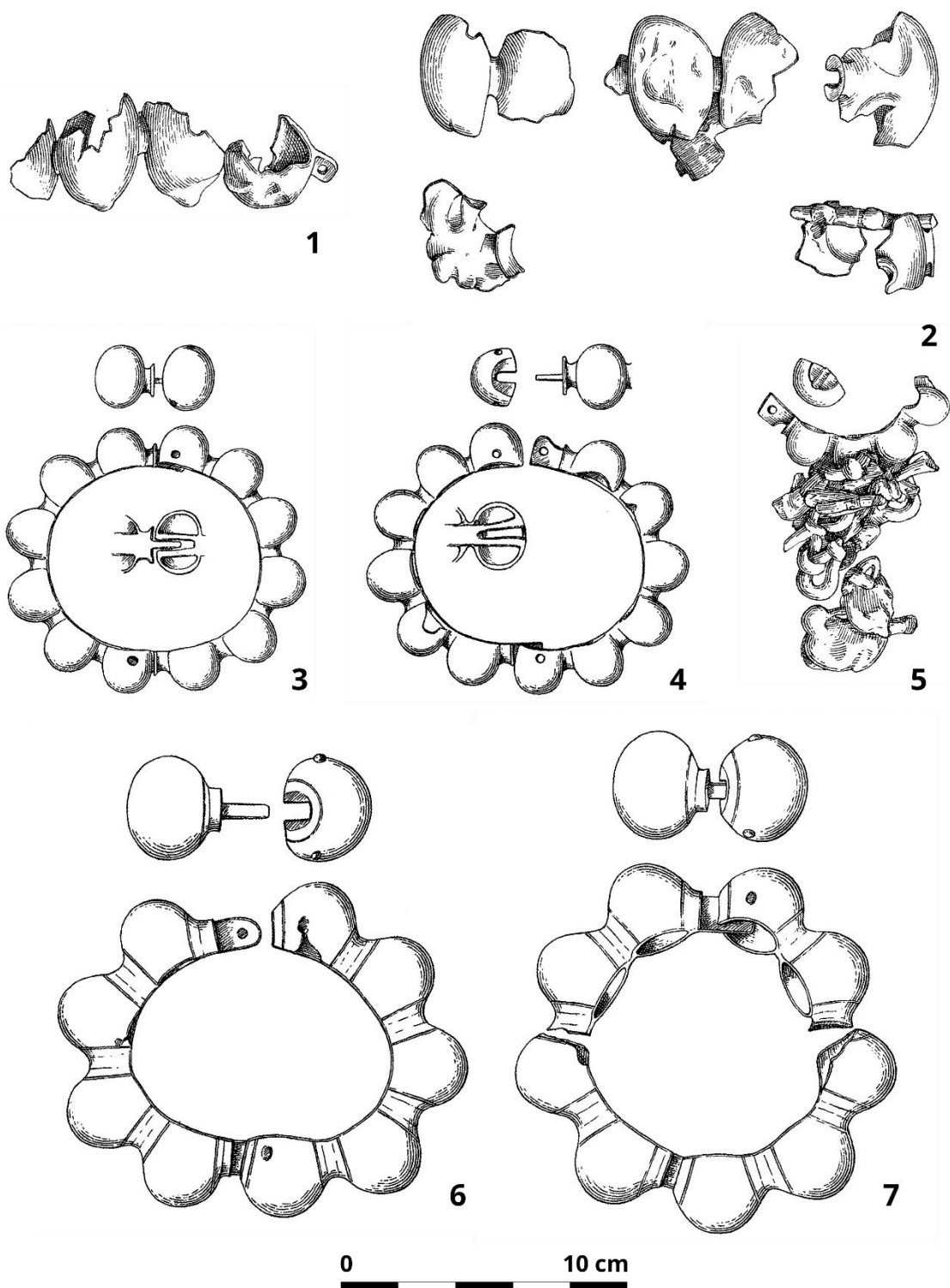
Tabulka XXVI. Mistřín – Trávníky za kostelem. 1, 2: hrob I; 3: hrob IV; 4, 5: hrob VIII; 6: hrob z r. 1951 (Čižmářová 2017, tab. 9:8, 10, 11, 11:8, 13:1, 3-4, 21:4).

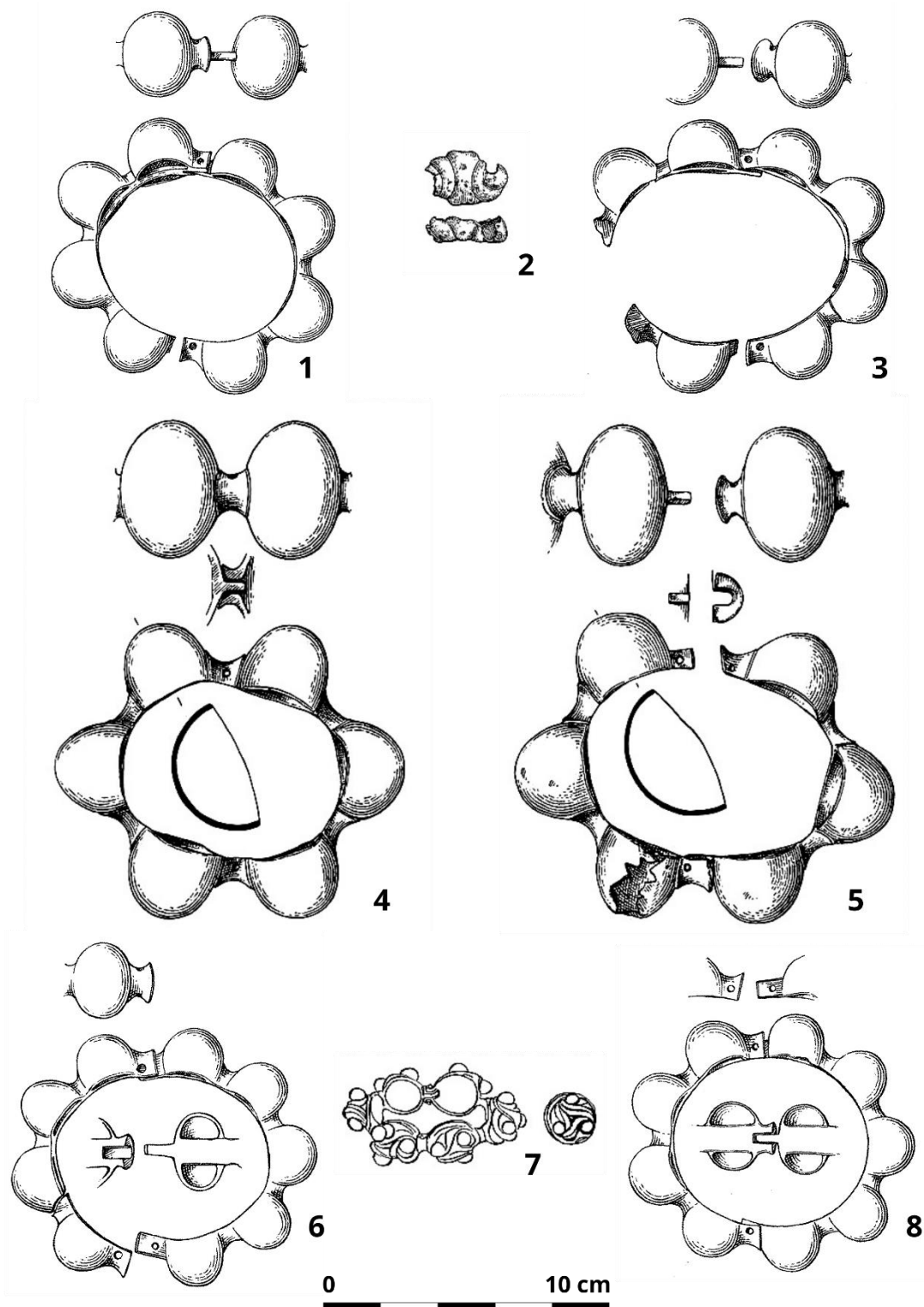
Tabulka XXVII. 1: Mistrín – Trávníky za kostelem. Hrob XL (Čižmářová 2017, tab. 20:1); 2, 3: Moravský Krumlov – městská jatka. Hrob 2/1953 (Čižmářová 2019, tab. 42:1-2); 4, 5: Mořice – U můstku. Bez kontextu (Čižmář – Čižmářová – Popelka 2021, obr. 5).

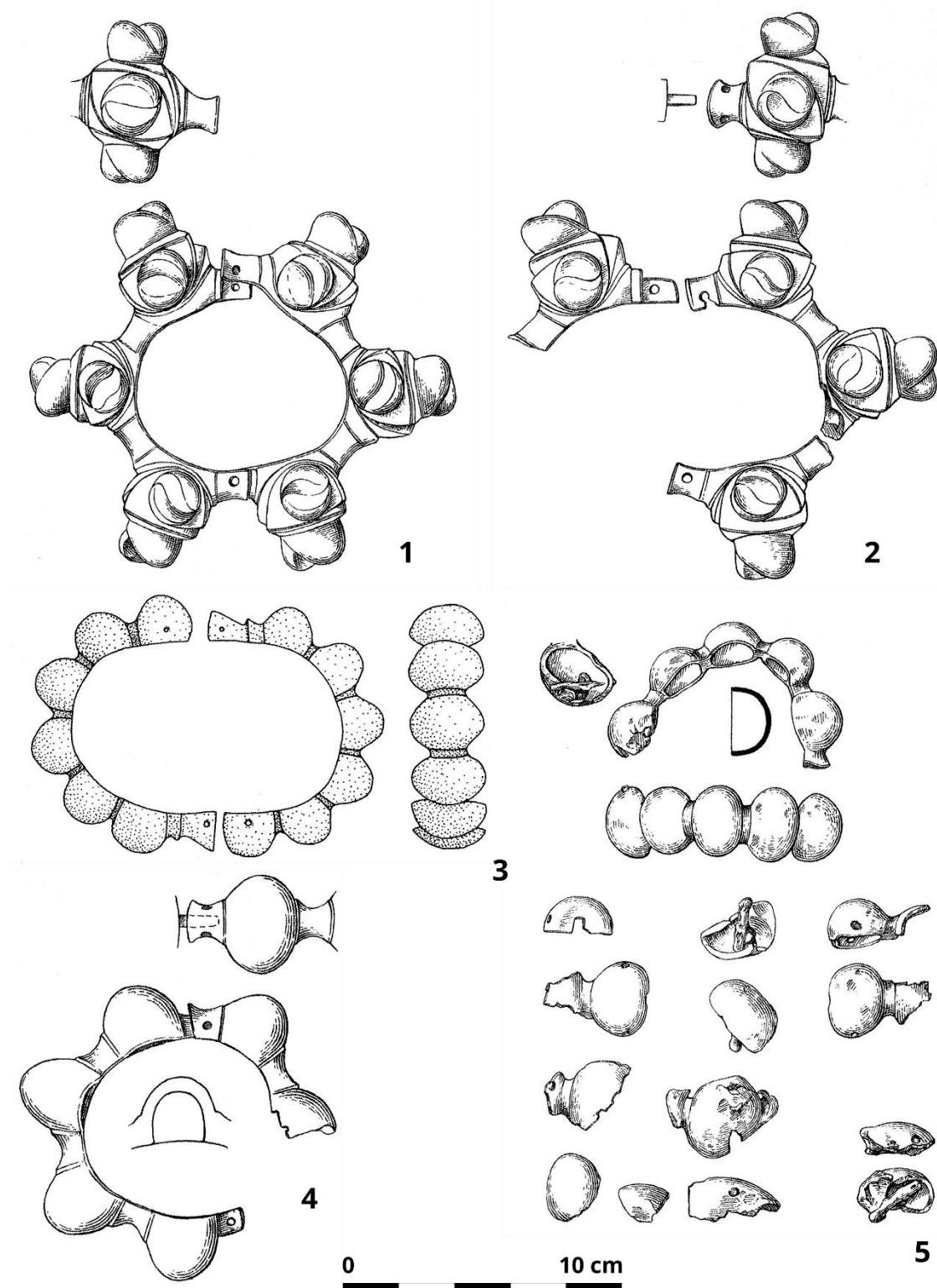
Tabulka XXVIII. 1, 2: Nechvalín – Nivky. Hrob 107 (Čižmářová 2017, tab. 27:1–2); 3, 4: Nížkovice – Záhumenice. Hrob 1; 5: hrob 7 (Čižmářová 2013, tab. 39:1–2, 40:14); 6: Ponětovice – Podíly. Hrob 2 (Čižmářová 2011a, tab. 35:8–14, 21).

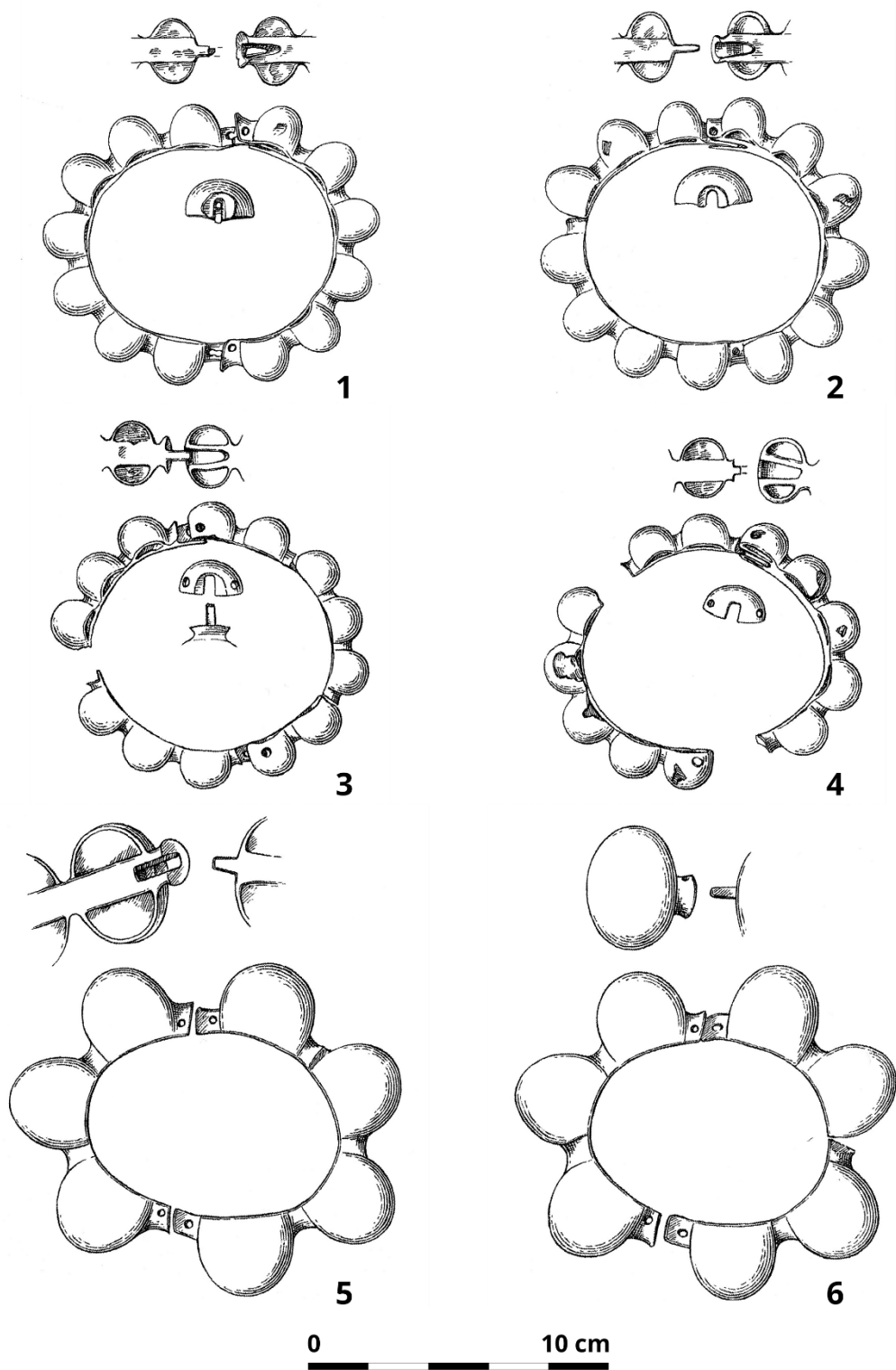
Tabulka XXIX. 1: Postoupky – intravilán obce. Bez kontextu (Čižmářová 2017, tab. 44:18); 2: Přerov-Předmostí – cihelna. Bez kontextu (Čižmářová 2017, tab. 71:6); 3, 4: Pustiměřské Prusy (Vyškov) – letiště. Hrob 2 (Čižmářová 2013, tab. 44:1, 3); 6, 7: hrob 8 (Čižmářová 2013, tab. 47:3–4); 5: Slatinice – stavba železnice. Hrob z r. 1882 (Čižmářová 2017, tab. 53:7).

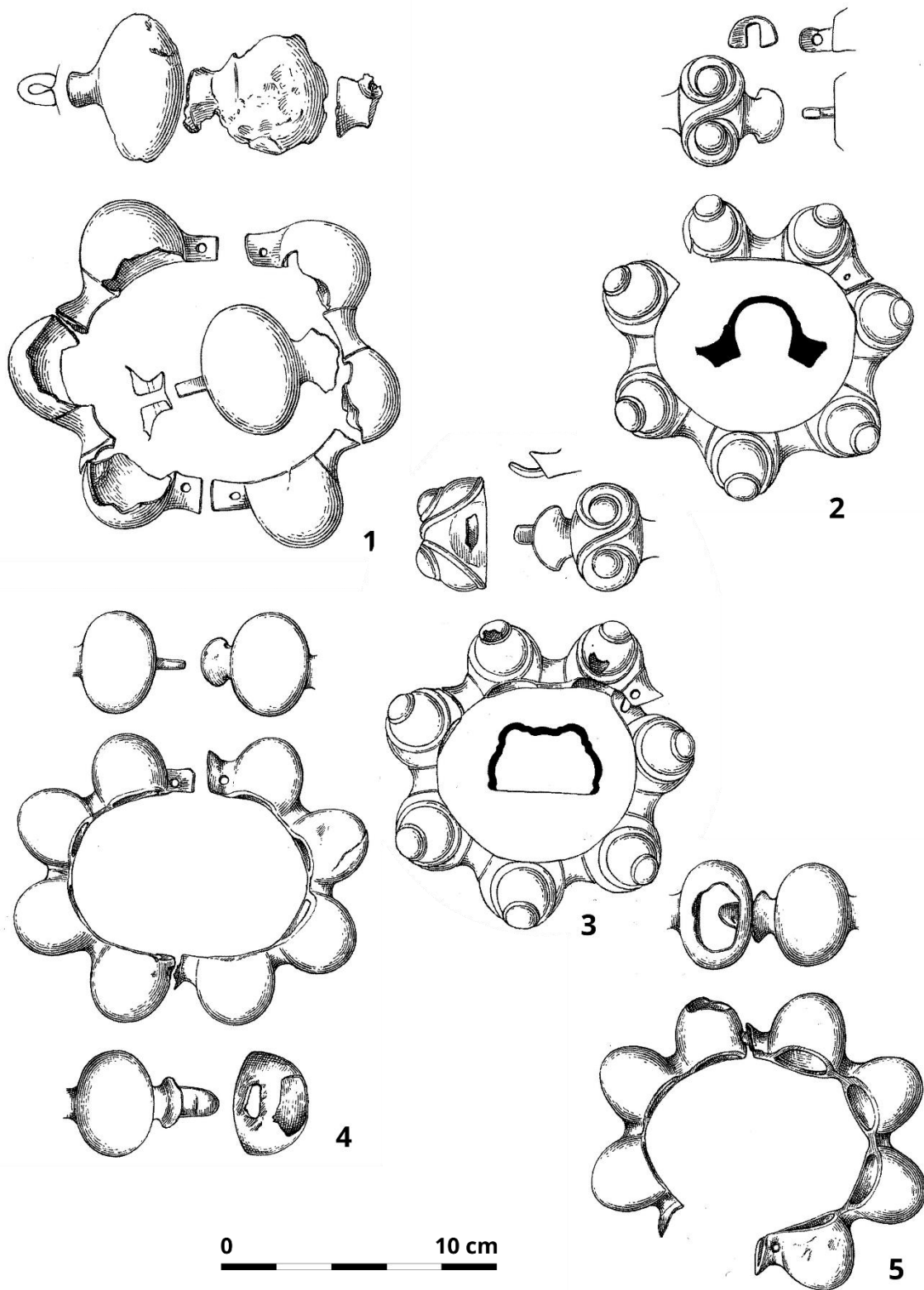
Tabulka XXX. 1, 3: Slavkov u Brna – Povětrníky. Hrob 4 (Čižmářová 2013, tab. 53:10–11); 2: Střelice – Padělky. Bez kontextu (Čižmářová 2011a, tab. 51:4); 4, 5: Šlapanice – jižní okraj intravilánu obce. Hrob č. 4 (Čižmářová 2011a, tab. 53:13–14); 6, 8: Vracov – písečník Na Babí. Hrob 1 (Čižmářová 2017, tab. 38:7–8); 7: Brno-Líšeň – farská zahrada (Čižmářová 2011a, tab. 10:2).

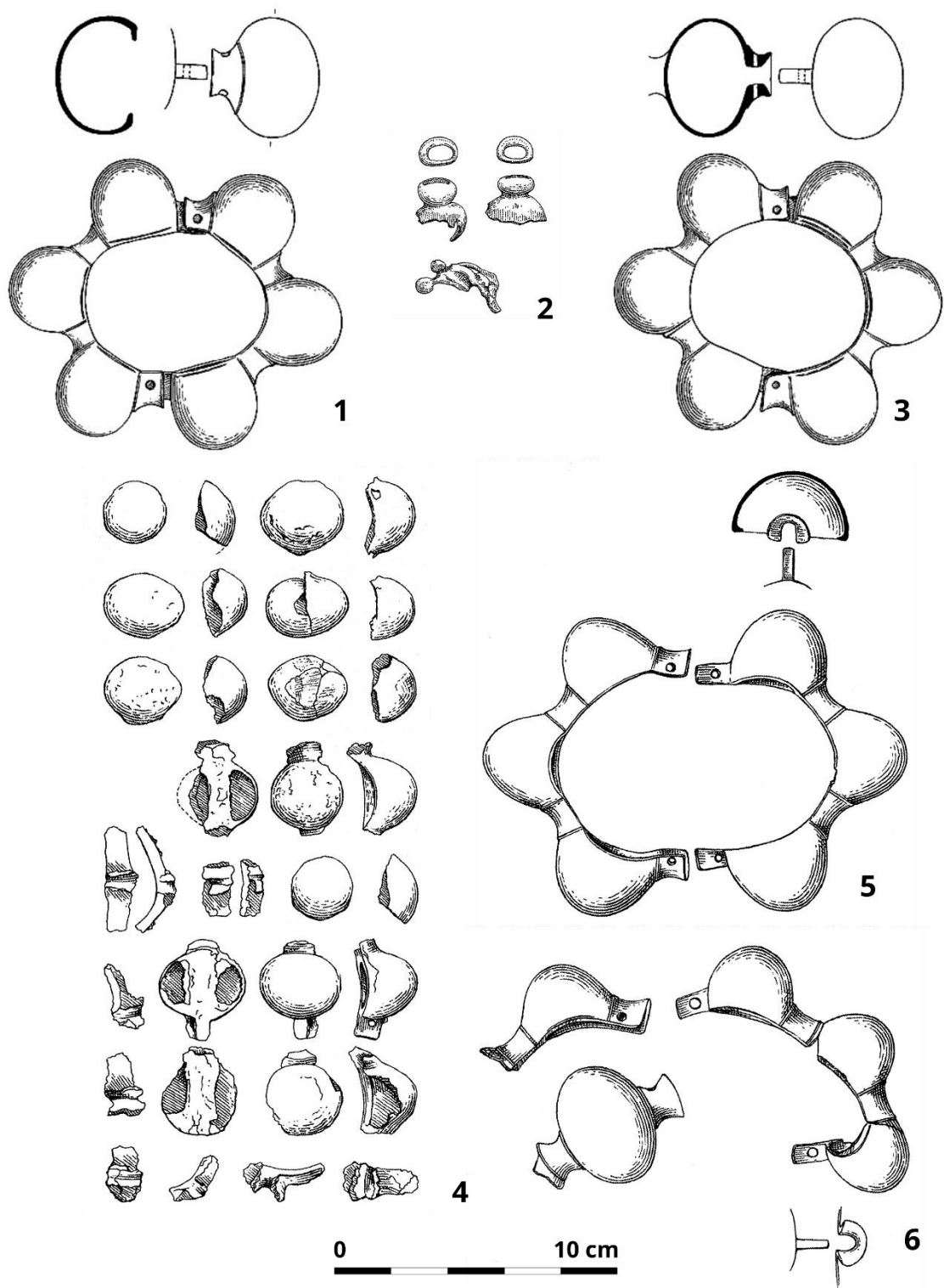
Tabulka XXXI. 1, 2: Křepice 1 – intravilán obce (Čižmářová 2019, tab. 19:1-2); 3: Kurdějov – u rybníka (Čižmářová 2019, tab. 20:4); 4: Milovice (Čižmářová 2019, tab. 24:3); 5: Lednice – v blízkosti města (Čižmářová 2019, tab. 23:1).

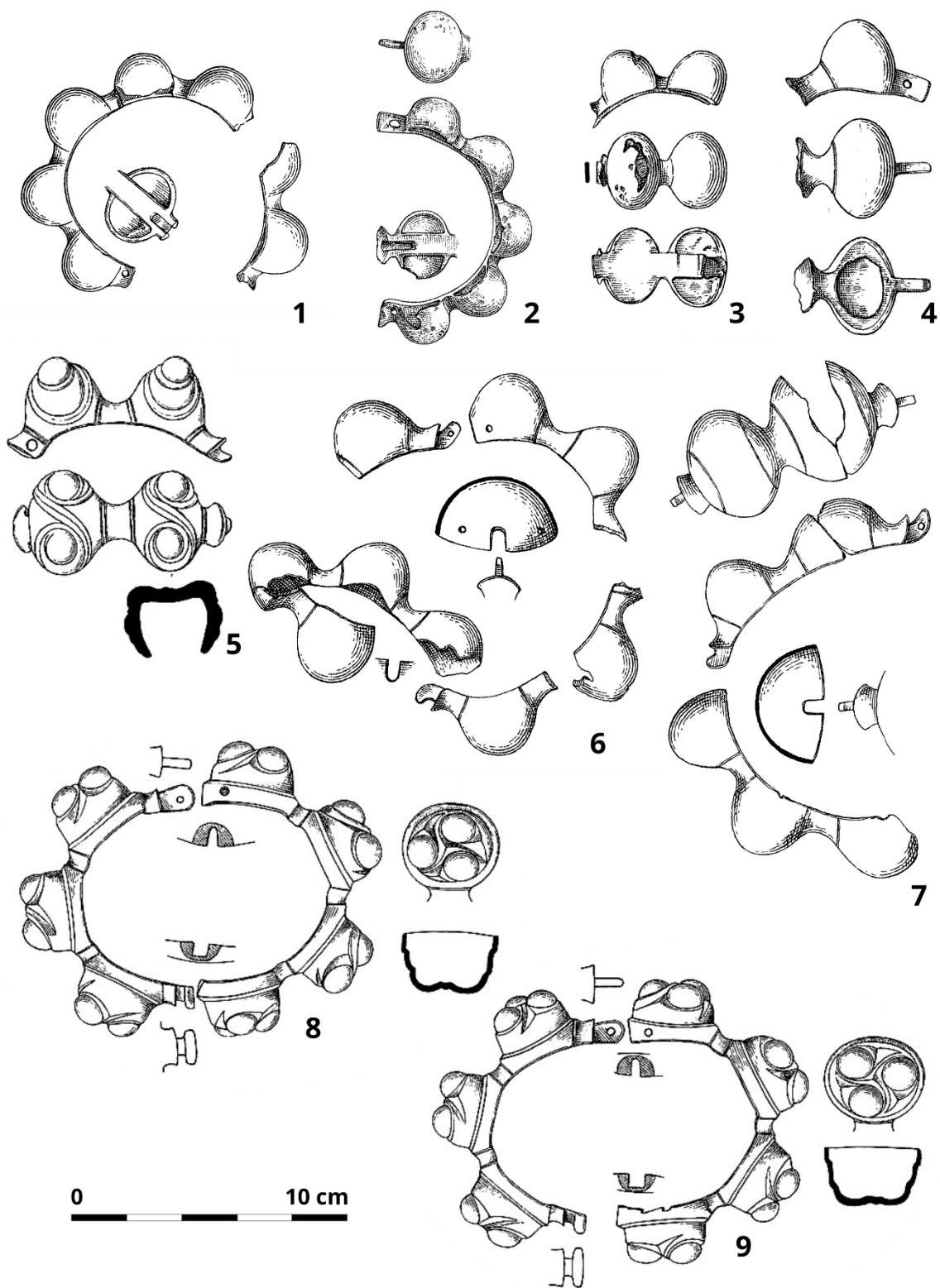
Tabulka XXXII. 1, 2: Milotice – státní statek (Čižmářová 2017, tab. 8:5–6); 3, 4: Němčičky – pod lesem Kuntinov (Čižmářová 2019, tab. 26:2–3); 5, 6: Nosislav – č. p. 229 (Čižmářová 2019, tab. 26:8–9).

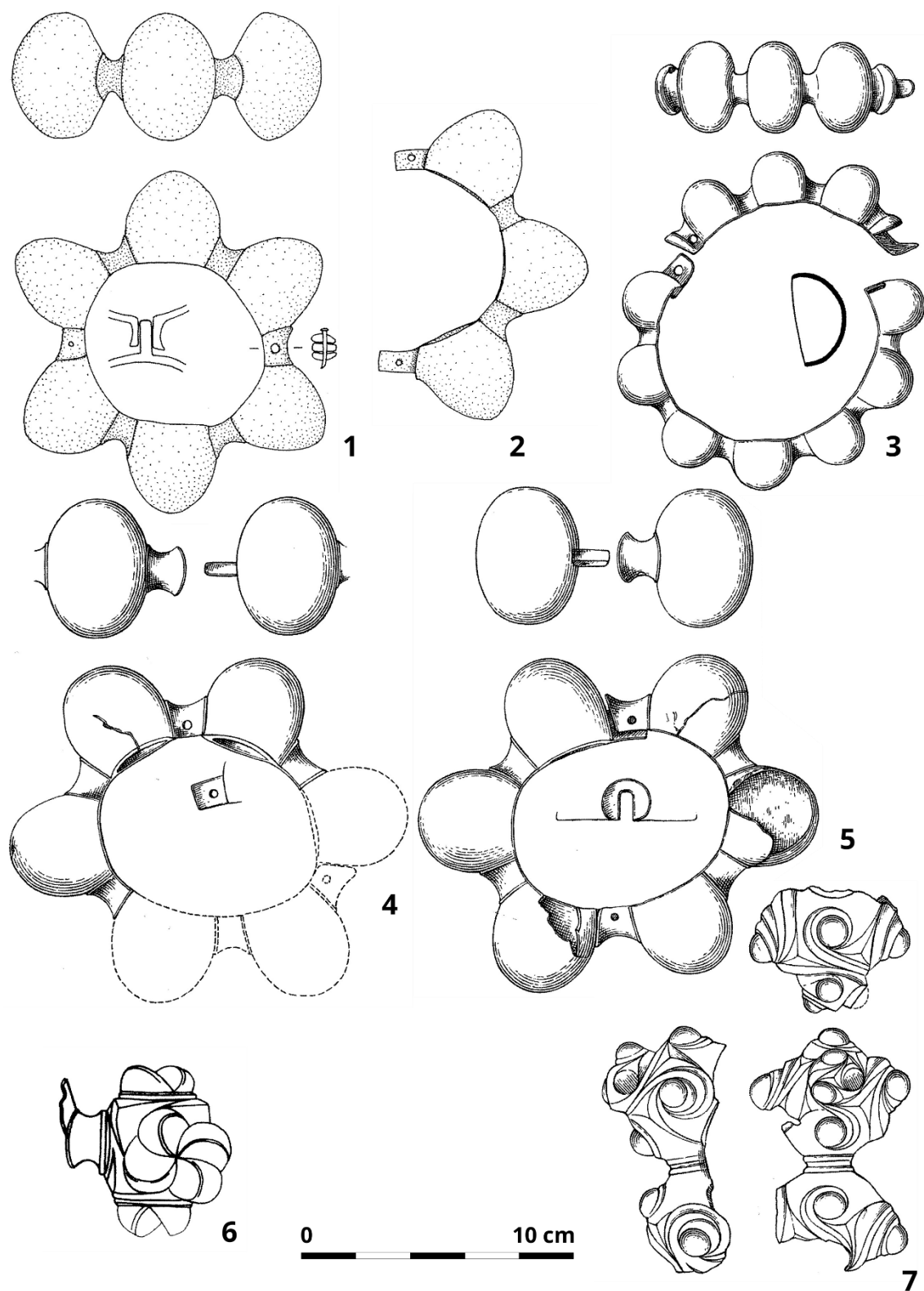
Tabulka XXXIII. 1: Pornice – intravilán obce (Čižmářová 2017, tab. 42:5); 2, 3: Přestavlky – Dvorský (Čižmářová 2017, tab. 72:6–7); 4, 5: Ptení – Mlýnsko, Ptinky (Čižmářová 2017, tab. 66:1–2).

Tabulka XXXIV. 1, 3: Rajhrad (Čižmářová 2011a, tab. 49:2-3); 2: Uherské Hradiště-Sady – Dolní Kotvice (Čižmářová 2017, tab. 73:6); 4: Sedlec – škola (Čižmářová 2019, tab. 35:3); 5, 6: Hrabětice (Čižmářová 2019, tab. 40:7-8).

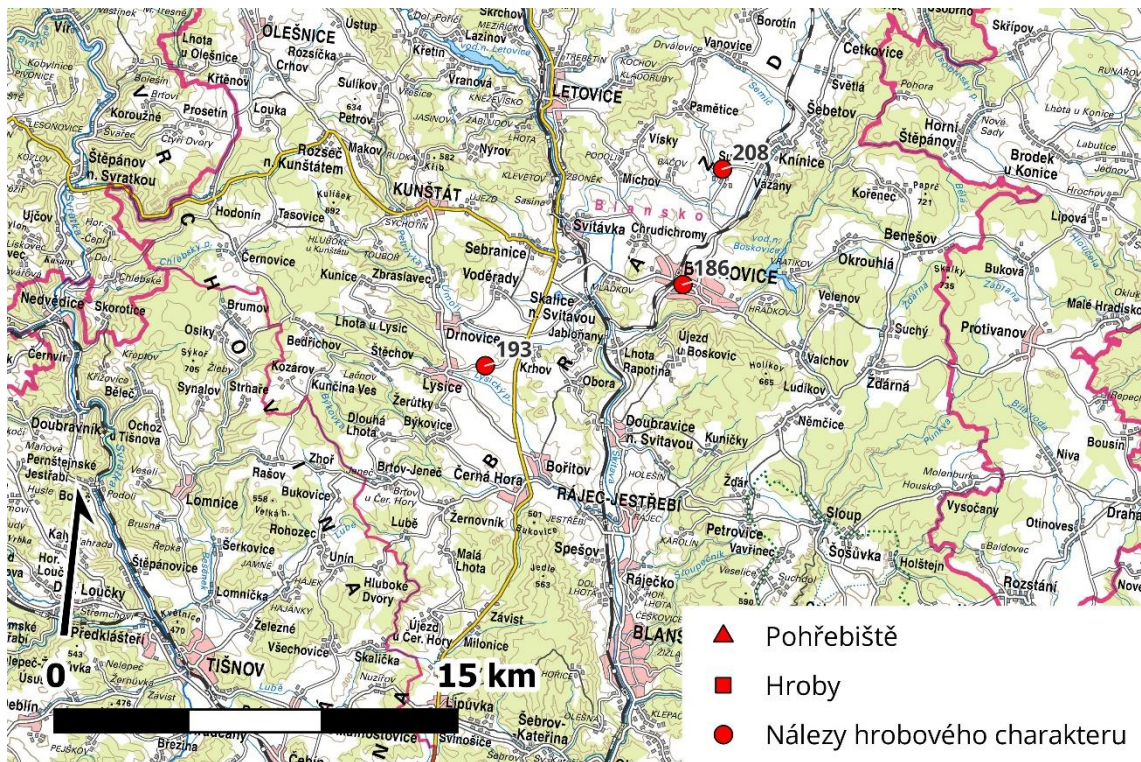

Tabulka XXXV. 1: Boskovice – Komenského ulice (Čižmářová 2013, tab. 14:2); 2, 3: Lednice (Čižmářová 2019, tab. 23:10–11); 4: Milovice (Čižmářová 2019, tab. 24:4); 5: Omice (Čižmářová 2011a, tab. 34:7); 6, 7: Prosiměřice (Čižmářová 2019, tab. 42:9, 43:1); 8, 9: Rajhrad (Čižmářová 2011a, tab. 49:4–5).

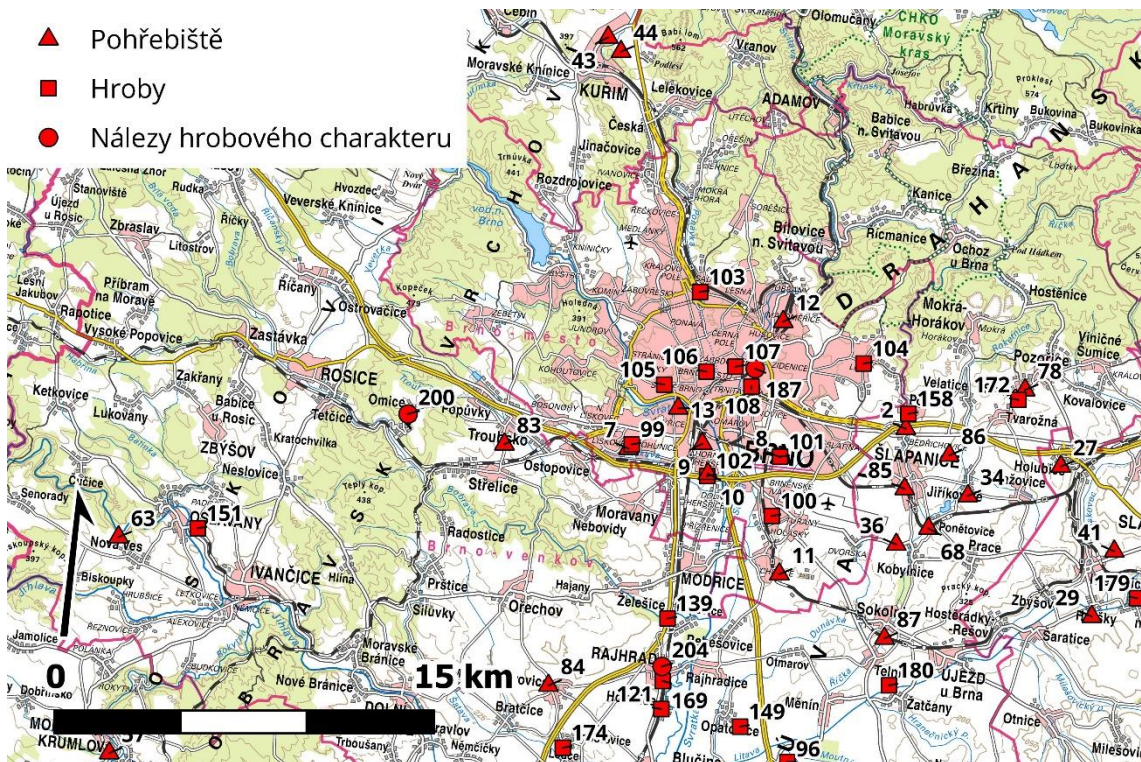

Tabulka XXXVI. 1–5, 7: Šardice – Kopec (Čižmářová 2017, tab. 35:1–4, 9, 36:1); 6: Uhřice (Čižmářová 2017, tab. 36:3).

Příloha I: Znamá latéská pohřebiště na Moravě

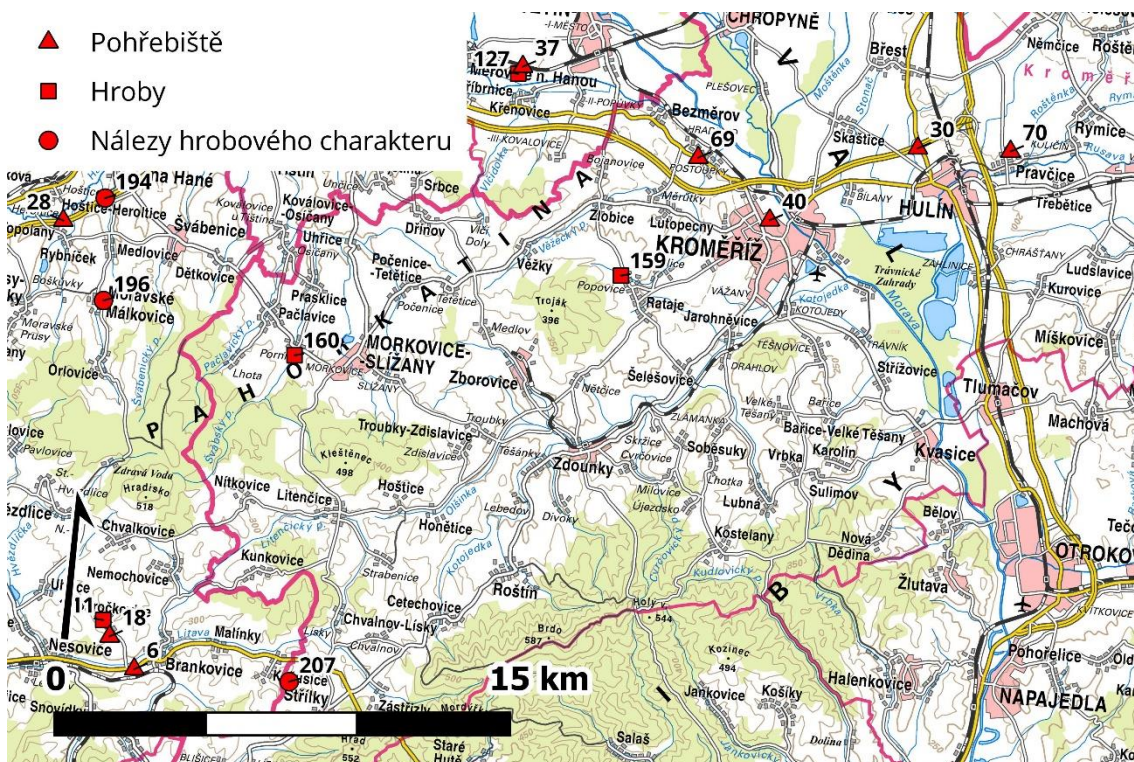
Obrázek 30. Latéská pohřebiště na území okresu Blansko.

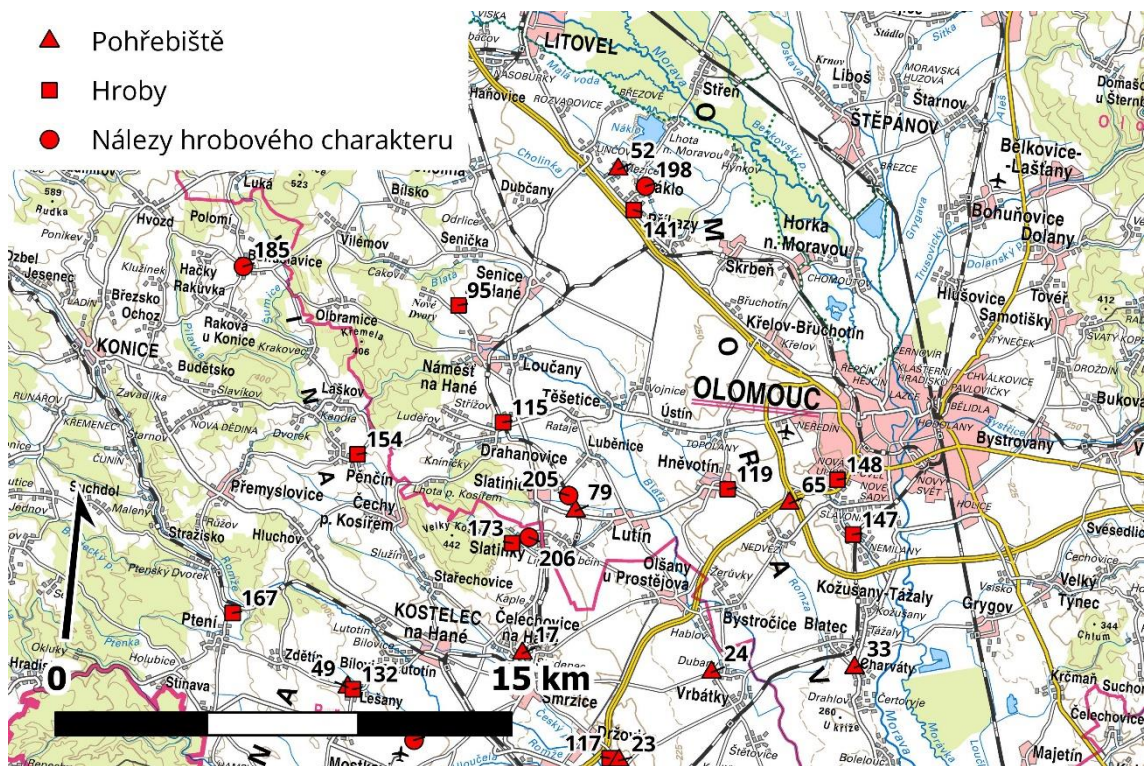
Obrázek 31. Latéská pohřebiště na území okresu Brno-venkov a Brno-město.

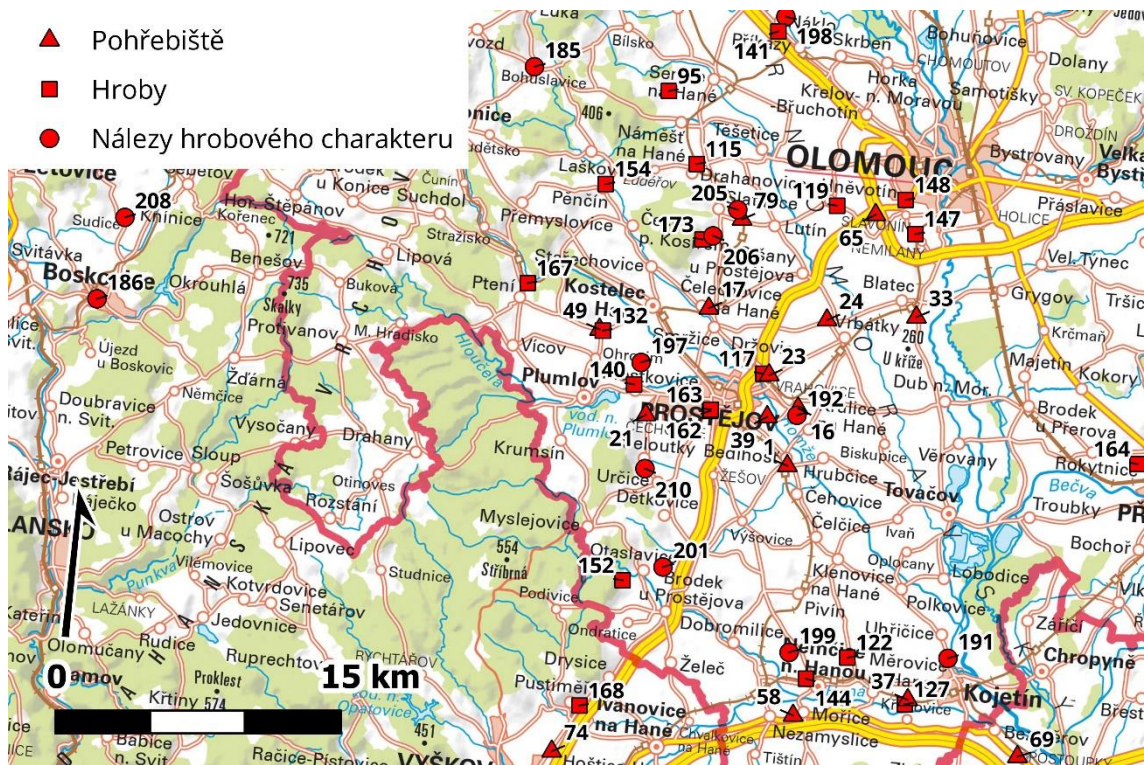
Obrázek 34. Laténská pohřebiště na území okresu Hodonín.

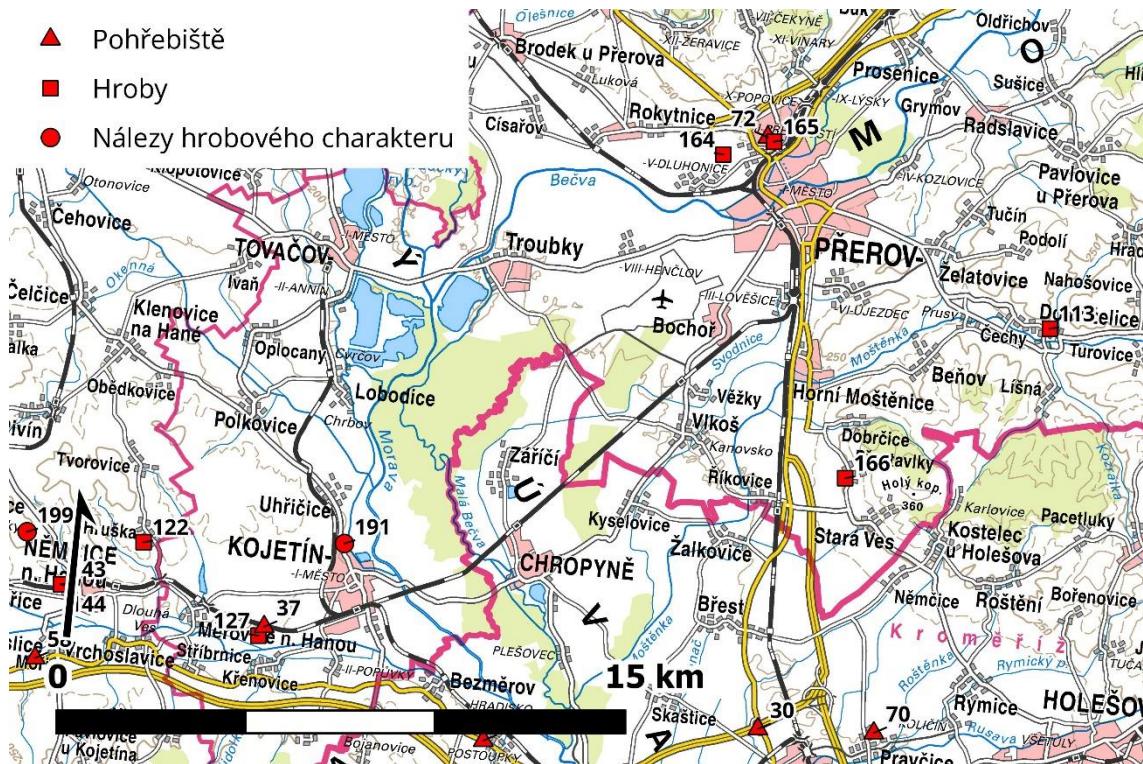
Obrázek 35. Laténská pohřebiště na území okresu Kroměříž.

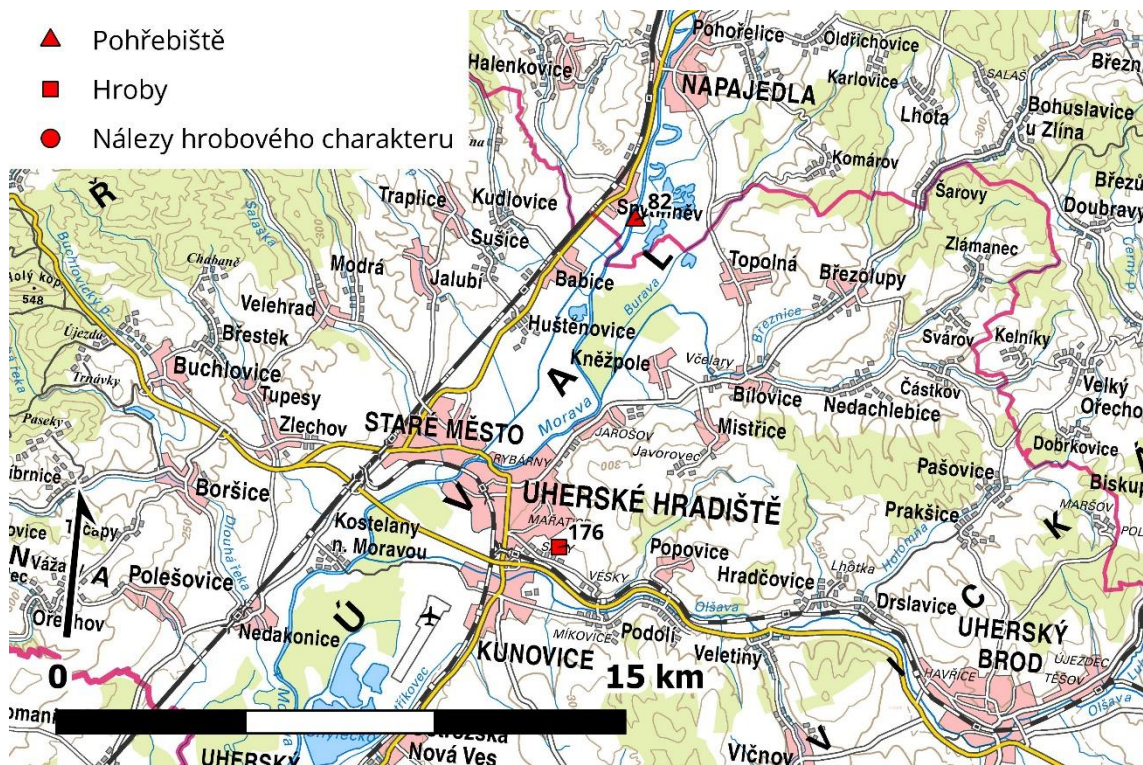
Obrázek 36. Laténská pohřebiště na území okresu Olomouc.

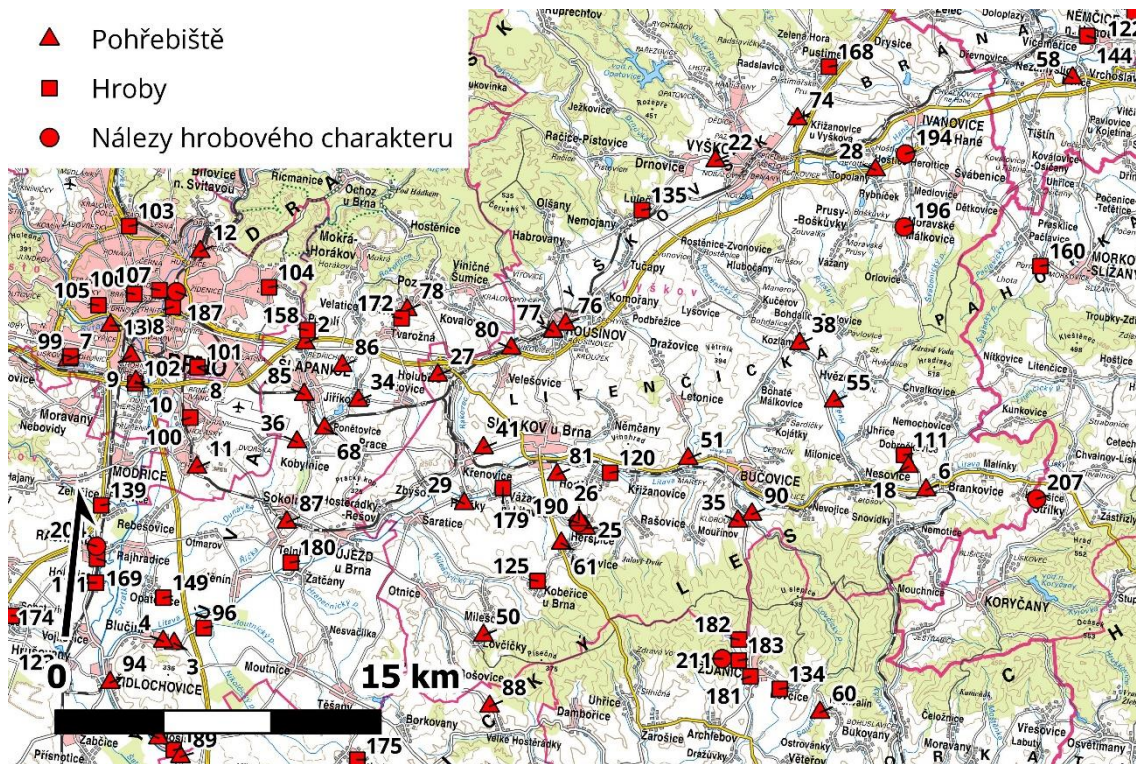
Obrázek 37. Laténská pohřebiště na území okresu Prostějov.

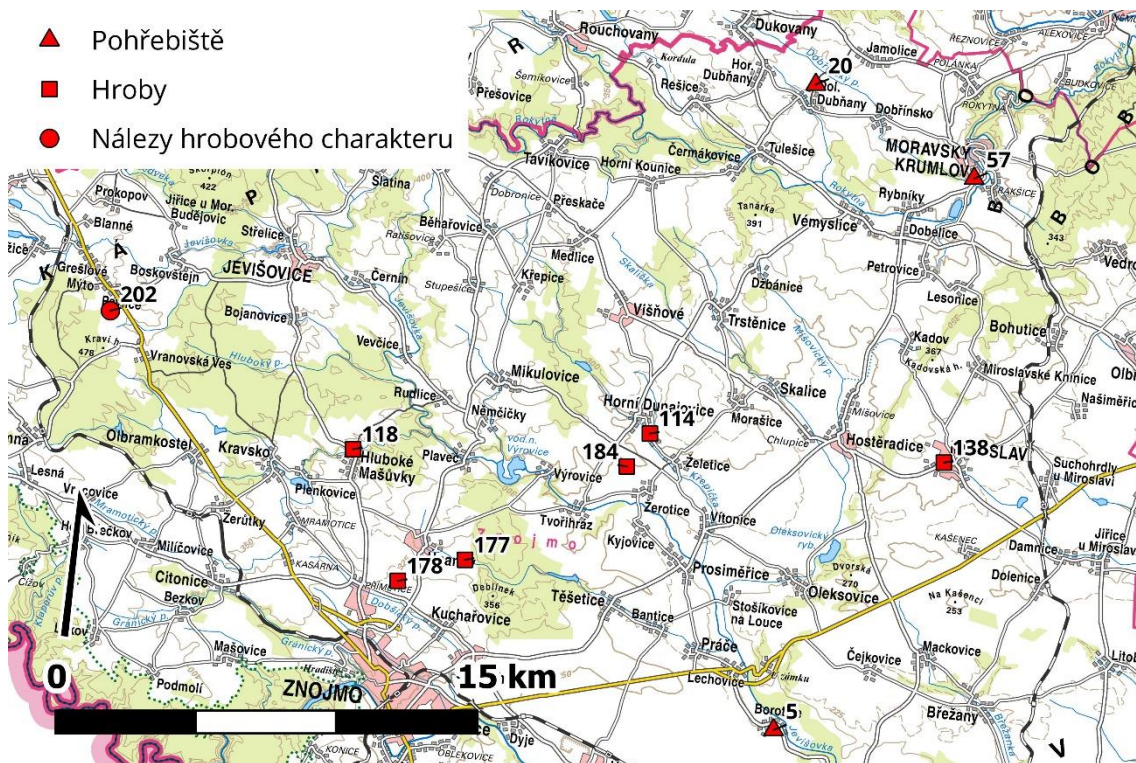
Obrázek 38. Laténská pohřebiště na území okresu Prerov.

Obrázek 39. Laténská pohřebiště na území okresů Uherské Hradiště a Zlín.

Obrázek 40. Laténská pohřebiště na území okresu Vyškov.

Obrázek 41. Laténská pohřebiště na území okresu Znojmo.

Lokality s určenou polohou

Pohřebiště

1. Bedihošť – za cukrovarem. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
2. Bedřichovice – Malé pole. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
3. Blučina 3 – Konopné zahrádky. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
4. Blučina 4 – Hřbitovní ulice. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
5. Borotice – Nad dvorem. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
6. Brankovice – Kyniska. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
7. Brno-Bohunice – Žlíbek. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
8. Brno-Brněnské Ivanovice 1 – pískovna nad Vinohrádky. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
9. Brno-Horní Heršpice – Na Františku. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
10. Brno-Horní Heršpice – Pod hřbitovem. Okres Brno-město (Zubalík 2021)
11. Brno-Chrlice 1 – Přední roviny. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
12. Brno-Maloměřice – Plíže. Okres Brno-město (Čižmářová 2005)
13. Brno-Střed – Vojtova ul. Okres Brno-město (Grünseisen – Kolařík – Sedláčková 2021)
14. Břeclav – Zvolence. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
15. Bulhary – intravilán obce. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
16. Čechůvky 2 – Za olomouckou bránou. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
17. Čelechovice na Hané – stavba železnice. Okres Prostějov (Hlava 2014; Čižmářová 2017)
18. Dobročkovice 2 – Trávníky. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
19. Dolní Bojanovice 3 – Vsisko. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
20. Dolní Dubňany – Díly za křížem. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
21. Domamyslice – Pámbovské. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
22. Drnovice 2 – U propasti. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
23. Držovice 2 – areál farmy. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
24. Dubany – Hliník. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
25. Heršpice 2 – Na širokých. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
26. Heršpice 4 – Zadní díly. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)

27. Holubice – Dílce. Okres Vyškov (Čižmářová 2009)
28. Hoštice – Sečné louky. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
29. Hrušky 2 – dům č. p. 122. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
30. Hulín – U Isidorka. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
31. Hustopeče – Šibenky. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
32. Hustopeče 1 – Strojní a traktorová stanice. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
33. Charváty – U sv. Jana. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
34. Jiříkovice – Parváz. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
35. Kloboučky – Pod Loučkami. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
36. Kobylnice – Nad Bezděkovem. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
37. Kojetín 3, 4 – U křenovické lávky, Křenovická lávka. Okres Přerov (Čižmářová 2017)
38. Kozlany – intravilán obce. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
39. Kralice na Hané 2 – Kralický háj. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
40. Kroměříž 1 – vodárna. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
41. Křenovice – Přední díly. Okres Vyškov (Čižmářová 2009)
42. Křepice 2 – intravilán obce. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
43. Kuřim – „Za zahradou u rybníka“, „Pod Toskou“. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
44. Kuřim – Záhoří. Okres Brno-venkov (Parma 2022)
45. Kyjov-Nětčice – intravilán obce. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
46. Lanžhot 1 – Strážce. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
47. Lanžhot 2 – Padělky. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
48. Ledce – pískovna. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
49. Lešany 1 – Mlčochova zahrada. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
50. Lovčičky – Strážka. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
51. Marefy – U Lišek. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
52. Mezice – Za kovárnou. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
53. Mikulčice – pískovna. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
54. Mikulov – Na rybníkách. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
55. Milonice – Rošt'ounky. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
56. Mistřín – Trávníky za kostelem. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)

57. Moravský Krumlov – městská jatka. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
58. Mořice – U můstku. Okres Prostějov (Čižmář – Čižmářová – Popelka 2021)
59. Mušov – u propusti mezi horním a středním jezerem (Mühläcker). Okres Brno-venkov (Čižmářová 2019)
60. Nechvalín – Nivky. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
61. Nížkovice – Záhumenice. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
62. Nosislav – č. p. 136 a 132. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2019)
63. Nová Ves – Cihelna pod Kopaninami. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
64. Nové Mlýny – Horní díly. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
65. Olomouc-Slavonín 2 – U hvězdárny. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
66. Pasohlávky – Nový hřbitov. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2019)
67. Pavlov 2 – Horní pole I. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
68. Ponětovice – Podíly. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
69. Postoupy – intravilán obce. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
70. Pravčice – hliník. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
71. Prušánky – Padělíky. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
72. Přerov-Předmostí – cihelna. Okres Přerov (Čižmářová 2017)
73. Přítluky – obecní pastviny (Panvastr). Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
74. Pustiměřské Prusy (Vyškov) – letiště. Okres Vyškov (Meduna 1962a; Čižmářová 2013)
75. Rakvice 2 – Pod Zaječím. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
76. Rousínov – autobusové nádraží. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
77. Rousínovec – Kmentova cihelna. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
78. Sivice – intravilán obce. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
79. Slatinice – stavba železnice. Okres Olomouc (Hlava 2014; Čižmářová 2017)
80. Slavíkovice – Úzké. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
81. Slavkov u Brna – Povětrníky. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
82. Spytihněv – Mlýnica. Okres Zlín (Čižmářová 2017)
83. Střelice – Padělky. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
84. Syrovice – „Niva“, „Pod kopcem“, „Záhumenice“. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
85. Šlapanice – jižní okraj intravilánu obce. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)

86. Šlapanice 1 – Široká pole. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
87. Telnice – cihelna. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
88. Velké Hostěrádky – Hoštinky. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
89. Velké Němčice – Boudky. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2019)
90. Vícemilice – Baračka. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
91. Vlkoš 1 – intravilán obce. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
92. Vracov – písečník Na Babí. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
93. Zaječí – štěrkovna (Babeschhölzel). Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
94. Židlochovice. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)

Ojedinělé hroby

95. Biskupství – Vrchy. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
96. Blučina 1 – Kolberky. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
97. Boleradice – Pod hrádkem. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
98. Branišovice – šlechtitelská stanice. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2019)
99. Brno-Bohunice 1 – Hraničky. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
100. Brno-Brněnské Ivanovice 2 – Zandlerova zahrada. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
101. Brno-Černovice – pískovna. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
102. Brno-Horní Heršpice 2 – U hřbitova. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
103. Brno-Královo Pole – královopolská strojírna. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
104. Brno-Líšeň – farská zahrada. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
105. Brno-střed – ul. Hlinky. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
106. Brno-střed 1 – Jezuitská ul. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
107. Brno-střed 3 – Tkalcovská ul. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
108. Brno-Židenice 1 – Táborská ul. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
109. Bzenec 2 – u zámku. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
110. Diváky – intravilán obce. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
111. Dobročkovice 1 – zahrada za obecním hostincem. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)

112. Dolní Bojanovice 2 – Padělky u hodonínské cesty. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
113. Domaželice – střed obce. Okres Přerov (Čižmářová 2017)
114. Domčice 2 – intravilán obce. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
115. Drahanovice – stavba železnice. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
116. Dražůvky – Padělky. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
117. Držovice 1 – Díly odvrhoviční. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
118. Hluboké Mašůvky – obecní cihelna. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
119. Hněvotín – Horní Slavonínská. Okres Olomouc (Kalábek 2017)
120. Hodějvice – Vránova cihelna. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
121. Holasice – klášterní cihelna. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
122. Hruška – obecní hliník. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
123. Hrušovany u Brna. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
124. Klobouky – u evangelického kostela. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
125. Koberčice – Kedlety. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
126. Kobylí – intravilán obce (u mlýna). Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
127. Kojetín 1 – železniční trať u prvního strážního domku. Okres Přerov (Čižmářová 2017)
128. Křepice 1 – intravilán obce (Záhumenice). Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
129. Kurdějov – u rybníka. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
130. Kurdějov 2 – Lúčky. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
131. Kyjov 2 – intravilán obce. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
132. Lešany 2 – zahrada domu č. p. 9. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
133. Loděnice – křižovatka silnice k Jezeřanům. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2019)
134. Lovčice 1 – Lovecký lán. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
135. Luleč 2 – intravilán obce (č. p. 15). Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
136. Mikulčice 2 – Pastvisko za dědinou. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
137. Milotice – státní statek. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
138. Miroslav – intravilán obce. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
139. Modřice – Za Bobravou. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
140. Mostkovice 1 – za hřbitovem. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)

141. Náklo 3 – kravín. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
142. Nejdek – Lamplova cihelna. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
143. Němčice nad Hanou – Za hájem. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
144. Němčice nad Hanou – Za hřbitovem. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
145. Němčičky – pod lesem Kuntinov. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
146. Nosislav – č. p. 229. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2019)
147. Olomouc-Nemilany – cihelna. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
148. Olomouc-Slavonín 3 – Horní Lán. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
149. Opatovice – pískovna. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
150. Opava-Vávrovce – areál bývalého JZD. Okres Opava (Čižmářová 2017)
151. Oslavany – elektrárna. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
152. Otaslavice 2 – Svodnice. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
153. Pavlov 1 – Dolní pole I. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
154. Pěnčín – obecní hřbitov. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
155. Perná – tělocvična. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
156. Podivín 1 – náměstí. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
157. Podivín 3 – intravilán obce. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
158. Podolí – Palouky. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
159. Popovice – areál JZD. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
160. Pornice – intravilán obce. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
161. Pouzdřany – u rybníka (Zadní láty, Kurzfeld). Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
162. Prostějov 1 – Brněnská ulice. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
163. Prostějov 2 – Mozartova ulice. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
164. Přerov-Předmostí – Díly. Okres Přerov (Tajer 2021)
165. Přerov-Předmostí 2 – farská zahrada. Okres Přerov (Čižmářová 2017)
166. Přestavky – Dvorský. Okres Přerov (Čižmářová 2017)
167. Ptení – Mlýnsko (Ptinky). Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
168. Pustiměř – cihelna. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
169. Rajhrad. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
170. Rakvice 1 – Výhon. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
171. Sedlec – škola. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
172. Sivice – V Zihu. Okres Brno-venkov (Kos – Vitulová – Kala 2021)

173. Slatinky 1 – Močílky. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
174. Sobotovice. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
175. Šitbořice – Hradisko. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
176. Uherské Hradiště-Sady – Dolní Kotvice. Okres Uherské Hradiště (Čižmářová 2017)
177. Únanov – Na širokých. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
178. Únanov – Vinohradský. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
179. Vážany nad Litavou – Dolní. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
180. Žatčany. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
181. Ždánice 1 – zámecká zahrada. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
182. Ždánice 2 – k Bezednici. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
183. Ždánice 3 – Nivka. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
184. Žerotice – Rabštejn. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)

Nálezy hrobového charakteru

185. Bohuslavice – u staré školy. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
186. Boskovice – Komenského ulice. Okres Blansko (Čižmářová 2013)
187. Brno-Židenice 3 – Václavkova ul. 49. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
188. Dolní Bojanovice 1 – Stupava. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
189. Dolní Věstonice – škola. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
190. Heršpice 3 – Na újezdech. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
191. Kojetín 2 – Niva. Okres Přerov (Čižmářová 2017)
192. Kralice na Hané 1 – Trněnka. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
193. Lysice 1 – tzv. německá dálnice. Okres Blansko (Čižmářová 2013)
194. Medlovice – Za Hanou. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
195. Milotice 2 – cihelna. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
196. Moravské Málkovice – za kovárnou. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
197. Mostkovice 2 – letiště. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
198. Náklo 1 – severně od kostela. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
199. Němčice nad Hanou – Zadní dlátka. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
200. Omice. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
201. Otaslavice 3 – Kelecká. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)

- 202. Pavlice – Žlábky. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
- 203. Pavlov 3 – intravilán obce. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
- 204. Rajhrad. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
- 205. Slatinice 2 – u železniční tratě. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
- 206. Slatinky 2 – Hrubé nivky. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
- 207. Střílky – Podsedky. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
- 208. Sudice – intravilán obce. Okres Blansko (Čižmářová 2013)
- 209. Svatobořice 2 – U nádraží. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
- 210. Určice – Nivky u Ténisky. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
- 211. Ždánice 4 – Pod Panuší. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)

Lokality bez polohy

Pohřebiště

- 212. Archlebov – Bezděčný. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
- 213. Bzenec 1 – Falářky. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
- 214. Kokory – nelokalizováno. Okres Přerov (Čižmářová 2017)
- 215. Litenčice – nelokalizováno. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
- 216. Luleč 1 – stavba železnice. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
- 217. Nikolčice – intravilán obce. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
- 218. Slížany – nelokalizováno. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
- 219. Tikovice. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
- 220. Veselí nad Moravou – u kláštera. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
- 221. Zlobice – Homole. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
- 222. Želeč – Kvapilova zahrada. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)

Ojedinělé hroby

- 223. Blatec – nad cihelnou. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
- 224. Blatec 2 – Kocanda. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
- 225. Boršice u Buchlovic – nelokalizováno. Okres Uherské Hradiště (Čižmářová 2017)
- 226. Brno-Chrlice 2 – neznámé místo nálezů. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
- 227. Čechůvky 1 – zahrada Fr. Bendy. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)

228. Čertoryje – nelokalizováno. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
229. Dambořice 2 – Klénky. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
230. Dub nad Moravou – nelokalizováno. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
231. Hrušky 1 – neznámé místo nálezů. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
232. Kostice – Čtvrť. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
233. Kyjov 1 – Ráj. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
234. Lednice – v blízkosti města. Okres Břeclav (Čižmářová 2012, 2019)
235. Lovčice 2 – V hlinkách. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
236. Mackovice. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
237. Milovice – nelokalizováno. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
238. Náměšť na Hané – nelokalizováno. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
239. Ondratice – pískovna. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
240. Oslavany – Pod Kuklou. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
241. Podivín 2 – nelokalizováno. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
242. Stavěšice – nelokalizováno. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
243. Svatobořice 1 – intravilán obce. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
244. Tulešice 1. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
245. Uhřice – nelokalizováno. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
246. Ústín – Kousky. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
247. Vážany. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
248. Vlkoš 2 – intravilán obce. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
249. Vlkoš 3 – areál JZD. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
250. Želetice 1 – intravilán obce. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)

Nálezy hrobového charakteru

251. Boskovice 2. Okres Blansko (Čižmářová 2013)
252. Brno – neznámé místo nálezů. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
253. Brno-Židenice 2. Okres Brno-město (Čižmářová 2011a)
254. Bučovice – okolí. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
255. Dambořice 1 – nelokalizováno. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
256. Dobelice – nelokalizováno. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
257. Domčice 1 – vinohrad. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)

258. Heršpice 1. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
259. Hrabětice. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
260. Kroměříž 2 – nelokalizováno. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
261. Kroužek. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
262. Kyjov 3 – nelokalizováno. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
263. Lednice. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
264. Lesonice – nelokalizováno. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
265. Luleč 3 – neznámé místo katastru. Okres Vyškov (Čižmářová 2013)
266. Lysice – neznámé místo nálezu. Okres Blansko (Čižmářová 2013)
267. Milovice. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
268. Náklo 2 – nelokalizováno. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
269. Nedakonice – Přídanky. Okres Uherské Hradiště (Čižmářová 2017)
270. Němčice nad Hanou – nelokalizováno. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
271. Němčice nad Hanou – Svorka. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
272. Nítkovice – nelokalizováno. Okres Kroměříž (Čižmářová 2017)
273. Olomouc-Slavonín 1 – Kyselov – nelokalizováno. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
274. Otaslavice 1 – Svodnice. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
275. Pohořelice – nelokalizováno. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
276. Popůvky – cihelna. Okres Přerov (Čižmářová 2017)
277. Prosiměřice. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
278. Ptení 2 – Výmolův rybník. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
279. Rohatec – nelokalizováno. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
280. Skrbeň – nelokalizováno. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
281. Sobůlky – u hřbitova. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
282. Sokolnice. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
283. Šardice – Kopec. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
284. Tážaly – nelokalizováno. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
285. Těšice – nelokalizováno. Okres Prostějov (Čižmářová 2017)
286. Troubsko. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
287. Uhřice. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
288. Uničov – nelokalizováno. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)

289. Valtice – nelokalizováno. Okres Břeclav (Čižmářová 2019)
290. Vedrovice. Okres Znojmo (Čižmářová 2019)
291. Věrovany – Mezivodí. Okres Olomouc (Čižmářová 2017)
292. Vojkovice. Okres Brno-venkov (Čižmářová 2011a)
293. Ždánice 5 – nelokalizováno. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)
294. Želetice 2 – nelokalizováno. Okres Hodonín (Čižmářová 2017)

Příloha II: Relativní chronologie hrobů z období LT B2a–C1a

1. Pustiměřské Prusy – Letiště. Hrob 2 (Čižmářová 2013, tab. 44:2).
2. Nížkovice – Záhumenice. Hrob 1 (Čižmářová 2013, tab. 38:23).
3. Marefy – U Lišek. Hrob 14 (Čižmářová 2013, tab. 34:9).
4. Marefy – U Lišek. Hrob 4 (Čižmářová 2013, tab. 32:2).
5. Ditto (Čižmářová 2013, tab. 31:6–8).
6. Nížkovice – Záhumenice. Hrob 1 (Čižmářová 2013, tab. 38:19).
7. Pustiměřské Prusy – Letiště. Hrob 2 (Čižmářová 2013, tab. 44:3).
8. Přestavlký – Dvorský. Hrob z r. 1931 (Čižmářová 2017, tab. 72:3).
9. Kloboučky – Pod Loučkami. Hrob 1 (Čižmářová 2013, tab. 21:1).
10. Brno-Maloměřice – Plíže. Hrob 31 (Čižmářová 2005, obr. 68:3).
11. Slavkov u Brna – Povětrníky. Hrob 4 (Čižmářová 2013, tab. 53:11).
12. Vracov – písečník Na Babí. Hrob 1 (Čižmářová 2017, tab. 38:10).
13. Mistřín – Trávníky za kostelem. Hrob 8 (Čižmářová 2017, tab. 13:9).
14. Lednice – v blízkosti města. Hrob z r. 1899 (Čižmářová 2019, tab. 23:2).
15. Brno-Maloměřice – Plíže. Hrob 31 (Čižmářová 2005, obr. 68:4).
16. Marefy – U Lišek. Hrob 14 (Čižmářová 2013, tab. 34:8).
17. Pustiměřské Prusy – Letiště. Hrob 2 (Čižmářová 2013, tab. 44:8).
18. Nížkovice – Záhumenice. Hrob 1 (Čižmářová 2013, tab. 38:21).
19. Mistřín – Trávníky u kostela. Hrob 1 (Čižmářová 2017, tab. 10:5).
20. Lovčičky – Strážka. Hrob 4 (Čižmářová 2013, tab. 27:12).
21. Křepice 1 – intravilán obce (Záhumenice). Hrob odkrytý před rokem 1937 (Čižmářová 2019, tab. 19:2).

22. Ptení – Mlýnsko (Ptinky). Hrob z r. 1924 (Čižmářová 2017, tab. 65:7).
23. Brno-Maloměřice – Plíže. Hrob č. 52 (Čižmářová 2005, obr. 75:6).

Příloha III: Seznam lokalit ke kapitole 5

Nánožníky s motivem triskelu

1. Brno-Líšeň (K 27).
2. Chýně (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 24:5).
3. Klettham (Krämer 1985, Taf. 118).
4. Koštice (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 22:9–10, 24:2).
5. Křinec-Zábrdovice (Sedláčková – Waldhauser 1987, obr. 17:1).
6. Kšely (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 22:11–12).
7. Libochovice (Budinský 1984, tab. IV:6).
8. Lovosice (Zápotocký 1973, obr. 7:11, 10:6–7).
9. Praha-Veleslavín, původně Vokovice (Hlava 2017, tab. 21:9).
10. Praha-Záběhlce (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 24:6).
11. Přerov nad Labem (Sedláčková – Waldhauser 1987, obr. 33:2).
12. Rajhrad (K 47).
13. Staňkovice (Holodňák 1988, obr. 7:12–13).
14. Straubing-Alburg (Krämer 1985, Taf. 120–121).
15. Šardice (K 48).

Nánožníky s esovitým motivem

1. Aholming (Krämer 1985, Taf. 119).
2. Bečov (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 26:4).
3. Brno-Maloměřice (K 2).
4. Cerhýnky (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 26:1).
5. Koštice (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 24:8).
6. Křenovice (K 8).
7. Kšely (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 25:1–2, 27:1–2).
8. Kutná Hora (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 25:3).
9. Ločenice (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 25:4–5).
10. Mistřín (K 13).

11. Mořice (K 15).
12. Nový Bydžov (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, 25:7–9, 12–13).
13. Omice (K 45).
14. Pečky (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 26:5).
15. Poříčany (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 25:6, 11).
16. Praha-Dolní Chabry (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 26:6–7; Hlava 2017, tab. 34:7).
17. Praha-Košíře (Hlava 2017, tab. 38:1–2).
18. Praha-Sedlec (Hlava 2017, tab. 16:7–8).
19. Praha-Veleslavín, původně Šárka (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 24:7, 9; Hlava 2017, tab. 27:1–3).
20. Praha-Záběhlice (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 26:3; Hlava 2017, tab. 39:2).
21. Předměřice (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 25:10).
22. Přestavky (K 36).
23. Střelice (K 24).
24. Šlapanice (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 26:2).
25. Třebušice (Frána – Jiráň – Moucha *et al.* 1997, Pl. 26:8–9).

Nánožníky s trojicí výčnělků

1. Bajč-Vlkanovo (Bujna 2005, 62).
2. Hustopeče (K 5).
3. Křenovice (K 8).
4. Křepice (K 28).
5. Mistřín (K 13).
6. Palárikovo (Bujna 2005, 62).
7. Trnovec nad Váhom (Bujna 2005, 62).
8. Uhřice (K 49).